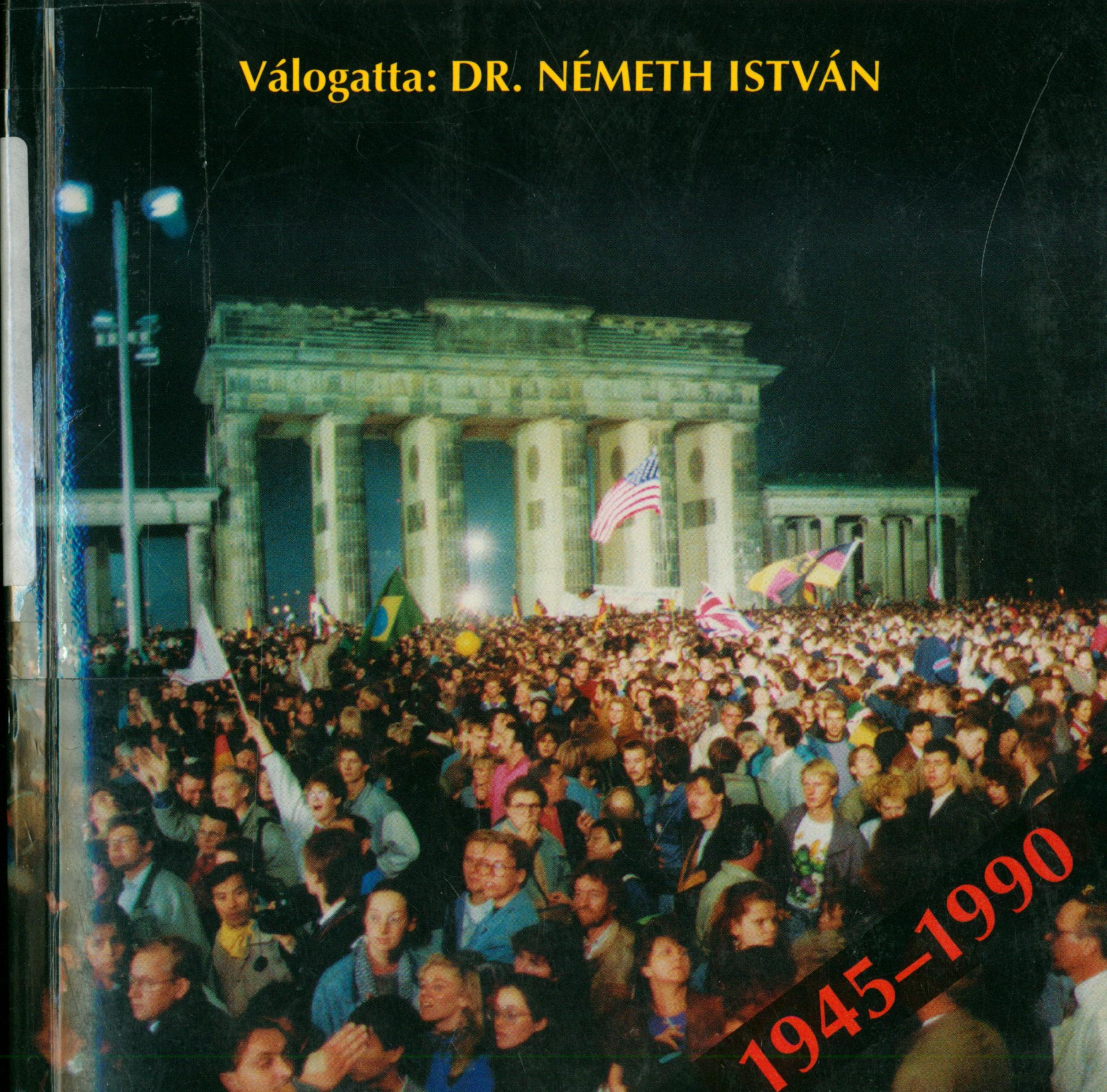
A német kérdés

DOKUMENTUMGYŰJTEMÉNY

Válogatta: DR. NÉMETH ISTVÁN

A NÉMET KÉRDÉS
1945–1990

DOKUMENTUMGYŰJTEMÉNY

Válogatta:

DR. NÉMETH ISTVÁN

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Egyetemi segédkönyv

Készült az ELTE megrendelésére, a Nemzeti Tankönyvkiadó gondozásában

Lektorálta:
DR. KISS J. LÁSZLÓ

ISBN 963 18 5207 5

ELŐSZÓ

A „német kérdés" történelmi gyökerei – az európai történelemmel és hatalmi egyensúllyal szoros összefüggésben – az 1648-as vesztfáliai békéig vezethetők vissza. Az Európa közepén elterülő német térségben a napóleoni időktől, s különösen az úgynevezett felszabadító háborúk után pedig a nemzeti elem központi politikai formálóerővé vált.

A „német kérdés" politikai fogalomként a második világháború után magában foglalta a Németországgal összefüggő valamennyi nemzeti és európai–nemzetközi kérdést. Nemzeti vonatkozásban az ország egységét, 1949 után a két német állam kapcsolatát jelentette. Ide tartozott a Berlin-kérdés, a határok és a jóvátételek ügye, a Német Birodalom jogutódlása, a kártérítés, valamint a menekültek és áttelepítettek sorsa. Nemzetközi vonatkozásban a „német kérdés" Németország vagy részállamai besorolását jelentette a második világháború utáni európai-regionális vagy nemzetközi–globális államrendszerbe. Kiterjedt a háború utáni Németország vagy részállamai jövőbeli rendszerének kialakulására, a Német Birodalom vagy jogutódai határainak békeszerződéses rendezésére s a jóvátételek mértékére is. Nemzetközi vonatkozásaihoz tartozott továbbá az NSZK és az NDK bekapcsolása és integrálása a nyugati, illetve keleti szövetségi rendszerekbe, a két német állam 1961 után Nyugaton is elismert realitása, az NSZK és az NDK szerepe az enyhülésben, a stabilitás és békés fejlődés biztosítása a regionális és globális rendszerben, valamint az egyesült Németország európai és nemzetközi politikája.

1990. október 3-a óta a német nép ismét egységes államban él. Az 1990. szeptember 12-i „2+4" szerződés aláírásával pedig nemzetközi jogi értelemben is véget ért a második világháború. Dokumentumgyűjteményünk a második világháborút követő megosztottság és egyesítés legfontosabb dokumentumainak közreadásával igyekszik hozzájárulni a korszak megismeréséhez. A válogatás a Teherán, Jalta, Potsdam (Kossuth, 1969) és Almási János: A német kérdés 1945–1965. Dokumentumgyűjtemény (Tankönyvkiadó, 1970), valamint Halmosy Dénes: Nemzetközi szerződések 1945–1982 (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó – Gondolat Könyvkiadó, 1985) című kötetekre támaszkodhatott. A német egyesítés dokumentumai – amelyek válogatásunk utolsó negyedét alkotják – első ízben jelennek meg magyarul.

Dr. Németh István

KÖZLEMÉNY A HÁROM SZÖVETSÉGES HATALOM – A SZOVJETUNIÓ, AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ÉS NAGY-BRITANNIA – VEZETŐINEK TEHERÁNI KONFERENCIÁJÁRÓL (1943. december 1.)

November 28-a és december 1-je között Teheránban konferenciát tartottak a három szövetséges hatalom vezetői: I. V. Sztálin elvtárs, a Szovjetunió Népbiztosai Tanácsának elnöke, F. D. Roosevelt úr, az Egyesült Államok elnöke, W. Churchill úr, Nagy-Britannia miniszterelnöke.

A konferencia elfogadott egy nyilatkozatot a Németország elleni háborúban folytatandó közös tevékenységről és a három hatalom háború utáni együttműködéséről, valamint egy nyilatkozatot Iránról. Az alábbiakban közöljük a nyilatkozatok szövegét.

A HÁROM HATALOM NYILATKOZATA

Mi, az Egyesült Államok elnöke, Nagy-Britannia miniszterelnöke és a Szovjetunió Népbiztosai Tanácsának elnöke az elmúlt négy nap folyamán több ízben találkoztunk szövetségesünk, Irán fővárosában, hogy kialakítsuk és megerősítsük közös politikánkat.

Kifejezzük azt a szilárd elhatározásunkat, hogy országaink együttműködnek mind a háború idején, mind pedig az azt követő békés időkben.

Ami a háborút illeti, vezérkaraink képviselői részt vettek kerekasztal-tárgyalásainkon, s összehangoltuk a német fegyveres erők megsemmisítésére irányuló terveinket. Teljes megállapodásra jutottunk a kelet, nyugat és dél felől megindítandó hadműveletek méreteit és időpontjait illetően.

Itt elért egyetértésünk biztosítja számunkra a győzelmet. Ami a békeidőket illeti, bizonyosak vagyunk abban, hogy megegyezésünk biztosítja a tartós békét. Teljes mértékben elismerjük felelősségünket és az Egyesült Nemzetek felelősségét egy olyan béke megvalósításáért, amelyet a világ népeinek túlnyomó többsége megelégedéssel fogad majd, s amely nemzedékekre kiküszöböli a háború csapásait és borzalmait.

Diplomáciai tanácsadóinkkal közösen megvizsgáltuk a jövő problémáit. Arra törekszünk, hogy minden olyan ország, legyen akár nagy, akár kicsi, amelynek népei

a mi népeinkhez hasonlóan szívvel és értelemmel hajlandó harcolni a zsarnokság, a rabság, az elnyomás és a türelmetlenség megszüntetéséért, együttműködjön velünk és tevékenyen részt vegyen munkánkban. Szívesen befogadjuk majd őket a világ demokratikus országainak nagy családjába, mihelyt csatlakozni kívánnak hozzá.

Nincs a földön olyan hatalom, amely megakadályozhatna bennünket abban, hogy megsemmisítsük Németország haderőit a szárazföldön, tengeralattjáróit a tengeren és szétromboljuk hadianyaggyárait a levegőből.

Támadásaink könyörtelenek és egyre erőteljesebbek lesznek.

Baráti tanácskozásaink végeztével bizakodva várjuk azt a napot, amikor a világ valamennyi népe szabadon élhet, minden zsarnokságtól mentesen, saját törekvéseinek és lelkiismeretének megfelelően.

Reménységgel és elszántsággal telve jöttünk el ide. Gondolkodásunkban és céljainkban igaz barátokként távozunk innen.

Kelt Teheránban, 1943. december 1-jén.

Churchill
Roosevelt
Sztálin

(Forrás: Teherán, Jalta, Potsdam. Kossuth, 1969. 63-64. o.)

2.

JEGYZŐKÖNYV A KRÍMI KONFERENCIA MUNKÁJÁRÓL (1945. február 11.)

Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányfőinek február 4-e és 11-e között tartott krími konferenciája az alábbi következtetésekre jutott.

VILÁGSZERVEZET

Elhatároztuk:

1. Hogy az Egyesült Nemzeteknek a tervezett világszervezettel foglalkozó értekezletét 1945. április 25-ére, szerdára kell összehívni és az Egyesült Államokban kell megtartani.

2. Erre a konferenciára a következő államokat kell meghívni:

a) az Egyesült Nemzeteket az 1945. február 8-i állomány szerint; továbbá

b) azokat a társult nemzeteket, amelyek 1945. március 1-jéig hadat üzentek a közös ellenségnek. (Adott esetben a „társult nemzetek" kifejezés a nyolc társult nemzetet és Törökországot jelenti.) A világszervezet kérdését tárgyaló konferencián az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok küldöttei támogatni fogják azt a javaslatot, hogy az alapító tagok közé vegyenek fel két szovjet szocialista köztársaságot is: nevezetesen Ukrajnát és Belorussziát.

3. Hogy az Egyesült Államok kormánya a három hatalom nevében konzultációkat folytat Kína kormányával és Franciaország ideiglenes kormányával a jelen konferenciának a tervezett világszervezetre vonatkozóan hozott határozatairól.

4. Hogy annak a meghívónak a szövege, amelyet az Egyesült Nemzetek értekezletén részt vevő nemzetekhez intéznek, a következő lesz:

Meghívó

„Az Amerikai Egyesült Államok kormánya a maga, valamint az Egyesült Királyság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, a Kínai Köztársaság kormánya és a Francia Köztársaság ideiglenes kormánya nevében felkéri . . . . kormányát, hogy küldje ki képviselőit az Egyesült Nemzetek 1945. április 25-én vagy közvetlenül azután San Franciscóban, az Amerikai Egyesült Államokban tartandó konferenciájára a nemzetközi béke és biztonság fenntartását szolgáló egyetemes nemzetközi szervezet alapokmányának előkészítése céljából.

Fent nevezett kormányok azt javasolják, hogy a konferencia fogadja el az említett alapokmány alapjául azokat az egyetemes nemzetközi szervezet megalakítására vonatkozó javaslatokat, amelyeket múlt év októberében a Dumbarton Oaksban tartott konferencia eredményeképpen hoztak nyilvánosságra, és amelyeket most a VI. fejezet *C)* szakaszába kerülő következő rendelkezésekkel egészítettek ki:

C) Szavazás

1. A Biztonsági Tanács mindegyik tagjának egy szavazata van.
2. Eljárási kérdésekben a Biztonsági Tanács határozatait hét tagjának igenlő szavazatával hozza.
3. Minden más kérdésben a Biztonsági Tanácsnak határozatait tagjainak az összes állandó tagok egybevágó szavazatait magában foglaló hét igenlő szavazatával kell hoznia; mindamellett a határozathozatalnál a vitában érdekelt fél tartózkodik a szavazástól a VIII. fejezet *A)* szakasza és a VIII. fejezet *C)* szakasza 1. pontjának második mondata szellemében.

A megfelelő intézkedésekkel kapcsolatos további információkat később közlik.

Abban az esetben, ha . . . . kormánya az értekezlet összeülése előtt kívánja előterjeszteni a fenti javaslatokra vonatkozó nézeteit és megjegyzéseit, az Egyesült Államok kormánya készséggel továbbítja ezeket a nézeteket és megjegyzéseket a többi résztvevő kormányhoz."

Területi gyámság

Megállapodtunk abban, hogy a Biztonsági Tanácsban állandó tagsággal rendelkező öt állam az Egyesült Nemzetek konferenciája előtt megtárgyalja a területi gyámság kérdését. Ez a javaslat azzal a kikötéssel került elfogadásra, hogy a területi gyámság csak az alábbi esetekben alkalmazható: *a)* a Népszövetség fennálló mandátumaira; *b)* a jelenlegi háború eredményeként az ellenséges államoktól elcsatolt területekre; *c)* minden más területre, amely önként helyezné magát gyámság alá; *d)* az Egyesült Nemzetek legközelebbi konferenciáján vagy az előzetes tanácskozásokon semmiféle vitát nem folytatnak ezekről a területekről, és csak később kötendő megegyezés tárgya lesz majd az, hogy a fentebbi kategóriákhoz tartozó területek közül melyeket helyeznek gyámság alá.

. . . .

A FRANCIA MEGSZÁLLÁSI ÖVEZET ÉS A NÉMETORSZÁGI ELLENŐRZŐ TANÁCS

Megegyezés jött létre arról, hogy Franciaországnak övezetet kell kapnia Németországban, amelyet francia csapatok fognak megszállni. Ezt az övezetet a brit és az amerikai övezetből hasítják ki, és kiterjedését az angolok és az amerikaiak az ideiglenes francia kormánnyal folytatott tanácskozáson állapítják meg.

Megegyezés jött létre arra vonatkozólag is, hogy felkérik az ideiglenes francia kormányt, legyen tagja a németországi Ellenőrző Tanácsnak.

JÓVÁTÉTELEK

Aláírtuk az alábbi jegyzőkönyvet:

Jegyzőkönyv

a három kormányfő között a krími konferencián lefolyt tárgyalásokról a Németországtól természetben megkövetelt jóvátétel kérdésében.

A három kormányfő a következőkben egyezett meg:

1. Németország tartozik természetben megtéríteni a háború során a szövetséges nemzeteknek okozott károkat.

Jóvátételt elsősorban azoknak az országoknak kell kapniuk, amelyek a háború fő terhét viselték, a legsúlyosabb veszteségeket szenvedték, és megszervezték a győzelmet az ellenség felett.

2. A jóvátételt Németországtól az alábbi három formában kell behajtani:

a) egyszeri behajtás a Németország megadását vagy a szervezett ellenállás megszűnését követő két év folyamán a Németország területén vagy azon kívül lévő német nemzeti vagyonból (felszerelés, szerszámgépek, hajók, gördülőanyag, külföldi német befektetések, ipari, közlekedési, hajózási és más németországi vállalatok részvényei stb.), főként Németország katonai potenciáljának megsemmisítése céljából;

b) a folyó termelésből származó évenkénti áruszállítások meghatározandó időtartamon át;

c) a német munkaerő felhasználása.

3. Moszkvában szövetségközi jóvátételi bizottságot létesítenek abból a célból, hogy a fenti elveken alapuló részletes jóvátételi tervet dolgozzon ki. A bizottság három tagból, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság egy-egy képviselőjéből fog állni.

4. A jóvátételek teljes összegének megállapítása, valamint ezen összegnek a német agresszió sújtotta országok közötti elosztása tekintetében a szovjet és az amerikai küldöttség a következőkben egyezett meg: „A moszkvai jóvátételi bizottság munkája kezdeti szakaszában fogadja el tárgyalási alapnak a szovjet kormánynak

azt a javaslatát, hogy a jóvátételek teljes összege a 2. pont *a)* és *b)* alpontjaiban körülírt jóvátétel összege 20 milliárd dollár legyen, és hogy ennek 50 százaléka a Szovjetuniónak jusson." A brit küldöttségnek az volt a véleménye, hogy amíg a moszkvai jóvátételi bizottság meg nem vizsgálja a jóvátételek kérdését, ne jelöljenek meg semmiféle jóvátételi összeget.

A fenti szovjet–amerikai javaslatot eljuttatták a moszkvai jóvátételi bizottsághoz, mint egyikét ama javaslatoknak, amelyeket a bizottságnak meg kell vizsgálnia.

A HÁBORÚS FŐBŰNÖSÖK

A konferencia úgy döntött, hogy a háborús főbűnösök kérdését a konferencia berekesztése után a három külügyminiszter vizsgálja meg, és arról megfelelő időben jelentést terjesszen elő.

. . . .

A SZÖVETSÉGES ÁLLAMOK EGYEZMÉNYEI EZEN ÁLLAMOK HADIFOGLYAI ÉS POLGÁRI SZEMÉLYEI ÜGYÉBEN

A krími konferencián a brit, az amerikai és a szovjet küldöttség tárgyalásokat folytatott, hogy részletes egyezményt kössenek Nagy-Britannia, a Szovjetunió és az Egyesült Államok azon hadifoglyainak és polgári személyeinek a védelmére, ellátására és hazatelepítésére vonatkozó intézkedéseket illetően, akiket a most Németország területére lépő szövetséges fegyveres erők szabadítottak fel. A február 11-én a Szovjetunió és Nagy-Britannia, valamint a Szovjetunió és az Egyesült Államok között létrejött egyezmény szövege azonos. A Szovjetunió és Nagy-Britannia egyezményét V. M. Molotov és Eden úr írta alá. A Szovjetunió és az Egyesült Államok egyezményét Grizlov altábornagy és Deane tábornok írta alá.

Ezek az egyezmények kimondják, hogy mindaddig, amíg nem sikerül biztosítani a szükséges szállítási eszközöket a szövetségesek állampolgárainak hazatelepítéséhez, mindegyik szövetséges gondoskodik a másik szövetséges állampolgárainak élelmezéséről, ruházatáról, orvosi ellátásáról, valamint egyéb szükségleteik kielégítéséről. A brit és az amerikai hatóságokat szovjet tisztek fogják segíteni a brit és az amerikai fegyveres erők által felszabadított szovjet állampolgárok ellátásában az alatt az idő alatt, amíg ezek az európai kontinensen vagy az Egyesült Királyságban várják hazaszállításukat.

A brit alattvalók és az amerikai állampolgárok ellátásában a szovjet kormányt brit és amerikai tisztek fogják segíteni.

A most megkötött egyezmény után a három kormány arra kötelezi magát, hogy amennyire ezt a hadműveletek követelményei megengedik, a legmesszebbmenően előmozdítják mindezeknek a hadifoglyoknak és polgári személyeknek a mielőbbi hazatelepítését.

A HÁROM NAGYHATALOM EGYEZMÉNYE A TÁVOL-KELETI KÉRDÉSEKBEN

A három nagyhatalom: a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia vezetői megegyeztek, hogy a Németország kapitulációját és az európai háború befejezését követő két-három hónapon belül a Szovjetunió a szövetségesek oldalán háborúba lép Japán ellen az alábbi feltételekkel:

1. Külső-Mongóliában (a Mongol Népköztársaságban) a status quót fenn kell tartani;

2. Oroszország korábbi jogait, amelyeket az 1904. évi hitszegő japán támadás megsértett, helyre kell állítani, mégpedig:

a) Szahalin déli részét, valamint az összes környező szigeteket vissza kell adni a Szovjetuniónak;

b) Dairen kereskedelmi kikötőjét, a Szovjetuniónak ebben a kikötőben fennálló különleges érdekeinek megóvása mellett, nemzetközivé kell tenni, továbbá vissza kell állítani a bérleti jogviszonyt Port Arturra mint a Szovjetunió haditengerészeti bázisára;

c) a kelet-kínai vasutat és a dél-mandzsúriai vasutat, amelyek kijáratot biztosítanak Dairenhez, egy megalakítandó szovjet–kínai vegyes társaság révén közösen kell üzemben tartani úgy, hogy a Szovjetunió különleges érdekeit megóvják, és hogy Kína megtartsa teljes szuverenitását Mandzsúriában.

3. A Kuril-szigeteket a Szovjetunióhoz kell csatolni.

Egyetértés áll fenn abban, hogy a Külső-Mongóliára és a fentebb említett kikötőkre és vasútvonalakra vonatkozó megállapodás Csang Kaj-sek generalisszimusz hozzájárulását igényli. I. V. Sztálin marsall javaslatára az Egyesült Államok elnöke megteszi a lépéseket a hozzájárulás megszerzésére.

A három nagyhatalom kormányfői megegyeztek, hogy a Szovjetuniónak ezeket az igényeit a Japán fölötti győzelem után feltétlenül ki kell elégíteni.

A Szovjetunió a maga részéről kész Kína nemzeti kormányával szovjet–kínai barátsági és szövetségi szerződést kötni abból a célból, hogy fegyveres erőivel segítséget nyújtson Kínának a japán iga alól való felszabadításában.

I. Sztálin
Franklin D. Roosevelt
Winston Churchill

1945. február 11.

(Forrás: Teherán; ... id. mű; 169–176. o.)

3.

A NÉMET KATONAI KAPITULÁCIÓ
(Berlin, 1945. május 8.)

1. Mi alulírottak, a német véderő-főparancsnokság nevében ezennel kijelentjük, hogy az összes ez idő szerint német parancsnokság alatt álló szárazföldi, tengeri és légi erők feltétel nélkül kapitulálnak a szövetséges expedíciós erők főparancsnoka és egyidejűleg a Vörös Hadsereg főparancsnoksága előtt.

2. A német véderő-főparancsnokság haladéktalanul kiadja a parancsot az összes német katonai, haditengerészeti és légügyi hatóságoknak, valamint az összes német ellenőrzés alatt álló fegyveres erőknek, hogy 1945. május 8-án közép-európai idő szerint 23 óra 01 perckor szüntessenek be minden aktív katonai műveletet, maradjanak az ebben az időpontban elfoglalt állásaikban és teljesen fegyverezzék le magukat, átadva fegyvereiket és felszerelésüket a helyi szövetséges parancsnokoknak vagy a szövetséges főparancsnokságok által kijelölt tiszteknek. Egyetlen hajót, tengeri járművet vagy repülőgépet sem szabad elsüllyeszteni, illetőleg elpusztítani, sem azok törzsét, gépezetét vagy felszerelését, sem pedig különféle gépeit, fegyverzetét, készülékeit és általában semminemű hadviselésre alkalmas technikai eszközeit megrongálni.

3. A német véderő-főparancsnokság haladéktalanul továbbítja az illetékes parancsnokokhoz a szövetséges expedíciós erők főparancsnoka és a Vörös Hadsereg Főparancsnoksága által kiadott további parancsokat, és gondoskodik azok végrehajtásáról.

4. Ez a katonai kapitulációs okmány nem érinti azt a lehetőséget, hogy olyan általános kapitulációs okmány jöjjön létre és lépjen ennek helyére, amelyet az Egyesült Nemzetek részéről vagy nevében előírnak Németország, valamint a német fegyveres erők egészére vonatkozóan.

5. Abban az esetben, ha a német véderő-főparancsnokság vagy az ellenőrzése alatt álló egyes fegyveres alakulatok nem járnának el a jelen kapitulációs okmány értelmében, a szövetséges expedíciós erők főparancsnoka és a Vörös Hadsereg főparancsnoksága meg fogják tenni az általuk célszerűnek tartott megtorló és egyéb intézkedéseket.

6. A jelen okmány angol, orosz és német nyelven készült. Csak az angol és az orosz szöveg a hiteles.

Kelt Berlinben, 1945. május 8-ik napján.

A német véderő-főparancsnokság részéről:

Von Friedeburg *Keitel* *Stumpf*

Jelen voltak:

A szövetséges expedíciós haderők főparancsnoksága részéről:
A. W. Tedder
légimarsall

A Vörös Hadsereg főparancsnoksága részéről:
G. Zsukov
a Szovjetunió marsallja

Az aláírásnál tanúként jelen voltak:

J. Delattre de Tassigny
tábornok, az első francia hadsereg főparancsnoka

Carl Spaatz
tábornok, az Egyesült Államok stratégiai légierőinek parancsnoka

(Forrás: Almási János: A német kérdés 1945–1965. Dokumentumgyűjtemény. Tankönyvkiadó, Budapest, 1970. 22–23. o.)

4.

A BERLINI NYILATKOZATOK
(1945. június 5.)

NYILATKOZAT

Németország vereségéről és a legfőbb hatalomnak az Amerikai Egyesült Államok, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Egyesült Királyság kormányai, valamint a Francia Köztársaság ideiglenes kormánya által való átvételéről Németországban

A német fegyveres erők a szárazföldön, tengeren és levegőben teljes vereséget szenvedtek és feltétel nélkül kapituláltak, és Németország, amely a háborúért a felelősséget viseli, nem képes többé a győztes hatalmak akaratával szembeszegülni. Ezzel Németország feltétel nélküli kapitulációja megtörtént, és Németország aláveti magát mindazoknak a követeléseknek, amelyeket jelenleg rákényszerítenek vagy később rákényszeríthetnek.

Németországban nincs olyan központi kormány vagy hatóság, amely vállalhatná a rend fenntartásának, az ország igazgatásának és a győztes hatalmak követelései teljesítésének felelősségét.

Ilyen körülmények között szükséges, hogy a Németországra vonatkozóan később hozható határozatok lehetőségének fenntartásával, intézkedéseket foganatosítsanak a további ellenségeskedéseknek a német fegyveres erők részéről történő beszüntetésére, valamint Németországban a rend fenntartására és az ország igazgatására, továbbá hogy kinyilvánítsák azokat az azonnali követeléseket, amelyeknek Németország eleget tenni köteles.

Ennélfogva az Amerikai Egyesült Államok, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, az Egyesült Királyság és a Francia Köztársaság főparancsnokságának képviselői, továbbiakban a „Szövetségesek Képviselői"-nek nevezve, kormányaik meghatalmazása alapján és az Egyesült Nemzetek érdekében eljárva az alábbi nyilatkozatot teszik:

Az Amerikai Egyesült Államok, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Egyesült Királyság kormányai, valamint a Francia Köztársaság ideiglenes kormánya ezennel átveszik a legfőbb hatalmat Németországban, ideértve a német kormány, a német véderő-főparancsnokság és minden tartományi, községi vagy helyi kormány vagy hatóság jogkörét. Ennek a hatalomnak és jogkörnek a fentebb említett célok érdekében való átvétele nem vonja maga után Németország annektálását.

Az Amerikai Egyesült Államok, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Egyesült Királyság kormányai, valamint a Francia Köztársaság ideiglenes kormánya később fogják megállapítani Németországnak vagy bármely olyan térségnek a jogi helyzetét, amely jelenleg német terület része.

A négy kormány által ily módon átvett legfőbb hatalom és jogkör alapján a Szövetségesek Képviselői kihirdetik az alábbi követeléseket, amelyek Németország teljes vereségéből és feltétel nélküli kapitulációjából erednek, és amelyeknek Németország eleget tenni köteles.

1. cikk. Németország és az összes német katonai, haditengerészeti és légügyi hatóságok, valamint az összes német ellenőrzés alatt álló fegyveres erők az összes hadszíntereken haladéktalanul beszüntetik az ellenségeskedéseket az Egyesült Nemzetek erői ellen, a szárazföldön, a tengeren és a levegőben egyaránt.

2. cikk. *a)* Az összes német vagy német ellenőrzés alatt álló fegyveres erőket, ideértve a szárazföldi, légi, légelhárító és tengeri erőket, az SS-, SA- és Gestapo-alakulatokat és az összes egyéb felfegyverzett kisegítő szervezetek erőit, bárhol tartózkodjanak is, teljesen lefegyverzik, átadva ezek fegyvereit és felszerelését a helyi szövetséges parancsnokoknak vagy a Szövetségesek Képviselői által kijelölt tiszteknek.

b) A fenti *a)* pontban említett összes fegyveres erők alakulatainak és egységeinek személyi állományát, az érdekelt szövetséges állam fegyveres erői főparancsnokának belátása szerint, további intézkedésig hadifogolynak nyilvánítják, és az illetékes Szövetségesek Képviselői által megállapítandó feltételeknek és rendelkezéseknek vetik alá.

c) A fenti *a)* pontban említett összes fegyveres erők, bárhol tartózkodjanak is, a Szövetségesek Képviselőinek további utasításáig jelenlegi helyükön maradnak.

d) Az említett fegyveres erők a Németország 1937. december 31-én fennállott határain kívül fekvő területeket a Szövetségesek Képviselői által kiadandó utasítások szerint ürítik ki.

e) A rend fenntartására és őrszolgálat teljesítésére rendelt és csupán könnyű fegyverekkel felszerelt polgári rendőrségi kötelékeket a Szövetségesek Képviselői jelölik ki.

3. cikk. *a)* Az összes Németországban vagy a Németország által elfoglalt vagy ellenőrzött területeken vagy vizeken tartózkodó bármilyen fajtájú vagy nemzetiségű katonai, haditengerészeti és polgári repülőgépek, a szövetségesek szolgálatában álló repülőgépek kivételével, további utasításig a földön, a vizen vagy a hajók fedélzetén maradnak.

b) Az összes német vagy német ellenőrzés alatt álló repülőgépek, amelyek a Németország által el nem foglalt vagy nem ellenőrzött területeken vagy vizeken tartózkodnak, vagy azok felett repülnek, Németországba vagy a Szövetségesek Képviselői által megjelölendő helyre vagy helyekre repülnek.

4. cikk. *a)* Az összes német vagy német ellenőrzés alatt álló felszíni hadihajók és tengeralattjárók, segédhajók, kereskedelmi hajók és egyéb tengeri járművek, bár-

hol tartózkodjanak is a jelen Nyilatkozat időpontjában, valamint az összes egyéb német kikötőkben tartózkodó, bármilyen nemzetiségű kereskedelmi hajók helyükön maradnak, vagy haladéktalanul a Szövetségesek Képviselői által kijelölt kikötőkbe vagy támaszpontokra hajóznak. Ezeknek a hajóknak a személyzete további utasításig a fedélzeten marad.

. . . .

6. cikk. *a)* A német hatóságok, a Szövetségesek Képviselői által megállapítandó eljárás szerint, átadják a Szövetségesek Képviselőinek az összes, ez idő szerint hatalmukban levő, az Egyesült Nemzetek fegyveres erőihez tartozó hadifoglyokat, egyben rendelkezésükre bocsátják e személyek teljes névsorát, feltüntetve fogvatartásuk helyét Németországban vagy a Németország által elfoglalt területen. E hadifoglyok szabadon bocsátásáig a német hatóságok és a német nép védelmében részesíti személyüket és tulajdonukat, és elegendő élelemmel, ruházattal, szállással, orvosi kezeléssel és pénzzel látja el őket, rendfokozatuknak vagy hivatali állásuknak megfelelően.

b) A német hatóságok és a német nép ugyanilyen módon ellátja és szabadon bocsátja az Egyesült Nemzetek minden más állampolgárát, akiket bebörtönöztek, internáltak vagy valamely más kényszerintézkedés alá vontak, továbbá minden más olyan személyt, akiket politikai okok miatt vagy fajuk, bőrük színe, vallási vagy politikai felfogásuk szerint megkülönböztetésen alapuló náci cselekmények, törvények vagy rendeletek folytán bebörtönöztek, internáltak vagy valamely más kényszerintézkedés alá vontak.

c) A német hatóságok a Szövetségesek Képviselőinek kívánságára a fogvatartás helyei felett gyakorolt ellenőrzést a Szövetségesek Képviselői által e célra kijelölt tiszteknek adják át.

. . . .

11. cikk. *a)* A Szövetségesek Képviselői által név szerint megnevezett fő náci vezetőket és mindazokat a személyeket, akiket a Szövetségesek Képviselői időről időre rendfokozatuk, hivatali állásuk vagy beosztásuk szerint megjelölnek mint olyanokat, akik háborús bűnösök vagy hasonló bűncselekmények elkövetésével, elrendelésével vagy azokban való bűnrészességgel gyanúsíthatók, le kell tartóztatni és ki kell szolgáltatni a Szövetségesek Képviselőinek.

b) Ugyanezt az eljárást kell alkalmazni az Egyesült Nemzetek bármelyikének mindazon állampolgáraira, akik hazájuk törvényeinek megsértésével vannak vádolva és akiket a Szövetségesek Képviselői bármikor név szerint megneveznek vagy rendfokozatuk, hivatali állásuk vagy beosztásuk szerint megjelölnek.

c) A német hatóságok és a német nép köteles a Szövetségesek Képviselői által az ilyen személyek letartóztatására és kiszolgáltatására adott minden utasításnak eleget tenni.

12. cikk. A Szövetségesek Képviselői saját belátásuk szerint fegyveres erőket és polgári hivatalokat tarthatnak fenn egész Németországban vagy annak bármely részében.

13. cikk. *a)* Az Amerikai Egyesült Államok, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Egyesült Királyság kormányai, valamint a Francia Köztársaság

ideiglenes kormánya által Németországban átvett legfőbb hatalom gyakorlása során a négy szövetséges kormány megteszi mindazokat az intézkedéseket, amelyeket a jövő békéjének és biztonságának biztosítása érdekében szükségesnek tartanak, ideértve Németország teljes leszerelését és lefegyverzését.

b) A Szövetségesek Képviselői Németország teljes vereségéből adódóan kiegészítő politikai, igazgatási, gazdasági, pénzügyi, katonai és egyéb természetű követeléseket fognak támasztani Németországgal szemben. A Szövetségesek Képviselői vagy az általuk kellően meghatalmazott személyek és szervek proklamációkat, parancsokat, rendeleteket és utasításokat fognak kiadni, amelyekkel a vonatkozó kiegészítő követeléseket meghatározzák, és hogy a jelen Nyilatkozat egyéb rendelkezéseinek érvényt szerezzenek. Az összes német hatóságoknak és a német népnek feltétel nélkül végre kell hajtania a Szövetségesek Képviselőinek követeléseit, és teljes mértékben eleget kell tennie ezen proklamációkban, parancsokban, rendeletekben és utasításokban foglaltaknak.

. . . .

Berlin, 1945. július 5. 18.00 óra a közép-európai idő szerint.

Az Amerikai Egyesült Államok részéről:
Dwight D. Eisenhower hadseregtábornok

Az SZSZSZR kormánya részéről:
G. Zsukov, a Szovjetunió marsallja, a németországi szovjet megszálló csapatok főparancsnoka

Az Egyesült Királyság kormánya részéről:
B. D. Montgomery tábornagy

A Francia Köztársaság ideiglenes kormánya részéről:
J. Delattre de Tassigny hadseregtábornok

NYILATKOZAT A NÉMETORSZÁGI MEGSZÁLLÁSI ÖVEZETEKRŐL

1. Németországot, az 1937. december 31-én fennállott határai szerint, a megszállás céljából négy övezetre osztják fel, amelyekből mindegyik Hatalomnak egy-egy övezetet juttatnak az alábbiak szerint:
egy keleti övezetet a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének;
egy északnyugati övezetet az Egyesült Királyságnak;
egy délnyugati övezetet az Amerikai Egyesült Államoknak;
egy nyugati övezetet Franciaországnak.[1]

[1] A berlini nyilatkozat változatlanul az 1944. szeptember 12-i, illetőleg a kiegészítő és módosító november 14-i londoni egyezmény értelmében állapította meg az angol, amerikai és szovjet övezet határait, a francia övezetre vonatkozóan pedig figyelembe vette az 1945. május 1-jei elvi megállapodást. (A francia övezet határainak kijelöléséről szóló egyezményt csak később, július 26-án írták alá.) Ezután került sor a vonat-

A megszálló fegyveres erők mindegyik övezetben a felelős Hatalom által kinevezett főparancsnok parancsnoksága alatt állnak. A négy hatalom mindegyike saját belátása szerint felveheti a főparancsnokának parancsnoksága alatt álló és a megszállási feladatok ellátására rendelt fegyveres erők állományába olyan kisegítő alakulatokat, amelyek bármely más, a Németország elleni hadműveletekben tevékenyen részt vett Szövetséges Hatalom fegyveres erőinek állományába tartoznak.

2. „Nagy-Berlin" körzetét mind a négy Hatalom fegyveres erői szállják meg. E körzet igazgatásának irányítása céljából együttes Szövetségközi Kormányzóhatóságot (oroszul Komendatura) létesítenek, amely az illetékes főparancsnok által kinevezett négy parancsnokból áll.

Berlin, 1945. június 5.

(Aláírások, mint az előző okmánynál.)

NYILATKOZAT A NÉMETORSZÁGI ELLENŐRZÉSI RENDSZERRŐL

1. Abban az időszakban, mialatt Németország a feltétel nélküli kapitulációból folyó alapvető követeléseket végrehajtja, Németországban a legfőbb hatalmat, kormányaik utasítása szerint, a szovjet, brit, amerikai és francia főparancsnokok fogják gyakorolni, mindegyik a saját megszállási övezetében, és együttesen is azokban a kérdésekben, amelyek egész Németországra vonatkoznak. A négy főparancsnok testülete az Ellenőrző Tanácsot alkotja. Mindegyik főparancsnokot munkájában politikai tanácsadó támogat.

2. Az Ellenőrző Tanács, amelynek egyhangúan kell határozatait meghoznia, biztosítja a főparancsnokok saját megszállási övezeteikben kifejtett működésének megfelelő egyöntetűségét, és közös határozatokat hoz Németország egészére vonatkozó fontosabb kérdésekben.[2]

3. Az Ellenőrző Tanács alá rendelve, Állandó Egyeztető Bizottságot létesítenek, amely a négy főparancsnok egy-egy képviselőjéből áll, továbbá Ellenőrző Bizottságot, amely a következő (és a tapasztalatok alapján még módosítható) osztályokra tagozódik:

katonai ügyek; haditengerészet; légügy; közlekedésügyek; politikai ügyek; közgazdaság; pénzügy; jóvátétel, szállítás és visszaszolgáltatás; belső ügyek és hírközlés; jogügyek; hadifoglyok és áttelepített személyek; munkaerő.

Mindegyik osztálynak négy vezetője lesz, akik közül mindegyik Hatalom egyet jelöl ki. Az osztályok személyzete egyaránt állhat polgári és katonai személyekből és különleges esetekben más Egyesült Nemzetek olyan állampolgáraiból is, akiket egyéni képességük alapján neveztek ki.

4. Az Egyeztető Bizottság és az Ellenőrző Bizottság feladata, hogy véleményt nyilvánítson az Ellenőrző Tanács számára, végrehajtsa a Tanács határozatait és továbbítsa azokat a megfelelő német szervekhez, valamint hogy felügyeletet és állandó ellenőrzést gyakoroljon utóbbiak tevékenysége felett.

5. Az Egyesült Nemzetek többi, elsősorban érdekelt kormányával való összeköttetést az ezen kormányok által az Ellenőrző Tanácshoz kinevezett katonai missziók útján biztosítják (amelyeknek polgári tagjai is lehetnek). Ezek a missziók a megfelelő hivatalos úton érintkezhetnek az ellenőrző szervekkel.

6. Az Egyesült Nemzeteknek azon szervezetei, amelyek az Ellenőrző Tanács felhatalmazásával Németországban működést fejthetnek ki, alá vannak rendelve a szövetséges ellenőrzési szerveknek és felelősséggel tartoznak azoknak.

7. „Nagy-Berlin" területének igazgatását Szövetségközi Kormányzó Hatóság irányítja, amely az Ellenőrző Tanács általános irányítása alatt fejti ki működését és négy parancsnokból áll, akik váltakozva látják el a főparancsnoki teendőket. Munkájukat technikai személyzet támogatja, amely felügyeletet és ellenőrzést gyakorol a helyi német szervek tevékenysége felett.[3]

---

kozó megállapodások végrehajtására. A Truman, Churchill és Sztálin közötti június 14–18-án lezajlott üzenetváltás július 1-jében állapította meg az időpontot, amikor Németországban és Ausztriában megkezdik az esedékes csapatmozdulatokat. Ennek során az angol és amerikai csapatok kiürítették a szovjet övezetnek általuk átmenetileg megszállt részeit, és visszavonultak saját megszállási övezeteikbe, ezzel párhuzamosan pedig az angol és amerikai csapatok július 3-án és 4-én, a francia csapatok néhány nap múlva bevonultak a szovjet csapatok által már május 2-án elfoglalt Berlinbe. Július végén Ausztriában is megtörtént a véglegesen megállapított megszállási övezetek elfoglalása. A szovjet csapatok ennek során kiürítették Ausztriának a brit övezethez tartozó részeit, amelyeket a hadműveletek során átmenetileg megszálltak, az amerikaiak visszavonultak Felső-Ausztria Duna-balparti részeiből, az angol, amerikai és francia helyőrségek pedig bevonultak Bécsbe, amelyet még április 13-án a szovjet csapatok foglaltak el.

Az 1946. december 2-i egyezmény értelmében az angol és amerikai megszállási övezeteket egyesítették (Bizónia), és ehhez az egyezményhez 1948. augusztus 1-jén csatlakozott Franciaország is (Trizónia).

[2] A Szövetséges Ellenőrző Tanács létesítését az 1944. november 14-i egyezmény írta elő. A berlini nyilatkozat kiadása után 1945. június 6-án az Ellenőrző Tanács (három tagja) megtartotta első ülését, majd a potsdami értekezletet követően, augusztus 30-án (már a francia tag részvételével) kiadta 1. számú proklamációját. Ebben bejelentette, hogy a június 5-i nyilatkozat értelmében megalakult az Ellenőrző Tanács és a szövetséges kormányok, amelyek Németországban átvették a főhatalmat, ennek gyakorlását a Németország egészét érintő kérdésekben az Ellenőrző Tanácsra ruházták át. Minden egyéb kérdésben a főhatalmat saját megszállási övezeteikben a négy főparancsnok gyakorolja, és az általuk kiadott proklamációk, parancsok, rendeletek stb. a hatáskörük szerinti megszállási övezetekben törvényerővel bírnak. A 2. számú proklamációban az Ellenőrző Tanács az 1945. szeptember 20-i ún. kiegészítő követeléseket tette közzé. Az Ellenőrző Tanács tagjai voltak: Eisenhower hadseregtábornok (amerikai), Zsukov marsall (szovjet), Robertson altábornagy (angol) és Koeltz tábornok (francia).

[3] A berlini Komendatura létesítését szintén az 1944. november 14-i egyezmény írta elő. Működését és hatáskörét a berlini nyilatkozat 7. pontja alapján az 1945. július 7-i négyhatalmi egyezmény szabályozta, amelyet az angol, amerikai és francia helyőrségek berlini bevonulása után írtak alá. A Komendatura július 11-én alakult meg és átvette az addigi szovjet városparancsnoktól – amely április 28-a óta működött Berlinben – Nagy-Berlin négyhatalmi igazgatását. Másnap, július 12-én az angol és amerikai parancsnokok a szovjet parancsnoktól átvették saját megszállási övezeteik teljes ellenőrzését. A Komendatura első tagjai Gorbatov vezérezredes (szovjet), Parks vezérőrnagy (amerikai) és Lyne vezérőrnagy (angol) voltak. Augusztus 12-én a francia parancsnok is csatlakozott hozzájuk, aki rövidesen átvette az angoloktól a francia övezet ellenőrzését. A Komendatura augusztus 13-án jóváhagyta Nagy-Berlin ideiglenes alkotmányát.

8. A fentiekben körvonalazott rendelkezések a német kapitulációt követő megszállási időszak tartama alatt lesznek érvényesek, mialatt Németország a feltétel nélküli kapituláció alapvető követeléseit végrehajtja.
Az ezt követő időszakra vonatkozó rendelkezéseket külön egyezmény fogja megállapítani.

Berlin, 1945. június 5.

(Aláírások, mint az előző okmánynál.)

(Forrás: Almási János, id. mű, 24–31. o.)

5.

KÖZLEMÉNY A HÁROM HATALOM BERLINI KONFERENCIÁJÁRÓL (1945. augusztus 2.)

I.

1945. július 17-én Harry S. Truman, az Amerikai Egyesült Államok elnöke, I. V. Sztálin, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Népbiztosai Tanácsának elnöke és Winston S. Churchill, Nagy-Britannia miniszterelnöke Clement R. Attlee úrral együtt találkoztak a háromoldalú berlini konferencián. Kíséretükben voltak a három kormány külügyminiszterei: V. M. Molotov, D. F. Byrnes úr és A. Eden úr, továbbá a vezérkari főnökök és más tanácsadók.

A július 17-e és 25-e közötti időszakban kilenc ülést tartottak. Ezután a konferenciát felfüggesztették 2 napra, arra az időre, amíg Angliában kihirdették az általános választások eredményeit.

Július 28-án Attlee úr mint miniszterelnök tért vissza a konferenciára E. Bevin úr, az új külügyminiszter kíséretében. A konferencia idején rendszeresen találkozott a három kormányfő a külügyminiszterek kíséretében, s rendszeresen tanácskoztak a külügyminiszterek is.

Azok a bizottságok, amelyeket a külügyminiszterek tanácskozása a kérdések előzetes előkészítése céljából kiküldött, ugyancsak naponta üléseztek.

A konferencia üléseit Cecilienhofban tartották, Potsdam közelében.

A konferencia 1945. augusztus 2-án ért véget.

A konferencián fontos határozatok és megállapodások születtek. Eszmecsere folyt számos egyéb kérdésről is. Ezeknek a problémáknak a tárgyalását a Külügyminiszterek Tanácsa folytatja majd, amelyet a konferencia hozott létre.

Erről a konferenciáról, amely megerősítette a három kormány közötti kapcsolatokat és kiszélesítette együttműködésük és kölcsönös megértésük kereteit, Truman elnök, Sztálin generalisszimusz és Attlee miniszterelnök azzal az újból megerősödött meggyőződéssel távozott, hogy kormányaik és népeik az Egyesült Nemzetek többi tagjával együtt biztosítják az igazságos és tartós béke létrejöttét.

II.

A KÜLÜGYMINISZTEREK TANÁCSÁNAK MEGALAKÍTÁSA

A) A konferencia megállapodott abban, hogy megalakítják az öt vezető hatalmat képviselő Külügyminiszterek Tanácsát azzal a céllal, hogy az folytassa a békés rendezéshez szükséges előkészítő munkálatokat, és megtárgyalja azokat az egyéb kérdéseket, amelyeket a tanácsban részt vevő kormányok megállapodása alapján alkalmanként a tanács elé utalnak.

A Külügyminiszterek Tanácsának megalakítására vonatkozó egyezmény szövege a következő:

1. Tanácsot kell alakítani az Egyesült Királyság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, Kína, Franciaország és az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztereinek részvételével.

2. *a)* A tanács rendes körülmények között Londonban ülésezik, ahol a tanács által felállítandó Egyesített Titkárság állandó székhelye lesz. Mindegyik külügyminisztert magas rangú helyettes kíséri, aki a külügyminiszter távollétében a munka folytatásához kellő felhatalmazással rendelkezik, továbbá a szaktanácsadóknak egy kisebb csoportja.

b) A tanács első ülése Londonban lesz, legkésőbb 1945. szeptember 1-én. Az üléseket közös megegyezés alapján más fővárosokban is tarthatják, esetenkénti megállapodás szerint.

3. *a)* Azonnali és fontos feladata lesz a tanácsnak, hogy az Egyesült Nemzetek elé terjesztés végett összeállítsa az Olaszországgal, Romániával, Bulgáriával, Magyarországgal és Finnországgal kötendő békeszerződéseket, és javaslatokat dolgozzon ki az európai háború befejezésével kapcsolatban felmerült megoldatlan területi kérdések rendezésére. A tanács feladata lesz a németországi békés rendezés előkészítése azzal a céllal, hogy a megfelelő dokumentumot majd elfogadja Németország erre alkalmas kormánya, mihelyt ilyen kormány megalakul.

b) E feladatok mindegyikének megoldásakor a tanács azoknak az államoknak a képviselőiből áll majd, amelyek az adott feladat esetében érintett ellenséges államnak diktált kapituláció rendelkezéseit aláírták. Az Olaszországgal való békés rendezés kérdésének tárgyalásakor Franciaország az olaszországi kapituláció aláírójának tekintendő. Más tagokat akkor hívnak meg a tanácsban való részvételre, amikor őket közvetlenül érintő kérdéseket tárgyalnak.

c) Más ügyeket alkalmanként bíznak a tanácsra azoknak a kormányoknak a megállapodása alapján, amelyek tagjai a tanácsnak.

4. *a)* Amikor a tanács olyan kérdést tárgyal, amelyben valamely, a tanácsban nem képviselt állam van közvetlenül érdekelve, ez az állam meghívást kap arra, hogy küldje el képviselőit ennek a kérdésnek a tárgyalásában és tanulmányozásában való részvételre.

b) A tanács az adott, megvizsgálandó kérdés jellegétől függően határozhatja meg munkarendjét. Bizonyos esetekben a kérdést előzetesen a saját kebelében is megtárgyalhatja, más érdekelt államok bevonása előtt. Más esetekben a tanács hivatalos konferenciára hívhatja meg azokat az államokat, amelyek valamely adott probléma megoldásában leginkább érdekeltek.

B) A konferencia határozatának megfelelően a három kormány mindegyike azonos felhívást küldött Kína és Franciaország kormányának, hogy fogadják el ezt a szöveget, és csatlakozzanak a tanács megalakításához.

C) A Külügyminiszterek Tanácsának az e szövegben megnevezett speciális célokból való megalakítása nem mond majd ellent a krími konferencián kötött ama megállapodásnak, hogy az Amerikai Egyesült Államok, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Egyesült Királyság külügyminisztereinek időszakos konzultációkat kell tartaniuk.

D) A konferencia a Külügyminiszterek Tanácsának megalakítására vonatkozó megállapodás fényében megvizsgálta az Európai Tanácskozó Bizottság helyzetét is. Megelégedéssel konstatálta, hogy a bizottság sikeresen oldotta meg fő feladatait, előterjesztve ajánlásait Németország feltétel nélküli kapitulációjára, Németország és Ausztria megszállási övezeteire és az ezekben az országokban létrehozandó szövetséges ellenőrző mechanizmusra vonatkozólag. A konferencia megállapította, hogy a szövetségesek Németország és Ausztria ellenőrzésével kapcsolatos politikájának koordinálását célzó további, részletes jellegű munka a jövőben a berlini ellenőrző Tanács és a bécsi Szövetséges Bizottság hatáskörébe fog tartozni. Ennek megfelelően a konferencia az Európai Tanácskozó Bizottság feloszlatását ajánlja.

III.

NÉMETORSZÁGRÓL

A szövetséges hadseregek megszállva tartják egész Németországot, és a német nép bűnhődik már azokért a szörnyű bűntettekért, amelyeket azoknak a vezetése alatt követett el, akiknek a sikerek idején nyíltan helyeselt és vakon engedelmeskedett.

A konferencia megállapodott annak a koordinált politikának politikai és gazdasági alapelveiben, amelyet a szövetségesek a legyőzött Németországgal szemben a szövetséges ellenőrzés időszakában követnek.

E megállapodás célja a Németországról szóló krími nyilatkozat teljesítése. A német militarizmust és nácizmust gyökerestől kiirtják, és a szövetségesek, egymással egyetértésben, most és a jövőben, más olyan intézkedéseket is foganatosítanak, amelyek szükségesek ahhoz, hogy Németország soha többé ne fenyegesse szomszédait vagy a világbékét.

A szövetségeseknek nem áll szándékukban megsemmisíteni vagy rabságba vetni a német népet. A szövetségesek lehetőséget akarnak adni a német népnek arra, hogy felkészülhessen életének demokratikus és békés alapon való majdani újjászervezésére. A német népnek, ha saját erőfeszítései szüntelenül e cél elérésére irányulnak, majd lehetősége nyílik arra, hogy idővel helyet kapjon a világ szabad és békés népei között.

A megállapodás szövege a következő:

A NÉMETORSZÁGGAL VALÓ BÁNÁSMÓDBAN A KEZDETI ELLENŐRZÉSI IDŐSZAKBAN KÖVETENDŐ POLITIKAI ÉS GAZDASÁGI ALAPELVEK

A) Politikai alapelvek

1. A németországi ellenőrzési mechanizmusról szóló egyezmény szerint Németországban a legfőbb hatalmat a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, az Amerikai Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és a Francia Köztársaság fegyveres erőinek főparancsnokai fogják gyakorolni, mindegyik a saját megszállási övezetében, saját kormányának instrukciói szerint; az egész Németországot érintő kérdésekben közösen, mint az Ellenőrző Tanács tagjai gyakorolják a hatalmat.

2. Amennyire ez gyakorlatilag megvalósítható, a német lakossággal szemben egész Németországban egységes bánásmódot kell alkalmazni.

3. Németország megszállásának az Ellenőrző Tanács által követendő céljai a következők:

I. Németország teljes leszerelése és demilitarizálása, valamint a haditermelésre felhasználható egész német ipar likvidálása vagy ellenőrzése. Ebből a célból:

a) Németország egész szárazföldi, tengeri és légi haderejét, az SS, az SA, az SD és a Gestapo összes szervezeteivel, törzseivel és intézményeivel együtt, beleértve a vezérkart, a tisztikart, a tartalékos állományt, a katonai tanintézeteket, a háborús veteránok szervezeteit és minden más katonai és félkatonai szervezetet, a Németország katonai hagyományainak ápolására hivatott klubjaikkal és egyesületeikkel együtt, teljesen és véglegesen fel kell számolni: örökre meg kell akadályozni a német militarizmus és nácizmus újjáéledését vagy újjászervezését;

b) minden fegyvert, lőszert és hadieszközt, valamint minden, gyártásukra szolgáló specializált eszközt a szövetségesek rendelkezésére kell bocsátani, vagy meg kell semmisíteni. Bármiféle repülőgép és mindenfajta fegyver, lőszer és hadieszköz birtoklását és gyártását meg kell akadályozni.

II. A német népet meg kell győzni arról, hogy totális katonai vereséget szenvedett, és hogy nem kerülheti el a felelősséget azért, amit magára vont, mivel saját kíméletlen hadviselése és a nácik fanatikus ellenállása rombolta szét a német gazdaságot és tette elkerülhetetlenné a káoszt és a szenvedéseket.

III. Meg kell semmisíteni a nemzetiszocialista pártot, annak fiókjait és az ellenőrzése alatt álló szervezeteket, fel kell oszlatni valamennyi náci intézményt, gondoskodni kell arról, hogy azok semmiféle formában újjá ne születhessenek, és elejét kell venni minden náci és militarista tevékenységnek vagy propagandának.

IV. Fel kell készülni a német politikai élet demokratikus alapon való végleges újjászervezésére és Németországnak a nemzetközi életben való békés közreműködésére.

4. Minden náci törvényt, amely alapul szolgált a hitlerista rezsimnek, vagy faj, vallás, illetve politikai meggyőződés alapján diszkriminációt vezetett be, hatályon kívül kell helyezni. Bármiféle ilyen jogi, közigazgatási vagy egyéb diszkrimináció megengedhetetlen.

5. A háborús bűnösöket és azokat, akik részt vettek atrocitásokkal vagy háborús bűntettekkel járó vagy ilyeneket eredményező náci intézkedések tervezésében és végrehajtásában, le kell tartóztatni, és bíróság elé kell állítani. A náci vezetőket, a nácik befolyásos pártolóit és a náci intézmények és szervezetek vezetőit, valamint minden olyan személyt, aki a megszállás és annak céljai szempontjából veszélyes lehet, le kell tartóztatni és internálni kell.

6. A náci párt minden olyan tagját, aki nem csupán névleges tagságával vett részt a párt tevékenységében, és minden más olyan személyt, aki ellenségesen viseltetik a szövetségesek céljaival szemben, hivatalos vagy félhivatalos tisztségéből, illetve fontosabb magánvállalatnál betöltött felelős pozíciójáról el kell távolítani. Helyükbe olyan személyeket kell állítani, akik politikai és erkölcsi tulajdonságaiknál fogva alkalmasaknak látszanak arra, hogy Németországban elősegítsék a valóban demokratikus intézmények kifejlesztését.

7. Németországban a közoktatást ellenőrzés alá kell helyezni, hogy biztosítva legyen a náci és militarista doktrínák teljes kirekesztése, és lehetővé váljék a demokratikus eszmék térhódítása.

8. A bírósági rendszert átszervezik a demokratikus igazságszolgáltatás elvei szerint, amely a törvényességen és valamennyi állampolgár fajra, nemzetiségre és vallásra való tekintet nélküli egyenjogúságán alapszik.

9. Németország közigazgatását a politikai berendezés decentralizáltságára és a helyi szervek felelősségérzetének növelésére kell alapozni. Ebből a célból:

I. Egész Németországban visszaállítják a helyi önkormányzatot demokratikus elvek szerint, részben választott tanácsok útján, olyan gyorsan, ahogy az a katonai biztonsággal és a katonai megszállás céljaival összeegyeztethető.

II. Egész Németországban engedélyezni és ösztönözni kell a demokratikus politikai pártokat, biztosítva számukra a gyűlések összehívásának és a nyilvános viták rendezésének jogát.

III. A képviselet és a választás elvei érvényesítendők a kerületi, tartományi és országos közigazgatásban olyan gyorsan, ahogy ezt ezeknek az elveknek a helyi önkormányzatban való sikeres alkalmazása indokolttá teszi.

IV. Egyelőre nem alakul semmiféle központi német kormány. Mindamellett létrejön néhány, lényegbevágóan fontos központi német közigazgatási szerv, élükön államtitkárral, mégpedig pénzügyi, közlekedési, hírközlési, külkereskedelmi és ipari téren. Ezek a szervek az Ellenőrző Tanács irányítása alatt fognak működni.

10. A katonai biztonság követelményeinek szem előtt tartásával engedélyezni kell majd a szólás-, a sajtó- és a vallásszabadságot, s tiszteletben kell tartani a vallási intézményeket. Meg kell engedni a szabad szakszervezetek megalakítását, ugyancsak a katonai biztonság követelményeinek szem előtt tartásával.

B) Gazdasági alapelvek

11. A német katonai potenciál megsemmisítése céljából be kell tiltani és meg kell akadályozni a fegyvergyártást, a hadi felszerelés és a hadieszközök gyártását, valamint mindenfajta repülőgép és tengeri hajó gyártását. A fémek, a vegyi anyagok gyártását és a gépgyártást, valamint a hadigazdasághoz közvetlenül szükséges más termékek gyártását szigorúan ellenőrizni és korlátozni kell, a németországi háború utáni békés szükségletek ama jóváhagyott színvonalának megfelelően, amely biztosítja a 15. pontban kifejtett célok elérését. Az engedélyezendő iparhoz nem szükséges termelési kapacitást vagy el kell szállítani a Szövetségközi Jóvátételi Bizottság által ajánlott és az érdekelt kormányok által jóváhagyott jóvátételi terv szerint, vagy pedig, ha nem kerül elszállításra, meg kell semmisíteni.

12. A német gazdaságot a gyakorlatilag lehetséges legrövidebb időn belül decentralizálni kell a gazdasági erők ama túlzott koncentrációjának megszüntetése céljából, amely ma főleg kartellek, szindikátusok, trösztök és más monopolista egyesülések formájában áll fenn.

13. Németország gazdaságának szervezése során a fő figyelmet a mezőgazdaságnak és a belső szükségleteket kielégítő békés iparnak a fejlesztésére kell fordítani.

14. Németország a megszállás időszakában egységes gazdasági egésznek tekintendő. Ebből a célból közösen kialakított politikát kell folytatni:

a) a bányászat és a feldolgozó ipar termelése és termékeinek elosztása terén;

b) a mezőgazdaság, az erdőgazdaság és a halászat terén;

c) a bérek, az árak és a jegyrendszer terén;

d) a Németország egészére vonatkozó behozatali és kiviteli program terén;

e) a pénz- és bankrendszer, az országos adók és a vámok terén;

f) a jóvátétel terén és a hadiipari potenciál felszámolásában;

g) a közlekedés és a hírközlés területén.

E politika végrehajtása során szükség szerint figyelembe kell venni a különböző helyi feltételeket.

15. A német gazdaság szövetséges ellenőrzés alá helyezendő, de csakis a szükséges kereteken belül:

a) az ipari leszerelés és demilitarizálás programjának végrehajtása a jóvátétel és az engedélyezett export és import céljából;

b) azon áruk termelésének és azon szolgáltatásoknak a biztosítása céljából, amelyek a németországi megszálló erők és az áttelepültek szükségleteinek kielégítését szolgálják, és fontosak az európai országok átlagos életszínvonalát meg nem haladó németországi átlagos életszínvonal fenntartásához (európai országokon az Egyesült Királyság és a Szovjetunió kivételével valamennyi európai ország értendő);

c) abból a célból, hogy az Ellenőrző Tanács által megállapított módon biztosítsák a legfontosabb termékek egyenlő elosztását a különböző övezetek között, s így egész Németországban kiegyensúlyozott gazdaságot hozzanak létre és csökkentsék a szükséges importot;

d) a német ipar ellenőrzése, továbbá minden gazdasági és pénzügyi nemzetközi tranzakció ellenőrzése céljából, hogy így meg lehessen akadályozni Németország katonai potenciáljának fejlődését, és meg lehessen oldani az itt megnevezett egyéb feladatokat;

e) minden olyan német közületi vagy magánkézben levő tudományos, kutató és kísérleti intézmény, laboratórium stb. ellenőrzése céljából, amely kapcsolatban áll a gazdasági tevékenységgel.

16. Az Ellenőrző Tanács által megállapított gazdasági ellenőrzés bevezetésére és fenntartására német közigazgatási apparátust kell létrehozni, és a gyakorlati lehetőségekhez képest teljesen a német hatóságokra kell bízni ennek az apparátusnak az irányítását és létrejöttének bejelentését. A német néppel meg kell értetni, hogy ezért az igazgatásért és ennek bármilyen kudarcáért teljes mértékben reá hárul a felelősség. Minden olyan német hatóságot, amely ellentétbe kerül a megszállás céljaival, be fognak tiltani.

17. Haladéktalanul intézkedéseket kell foganatosítani:

a) a közlekedés szükséges mértékű helyreállítása céljából;

b) a széntermelés növelése céljából;

c) a mezőgazdasági termelés maximális növelése céljából és

d) a lakóházak és a közüzemek sürgős helyreállítása céljából.

18. Az Ellenőrző Tanácsnak meg kell tennie a szükséges lépéseket az olyan külföldi német aktívák ellenőrzés alá vétele és sorsának eldöntése végett, amelyek még nem kerültek a Németország elleni háborúban részt vett Egyesült Nemzetek ellenőrzése alá.

19. A jóvátétel kifizetése után a német népnek elegendő erőforrásokkal kell még rendelkeznie ahhoz, hogy külső segítség nélkül fenntarthassa magát. Németország gazdasági tervének összeállításakor biztosítani kell a németországi Ellenőrző Tanács által jóváhagyott importhoz szükséges eszközöket. A folyó termelés termékeinek és az árukészleteknek az exportjából származó bevételt elsősorban ennek az importnak a kifizetésére kell fordítani.

A fenti rendelkezés nem vonatkozik a német jóvátételről szóló egyezmény 4. *a)* és 4. *b)* pontjában említett berendezésekre és termékekre.

IV.

A NÉMETORSZÁG ÁLTAL TELJESÍTENDŐ JÓVÁTÉTEL

A krími konferencia ama döntésének megfelelően, hogy Németországgal a lehető legnagyobb mértékben meg kell téríttetni az általa az Egyesült Nemzeteknek okozott károkat és szenvedéseket, s hogy a német népnek ezért viselnie kell a felelősséget, a jóvátételre vonatkozólag a következő egyezmény született:

1. A Szovjetunió jóvátételi igényeit a Szovjetunió által megszállt németországi övezetből történő elszállításokkal, valamint a megfelelő külföldi német befektetésekből elégítik ki.

2. A Szovjetunió a saját jóvátételi részéből kielégíti Lengyelország jóvátételi igényeit.

3. Az Egyesült Államoknak, az Egyesült Királyságnak és a jóvátételre jogosult

többi országnak a jóvátételi igényeit a nyugati övezetekből és a megfelelő külföldi német befektetésekből elégítik ki.

4. A Szovjetunió a saját megszállási övezetéből kapott jóvátétel kiegészítéseként a nyugati övezetekből is kap jóvátételt:

a) 15 százalékát a német békegazdaság számára nem szükséges és Németország nyugati övezeteiből elszállítandó, felhasználásra alkalmas és komplett ipari, elsősorban kohászati, vegyipari és gépipari berendezéseknek, azonos értékű élelmiszer, szén, hamuzsír, horgany, fa, agyagkészítmények, ásványolajtermékek és közös megegyezéssel megállapított más anyagféleségek fejében.

b) 10 százalékát a német békegazdaság számára nem szükséges és nyugati övezetekből elszállítandó ipari berendezéseknek oly módon, hogy ezt a szovjet kormánynak jóvátétel címén, fizetés vagy bármilyen más ellenszolgáltatás nélkül adják át.

A fenti *a)* és *b)* pontokban körülírt berendezéselszállítás egyidejűleg történik.

5. A nyugati övezetekből jóvátétel címén elszállítandó berendezések mennyiségét mától számítva legkésőbb hat hónapon belül kell meghatározni.

6. Az ipari berendezések elszállítását, amilyen hamar csak lehet, meg kell kezdeni, és az 5. pontban említett döntéstől számítva két éven belül be kell fejezni. A 4. *a)* pontban körülírt termékek szállítását, amilyen hamar csak lehet, meg kell kezdeni, s ezt a Szovjetunió közös megegyezéssel megállapított tételekben fogja teljesíteni az említett időponttól számított 5 év folyamán. A német békegazdaság számára nem szükséges és így jóvátételbe kerülő ipari berendezések mennyiségét és jellegét az Ellenőrző Tanács fogja meghatározni, a Szövetségi Jóvátételi Bizottság által elfogadott politikának megfelelően, Franciaország bevonásával, de a végleges döntést azoknak az övezeteknek a parancsnokai hozzák, amelyekből a berendezést elszállítják.

7. Az elszállítandó berendezések teljes mennyiségének meghatározásáig előlegképpen elszállíthatók olyan berendezések, amelyekről megállapítják, hogy a 6. pont utolsó mondatában körülírt eljárás szerint elszállítandók.

8. A szovjet kormány jóvátétel címén nem támaszt semmiféle igényt a Németország nyugati megszállási övezeteiben lévő német vállalatok részvényeire, sem pedig a bármely más országban levő külföldi német aktívákra, kivéve a 9. pontban felsorolt országokat.

9. Az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság kormánya jóvátétel címén nem támaszt semmiféle igényt a Németország keleti megszállási övezetében lévő német vállalatok részvényeire, sem pedig a Bulgáriában, Finnországban, Magyarországon, Romániában és Kelet-Ausztriában levő külföldi német aktívákra.

10. A szovjet kormány nem tart igényt a szövetséges csapatok által Németországban zsákmányolt aranyra.

V.

A NÉMET HADIFLOTTA ÉS KERESKEDELMI HAJÓK

A konferencia elvileg megegyezett a kapitulált német flotta és kereskedelmi hajók felhasználására és az azokkal való rendelkezésre vonatkozó intézkedéseket illetően. Úgy döntött, hogy a három kormány szakértőket nevez ki, akik közösen kidolgozzák az összehangolt elvek megvalósításának részletes terveit. Az ezt követő közös nyilatkozatot a három kormány megfelelő időben egyidejűleg teszi majd közzé.

VI.

KÖNIGSBERG VÁROS ÉS KÖZVETLEN KÖRNYÉKE

A konferencia megvizsgálta a szovjet kormánynak azt a javaslatát, hogy addig is, amíg a békés rendezés során végleges döntés nem születik a területi kérdésekben, a Szovjetunió nyugati határának balti-tengeri szakasza a Danzigi-öböl keleti partján fekvő ponttól kelet felé – Braunsbergtől és Goldaptól északra – Litvánia, a Lengyel Köztársaság és Kelet-Poroszország határainak találkozásáig húzódjon.

A konferencia elvben elfogadta a szovjet kormánynak azt a javaslatát, hogy adják át a Szovjetuniónak Königsberget és közvetlen környékét a fenti leírás szerint. A pontos határvonalat mindamellett szakértőknek kell megvizsgálniuk.

Az Egyesült Államok elnöke és Nagy-Britannia miniszterelnöke kijelentette, hogy a konferenciának ezt a javaslatát támogatni fogják a küszöbönálló békés rendezés során.

VII.

A HÁBORÚS BŰNÖSÖKRŐL

A három kormány foglalkozott azokkal a tárgyalásokkal, amelyeket az utóbbi hetekben Londonban a brit, az amerikai, a szovjet és a francia képviselők folytattak, hogy megegyezés jöjjön létre az olyan háborús főbűnösök fölötti ítélkezés módszereit illetően, akiknek a bűncselekményei az 1943. októberi Moszkvai Nyilatkozat szerint nem valamely meghatározott földrajzi helyhez kapcsolódnak. A három kormány megerősíti azt a szándékát, hogy ezeket a bűnösöket egy hamarosan összeülő és igazságos bíróság elé állítsák. Azt remélik, hogy a londoni tárgyalásokat hamarosan ebből a célból kötött megállapodás koronázza majd, és nagyon fontosnak tartják, hogy minél előbb megkezdődjön e háborús főbűnösök pere. A vádlottak első névsorát ez év szeptember 1-e előtt közzéteszik.

VIII.

AUSZTRIÁRÓL

A konferencia tanulmányozta a szovjet kormány javaslatát az ideiglenes osztrák kormány illetékességének egész Ausztriára való kiterjesztéséről.

A három kormány megegyezett abban, hogy készek tanulmányozni ezt a kérdést, miután a brit és az amerikai csapatok bevonultak Bécsbe.

IX.

LENGYELORSZÁGRÓL

A konferencia megvizsgálta az ideiglenes lengyel nemzeti egységkormányra és a Lengyelország nyugati határaira vonatkozó kérdéseket.

Az ideiglenes lengyel nemzeti egységkormányra vonatkozólag a következő nyilatkozatban fogalmazta meg álláspontját:

A) Megelégedéssel vettük tudomásul a lengyelországi és a külföldi lengyelek képviselői között létrejött megegyezést, amely lehetővé tette, hogy a krími konferencia döntéseinek megfelelően megalakítsák az ideiglenes lengyel nemzeti egységkormányt, amelyet a három hatalom elismert. Minthogy a brit kormány és az Egyesült Államok kormánya felvette a diplomáciai kapcsolatokat az ideiglenes lengyel nemzeti egységkormánnyal, ennek következtében megszűnt a többé nem létező egykori londoni lengyel kormány elismerése.

Az Egyesült Államok kormánya és Nagy-Britannia kormánya megtették a szükséges intézkedéseket avégett, hogy megvédjék az ideiglenes lengyel nemzeti egységkormánynak mint a lengyel állam elismert kormányának érdekeit a lengyel állam minden olyan vagyonát illetően, amely a területükön és ellenőrzésük alatt van, függetlenül e vagyon formájától.

Intézkedéseket foganatosítottak továbbá annak érdekében, hogy ez a vagyon valamilyen harmadik fél kezére ne kerülhessen. Az ideiglenes lengyel nemzeti egységkormánynak minden lehetősége meglesz arra, hogy a szokásos jogi eljárás útján visszaszerezze a lengyel állam minden olyan vagyonát, amelyet esetleg törvénytelenül elidegenítettek.

A három kormány segítséget kíván nyújtani az ideiglenes lengyel nemzeti egységkormánynak annak megkönnyítésében, hogy – mihelyt ez gyakorlatilag lehetséges – visszatérhessenek Lengyelországba mindazok a lengyelek, akik külföldön tartózkodnak és haza kívánnak térni, beleértve a lengyel fegyveres erők és a kereskedelmi flotta tagjait is. Elvárják, hogy a hazájukba visszatérő lengyeleknek megadják mindazokat a személyi és vagyoni jogokat, amelyek minden lengyel állampolgárt megilletnek.

A három hatalom figyelembe veszi, hogy az ideiglenes lengyel nemzeti egységkormány a krími konferencia határozatainak megfelelően kész minél előbb az általános választójog alapján, titkos szavazással megtartani a szabad és minden megkötés nélküli választásokat, amelyekben minden demokratikus és antifasiszta pártnak joga lesz részt venni és jelölteket állítani, s kész lehetővé tenni a szövetséges sajtó képviselőinek, hogy teljesen szabadon tájékoztassák a világot a választások előtti és alatti lengyelországi események menetéről.

B) Lengyelország nyugati határaira vonatkozólag a következő egyezmény jött létre:

A krími konferencián a Lengyelországot illetően kötött megállapodás szerint a három kormányfő meghallgatta az ideiglenes lengyel nemzeti egységkormány véleményét az északon és nyugaton Lengyelországnak átadandó területekről. A konferencia fogadta a Krajowa Rada Narodowa* elnökét és az ideiglenes lengyel nemzeti egységkormány tagjait, akik teljes mértékben kifejtették álláspontjukat. A három kormányfő megerősítette azt a véleményét, hogy Lengyelország nyugati határának végleges meghatározását a békekonferenciáig el kell halasztani.

A három kormányfő megegyezett abban, hogy Lengyelország nyugati határának végleges meghatározásáig azok az egykori német területek, amelyek a Balti-tengertől, Swinemündétől valamivel nyugatabbra kezdődő és innen az Odera-folyó mentén a nyugati Neisse-folyó beömléséig, majd a nyugati Neisse mentén a csehszlovák határig húzódó vonaltól keletre fekszenek – beleértve Kelet-Poroszországnak azt a részét, amely nem került a berlini konferencia döntése alapján a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének igazgatása alá, és beleértve Danzig egykori szabad város területét is – a lengyel állam igazgatása alá helyezendők, és így nem tekintendők a németországi szovjet megszállási övezet részének.

X.

A BÉKESZERZŐDÉSEK MEGKÖTÉSÉRŐL ÉS AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETÉBE VALÓ FELVÉTELRŐL

A konferencia úgy döntött, hogy a következő nyilatkozattal meghatározza egységes politikáját az európai háború győzelmes befejezése utáni tartós béke feltételeinek mielőbbi megteremtése céljából:

A három kormány kívánatosnak tartja, hogy Olaszország, Bulgária, Finnország, Magyarország és Románia rendezetlen helyzetének a békeszerződések megkötésével véget vessenek. Bizonyosak abban, hogy a többi érdekelt szövetséges kormány is egyetért álláspontjukkal.

A maga részéről a három kormány az olaszországi békeszerződés előkészítését mint elsőrendű feladatot belevette azok közé a sürgős és fontos feladatok közé, amelyeket a Külügyminiszterek Tanácsának meg kell tárgyalnia. Olaszország a tengelyhatalmak közül elsőként szakított Németországgal és érdemlegesen hozzájárult annak leveréséhez, most pedig csatlakozott a szövetségesekhez a Japán elleni harcban.

* Országos Nemzeti Tanács – Szerk.

Olaszország maga rázta le a fasiszta rezsimet, és jelentős lépéseket tett a demokratikus közigazgatás és intézmények helyreállítása útján. Az elismert demokratikus olasz kormánnyal való ilyen békeszerződés megkötése lehetővé teszi a három kormánynak, hogy óhajuknak megfelelően támogassák Olaszország kérelmét az Egyesült Nemzetek Szervezetének tagjai sorába való felvétel iránt.

A három kormány úgyszintén a Külügyminiszterek Tanácsának feladatává teszi, hogy készítse elő a békeszerződéseket Bulgária, Finnország, Magyarország és Románia számára. A békeszerződések megkötése ezen államok elismert demokratikus kormányaival módot nyújt a három kormánynak arra is, hogy támogassák kérelmüket az Egyesült Nemzetek Szervezetének tagjai sorába való felvétel iránt. A három kormány, külön-külön, kész a legközelebbi jövőben az akkori viszonyok szem előtt tartásával megvizsgálni, hogyan tudná a lehetőségekhez képest felvenni a diplomáciai kapcsolatokat Finnországgal, Romániával, Bulgáriával és Magyarországgal, még a velük való békeszerződés megkötése előtt.

A három kormány nem kételkedik abban, hogy az európai háború befejezésének eredményeképpen megváltozott körülmények között a szövetséges sajtó képviselői teljesen szabadon tájékoztathatják majd a világot a romániai, bulgáriai, magyarországi és finnországi eseményekről.

Ami más államoknak az Egyesült Nemzetek Szervezetébe való felvételét illeti, az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 4. cikkelye megállapítja:

„1. Az Egyesült Nemzetek tagja lehet minden más békeszerető állam, amely a jelen Alapokmányban foglalt kötelezettségeket vállalja, és a szervezet megítélése szerint e kötelezettségek teljesítésére képes és hajlandó.

2. Államoknak az Egyesült Nemzetek tagjai közé való felvétele a Biztonsági Tanács ajánlására a közgyűlés határozatával történik."

A három kormány a maga részéről támogatni fogja azoknak az államoknak a tagfelvételi kérelmét, amelyek a háborúban semlegesek maradtak, és a fenti feltételeknek megfelelnek.

A három kormány ugyanakkor kötelességének tartja leszögezni, hogy a maga részéről nem fogja támogatni a jelenlegi spanyol kormány tagfelvételi kérelmét, mivel az a tengelyhatalmak támogatásával alakult, és keletkezése, jellege, tevékenysége és az agresszor államokkal való szoros kapcsolata folytán nem rendelkezik a tagsághoz szükséges tulajdonságokkal.

XI.

A GYÁMSÁG ALATT ÁLLÓ TERÜLETEKRŐL

A konferencia megtárgyalta a szovjet kormány javaslatát a gyámság alatt álló területekről, ahogy ezeket a krími konferencia határozata és az Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya definiálta.

Véleménycsere után úgy döntöttek, hogy a volt olasz gyarmatterületek kérdése olyan kérdés, amelyet az olaszországi békeszerződés előkészítése kapcsán kell megoldani, s hogy az olasz gyarmatterületek kérdését szeptemberben a Külügyminiszterek Tanácsa vizsgálja majd meg.

XII.

A ROMÁNIAI, A BULGÁRIAI ÉS A MAGYARORSZÁGI SZÖVETSÉGES ELLENŐRZŐ BIZOTTSÁG MUNKARENDJÉNEK FELÜLVIZSGÁLÁSÁRÓL

A három kormány tudomásul vette, hogy a romániai, a bulgáriai és a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottságban a szovjet képviselők az Egyesült Királyságot és az Egyesült Államokat képviselő kollégáiknak olyan javaslatokat nyújtottak át, amelyek az európai hadi cselekmények befejeződésére való tekintettel az Ellenőrző Bizottságok munkájának javítását célozzák.

A három kormány megegyezett abban, hogy felülvizsgálják az ezekben az országokban működő Szövetséges Ellenőrző Bizottságok munkarendjét, figyelembe véve annak a három kormánynak az érdekeit és felelősségét, amelyek közösen szabták meg az illető országok fegyverszüneti feltételeit, és alapul véve az összeegyeztetett javaslatokat.

XIII.

A NÉMET LAKOSSÁG RENDEZETT ÁTTELEPÍTÉSE

A konferencia a következő megállapodásra jutott a németeknek Lengyelországból, Csehszlovákiából és Magyarországról való kitelepítését illetően:

A három kormány, miután megvizsgálta a kérdés minden oldalát, elismeri, hogy a Lengyelországban, Csehszlovákiában és Magyarországon maradt német lakosságot vagy annak egy részét át kell telepíteni Németországba. Egyetértenek abban, hogy mindenfajta áttelepítésnek, amelyre ténylegesen sor kerül, szervezetten és humánus módon kell végbemennie. Mivel nagy számú németnek Németországba való érkezése növeli a megszálló hatóságokra amúgy is nehezedő terheket, a három kormány úgy véli, hogy mindenekelőtt a németországi Ellenőrző Tanácsnak kell tanulmányoznia ezt a problémát, különös figyelemmel arra, hogy ezeket a németeket arányosan osszák el valamennyi megszállási övezet között. Az Ellenőrző Tanácsban működő képviselőiknek azt az utasítást adják, hogy lehetőleg minél előbb tájékoztassák kormányukat arról, hogy az említett lakosság milyen számban érkezett máris Németországba Lengyelországból, Csehszlovákiából és Magyarországról, s hogy tegyenek javaslatot arra, mikor és milyen ütemben folytatódjék a továbbiakban a lakosság áttelepítése, figyelembe véve a Németországban fennálló helyzetet.

Ezzel egyidejűleg a csehszlovák kormányt, a lengyel ideiglenes kormányt és a magyarországi Szövetséges Ellenőrző Bizottságot tájékoztatják majd a fentiekről, és azt javasolják nekik, hogy tartózkodjanak a német lakosság további kiutasításától, amíg az illető kormányok meg nem vizsgálják az Ellenőrző Tanácsban részt vevő képviselőik jelentését.

XIV.

KATONAI KÉRDÉSEKBEN FOLYTATOTT TÁRGYALÁSOK

A konferencia idején a három kormány vezérkari főnökei tárgyalásokat folytattak mindannyiukat érdeklő katonai kérdésekről.

XV.

A Szovjetunió, az Egyesült Államok és Anglia részéről a konferencián részt vevő küldöttségek névsora.

I. Sztálin
Harry Truman
C. R. Attlee

(Forrás: Teherán, ... id. mű, 381–401. o.)

6.

BYRNES AMERIKAI KÜLÜGYMINISZTER STUTTGARTI BESZÉDE (1946. szeptember 6.)

(Részletek)

Azért jöttem Németországba, hogy a helyszínen tájékozódjam a Németország újjáépítésével kapcsolatos problémák tekintetében, és megbeszéljem az Egyesült Államok kormányának néhány szőnyegen forgó problémáját németországi képviselőinkkel. Mi, amerikaiak ezekre a problémákra jelentős időt és figyelmet szenteltünk, mert sikeres megoldásuktól nemcsak Németország, hanem Európa jövő jóléte függ.

Kénytelen-kelletlen meg kellett tanulnunk, hogy valamennyien egyazon világban élünk, amelytől nem szigetelődhetünk el. Megtanultuk, hogy a béke és a jólét oszthatatlan, és hogy országunkban a béke és a jólét nem vásárolható meg más nép békéjének és jólétének az árán.

Remélem, hogy a német nép sohasem fogja elkövetni azt a hibát, hogy azt higgye, az amerikai nép azért, mert szereti a békét, a békességet remélve elnézi, ha bármely más nép erőszakot alkalmaz vagy erőszakkal fenyegetődzik, hogy más népek vagy kormányok felett úrrá legyen.

Az Egyesült Államok 1917-től kénytelen volt részt venni az első világháborúban. Utána vonakodtunk attól, hogy belépjünk a Népszövetségbe. Azt hittük, hogy távol tudjuk tartani magunkat az európai háborúktól, elveszítettük érdeklődésünket az európai ügyek iránt. Ez azonban nem mentett meg bennünket attól, hogy ne legyünk kénytelenek belépni a második világháborúba. A hibát nem akarjuk megismételni. Rászántuk magunkat arra, hogy a továbbiakban érdeklődjünk Európa és a világ ügyei iránt. Részt vettünk az Egyesült Nemzetek megszervezésében és azt hisszük, hogy a világszervezet által meg tudjuk akadályozni a támadó nemzeteket abban, hogy háborút kezdeményezzenek. Mivel ezt hisszük, egész hatalmunkkal és összes eszközeinkkel támogatni akarjuk az Egyesült Nemzeteket.

Az amerikai nép békét akar. Már régóta nincs többé szó kemény vagy szelíd békéről Németország számára. Erről voltaképpen sohasem volt szó. Tartós békét akarunk. Fel fogunk lépni a túl kemény, a bosszúvágy által diktált rendszabályok ellen, amelyek a valóságos béke útjában állanak. Ugyanakkor ellene leszünk a túl enyhe rendszabályoknak, amelyek a béke megszegésére ösztönöznek.

Amikor az Egyesült Államok Potsdamban megszavazta Németország leszerelését

és demilitarizálását és amikor azt javasolta, hogy gondoskodni kell arról, hogy Németország egy nemzedék idejére leszerelt és demilitarizált államokban maradjon, tudatában volt annak, hogy az Egyesült Államok és fő szövetségesei felelősek a béke fenntartásáért és törvényes végrehajtásáért.

A militarizmus alól való felszabadítás alkalmat ad a német népnek arra, hogy nagy erőit és képességeit a béke művének szentelje. Csak hozzá kell fognia. Ezzel lehetőséget kap arra, hogy méltóvá váljék a békeszerető népek tiszteletére, barátságára, és egy napon tiszteletreméltó helyet foglaljon el az Egyesült Nemzetek tagjai között.

Nem érdeke sem a német népnek, sem a világbékének, hogy Németország a Kelet és Nyugat közötti katonai hatalmi harc sakkfigurája vagy résztvevője legyen. Egy nemzedék ideje alatt a német militarizmus és a nácizmus kétszer pusztította el Németország szomszédjainak földjét. Jogos tehát, hogy Németország hozzájáruljon e pusztítások jóvátételéhez. A náci agresszió legtöbb áldozata a háború előtt szegényebb volt, mint Németország. Németországnak nem szabad arra várnia, hogy ezek az áldozatok külső segítség nélkül viseljék a náci támadások fő költségeit.

Az Egyesült Államok tehát kész a demilitarizálásra és a jóvátételre vonatkozó potsdami határozatokat teljes terjedelmükben végrehajtani. Mivel azonban Németországot nem a potsdami határozatokban előirányzott és megkövetelt módon mint gazdasági egységet igazgatják, a szövetségesközi ellenőrző bizottság által engedélyezett ipari színvonalon változtatásokat kellett eszközölni.

A potsdami határozatok alapja az volt, hogy kombinált demilitarizációs és jóvátételi program keretében Németország hadi potenciálja hadiiparának leszerelése és kikapcsolása és a nehézipari berendezések csökkentése és megszüntetése útján csökkenjen. Előírták, mindezt oly mértékben hajtsák végre, hogy Németországnak annyi ipari potenciált hagynak meg, amennyi számára az átlagos európai életszínvonal fenntartását más országok segítsége nélkül lehetővé teszi.

Az ily módon eltávolítandó gyárakat kapták volna a szövetségesek mint jóvátételt. Az orosz zónából elszállítandó gyárak kerültek volna a Szovjetunióba és Lengyelországba, míg a nyugati zónából eltávolítandó gyárak részben a Szovjetuniónak, fő részükben azonban a nyugati szövetségeseknek jutottak volna. Továbbá tervbe vették a határozatok a külföldi német vagyon felosztását a szövetségesek között.

A hosszas tárgyalások után megegyeztek a szövetségesek abban a szintben, amelyre a fő német iparágak a potsdami határozatok végrehajtása érdekében lecsökkentek volna. Annak feltételezésével egyeztek meg ebben a szintben, hogy a Németországban levő eszközök igazságosan szétosztásra kerülnek az összes németek között, azokat rendelkezésükre bocsátják, és hogy ami termék Németországban nem szükséges, azt export céljaira rendelkezésre bocsátják, hogy ezen a módon a szükséges behozatalt ki lehessen fizetni.

A meghagyott ipari szint megállapításánál nem terveztek a határozatok jóvátételi szállításokat a folyamatos termelésből. A folyamatos termelésből történő jóvátételi szállítások teljesen összeegyeztethetetlenek a potsdami határozatok által megállapított ipari szinttel. Nyilvánvaló, hogy magasabb ipari szintet kellett volna megállapítani, ha jóvátételi szállításokat terveztek volna a folyamatos termelésből. A megállapított ipari szint csak arra elegendő, hogy a német nép számára lehetővé tegye az önmagáról való gondoskodást és olyan életszínvonal fenntartását, amely az átlagos európai életszínvonalnak megközelítően megfelel. Ez az alapelv kemény gondokat jelentett volna a német nép számára, de csupán azt követelte volna meg, hogy osztozzék azokban a gondokban, amelyekkel a nácik támadása az átlagos európai embert sújtotta.

Nem volt azonban szó arról, hogy a német néptől elvegyék a lehetőséget arra, hogy sorsát az évek folyamán kemény munkával megjavítsa. A potsdami határozatok nem akarták megtagadni Németországtól az ipari fejlődést és előrehaladást. Más elpusztított országokhoz hasonlóan a német nép is az újrakezdést olyan békegazdálkodással indítsa meg, amely nem biztosít számára többet, mint az átlagos európai életszínvonalat. Ugyanakkor azonban a határozatok nem akarták megtagadni azt a jogot, hogy a nehéz munka és az egyszerű életmód által elért lehetséges megtakarításokat a békés célokat szolgáló ipar felépítésére fordítsák.

Ez volt az a jóvátételi alapelv, amelyet Truman elnök Potsdamban megszavazott. Az Egyesült Államok nem adja beleegyezését ahhoz, hogy Németországnak nagyobb jóvátételt kelljen teljesítenie, mint amennyit a potsdami határozatok előirányoztak.

A potsdami határozatok végrehajtását akadályozta, hogy a Szövetséges Ellenőrző Tanács nem foganatosította a szükséges rendszabályokat ahhoz, hogy Németország számára lehetővé tegye a gazdasági egységet. A szükséges német központi közigazgatási testület nem jött létre, bár a potsdami határozatok ezt kifejezetten megkövetelték.

Nem indult meg a létfontosságú javak igazságos felosztása az egyes zónák között abból a célból, hogy egész Németországban kiegyenlített gazdasági életet hozzanak létre, a behozatali szükségletet csökkentsék, bár ezt a potsdami határozatok kifejezetten követelték. Nem történt meg a kiegyenlített gazdasági élet előkészítése egész Németország számára a megengedett behozatal kifizetéséhez szükséges fizetési eszközök biztosítása céljából, bár a potsdami határozatok ezt is kifejezetten követelték.

Az Egyesült Államok szilárdan meg van győződve arról, hogy Németországot mint gazdasági egységet kell igazgatni és hogy a zónakorlátokat, ami a német gazdasági életet és tevékenységet illeti, teljesen meg kell szüntetni.

A jelenlegi németországi körülmények lehetetlenné teszik annak az ipari termelési szintnek az elérését, amelyben a megszálló hatalmak mint a német békegazdaság legalacsonyabb szintjében megegyeztek. Világos, hogy ha mi egyszer az ipart a megállapodott szintre hozzuk, tovább nem korlátozhatjuk Németországon belül az áruk, személyek és eszmék szabad cseréjét. A Németország négy zónája közötti korlátokat sokkal nehezebb leküzdeni, mint azokat, amelyek a normális független államok között állnak fenn. Itt az ideje, hogy a zónahatárokat csupán azoknak a területeknek a megjelölésére használjuk, amelyeket biztonsági okokból a megszálló hatalmak haderői kezükben tartanak, de nem önmagukban zárt gazdasági vagy politikai egységek meghatározására.

A fejlődésnek ezt az útját szabták meg a potsdami határozatok, és ez a fejlődésnek

az az útja, amelyen az amerikai kormány egész erejével haladni fog, hivatalosan kifejezve azt a szándékát, hogy hajlandó saját zónájának a gazdasági életét bármely más zónáéval egyesíteni, amely erre kész.

Eddig csak az angol kormány közölte, hogy a saját zónájával részt vesz ebben a rendezésben. A legmelegebben üdvözöljük ezt az együttműködést. Természetesen ez az egyesítő politika nem zárja ki azokat a kormányokat, amelyek ma még nem hajlandók csatlakozni, az egyesítés útja mindig nyitva áll előttük.

Németország gazdasági egyesítése mellett szállunk síkra. Ha teljes egyesülést nem lehet elérni, mindent el fogunk követni, ami tőlünk telik, hogy minél nagyobb mértékű egységet vívjunk ki.

Bármilyen fontos a gazdasági egység Németország és Európa meggyógyítása érdekében, a német népnek mégis be kell látnia, hogy szenvedéseinek és nélkülözéseinek fő oka az a háború, amelyet a náci diktatúra szabadított rá a világra. De éppen azért, mert Németországban a szenvedés és az ínség elkerülhetetlen, az amerikai kormány elutasítja azt, hogy a német nyomorúság szükségtelen megnövekedéséért felelős lenne, ezt az ínséget az okozza, hogy a Szövetséges Ellenőrző Tanácsnak nem sikerült megegyeznie abban, hogy lehetőséget adjon a német népnek sürgető gazdasági problémáinak saját maga által való megoldására. Számos létfontosságú kérdésben az Ellenőrző Tanács sem nem kormányozza Németországot, sem nem engedi meg azt, hogy saját magát kormányozza.

Németország sikeres újjáépítéséhez a közös pénzügyi igazgatás lényeges követelmény. Majdnem biztosra vehető, hogy gazdasági bénulás által kísért megfékezhetetlen infláció következik be, ha nincs egységes pénzügyi politika az infláció megállítására. Sürgősen szükség van erőteljes gazdasági intézkedések programjára, hogy a fizetési eszközök forgalmát és a pénz iránti igényt csökkentsük, az adósságterheket felülvizsgáljuk és Németország pénzügyi életét egészséges alapokra helyezzük. Az Egyesült Államok óriási erőfeszítéseket tett, hogy egy ilyen programot valósítson meg, ha azonban egy pusztító inflációt kell megakadályozni, akkor teljesen egymáshoz illeszkedő rendszabályokat kell foganatosítani és az összes zónákban egységesen alkalmazni. Hogy egy ilyen programot hatásosan végrehajtsunk, ahhoz nyilvánvalóan szükség van központi pénzügyi hatóságra.

Szükség van arra is, hogy a zónakorlátozásokra való tekintet nélkül egységes közlekedés, hírszolgálat és posta legyen. Ezeknek a közintézményeknek egész Németországra kiható felépítését a potsdami határozatok előírták. Eltelt 12 hónap és semmi sem történt.

Németországnak szüksége van minden élelmiszerre, amelyet meg tud termelni. A háború előtt sem tudott elegendő élelmiszert termelni lakossága számára. Németország területe csökkent. Például Szilézia lakosságát visszaszorították egy megkisebbedett Németországba. A megszálló hadsereg és az erőszakkal elhurcolt emberek növelik az élelmiszerszükségletet, míg a mezőgazdasági gépek és a műtrágya hiánya csökkentik az ellátási lehetőségeket. Hogy az élelmiszerek lehető legnagyobb termelését, célszerű felhasználását és elosztását biztosítani lehessen, központi mezőgazdasági közigazgatási hatóságot kellene megteremteni, amelynek haladéktalanul munkához kellene fognia.

Éppen így szükséges központi német közigazgatási hatóság felállítása az ipar és a külkereskedelem számára. Németországnak fel kell készülnie arra, hogy szenét és a termelt acélt megossza Európa felszabadított országaival, amelyek ezektől a szállításoktól függenek. Másrészről Németországot abba a helyzetbe kell hozni, hogy erejét és képességeit ipari termelésének fokozására fordíthassa és gondoskodhasson nyersanyagkincseinek célszerű felhasználásáról.

Meg kell adni Németországnak a lehetőséget árui exportálására, hogy elegendő behozatalra tehessen szert gazdasági önfenntartásához. Németország Európa része. Európa, de különösen Németország szomszédainak gyógyulása csak lassan fog előrehaladni, ha Németország óriási vas és szén ásványi kincseivel szegényházzá válik.

Miután a kíméletlen náci diktatúra rákényszerült a feltétel nélküli kapitulációra, nem volt német kormány, amellyel a szövetségesek tárgyalhattak volna. A szövetségeseknek kellett átmenetileg a széttört német állam feladatait átvenni, miután a náci diktatúra megtagadta, hogy igazán számot adjon a német népnek. A szövetségesek nem hagyhatták meg a nácizmus vezetőit és kegyenceit a kulcsfontosságú állásokban, ahonnan befolyásukat újból érvényesíthették volna. Menniök kellett.

Sohasem volt azonban az amerikai kormány szándékában, hogy megtagadja a német néptől a jogot a saját belső ügyeinek intézésére, mihelyt abba a helyzetbe kerül, hogy ezt demokratikus módon, az emberi jogok és a fő szabadságjogok őszinte tiszteletben tartásával meg tudja tenni.

A kapituláció után néhány hónappal megfogalmazott potsdami határozatok kötelezték a megszálló hatalmakat arra, hogy a helyi önkormányzatokat újból állítsák vissza, és vezessék be a választott népképviseletet a kerületek, tartományok közigazgatásában, mihelyt ez a katonai biztonsággal és a megszállás céljaival összeegyeztethető.

A katonai megszállás fő célja az volt és az ma is, hogy Németországot demilitarizáljuk és nácitlanítsuk, de nem az, hogy mesterséges akadályokat állítsunk fel a német nép útjában békegazdaságának kiépítése elé.

A náci háborús bűnösöket meg kell büntetni azokért a szenvedésekért, amelyeket a világra zúdítottak. A potsdami határozatokban lefektetett, a jóvátételre vonatkozó alapelveket és az ipari leszerelést végre kellett volna hajtani. A megszállás céljai között azonban nem szerepelt egy tartós külföldi diktatúra sem a német békegazdálkodás, sem Németország belpolitikai élete felett. A potsdami határozatok kifejezetten arra kötelezték a megszálló hatalmakat, hogy a politikai demokrácia felépítését alapjaiban kezdjék meg.

A potsdami határozatok nem tervezték azt, hogy Németországnak sohasem legyen központi kormányzata. Csak azt szabták meg, hogy egyelőre ne legyen központi német kormány. Ezt azonban úgy kell érteni, hogy ne legyen német kormány addig, míg a demokrácia bizonyos formája Németországban meg nem gyökerezett és nem fejlődött ki a helyi felelősségérzet.

A potsdami határozatok bölcs előrelátással előírták, hogy a német ügyek igazgatása a politikai szerkezet decentralizációjára és a helyi felelősségérzet fejlődésére irányuljon. Ennek azonban nem az volt a célja, hogy megakadályozza az említett alapelemeknek központi kormánnyá való továbbfejlődését, amely kormány rendel-

kezik a szükséges hatalmi eszközökkel, hogy foglalkozzék azokkal az ügyekkel, amelyeket egész Németországban egységesen kell szabályozni. Ezzel szemben megvolt az a szándék, hogy megakadályozzuk egy olyan erős központi kormány megalakulását, amely a német nép felett uralkodik anélkül, hogy megfelelne a nép demokratikus akaratának.

Az amerikai kormány azon az állásponton van, hogy most egész Németország területén át kell adni a német népnek a fő felelősséget azért, hogy intézze saját belső ügyeit alkalmas biztosítékok mellett.

Az ellenségeskedések befejeződése óta több mint egy esztendő telt el. A német emberek millióit nem lehet arra kényszeríteni, hogy bizonytalanságban éljenek saját jövendő sorsuk felől. Az amerikai kormány azon a nézeten van, hogy a szövetségeseknek haladéktalanul közölniük kell a lényeges békefeltételeket, amelyeknek elfogadását és betartását várják a német néptől. Az a felfogásunk, hogy a német népnek engedélyt és támogatást kell adni ahhoz, hogy megtegye a szükséges előkészületeket demokratikus német kormány létrehozására, amely abban a helyzetben van, hogy ezeket a feltételeket elfogadja és betartsa.

A világ gondolkodó emberei mostantól kezdve a szövetségesek németországi tevékenységét nem ígéreteik, hanem cselekedeteik szerint fogják megítélni. Az amerikai kormány támogatta a Németország nácitlanítására és demilitarizációjára vonatkozó szükséges rendszabályokat és ezt teszi továbbra is. Nem hiszi azonban, hogy külföldi katonák vagy külföldi bürokraták nagy serege, bármilyen jó szándékaik legyenek és bármilyen fegyelmezettek legyenek, hosszú időtartamra egy más országban a demokrácia megbízható védelmezői lehetnének.

Amit a szövetséges kormányok megtehetnek és meg is kell tenniük, csupán az, hogy megszabják azokat az irányelveket, amelyek szerint a német demokrácia saját magát vezetheti. A szövetséges megszálló erők számát olyan mértékre kell korlátozni, amely elegendő az irányelvek betartásának biztosítására.

Az a kérdés áll előttünk, milyen erők szükségesek annak biztosítására, hogy Németország soha többé nem fog úgy felfegyverkezni, mint az első világháború után. Az a javaslatunk, hogy kössenek a nagyhatalmak szerződést 25 vagy akár 40 évnyi időtartamra, lehetőséget adott volna kisebb megszálló hadsereg fenntartására Németországban. A szerződés végrehajtása tekintetében inkább támaszkodhattunk volna képzett ellenőrző tisztviselőkre, mint gyalogságra. Ha például egy gépkocsigyár megsérti a szerződést és átáll hadianyaggyártásra, ezt az ellenőrző tisztviselők jelentenék a Szövetséges Ellenőrző Tanácsnak, amely felszólítaná a német kormányt, hogy a termelést szüntesse be és a bűnöst büntesse meg. Ha a német kormány nem tesz eleget a követelésnek, a szövetséges nemzetek lépéseket tennének, hogy kényszerítsék a német kormányt a rendelkezés betartására.

Javaslatunkat ennek a szerződésnek a megkötésére nem fogadták el. A biztosító haderőknek szerencsétlen módon valószínűleg még sokáig Németországban kell maradniok. Ne értsenek bennünket félre. Nem akarjuk kivonni magunkat kötelezettségeink teljesítése alól. Nem vonulunk vissza. Itt maradunk és magunkra vesszük a teherből a saját részünket. Míg a megszálló erők jelenléte Németországban

szükséges, az Egyesült Államok hadserege ennek a megszálló hatalomnak része lesz.

Az Egyesült Államok egy ideiglenes német kormány azonnali megalkotása mellett száll síkra. A helyi és tartományi közigazgatási hatóságok terén az amerikai zónában előrehaladást értek el, és az amerikai kormány azt hiszi, hogy hasonló eredmény az összes zónákban lehetséges.

Az amerikai kormány azon az állásponton van, hogy az ideiglenes kormányt nem más kormányoknak kell összeválogatniok, hanem egy német nemzeti tanács tagjaiból kell megalkotni, amely tanács a négy zónában megalakult különböző tartományok demokratikus alapelvek szerint felelős miniszterelnökeiből és más vezető tisztviselőiből áll.

A Szövetséges Ellenőrző Tanács hatáskörének megtartásával a német nemzeti tanácsnak kell felelősnek lennie a központi közigazgatási hatóságok feladatainak szakszerű teljesítéséért, amely hatóságok a maguk részéről megfelelő hatáskörrel rendelkeznek, biztosítva Németországnak mint egységnek igazgatását úgy, ahogy ezt a potsdami határozatok tervezték.

A német nemzeti tanácsot kellene megbízni Németország szövetségi alkotmányára vonatkozó javaslat elkészítésével, amely alkotmánynak többi között az új Németországnak demokratikus jellegét, az emberi jogokat, az összes lakosok alapvető szabadságjogait biztosítania kell. Miután a Szövetséges Ellenőrző Tanács elvben elfogadta a javasolt alkotmányt, egy választott testületnek kell végleges megszövegezésre előterjeszteni és azután a német népnek ratifikálásra átadni.

Míg egyrészről amellett vagyunk, hogy Németországot a béke, a jószomszédi kapcsolatok és az emberiesség alapelvei vezessék, másrészről nem akarjuk azt, hogy bármely hatalom vagy hatalmak vazallusa legyen, belföldi vagy külföldi diktatúra alatt éljen. Az amerikai nép reméli, hogy békés és demokratikus Németországot lát, amely kivívja és megtartja szabadságát és függetlenségét.

Itt az ideje az új Németország határai megállapításának. Ausztriát már elismertük mint szabad és független államot. Ideiglenes és kikényszerített egyesülése Németországgal egyik ország számára sem volt boldog állapot, és az Egyesült Államok meg van győződve arról, hogy mindkét ország, valamint Európa békéjének érdeke, hogy mindegyik a saját útján járjon.

Fenntartva a békekonferencia számára a végleges döntés jogát, Potsdamban bizonyos területeket, amelyek Németország részeit alkották, a konferencia egyelőre a Szovjetuniónak és Lengyelországnak adott át. Annak idején ezeket a területeket a szovjet és a lengyel hadsereg szállta meg. Azt mondták nekünk, hogy a németek ezekről a területekről nagy számban menekültek, és a háború által előidézett érzelmek közepette valóban nehéz lenne újból megindítani itt a gazdasági életet, ha ezeket a területeket nem úgy igazgatnánk, mint a Szovjetunió illetve Lengyelország integráns részeit.

Az államfők egyetértésüket fejezték ki abban a tekintetben, hogy a békeszerződés megkötése során Königsbergnek és a környező vidékeknek a Szovjetunió számára való végleges átadását támogatják. Amennyiben a szovjet kormány ezt a felfogását nem változtatja meg, tartjuk magunkat ehhez a megegyezéshez.

Ami Sziléziát és más keleti német területeket illet, ezeknek a területeknek közigazgatási célokból Oroszország részéről Lengyelország számára való átadása a potsdami konferenciát megelőzően történt. Az államfők megegyeztek abban, hogy Sziléziát és más keletnémet területeket a lengyel nyugati határ végleges rendezéséig a lengyel állam igazgassa és ebből a célból ezeket nem tekintik úgy, mint Németország orosz megszállási zónáját. Mint a potsdami konferencia jegyzőkönyvéből kiderül, az államfők nem egyeztek meg azonban abban, hogy egy meghatározott területről való lemondást támogassanak.

Oroszország és Lengyelország számára súlyos szenvedést jelentettek Hitler támadó seregei. A jaltai egyezmény alapján Lengyelország lemondott Oroszország javára azokról a területekről, amelyek a Curzon vonaltól keletre vannak. Lengyelország ezért északi és nyugati határainak revízióját követelte. Az Egyesült Államok ezeknek a határoknak Lengyelország javára való revízióját támogatni fogja. A Lengyelország számára átadandó területek terjedelmét azonban csak akkor lehet eldönteni, ha a végleges megegyezés ebben a tekintetben megtörtént.

Az Egyesült Államok úgy találja, hogy Franciaországtól, amelyet Németország 70 év alatt háromszor támadott meg, nem tagadhatja meg igényét a Saar-vidékre, amelynek gazdasági élete Franciaországgal szorosan összefonódott. Természetesen, ha Franciaország bekebelezi a Saar-vidéket, akkor Németországgal szemben fennálló jóvátételi igényeit megfelelően módosítani kell.

Ezektől a változásoktól eltekintve az Egyesült Államok a vitathatatlan német területek elvételét vagy Németország olyan felosztását, amely a lakosság igazi akaratának nem felel meg, nem támogatja. Az Egyesült Államok tudomása szerint a Ruhr-vidék és a Rajna-vidék lakossága Németország többi részével együtt akar maradni és az Egyesült Államok nem fog ezzel a kívánságukkal szembehelyezkedni.

Bár a Ruhr-vidék lakossága utoljára került náci befolyás alá, tény, hogy a nácik a Ruhr-vidék összes kincsei nélkül sohasem fenyegethették volna a világot. Soha többé nem szabad ezeket az értékeket pusztító célzattal felhasználni. Szabad és békés Németország és Európa felépítésére kell ezeket a kincseket felhasználni. Az Egyesült Államok fellép olyan ellenőrző rendszabályok foganatosítása mellett egész Németországban, beleértve a Ruhr- és Rajna-vidéket, amelyeket a biztonság megkövetel. Segíteni fog ezeket a rendszabályokat megvalósítani. Nem egyezik bele azonban olyan rendszabályokba, amelyek a Ruhr- vagy a Rajna-vidéket közvetve vagy közvetlenül külföldi hatalmak politikai uralma alá helyezik vagy külföldi hatalmak politikai manipulációinak tárgyává teszik.[4]

A német nép ma annak a pusztító háborúnak a következményeit érzi, amelyeket Hitler és klikkje a világra rászabadított. Más népek ezeket a pusztító következményeket hamarabb érezték, mint a német nép. A német népnek be kell látnia, hogy Hitler gonosztevői ártatlan férfiakat, nőket és gyermekeket kínoztak meg és pusztítottak el és megkísérelték német fegyverekkel a világot meghódítani és megalázni. Az emberiség haragtól égő egyesült erőinek kellett kiharcolniok az utat Németországba, hogy a világnak megszerezzék a szabadság és a béke reményét.

Az amerikai nép, amely a szabadságért harcolt, nem akarja a német népet rabszolgaságba vetni. Az a szabadság, amelyben az amerikaiak hisznek és amelyért harcoltak, olyan szabadság, amelyben mindenki részt vehet, aki mások szabadságát tiszteletben tartja.

Az Egyesült Államok az országukban levő hadifoglyokat majdnem mind visszaküldték Németországba. Haladéktalanul lépéseket teszünk, hogy a világ más részein kezünkben levő német hadifoglyokat is minél hamarabb visszaküldjük.

Az Egyesült Államok nem tudják Németországot mentesíteni azoktól a szenvedésektől, amelyeket a vezetői által indított háború okozott az országnak. Az Egyesült Államok azonban nem akarja ezeket a szenvedéseket fokozni, sem megtagadni a német néptől azt a lehetőséget, hogy ebből a bajból kiszabaduljon, ha tiszteletben tartja az emberi szabadságjogokat és nem tér le a béke útjáról.

Az amerikai nép vissza akarja adni a német népnek Németország kormányzását.

(Forrás: Almási János, id. mű, 71–79. o.)

[4] A potsdami konferencián a győztes nagyhatalmak megállapodtak a Ruhr-vidék, Németország legjelentősebb ipari centrumának négyhatalmi ellenőrzés alá vételéről. Ehelyett azonban 1948. december 8-án a három nyugati nagyhatalom, valamint a Benelux államok képviselői egyezményt írtak alá – a Szovjetunió kizárásával – Nemzetközi Ruhr-hatóság létrehozásáról. Az NSZK megalakulása után szintén delegált tagokat a Hatóságba. A Schuman-terv megvalósítását jelentő Európai Szén- és Acélközösség 1951. április 18-i megalakulásával egyidőben a Nemzetközi Ruhr-hatóság megszűnt.

7.

A BIZÓNIA LÉTREHOZÁSÁRÓL SZÓLÓ EGYEZMÉNY (London, 1946. december 2.)

Egyezmény az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság között megszállási övezeteik gazdasági egyesítéséről[5]

A két kormány képviselői összeültek Washingtonban, hogy megvizsgáljanak bizonyos kérdéseket, amelyeket németországi megszállási övezeteik gazdasági egyesítése vet fel. Megbeszéléseiket arra az elvre alapozták, hogy a két kormánynak szándékában áll egész Németország gazdasági egységének megvalósítása az 1945. augusztus 2-án Potsdamban kötött egyezmény értelmében. Az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság megszállási övezeteire vonatkozó, alább ismertetett rendelkezéseket úgy kell tekinteni, mint első lépést az egész ország gazdasági egységének a potsdami egyezmény értelmében való megvalósítása felé. A két kormány hajlandó a többi megszálló hatalommal bármely pillanatban megbeszéléseket kezdeni abból a célból, hogy ezeket az intézkedéseket az ő övezeteikre is kiterjesszék. Ezen az alapon egyezmény jött létre az alábbi pontokban:

1. *Az életbelépés időpontja.* Ez az egyezmény a két megszállási övezet gazdasági egyesítéséről 1947. január 1-jén lép hatályba.

2. *Az erőforrások közös felhasználása.* Gazdasági szempontból a két övezetet egyetlen területi egységnek kell tekinteni. Abból a célból, hogy az egész területen ugyanazt az életszínvonalat érjék el, a belső erőforrásokat, valamint az összes behozatalokat, beleértve az élelmiszerek behozatalát is, közösen használják fel.

3. *A német igazgatási szervek.* A brit és amerikai főparancsnokok feladata lesz, hogy együttes ellenőrzésük alatt megteremtsék azokat a német igazgatási szerveket, amelyek a két övezet gazdasági egyesítésének megvalósítása céljából szükségesek.

4. *Külkereskedelmi hivatal.* Ami a külkereskedelmet illeti, ennek felelőssége kezdettől fogva egy angol–amerikai Egyesített Export–Import Hivatalra hárul vagy bármely más szervre, amelyet a két főparancsnok felállít. Ezt a felelősséget abban a mértékben, ahogyan a külföldi országokban egy adott időpontban fennálló korlátozások ezt lehetővé teszik, átruházzák egy német igazgatási szervre, amelyet angol–amerikai felügyelet alatt megbíznak a külkereskedelemmel. A jelen egyezményben az Egyesült Export–Import Hivatallal kapcsolatos minden utalás erre a hivatalra értendő vagy bármely más hivatalra, amelyet a főparancsnokok e hivatal utódaként felállítanak.

[5] Hatályba lépett 1947. január 1-jén.

5. *A gazdasági tervezés alapja.* A két kormány célja, hogy 1949 vége előtt megvalósítsák az egész terület gazdasági önellátását.

6. *A pénzügyi felelősség megosztása.* A szükséges felhatalmazások rendelkezéseitől függően az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság kormányai egyenlő alapon magukra vállalják az engedélyezett, 1946. december 31. után számlázott importok pénzügyi felelősségét (beleértve az üzletekben levő, az illető kormányok által finanszírozott készleteket), de ezt csak abban a mértékben, amennyiben a költségeket nem lehet más forrásokból az alábbi rendelkezéseknek megfelelően kiegyenlíteni:

a) E tekintetben a közös terület importjai két kategóriára oszlanak: azokra az importokra, amelyekre betegségek és nyugtalanságok megelőzése céljából van szükség (*A*-kategória) és amelyeknek költségeit (de csökkenő mértékben) egy e célból létesített különleges alapból fedezik; az egyéb importokra (beleértve a nyersanyagokat), bármilyen forrásokból is finanszírozzák azokat, amelyekre akkor lesz szükség, ha a terület gazdasági állapota arra a szintre emelkedik, hogy a jelen egyezmény 5. cikkében lefektetett célok elérhetővé válnak (*B*-kategória).

(A további *b), c)* és *d)* alpontok az *A*- és *B*-kategóriájú importokról és fedezetükről intézkednek. Eszerint az exportok jövedelmét a legrövidebb határidőn belül az *A*-kategóriájú importok költségeinek rendezésére használják föl. Az exportok összegyűjtött jövedelmét az Egyesített Export–Import Hivatal elsősorban a B-kategóriájú importokról való gondoskodásra használja fel. A B-kategóriájú importok vásárlásához szükséges összegekhez a brit kormány 29 millió dollárt bocsát az Egyesített Export–Import Hivatal rendelkezésére az amerikai kormány számlájára. Ezen összegen felül az amerikai zóna exportjaiból származó bevételeket, mintegy 14,5 millió dollárt bocsátanak az Egyesített Export–Import Hivatal rendelkezésére. Minden más összeget a két kormánynak egyenlő arányban kell befizetnie.)

7. *A kereskedelmi korlátozások lazítása.* Abból a célból, hogy előmozdítsák a német exportok kiterjesztését, a Németországgal való kereskedelmi forgalom akadályait olyan gyorsan kell elhárítani, amint ezt a világban uralkodó körülmények lehetővé teszik. Ugyanebből a célból törekedni kell arra, hogy a lehető leghamarabb megállapítsák a márka átváltási árfolyamát; Németország pénzügyi szanálását hasonlóképpen a legrövidebb határidőn belül meg kell kezdeni; a Németország és a többi országok közötti technikai és kereskedelmi tájékoztatáscserét meg kell könnyíteni, mégpedig a nagyon közeli jövőben. A német árucikkek esetleges vásárlóinak, olyan mértékben, ahogyan ezt az anyagi feltételek lehetővé teszik, szabadon be kell hogy jussanak a két övezetbe, és a kereskedelmi csatornákat helyre kell állítani, mihelyt ez lehetséges.

8. *A beszerzés.* Az importszükségletek megállapítása az Egyesített Export–Import Hivatalra tartozik. Ezek az importok a következő módon szerezhetők be:

(i) Az *A*-kategóriájú importoknak a beszerzése, abban a mértékben, ahogyan azokat az ebből a célból teremtett és az egyik vagy másik kormányhoz tartozó különleges alapokból finanszírozzák, erre a kormányra hárul.

(ii) A *B*-kategóriájú importoknak a beszerzése, valamint A-kategóriájú importoknak a beszerzése, abban a mértékben, amennyiben nincs megfelelő alap utóbbiak vételárának megfizetésére – az Egyesített Export–Import Hivatal felelőssége alá tartozik, és a hivatalt, amennyiben ez szükséges, a két kormány támogatja.

A jelen cikk egyéb rendelkezéseitől eltekintve és amennyiben nincs különleges egyezmény, ezeket az importokat a gazdasági szempontból legkedvezőbb forrásokból kell beszerezni. Mindamellett és a lehető legnagyobb mértékben ezeket a forrásokat oly módon kell kiválasztani, hogy a lehető legkisebb mértékre csökkentsék az Egyesült Királyság dollártartalékainak a kimerítését.

A két kormány Washingtonban vegyes bizottságot állít fel, amelyet az alábbiakkal bíznak meg:

a) Amennyiben olyan szállítmányokról van szó, amelyekben hiány van, a bizottságnak támogatnia kell az Egyesített Export–Import Hivatal kéréseit az illetékes hatóságoknál.

b) A bizottságnak, amikor ez szükséges, ki kell választania ezen szállítmányok forrásait és ki kell jelölnie a szállítmányokat beszerző ügynökségeket, figyelembe véve a két kormány pénzügyi kötelezettségeit és devizatartalékait.

Ami a fenti *a)* alpontot illeti, a két kormány beleegyezik abba, segíti a bizottságot, hogy az megkapja a szükséges szállítmányokat az Egyesített Export–Import Hivataltól, figyelembe véve minden más jogos igényt, amely a rendelkezésre álló világkészletekre irányul.

Ami a fenti *b)* alpontot illeti, abban az esetben, amikor a pénzügyi kötelesség a két kormány egyikére hárul, és amikor a kijelölt beszerzési forrás a másik fennhatósága alatt álló területen fekszik, utóbbi az előbbi megbízottjaként és annak kérésére, átveszi a felelősséget, hogy beszerezze a kérdéses szállítmányokat.

9. *Pénzügyi és bankügyi megállapodások.* A kéthatalmi (angol–amerikai) Pénzügyi Bizottság felhatalmazást kap, hogy a közös megállapodásban megjelölt bankoknál számlát nyisson mindazokban az országokban, ahol az Egyesített Export–Import Hivatal működik, mindamellett azzal a feltétellel, hogy ezekkel az országokkal tárgyalják le azokat az egyezményeket, amelyek felkérésre lehetővé teszik a követel-egyenlegek font sterlingre vagy dollárra való konvertálását.

A kéthatalmi Pénzügyi Bizottság felhatalmazást kap, hogy elfogadja az egyenlegek kifizetését akár dollárban, akár font sterlingben, aszerint, hogy ezen pénznemek közül az Egyesített Export–Import Hivatal melyiket tartja alkalmasabbnak a lényeges importok finanszírozására.

10. *Élelmezés.* A két kormány olyan mértékben, ahogyan ezt a rendelkezésre álló különleges és egyéb alapok és a világ élelmezési erőforrásai lehetővé teszik, támogatják az átlagfogyasztó élelmiszeradagjainak felemelését egészen napi 1800 kalóriára. Ezt a szintet Németország ésszerű gazdasági felemelkedésével összeegyeztethető minimális szintként fogadták el. Mindamellett, tekintettel a jelenlegi élelmezési helyzetre, egyelőre a napi 1550 kalóriájú adagot kell fenntartani.

11. *Importok a hontalan személyek részére.* Eltekintve azoktól a nemzetközi egyezményektől, amelyek később létrejöhetnek abból a célból, hogy biztosítsák a hontalan személyek ellátását, a két övezetben élő ilyen személyek mindegyikének ellátására a német gazdaság termékeiből többet lehet fordítani, ha ezekre a német állampolgárok mindegyikének ellátására nincs szükség. A hontalanoknak adott pótadagokat és a részükre nyújtott más előnyöket, ha ezek felülmúlják a németeket érintő kedvezményeket, a német gazdaság megterhelése nélkül kell behozni Németországba.

12. *Időtartam.* A két kormánynak az a szándéka, hogy ez az egyezmény szabja meg kölcsönös intézkedéseik irányát a terület gazdasági igazgatása folyamán mindaddig, amíg egyezmény nem jön létre Németországnak mint gazdasági egységnek a kezeléséről vagy amíg a jelen egyezményt kölcsönös egyetértéssel nem módosítják. Az egyezményt évenként felülvizsgálják.

New York, 1946. december 2.

Ernest Bevin
James F. Byrnes

(Forrás: Halmosy Dénes: Nemzetközi szerződések 1945–1982. Közgazdasági–Gondolat, 1985. 71–74. o.)

8.

A NÉMETORSZÁGRÓL SZÓLÓ LONDONI KÖZLEMÉNY
(1948. június 7.)

Az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország és a három Benelux ország tájékozódó jellegű megbeszélései után 1948. június 2-án, szerdán kiadott nyilatkozatnak megfelelően a résztvevő hatalmak kormányainak jelentést küldtek azokról az ajánlásokról, amelyek tekintetében a tanácskozások során megegyeztek. Ezeket az ajánlásokat mint egységes egészet terjesztették elő, tekintettel arra, hogy fő pontjai egymástól függenek és oszthatatlan programot alkotnak. A jelentés legfontosabb alapelvei a következők:

I. A Benelux államok részvétele a Németországgal kapcsolatos politikában

Az ajánlások külön rendszabályokat írnak elő a katonai kormányzók és a Benelux országok németországi képviselői közötti szoros együttműködésre vonatkozólag az összes olyan kérdésekben, amelyek a Benelux államok érdekeit érintik. Ezenkívül a Benelux államok képviselőinek minden lehetőséget meg kell adni arra, hogy a nyugati megszállási övezetekben beálló fejleményekről folyamatosan tájékozódhassanak.

II. A német gazdasági élet szerepe Európa gazdasági életében és a Ruhr-vidék ellenőrzése

A) Mint a megbeszélések első szakaszának befejezésekor kiadott március 6-i kommüniké leszögezte, megegyeztek abban, hogy a nyugat-európai országok és a demokratikus Németország gazdasági életét egymással szorosan össze kell kapcsolni, hogy az említett országok politikai és gazdasági jólétét meg lehessen teremteni. Ezt a szoros kapcsolatot, amely Németország számára lehetővé teszi, hogy az európai újjáépítésben részt vegyen és ahhoz hozzájáruljon, biztosította az, hogy április 6-án az angol–amerikai és a francia zónát bevonták az Európai Gazdasági Együttműködés szervezetébe mint teljes jogú tagot.

B) Megegyezést értek el abban a tekintetben, hogy ajánlják a Ruhr-vidék ellenőrzésére nemzetközi hatóság felállítását, amelyben képviseletet kell kapniok az Egyesült Államoknak, az Egyesült Királyságnak, Franciaországnak, a Benelux országoknak és Németországnak. A hatóság felállítása nem jelenti a Ruhr-vidék Németországtól való politikai elválasztását. Tervezik azonban a Ruhr-vidéki szén, koksz és acéltermelés szétosztásának ellenőrzését, egyrészről annak megakadályozására, hogy az ipari koncentráció ezen a területen az agresszió eszközévé váljék, másrészről annak biztosítására, hogy ezek a termékek az európai gazdasági programban részt vevő összes országok – beleértve Németországot is – javára szolgáljanak. Mellékletként csatoltak egy egyezménytervezetet, amely a hatóság felállítására vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza.

Az említett egyezményt az Amerikai Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és Franciaország mint megszálló hatalmak kötik meg. Ezenkívül azonban a Benelux országokat teljes mértékben bekapcsolják a részletekbe jobban belemenő egyezmény előkészítő munkálataiba, ezt az egyezményt a 12. cikkely irányozza elő. Hasonlóképpen be kell vonni a Benelux államokat a tanácskozásokba, mihelyt a Ruhr-hatóság munkáját megkezdi.

C) A Ruhr-vidékkel kapcsolatos megbeszélések folyamán javasolták, hogy szorosan ragaszkodni kell a Németországban fennálló külföldi érdekek közötti meg nem különböztetés elvéhez. Az egyes kormányok haladéktalanul vizsgálják meg érdekeik védelmének kérdését, hogy mihelyt lehetséges, a résztvevő kormányok közös bizottsága ennek a kérdésnek a tanulmányozását elkezdhesse és javaslatokat terjeszthessen elő.

III. Németország politikai és gazdasági szervezetének fejlődése

A) Megvitatták továbbá a delegációk Németország politikai és gazdasági szervezete fejlődésének kérdését. A delegátusok elismerik, hogy a jelenlegi helyzetre való tekintettel a német népnek lehetőséget kell adni arra, hogy megteremtse a szabad és demokratikus kormányzás általános alapjait, hogy ezzel a német egység helyreállítását lehetővé tegye.

Fenti tények alapján a delegációk arra a következtetésre jutottak, hogy a német népnek most az összes tartományokban szabad kezet kell kapnia ahhoz, hogy olyan politikai szervezeteket és intézményeket alkosson magának, amelyek lehetővé teszik számára, hogy a kormányzási felelősséget annyira átvegye, amennyire ez a megszállás és az ellenőrzés minimális követelményeivel összeegyeztethető, és végül azt is lehetővé teszik, hogy a teljes felelősséget vállalja. A delegációk azon a nézeten vannak, hogy a tartományok népe olyan alkotmány kidolgozását kívánja, amely az összes német tartományok számára elfogadható rendelkezéseket tartalmaz – mihelyt a körülmények ezt megengedik.

A delegációk tehát megegyeztek abban, hogy ajánlják kormányaiknak: a katonai kormányzók tartsanak együttes ülést Németország nyugati övezeteinek miniszterelnökeivel. Ezen az ülésen a miniszterelnökök teljhatalmat kapnak arra, hogy alkotmányozó gyűlést hívjanak össze olyan alkotmány kidolgozására, amelyet majd a tartományoknak kell elfogadniok.

Az alkotmányozó gyűlés képviselőit az egyes tartományi parlamentek által megállapított rendelkezések szerint nevezik ki.

Az alkotmányt úgy kell megfogalmazni, hogy a németek számára lehetővé tegye saját hozzájárulásukat Németország jelenlegi felosztottságának megszüntetéséhez, mindenesetre nem központosított birodalom helyreállítása révén, hanem olyan szövetségi kormányforma alapján, amely az egyes tartományok jogait védi, de ugyanakkor megfelelő központi hatalmat irányoz elő, s az egyéni szabadságot és jogokat garantálja.

Ha az alkotmányozó gyűlés által készített alkotmány nem ütközik a fenti általános alapelvekbe, a katonai kormányzók felhatalmazzák az illető tartományok lakosságát az alkotmány ratifikálására.

A katonai kormányzókkal tartott összejövetel során a miniszterelnököket felhatalmazzák arra, hogy a különböző tartományok határait felülvizsgálják és döntsenek, milyen változtatásokat tudnak javasolni a katonai kormányzóknak abból a célból, hogy olyan végleges rendszert alkossanak, amely a lakosságot kielégíti.

B) Az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és Franciaország delegációi között további megbeszélések folytak a gazdasági politikának és gyakorlatnak az angol–amerikai és a francia övezet közötti koordinálására. Az egész terület kereskedelmének közös vezetésére és ellenőrzésére együttes ajánlást fogalmaztak meg. A delegációk felismerték, hogy a két terület teljes gazdasági egyesítése nem valósítható meg addig, míg nem tettek további lépéseket előre az egész terület számára szükséges össznémet intézmények felállítása terén.

IV. Ideiglenes határegyezmények

A delegációk megegyeztek abban, hogy kormányaiknak megvizsgálás céljából javaslatokat terjesztenek elő Németország nyugati határainak bizonyos csekély, ideiglenes kiigazítására.

V. Biztonság

Ezt a kérdést három szempontból tárgyalták:

A) Általános rendelkezések

Az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és Franciaország delegációi újból hangsúlyozzák kormányaiknak azt a meggyőződését, hogy nem kerülhet sor megszálló csapataiknak Németországból való általános kivonására addig, míg az európai

béke nincs biztosítva és míg előzetesen nem tanácskoztak. Továbbá javasolták, hogy a résztvevő kormányok vegyék fel a tanácskozások fonalát, ha valamelyikük nézete szerint fennáll az a veszély, hogy Németország katonai hatalmát újból felépíti vagy újból agressziós politikát folytat.

B) Rendszabályok arra az időszakra, amíg a megszálló hatalmak gyakorolják Németországban a felségjogokat

Újból leszögezték a német hadsereg és a német vezérkar betiltását, amint ezt a négyhatalmi egyezményben lefektették, valamint a katonai kormányzók részéről az ellenőrzés gyakorlását a leszerelés, demilitarizáció, ipari kapacitás és a tudományos kutatás bizonyos területei felett. Hogy a leszerelést és a demilitarizációt a biztonság érdekében továbbra is fenntartsák, a három katonai kormányzó Németország nyugati övezeteiben állítson fel biztonsági hatóságot, amely a szükséges felügyeletet elvégzi és a katonai kormányzóknak ajánlásokat terjeszt elő a szükséges rendszabályok foganatosítására. A kormányzók döntenek, hogy milyen rendszabályokat alkalmaznak.

C) Rendszabályok azon időszak után, ameddig a megszálló hatalmak Németországban a felségjogokat gyakorolják

Újból leszögezték, nem szabad még egyszer lehetővé tenni, hogy Németország agresszív hatalommá váljék. A megszálló csapatoknak Németországból való általános kivonása előtt a résztvevő kormányok között egyezményt kell kötni a demilitarizációhoz, leszereléshez, ipari ellenőrzéshez és a kulcsfontosságú területek megszállásához szükséges rendszabályokról. Ezenkívül felügyeleti rendszert kell teremteni a Németország leszereléséről és demilitarizációjáról hozott rendelkezések végrehajtása érdekében.

A jelen ajánlások semmiképp sem zárják ki későbbi négyhatalmi egyezmény megkötését a német kérdésben, sőt megkönnyítik azt. Tekintettel azokra a kudarcot vallott korábbi kísérletekre, hogy általános négyhatalmi döntést lehessen elérni Németország tekintetében, a javasolt rendszabályok lépést jelentenek előre annak a politikának a keretében, amelyet a résztvevő hatalmak az említett megbeszélések során képviseltek, és amelyet továbbra is folytatni akarnak Nyugat-Európa – beleértve Németországot – gazdasági újjáépítése és a demokratikus Németországnak a szabad népek közösségében való részvételéhez szükséges alapok megteremtése érdekében.

FÜGGELÉK

A RUHR-VIDÉK NEMZETKÖZI ELLENŐRZÉSE

A nemzetközi biztonság és az általános gazdasági fellendítés megköveteli:

A) hogy a Ruhr-vidék erőforrásait a jövőben ne támadó politika céljaira használják fel, hanem azok a béke érdekeit szolgálják.

B) hogy a Ruhr-vidék szén-, koksz- és acéltermelése feletti rendelkezés, amely korábban kizárólag Németország joga volt, a jövőben megkülönböztetés nélkül biztosítva legyen Európa olyan országai számára, amelyek az általános gazdasági fellendítés terén együttműködnek.

Az említett országok és a demokratikus Németország politikai és gazdasági jóléte céljából kívánatos, hogy gazdasági életüket szorosan összekapcsolják.

Tekintettel arra, hogy fontos célt jelent a kereskedelem kibontakoztatása az előző bekezdésben említett országok között a kereskedelmi korlátok lebontása révén és más módon, az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és Franciaország, Hollandia, Belgium és Luxemburg kormányaival folytatott tanácskozás után megegyeztek a következőkben:

1. Megteremtik a Ruhr-vidék ellenőrzését, amelyet a nemzetközi Ruhr-hatóság (a továbbiakban „Nemzetközi Hatóság") gyakorol. A Nemzetközi Hatóságot haladéktalanul meg kell szervezni, és az tevékenységét az egyezményt kötő kormányok által meghatározott időpontban kezdje meg. A Nemzetközi Hatóság mindenesetre valamilyen ideiglenes német kormány megteremtése előtt kezdje meg működését.

2. A Nemzetközi Hatóság az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Belgium, Luxemburg és Németország képviselőiből álljon.

3. A Nemzetközi Hatóság döntéseit többségi határozat alapján hozza. Az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország és Németország egyenként három szavazatot, Hollandia, Belgium és Luxemburg egyenként egy szavazatot kapnak.

4. Míg az egyezményt kötő kormányok másképp nem döntenek, a német képviselőket azok a hatalmak nevezik ki, amelyek Németország ama részeinek gazdasági igazgatásáért felelősek, ahol a Ruhr-vidék fekszik. Ezek a hatalmak (a továbbiakban: „illetékes megszálló hatalmak") gyakorolják Németország szavazati jogát is.

5. A Nemzetközi Hatóság alá van vetve a szerződést kötő kormányoknak a szén-, koksz- és acéltermelés elosztása tekintetében fennálló vagy jövőbeli megegyezéseinek, és a következő funkciókat gyakorolja:

A) A következő, 6. cikkely rendelkezéseitől függően a Hatóság osztja fel a Ruhr-vidéki szén-, koksz- és acéltermelést a német szükséglet és az export között, hogy az említett javak megfelelő elosztását biztosítsa, ennek során azonban Németország létfontosságú szükségleteit tekintetbe kell vennie.

B) A Nemzetközi Hatóság biztosítsa, hogy a német hatóságok nem vezetnek be, nem tesznek vagy nem engednek meg olyan önkényes intézkedéseket vagy olyan megkülönböztető gyakorlatot, amelyek zavarnák a Ruhr-vidéki szén, koksz és acél elosztását a nemzetközi kereskedelem útján. Kivételt jelentenek itt azok a védelmi rendszabályok, amelyeket a Nemzetközi Hatóság engedélyez.

C) A 9.B) cikkelyben megjelölt teljhatalmat a Nemzetközi Hatóság a 10.*B)* cikkelyben említett körülmények között gyakorolja.

D) Abban az időszakban, amikor a résztvevő megszálló hatalmak gyakorolják a felségjogokat (a következőkben ezt a periódust „ellenőrzési szakasznak" hívjuk), a Nemzetközi Hatóság a megszálló hatóságok figyelmét felhívja olyan rendszabályokra, és később ilyen rendszabályok érvényesülését maga is biztosítja, amelyek a Ruhr-vidék külföldi érdekeltséggel rendelkező szén-, koksz- és acélvállalatai számára biztonságot teremtenek és védelmet adnak az ellenőrző hatóságban képviselt szövetséges kormányok között fennálló vagy jövőbeli egyezmények keretében.

6. *A)* A Nemzetközi Hatóság által az 5.*A)* cikkely rendelkezései szerint hozott döntéseknek összhangban kell lenniök az Európai Gazdasági Együttműködés állandó párizsi szervezetében részt vevő országok újjáépítési programjával.

B) Az ellenőrzési szakaszban vagy pedig egy olyan korábbi időpontig, amelyben a szerződést kötő kormányok megegyeznek, a Nemzetközi Hatóság határozatait az 5.*A)* cikkely rendelkezései értelmében a katonai kormányzóknak kell megküldeni végrehajtás végett. A katonai kormányzók ezeket a határozatokat olyan mértékben hajtják végre, amilyen mértékben azok 1. összhangban vannak a Németországnak nyújtandó pénzügyi segélyről szóló egyezményekkel, amelyek a szerződést kötő országok közül kettő vagy több között már érvényben vannak vagy érvénybe léphetnek, és 2. megfelelnek a szerződést kötő kormányok között a szén és koksz elosztásáról szóló fennálló nemzetközi egyezményeknek vagy azok kiterjesztésének.

7. A Nemzetközi Hatóságnak joga legyen:

A) rendszeres jelentéseket kapni a Ruhr-vidéki szén, koksz és acéltermelésről, annak elosztásáról és felhasználásáról,

B) pótlólagos jelentéseket követelni ezekben a kérdésekben, mihelyt ez szükségessé válik,

C) a rendelkezésére bocsátott információkat a helyszínen végrehajtott vizsgálatokkal ellenőrizni,

D) információkat követelni a nem Ruhr-vidéki forrásból származó szén-, koksz- és acéltartalékokról.

8. Az ellenőrzési szakaszban az illető megszálló hatalmak megfelelő ellenőrzést tartanak fenn a Ruhr-vidéki szén- és kokszipar igazgatása mellett.

9. Az ellenőrzési szakasz idején vagy egy olyan korábbi időpontban, amelyben a szerződést kötő kormányok megegyezhetnek, a megszálló hatalmak továbbra is fenntartják maguknak a következő jogokat:

A) a teljhatalmat a Ruhr-vidék szén-, koksz- és acélipara tekintetében, ami a Nemzetközi Hatóságnak lehetővé teszi, hogy azokat a funkciókat ellássa, és azokat a jogokat gyakorolja, amelyeket a fenti 5. és 7. cikkely ráruház, és amelyek szükségesek lehetnek az említett termékek Németországból történő exportálása tekintetében hozott döntések végrehajtásához,

B) továbbá azt a teljhatalmat, amely szükséges lehet Németország leszerelésének kikényszerítésére, beleértve az ipartelepek Ruhr-vidéki szénnel, koksszal és acéllal való ellátása feletti ellenőrzés jogát, amely ellátás biztonsági okokból a szerződést kötő kormányok közötti egyezménnyel vagy egy nemzetközi egyezmény rendelkezései alapján betiltható vagy korlátozható.

10. *A)* Attól a perctől kezdve, amikor az illetékes megszálló hatalmak a 9.*A)* cikkelyben tárgyalt teljhatalmat feladják, a német hatóságok lesznek felelősek a Nemzetközi Hatóság irányában azért, hogy az a fenti 5. és 7. cikkelyben említett funkcióit kifejthesse és jogait gyakorolhassa. A német hatóságoknak kell majd a szükséges

rendszabályokat foganatosítaniok, hogy a Nemzetközi Hatóság határozatainak végrehajtását biztosítsák.

B) Mihelyt az illetékes megszálló hatalmak a 9. *B)* cikkelyben foglalt további jogaikról lemondanak, azokat egy nemzetközi testületnek kell átadni, amelyet a békeszerződés vagy egy olyan nemzetközi megegyezés alapján állíthatnak fel, amelyben a Nemzetközi Hatóságban képviselt szövetséges kormányok részt vesznek. A Nemzetközi Hatóság ezzel a nemzetközi testülettel úgy működjék együtt, ahogy ezt a békerendezés vagy ilyen nemű nemzetközi megegyezés elhatározza. Ha ilyen nemzetközi testületet nem hoznak létre, a Nemzetközi Hatóság tartsa meg jogait, de azzal a kikötéssel, hogy ezeket a jogköröket csupán a Nemzetközi Hatóság szövetséges képviselői gyakorolják.

11. Ha a német kormány a Nemzetközi Hatóság határozatait nem hajtja végre, úgy a szövetséges képviselők többségi határozatával meg lehet állapítani, hogy a német kormány kötelességeinek teljesítését elmulasztotta. A Nemzetközi Hatóság ilyen esetben az ellenőrzési szakaszban a megszálló hatóságoknak, utána pedig a Nemzetközi Hatóságban képviselt szövetséges kormányoknak ajánlhatja, hogy foganatosítsák a határozatok végrehajtásához szükséges kényszerítő rendszabályokat. Ennek feltétele azonban az, hogy a német kormány elegendő alkalmat kapjon az állásfoglalásra, mielőtt bármilyen kényszerítő rendszabályt alkalmaznának. Az ellenőrzési szakasz befejezte után a kényszerítő rendszabályokat a békeszerződés vagy olyan nemzetközi egyezmény megfelelő rendelkezései szerint kell végrehajtani, amely egyezményben a Nemzetközi Hatóságban képviselt kormányok részt vesznek.

12. A jelen egyezmény elvi nyilatkozat, melynek feladata, hogy megteremtse az alapokat a Nemzetközi Hatóság felállításáról szóló, jobban a részletekbe menő megegyezés számára.

(Forrás: Almási János, id. mű, 94–101. o.)

9.

PÉNZREFORM NÉMETORSZÁG MEGSZÁLLÁSI ÖVEZETEIBEN

AZ ELSŐ TÖRVÉNY NÉMETORSZÁG NYUGATI ÖVEZETEIBEN A PÉNZÜGYEK ÚJJÁSZERVEZÉSÉRE (PÉNZTÖRVÉNY)

(1948. június 18-án)[6]

I. fejezet

A pénznem átállítása

1. § (1) 1948. június 21-i hatállyal a német márka (Deutsche Mark) az érvényes fizetési eszköz. A fizetés egységét a német márka alkotja, amely száz német pfennigre oszlik.

(2) 1948. június 21-étől az egyetlen törvényes fizetési eszköz:

1. a német márkára vagy pfennigre szóló bankjegyek és érmék, amelyeket a Német Tartományok Bankja ad ki.

2. A következő bankjegyek és érmék eddigi névértékük tizedrészében:

a) a szövetséges katonai hatóságok Németországban forgalomba hozott 1 és 1/2 márkás bankjegyei,

b) a váltóbankjegyek (Rentenbankscheine) egy váltómárkáról (Rentenmark),*

c) az 50, 10, 5 és 1 pfenniges birodalmi vagy váltópfenniges érmék (Rentenpfennig).

3. Ha csak korábban egy kiáltvány másképp nem intézkedik, a (2) bekezdés 2. pontjában megjelölt katonai márkabankjegyek és váltómárkabankjegyek 1948. augusztus 21-ével elvesztik törvényes fizető erejüket.

2. § Ha a törvények, rendeletek, közigazgatási iratok vagy jogi nyilatkozatok birodalmi márkát, aranymárkát vagy váltómárkát említenek, úgy – kivéve a meghatározott esetekben kiadott külön utasítások rendelkezéseit – a fenti számolási egység helyébe a német márka lép.

3. § Pénzbeli adósságot csak a devizakiutalásokat elosztó illetékes hivatal engedélyével lehet más pénznemben, mint német márkában vállalni. Ugyanez vonatkozik

[6] A pénztörvényt a nyugati főparancsnokok külön-külön, de egyező szöveggel tették közzé: az amerikai és az angol zónában mint a 61. sz. törvényt, a francia zónában pedig 158. sz. rendeletként.

* A Rentenmark 1945 után az infláció megfékezésére bevezetett, a birodalmi márkával (Reichsmark) azonos vásárlóértékű fizetési eszköz volt.

olyan pénzbeli adósságokra, amelyekben a német márka összege változik egy más pénznem árfolyama, a finom arany ára vagy bizonyos mennyisége, más javak vagy teljesítések szerint.

4. § Az összes birodalmi márkaadósságok moratóriumban részesülnek. A moratórium 1948. június 26-án végződik.

5. § Ha a bérek és fizetések első kifizetési terminusa 1948. június 20-a után későbbi napra esik, mint 1948. június 29-ére, akkor a bérre vagy fizetésre jogosultnak pótfizetést kell adni német márkában. Utólag ki kell fizetni annak az összegnek 70%-át, amennyi birodalmi márkát az illető felvett a legutóbbi fizetési terminus alkalmával a béradó, az egyházi adó és a társadalombiztosítási járulék levonása után, ami megfelel az 1948. június 30-án kezdődő és a legkorábbi tervszerű fizetési terminussal végződő időre eső bérnek az egész fizetési periódusból. A pótlólag kifizetendő összeg július 3-án esedékes és nem esik béradó, egyházi adó és társadalombiztosítási járulékfizetés kötelezettség alá.

II. fejezet

Személyenként járó összeg

6. § A pénznem érvényességi területén minden lakos a régi bankjegyekért cserében (9. § (1) bekezdés 1. pont) a névérték szerinti összeget kapja készpénzben 60 német márkáig (személyenként járó összeg). A személyenként járó összeg egy részét, de nem többet mint 40 márkát, azonnal kifizetik, a maradékot pedig két hónapon belül. Arra az esetre, ha a jogosultnak a régi pénz későbbi becserélése esetén még igénye marad német márkára, a személyenkénti összeg juttatására vonatkozó joga megmarad.

III. fejezet

A régi pénz beszolgáltatása és bejelentése

8. § 1948. június 21-e után csak akkor szabad valakinek régi pénzzel rendelkeznie, ha ezt a törvény vagy további törvények vagy végrehajtási utasítások kifejezetten megengedik.

9. § (1) A jelen törvény értelmében a régi pénznemek a következők:

I. a következő bankjegyek, amennyiben azokat a jelen törvény jogerőre emelkedése idején már nem helyezték forgalmon kívül (régi pénzjegyek):

a) a birodalmi márkára szóló birodalmi bankjegyek,

b) a váltómárkára szóló váltóbankjegyek, kivéve az 1 váltómárkára szóló bankjegyeket,

c) a szövetséges katonai hatóságok által Németországban forgalomba hozott márkabankjegyek, kivéve az egymárkás és a félmárkás bankjegyeket.

II. A törvényes pénznem területén a pénzintézetekben számon tartott birodalmi márkakövetelések, tekintet nélkül arra, hogy ezek a követelések már esedékesek, vagy pedig később lesznek esedékesek, vagy felmondással esedékessé tehetők (pl. régi pénzre szóló követelések).

(2) Pénzintézetek a jelen törvény értelmében a bankok, banküzletek, a takarékpénztárak (kivéve az építési takarékpénztárakat), a hitelszövetkezetek, a leszámítolási központok, a szövetkezeti központok, a Német Tartományok Bankja, a tartományi központi bankok, a postai csekkhivatalok, a postai takarékpénztárak, valamint az összes más, nyilvános jogú hitelintézetek.

10. § A jelen törvény életbelépésének napján a pénznem területén meglevő régi pénzt a következő rendelkezések szerint 1948. június 26-áig be kell adni és be kell jelenteni. Ennek a határidőnek az elmulasztása a beadandó régi bankjegyek és a régi bankjegyekre szóló bejelentendő követelések feltétlen elveszítését jelenti.

A NÉMETORSZÁGI SZOVJET KATONAI ADMINISZTRÁCIÓ FELHÍVÁSA A NÉMET LAKOSSÁGHOZ 1948. JÚNIUS 19-ÉN

1. A Németország nyugati megszállási zónáiban kiadott pénzjegyek forgalma tilos a szovjet megszállási zónában és Nagy-Berlin területén, amely Németország szovjet megszállási zónájában terül el, és gazdaságilag a szovjet megszállási zóna egy részét jelenti.

2. A Szovjet Katonai Közigazgatás tudomására hozza Németország lakosságának, hogy a nyugati megszállási zónában kiadott új pénzjegyek, valamint Németország nyugati megszállási zónáiból birodalmi márka, váltómárka (Rentenmark) és szövetséges katonai márka behozatala a szovjet megszállási zónába és Nagy-Berlin területére tilos.

A Nyugat-Németországban kiadott új pénzjegyek, birodalmi márka, váltómárka és szövetséges katonai márka behozatala, valamint az új nyugati zónabeli pénzjegyek elfogadása fizetésként Németország szovjet megszállási zónájában és Nagy-Berlin területén olyan cselekedetnek minősül, amely károsítja a gazdasági életet. A bűnösök ellen megfelelő büntető rendszabályokat alkalmaznak.

Ez a rendelet törvény erejével bír.

A NÉMETORSZÁGI SZOVJET KATONAI ADMINISZTRÁCIÓ FŐPARANCSNOKÁNAK 111. SZ. PARANCSA A PÉNZREFORM VÉGREHAJTÁSÁRÓL A SZOVJET MEGSZÁLLÁSI ZÓNÁBAN 1948. JÚNIUS 28-ÁN

A Német Gazdasági Bizottság javaslatának és a német demokratikus közélet kívánságainak figyelembevételével megparancsolom:

1. 1948. június 24-étől Németország szovjet megszállási zónájának egész területén és Nagy-Berlinben új pénznem kerül bevezetésre: a régi birodalmi márka és váltómárka felragasztott speciális szelvényekkel.

A váltóérmék névleges értékük szerint maradnak forgalomban.

2. A szovjet megszállási zónában és Nagy-Berlin területén az egyetlen törvényesen engedélyezett fizetési eszköz a birodalmi márka és a váltómárka felragasztott speciális szelvényekkel, valamint a forgalomban levő váltóérmék.

3. Abból a célból, hogy a pénzforgalmi zavaroknak elejét vegyük és a gazdasági nehézségeket kiküszöböljük, Nagy-Berlin területén, amely a szovjet megszállási zónában terül el és gazdaságilag a szovjet zóna egy részét alkotja, csak a szovjet megszállási zóna új pénzjegyei engedélyeztetnek.

4. Az egész lakosság, az üzemek, szervezetek és intézmények vezetői a szovjet megszállási zónában és Nagy-Berlin területén kötelesek 1948. június 28-áig a birtokukban levő minden birodalmi márkát, váltómárkát és a szövetséges katonai hatóságok által forgalomba hozott márkát a hitelintézeteknek új bankjegyekre – régi mintájú birodalmi márkára és váltómárkára felragasztott speciális szelvénnyel – való beváltás végett beszolgáltatni.

5. A birodalmi márka, váltómárka és a szövetséges katonai hatóságok által kibocsátott márka becserélését új pénzjegyekre – birodalmi márkára és váltómárkára, felragasztott speciális szelvényekkel – 1948. június 24-én kell megkezdeni és 1948. június 28-ára befejezni.

1948. június 29-étől a birodalmi márka, váltómárka és a szövetséges katonai hatóságok által kibocsátott márka beváltását mindenütt be kell szüntetni.

6. A két első beváltási napon, azaz 1948. június 24-én és 25-én a régi pénzjegyeket – a birodalmi márkát, a váltómárkát és a szövetséges katonai hatóságok márkáját – minden fizetésnél el lehet fogadni az új pénzjegyekkel együtt: 10 régi márkát egy új márka ellenében.

1948. június 26-ától a speciális szelvény nélküli birodalmi márka, váltómárka és a szövetséges katonai hatóságok által kibocsátott márka forgalmát meg kell szüntetni.

7. A német gazdasági bizottság által benyújtott „Rendelet a Németország szovjet megszállási zónájában végrehajtandó pénzreformról" című tervezetét el kell fogadni; a Német Gazdasági Bizottság, a tartományok kormányai, Berlin városi tanácsa és más német közigazgatási szervek kötelesek a birodalmi márkát, váltómárkát és a szövetséges katonai hatóságok által forgalomba hozott márkát az új pénzjegyekkel – speciális szelvénnyel ellátott birodalmi márkával és váltómárkával – becserélni, valamint a betétek és a folyószámlák végösszegét átértékelni a következő arányban: régi pénzjegyekben meglevő 10 márkát új pénzjegyekben egy márka ellenében, kivéve a jelen rendeletben felsorolt kedvezményeket és különleges beváltási, átértékelési feltételeket, különösen

a) hogy a dolgozó lakosság folyó bevételeit védjük, személyenként 70 márkáig kedvezményesen be lehet váltani a pénzt 1:1 arányban;

b) hogy a dolgozók megtakarított összegeit és a biztosítottak érdekeit védjük, a takarékbetéteknél a következő kedvezményes átértékelést kell biztosítani: 100 márkáig 1:1 arányban, 1000 márkáig 5:1 arányban, a biztosítási kötvényeknél 3:1 arányban;

c) azokat az összegeket, amelyek állami, körzeti hatósági, községi és más vállalatok folyószámláján vannak, kedvezményesen kell átszámítani 1:1 arányban;

d) más ipari vállalatok folyószámláját kedvezményesen 1:1 arányban kell átszámítani a heti forgalom és a heti bérhátralék összegének erejéig, a kereskedelmi és más gazdasági szervezetek folyószámláján levő összegeket kedvezményesen 1:1 arányban kell átszámítani a heti bérösszeg erejéig;

e) hogy továbbra is támogassák a földreform során keletkezett paraszti gazdaságokat, az ezeknek a gazdaságoknak adott hiteleket kedvezményesen 5:1 arányban kell átértékelni;

f) azokat az összegeket, amelyek folyószámlán és takarékbetétben 1945. május 9-e előtt keletkeztek és mindmáig zároltak, 10:1 arányban le kell értékelni. A leértékelés után megmaradt összegből belső kölcsönt kell adni. Ha a folyószámla végösszege vagy a betét összege meghaladja egy tulajdonosnál a 3000 márkát, akkor a tulajdonos ennek a folyószámla végösszegnek vagy takarékbetétnek egy részét kölcsönképpen megkapja, de csak a szerzés jogosságának megvizsgálása után. A Német Gazdasági Bizottságnak a jelen parancs kiadását követő három hónapon belül határozatot kell hoznia ezeknek a belső kölcsönöknek feltételei és határidői tekintetében.

g) abból a célból, hogy elvonjuk a hadianyag-szállítók, spekulánsok, illegális árdrágítók és feketézők nyereségeit, a családonként 5000 márka feletti készpénz és az egy tulajdonos nevén levő folyószámla összegek és betétek 5000 márka felett csak abban az esetben válthatók át, ha a felülvizsgálat megállapította ezeknek az összegeknek jogos eredetét. Az olyan személyek nyereségeit, akik a háborúban meggazdagodtak, a spekulációból, illegális árdrágításból és feketekereskedelemből származó összegeket törvényteleneknek kell tekinteni és el kell kobozni. Ugyancsak el kell kobozni az olyan összegeket, amelyek fasiszta és háborús bűnösök tulajdonában vannak. A Német Gazdasági Bizottságnak irányelveket kell kiadni ezen pénzek eredetének jogosságát illetően, és a jelen parancs kibocsátása után két hónapon belül gondosan meg kell vizsgálni és el kell vonni a jogtalanul szerzett bevételeket.

8. A pénzreform végrehajtása során a munkások bére, az alkalmazottak fizetése, a nyugdíjak és ösztöndíjak, valamint minden áru és szolgáltatás ára változatlan marad.

9. A pénzreform nem érinti az 1945. május 9-e után keletkezett belső német államadósságokat, Németország valamennyi külföldi adósságát, valamint a bezárt bankok adósságait.

Az 1945. május 9-e előtt keletkezett belső államkölcsönök vásárlása és eladása, valamint ilyen kölcsönkötvények után kamat fizetése tilos...

14. A pénzjegyekre ragasztandó speciális szelvények hamisítása pénzjegyek hamisításának és utánzásának tekintendő. Ilyen cselekedetért a bűnös a fennálló törvények értelmében megbüntetendő.

Ha valaki Németország szovjet megszállási zónájában és Nagy-Berlin területén az 1. pontban említett pénzjegyeket, birodalmi márkát vagy váltómárkát hoz forgalomba felragasztott speciális szelvény nélkül, úgy ez a gazdasági élet megkárosításának minősül, és az illető megfelelő büntetésben részesül.

Németország szovjet megszállási zónájának német belügyi igazgatása, a tartományok belügyminiszterei és Berlin város valamint kerületeinek rendőrfőnökei kötelesek a harcot a 14. pontban megjelölt bűncselekmények ellen megindítani.

(Forrás: Almási János, id. mű, 102–107. o.)

10.

A WASHINGTONI EGYEZMÉNYEK A NYUGAT-NÉMETORSZÁGI KATONAI IGAZGATÁS MEGSZÜNTETÉSÉRŐL (1949. április 8.)

I.

EMLÉKIRAT

azokra a vezérelvekre vonatkozóan, amelyek Franciaország, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok kormányai hatalmának és felelősségének gyakorlását irányítják a Német Szövetségi Köztársaság felállítása után

1. Franciaország, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok kormányai fenntartják az 1945. június 5-én Berlinben aláírt nyilatkozat értelmében magukra vállalt főhatalmat, beleértve az ahhoz való jogot, hogy visszavonjanak vagy módosítsanak minden törvényhozási vagy közigazgatási határozatot Németország három nyugati zónájában.

2. A német kormányhatóságok, szövetségi fokon vagy a Landok fokozatán, jogosultak lesznek cselekedni közigazgatási és törvényhozási ügyekben és ilyen cselekvésüket érvényesíteni kell, ha nem ütköznek a szövetséges hatóságok vétójába.

Ez magában foglalja azt, hogy a katonai kormányzatnak meg kell szűnnie, és hogy a szövetségesek szerepének főleg az ellenőrzésnek kell lennie.

3. Lesznek korlátozott számú olyan területek, amelyeken a szövetségesek fenntartják maguknak a jogot, hogy közvetlenül cselekedjenek, beleértve a német szövetségi vagy helyi hatóságok részére kiadott rendeleteket. Ezeket a területeket mindazonáltal a minimálisra korlátozzák, és a biztonsági kérdések kivételével a hatalom közvetlen gyakorlását a szövetségesek által ideiglenesnek és olyan rendeltetésűnek kell tekinteni, amely természeténél fogva megszűnik.

4. A Német Szövetségi Köztársaság megszületésétől kezdve az Egyesült Államok kormánya által segélyezési és újjáépítési célokra a német gazdaság rendelkezésére bocsátott összegek felhasználása ellenőrzésének felelőssége átszáll a gazdasági együttműködés igazgatóságára. Megegyeztek abban, hogy a Német Szövetségi Köztársaságnak szerződő féllé kell válnia az európai gazdasági együttműködésről szóló

egyezményben,[7] és alkalmaznia kell az Egyesült Államok kormányával kötött kétoldalú egyezményt. Azok a hozzájárulások, amelyeket az Egyesült Királyság kormánya hajlandó teljesíteni, az Európaközi fizetési egyezményen[8] keresztül bonyolódnak majd le.

5. A Német Szövetségi Köztársaság felállításától és a katonai kormányzat megszűnésétől kezdve a szövetséges hatóságok funkcióit megosztják, akként, hogy a katonai funkciókat egy főparancsnok, az összes többi funkciókat pedig egy főbiztos gyakorolja. A Németországban levő összes szövetséges szervezetet, kivéve a megszállási erőket, a Főbiztosság igazgatása alá helyezik.

A három főbiztos együttesen alkotja a Szövetséges Főbiztosságot.

6. A három szövetséges kormány célja a minimumra korlátozni a fenti célok érdekében Németországban fenntartott szolgálatok létszámát.

7. A három szövetséges kormány egyik fő célja, hogy bátorítsa és megkönnyítse egy szövetségi demokratikus állam vezetése alatt álló német népnek a lehető legszorosabb, kölcsönösen előnyös alapon való integrálását egy európai társulásba.

II.

Megszállási statútum

(A II. jelzésű fejezet tartalmazza az új megszállási statútum rendelkezéseit. Szerint a három nyugati kormánynak az a szándéka, hogy a megszállás folytatásának tartama alatt a német nép maga kormányozza magát a megszállással összeegyeztethető legnagyobb mértékben. A szövetségi állam és a tartományok (Landok) megkapják a teljes törvényhozói, végrehajtói és bírói hatalmat a kidolgozandó német alkotmánynak megfelelően. Viszont a megszálló hatalmak fenntartják eddigi jogaikat többek között a leszerelés és demilitarizálás, a Ruhr-vidékre vonatkozó ellenőrzés, a jóvátételek, a külügyek és a külkereskedelem ellenőrzése tekintetében.)

III.

Egyezmény a háromhatalmi ellenőrzésre vonatkozóan

(A trizonális egyezmény alapján megkötik azokat a megállapodásokat, amelyek Németország nyugati zónái háromhatalmi ellenőrzési rendszerének létesítésére szükségesek. A legfelső szövetséges ellenőrző szerv a Szövetséges Főbiztosság, amely a megszálló hatalmak mindegyikének főbiztosából áll. A Főbiztosság által gyakorolt ellenőrzés terjedelme összhangban áll a megszállási statútummal és a nemzetközi egyezményekkel. A Főbiztosságot mindegyik Landban egy-egy biztos képviseli.)

[7] Az 1948. április 16-án megalakult OEEC-ről (Organisation for European Economic Cooperation) van szó.

[8] Az 1950. szeptember 19-én az Európai Fizetési Unió (European Payments Union) megalakításáról aláírt egyezményről van szó.

IV.

Jegyzőkönyv Berlinre vonatkozóan

Megegyeztek abban, hogy a háromhatalmi ellenőrzésre vonatkozó egyezmény rendelkezéseit a lehető legnagyobb mértékben alkalmazni kell Berlin nyugati övezeteire.

V., VI., VII., VIII.

(Az V. jelzésű jegyzőkönyv szerint a Baden-Württemberg határainak megállapításáról szóló népszavazás megtartását a német szövetségi kormány felállításáig elhalasztják.

A VI. jelzésű egyezmény a Rajna jobb partján Strassbourggal szemben fekvő Kehl városának kikötőjére vonatkozik, ahol a francia hatóságok a német szövetségi kormány megalakulásáig fenntartják joghatóságukat.

A VII. jelzésű rész a három nyugati külügyminiszternek a zónák főparancsnokaihoz, a VIII. jelzésű fejezet pedig a bonni parlamenti tanácshoz intézett üzenetét tartalmazza a megszállási statútummal és a Szövetséges Főbiztossággal kapcsolatban.)

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 179–183. o.)

11.

A PÁRIZSI KÜLÜGYMINISZTERI KONFERENCIA DOKUMENTUMAIBÓL (1949. május 23–június 20.)

VISINSZKIJ JAVASLATA (1949. május 24.)

1. (Javasolja) Németország gazdasági és politikai egységének biztosítása céljából:

a) újból megindítani a korábbi alapon a Németország feletti ellenőrző tanács mint olyan szerv tevékenységét, amely a legfelső hatalmat gyakorolja Németországban,

b) újból életbeléptetni a szövetséges parancsnokságot Berlinben a város igazgatása terén hozott összes rendelkezések koordinálására és a város mint egységes egész normális életének biztosítására.

2. Tekintettel arra, hogy lehetetlen Németország gazdasági és politikai egységét megteremteni egy olyan német központi hatóság felállítása nélkül, amelynek hatáskörébe tartoznak Németország mint területi egység gazdasági és állami fejlődésének problémái, szükségesnek kell tekinteni:

a) egy általános német államtanács felállítását a jelenleg a keleti övezetben és a nyugati zónákban fennálló német gazdasági szervek alapján,

b) egész Berlinben az egységes városi közigazgatás helyreállítását. Az egész Berlint vezető városi képviselőtestületbe való választások időpontja megállapításának kérdését a szövetséges parancsnoksághoz kell áttenni megvizsgálás végett.

A NYUGATI HATALMAK KÖZÖS JAVASLATAI (1949. május 28.)

Németország politikai és gazdasági egységének helyreállítása céljából a következő intézkedéseket javasoljuk össznémet szövetségi kormány felállítását tartva szem előtt:

1. Tekintettel arra, hogy a bonni alaptörvényt csak akkor hirdették ki, amikor a három megszállási övezetben választott képviselők túlnyomó többsége megszavazta, Németország egységesítését e törvény értelmében olyan megfelelő egyezmények alapján kellene megvalósítani, amelyek a keleti övezet tartományainak belépését megengedik.

2. Ennek következtében főképpen a következő alapelveket kellene alkalmazni a keleti övezetben fekvő tartományok belépésének biztosítására:

a) személyes szabadság, beleértve a közlekedési szabadságot, védelem önkényes letartóztatás és bezárás ellen, egyesülési, gyülekezési, szólás- és sajtószabadság, valamint szabadság a rádió területén;

b) szabadság az összes demokratikus politikai pártok számára és szabad választások;

c) a bírói hatalom függetlensége.

A négy kormány minden szükséges intézkedést megtenne a fenti alapelvek megvalósítására, beleértve minden olyan rendőri alakulat betiltását, amely valamilyen politikai tevékenységnek szenteli magát.

3. A keleti övezetben fekvő tartományok belépésével kapcsolatban kihirdetnének egy megszállási statútumot a négy hatalom részvétele alapján. A statútumnak megfelelően a katonai kormányzás beszüntetné működését. Egész Németországban a teljes kormányhatalmat a szövetségi kormányra és a tagállamok kormányaira ruháznák azoknak a hatalmi jogköröknek a fenntartásával, amelyeket a szövetségesek a nevezett statútum alapján megtartanának különösen a biztonság és Németország kötelezettségei területén. Ezeket a fenntartott jogköröket nem szabad azonban úgy gyakorolni, hogy megakadályozzák a német kormányt szabadságának gyarapításában, hogy politikai és gazdasági téren, a katonai terület kizárásával, európai és más nemzetekkel békés kapcsolatokba lépjen.

4. Gazdasági téren a szövetségesek különösen bizonyos iparágak korlátozására és betiltására, valamint a jóvátételi célokra rendelkezésre álló felszerelésekre vonatkozó megegyezések alapján fennálló jogaikat tartanák fenn. A folyó termelésből és az árutartalékokból többé nem tartanának igényt jóvátételi szállításokra. A megszállási költségeket négyhatalmi alapon határoznák meg. Minden olyan, Németországban fekvő ipari vállalatot, amelynek tulajdonát vagy ellenőrzését 1945. május 8-a után egy külföldi hatalom átvette vagy annak számlájára átvették, vissza kellene adni; ezek sorsáról a megfelelő német törvény alapján kell rendelkezni, ha az átvételt mind a négy érdekelt hatalom engedélyezi; az ilyen engedélyezésből eredő részesedések a német törvények alá kerülnének.

5. A négyhatalmi ellenőrzést egy főbizottság gyakorolná, amely döntéseit általában szavazattöbbséggel hozná, kivéve olyan rendkívüli eseteket, amelyeket általános megegyezés alapján kellene rendezni.

(Forrás: Almási János, id. mű, 122–125. o.)

12.

A PETERSBERGI JEGYZŐKÖNYV (1949. november 22.)

Jegyzőkönyv a szövetséges főbiztosok és a Német Szövetségi Köztársaság kancellárja között 1949. november 22-én Petersbergben kötött egyezményekről

A három külügyminiszter november 9-i és 10-i párizsi ülésén felhatalmazta az Egyesült Királyság, Franciaország és az Egyesült Államok főbiztosait, hogy tárgyalják meg a szövetségi kancellárral azokat a leveleket, amelyeket ő a gyárleszerelések kérdésében abból a célból intézett hozzájuk, hogy ebben a kérdésben végleges megoldásra jussanak. A főbiztosoknak adott utasítások szélesebb területre is kiterjedtek és megbízták őket azzal, hogy vizsgáljanak meg a kancellárral egyéb pontokat is, amelyeket általános egyezménybe kellene foglalni.

Ennek megfelelően a tárgyalások november 15-én, 17-én és 22-én folytak le Petersbergben.

A tárgyalásokat állandóan áthatotta a két fél ama óhaja és elhatározása, hogy kapcsolataik a kölcsönös bizalom alapján fokozatosan fejlődjenek. Elsődleges céljuk a Szövetségi Köztársaságnak az európai közösség békés tagjaként való bekapcsolása. E célból Németországnak Nyugat-Európa nemzeteihez való csatlakozását minden téren állhatatosan kellene szorgalmazni, mégpedig azáltal, hogy Németország csatlakozik a megfelelő nemzetközi szervezetekhez és kicseréli kereskedelmi és konzuli képviselőit más országokkal.

A főbiztosok és a szövetségi kancellár tisztában vannak azzal a ténnyel, hogy ezen cél felé való előrehaladásnak Nyugat-Európa igazi biztonsági érzésének helyreállításától kell függenie, és különösen törekszenek ennek elérésére. Mindezekben a kérdésekben elégtétellel fedezték fel a gondolatok és szándékok széles körű közösségét és különösen az alábbi pontokra vonatkozóan egyeztek meg:

1. A főbiztosok és a szövetségi kormány megegyeztek abban, hogy előmozdítják Németország részvételét az összes nemzetközi szervezetekben, amelyeken keresztül Németország tapasztalatai és támogatása hozzájárulhatnak az általános jólléthez, Megelégedésüket fejezik ki az ezen a téren már megtett lépések felett, nevezetesen az OEEC-ben[9] való német részvétel felett. Megállapítják, hogy mindkét részről kifejezést adtak annak az óhajnak, hogy a Szövetségi Köztársaságot rövidesen társult tagként vegyék fel az Európa Tanácsba,[10] és írják alá a tervbe vett kétoldalú egyezményt az Egyesült Államok kormányával az ECA-segély[11] tárgyában.

2. A szövetségi kormány nagyra értékelve Németország lehető legszorosabb együttműködésének szükségességét Nyugat-Európa gazdaságának helyreállításában, kifejezi szándékát, hogy felvételét kéri a Nemzetközi Ruhr-hatóságba, amelyben a szövetségi kormányt jelenleg csak megfigyelő képviseli. A két fél egyetért abban, hogy Németország felvétele nem esik a Nemzetközi Ruhr-hatóságot felállító egyezmény 31. cikkének különleges feltételei alá.

3. A szövetségi kormány ezenkívül kifejezi őszinte elhatározását, hogy fenntartja a szövetségi terület demilitarizálását és minden rendelkezésre álló eszközzel arra törekszik, hogy megakadályozza bárminemű fegyveres erő újból való felállítását. E célból a szövetségi kormány teljes mértékben együttműködik a Főbiztossággal a Katonai Biztonsági Hivatal munkálataiban.

4. Ezenkívül elhatározták, hogy a szövetségi kormány fokozatosan helyreállítja a konzuli és kereskedelmi kapcsolatokat azokkal a nemzetekkel, amelyekkel a kapcsolatok előnyösnek látszanak.

5. A szövetségi kormány, mint szabadon választott demokratikus szerv, megerősíti ama elhatározását, hogy fenntartás nélkül alkalmazza a szabadság, türelem és emberiesség elveit, amelyek Nyugat-Európa népeit egyesítik, és ügyeit ezek szerint az elvek szerint intézi. A szövetségi kormány szilárd elhatározása, hogy a német életből és Németország intézményeiből kiirtják a nácizmus minden nyomát, és megakadályozza a totalitarizmusnak bármely formában való újjászületését. Arra törekszik, hogy liberálissá tegye a kormány szerkezetét és az kizárja a tekintélyi uralmat.

6. A dekartellizáció és a monopolisztikus törekvések terén a szövetségi kormány meghozza a törvényes intézkedéseket a megszállási statútum 2/*b* cikke alapján a Főbiztosság által hozott döntéseknek megfelelően.

7. A Főbiztosság közölte a kancellárral annak az egyezménynek a feltételeit, amelyet a három hatalom a német hajóépítést jelenleg korlátozó intézkedések enyhítésére vonatkozóan kötött. A most elfogadott fő rendelkezések a következők:

A nyílt tengeri hajók építését, kivéve a különlegesen utasszállításra szánt hajókat, továbbá a tankhajókat 7200 tonnáig, a halászhajókat 650 tonnáig és a parti hajókat

---

[9] OEEC = Organisation for European Economic Cooperation. (Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet.) 1948. április 16-án alakult, eredetileg 17 taggal. 1961-ben átalakult OECD-vé (Organisation for Economic Cooperation and Development – Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet.) A legfejlettebb 24 ipari országot tömöríti.

[10] Az Európa Tanács tanácsadó jogkörrel felruházott, az 1948. évi brüsszeli szerződés tagállamai által kezdeményezett szervezet, azzal a céllal, hogy szorosabb kapcsolatot teremtsen az európai államok között. Alapszabályait Londonban, 1949. május 5-én tíz nyugat-európai állam írta alá: Belgium, Dánia, Franciaország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Nagy-Britannia, Norvégia, Olaszország és Svédország. Az Európa Tanácshoz később csaknem valamennyi nyugat-európai állam csatlakozott. Jelenleg 27 tagállamot tömörít; Magyarország 1990. novemberében lett tagja.

[11] ECA = Economic Cooperation Administration (Gazdasági Együttműködés Igazgatósága). Az 1948. április 3-án törvénybe iktatott Marshall-terv (European Recovery Program – ERP) európai lebonyolításának amerikai szerve.

2700 tonnáig, amelyeknek átlagos sebessége nem haladja meg a 12 csomót – haladéktalanul meg lehet kezdeni. Az építhető hajók száma nincs korlátozva.

A szövetségi kormány a Főbiztosság jóváhagyása mellett 1950. december 31-e előtt beszerezhet vagy építhet hat olyan különleges hajót, amelyek nincsenek alávetve a fenti nagyságbeli és sebességbeli korlátozásoknak. Az erre vonatkozó részleteket közölték a kancellárral.

A szövetségi kancellár felvetette export célokra szánt hajóknak német hajógyárakban való építésének és javításának kérdését. A főbiztosok közölték vele, hogy ezt a kérdést a szakértők bizottsága nem vitatta meg, és ennélfogva nincsenek abban a helyzetben, hogy végleges döntést közöljenek vele ebben a kérdésben.

Mindazonáltal addig is a német hajógyárak felhatalmazást fognak kapni arra, hogy export célokra olyan stílusú és számú hajókat építsenek, mint amilyenekre a német gazdaság részére felhatalmazást adtak. Külföldi hajók javítására korlátozás nélkül fognak felhatalmazást adni.

8. A gyárleszerelési kérdésben a Főbiztosság áttekintette a jelenlegi helyzetet a szövetségi kormány által adott biztosítékok fényénél, és a program alábbi módosításához járult hozzá. Az alább megjelölt üzemeket törlik a jóvátételi listáról és berendezésük leszerelését haladéktalanul leállítják:

A) Szintetikus benzint és műgumit gyártó üzemek: Farbenfabriken Bayer, Leverkusen; Chemische Werke, Hüls; Gelsenberg Benzin A. B., Gelsenkirchen; Hydrierwerke Scholven A. G., Gelsenkirchen; Ruhröl GmbH, Bottrop; Ruhrchemie A. G., Oberhausen-Holten; Gewerkschaft Victor, Castrop-Rauxel; Krupp Treibstoff Werke, Wanne-Eickel; Steinkohlenbergwerke Rheinpreussen, Moers; Dortmunder Parafin Werke, Dortmund; Chemische Werke Essener Steinkohle, Berghamen. Ami az első két üzemet illeti, bizonyos, a biztonság szempontjából fontos kutató berendezéseket mindazonáltal lebontanak.

B) Acélüzemek: August Thyssen Hütte, Duisburg-Hamborn; Hüttenwerke Siegerland A. G., Charlottenhütte, Niederschelden; Deutsche Edelstahlwerke, Krefeld; Hüttenwerk Niederrhein A. G., Duisburg; Kloeckner-Werke A. G., Düsseldorf; Ruhrstahl A. G., Heinrichshütte, Hattingen; Bochumer Verein A. G., Gusstahlwerke, Bochum. Mindazonáltal az elektromos kohókat, amelyek az üzem működéséhez nem elengedhetetlenül szükségesek, leszerelik vagy lerombolják.

C) A ludwigshafeni I. G. Farben üzem gyárleszerelési munkálatait leállítják, de a szintetikus ammóniák és methanol termelésére használt felszerelést a jóvátételi program előírásai szerint elszállítják.

D) Berlinben az összes leszereléseket leállítják és megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy az érintett üzemekben a munkát újra fel lehessen venni.

Megállapodtak, hogy a már leszerelt berendezéseket, a berlini kivételével, átadják a szövetségközi jóvátételi hivatalnak (IARA). A jóvátételi lista jelenlegi módosítása bizonyos anyagok termelését érintő tilalmakat és korlátozásokat nem érinti. Leszerelt üzemeket csak a Katonai Biztonsági Hivatal engedélyével lehet újra felállítani vagy felszerelni. Azokat az üzemeket, amelyeknek leszerelését leállították, olyan értelmű ellenőrzésnek vetik alá, hogy az acéltermelés ne haladja meg az engedélyezett határokat (11,1 millió tonna évenként).

9. Megvitatták a hadiállapot megszüntetésének kérdését. Jóllehet a hadiállapot megszüntetése összeegyeztethetőnek tekinthető a jelen Jegyzőkönyv szellemével, mégis jelentős jogi és gyakorlati nehézségeket támaszt, amelyeket meg kell vizsgálni.

10. A főbiztosok és a szövetségi kancellár azzal a közös elhatározással írták alá a jelen Jegyzőkönyvet, hogy a bevezetésben kifejtett célokat átültetik a gyakorlatba, és abban a reményben, hogy megegyezésük említésre méltó hozzájárulást jelent Németországnak az európai nemzetek békés és szilárd közösségébe való bekapcsolásához.

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 184–187. o.)

13.

A SAAR-EGYEZMÉNY
(1950. március 3.)

I. Általános egyezmény Franciaország és Saar-vidék között

1. A Saar-vidék a törvényhozás, a közigazgatás és a bíráskodás terén önkormányzattal rendelkezik.

2. A Saar-vidéki francia képviselő meghozza az összes rendelkezéseket a francia valuta- és vámtörvények alkalmazására a Saar-vidéken.

3. A Saar-vidék kormányának törvényei és rendeletei ellen a francia képviselő vétót emelhet, ha azok a valuta- és vámtörvényeket, a Saar-vidék nemzetközi kötelezettségeit vagy a vidék politikai függetlenségét és biztonságát veszélyeztetik.

4. A Saar-vidék kormánya rendezi az állampolgárságot, fenntartja a rendet és a nyugalmat. Csak a Saar-vidéki kormány kívánságára és beleegyezésével léphet be a francia hadsereg a Saar-vidékre.

5. Franciaország vagy a francia csapatok biztonsága ellen elkövetett bűncselekmények és vétségek esetében a francia tisztviselőknek joguk van letartóztatásokat és házkutatásokat eszközölni a Saar-vidéken. Az illetékes Saar-vidéki hatóságokat erről olyan gyorsan kell értesíteni, amint ez lehetséges. Ugyanezek az okok megindokolhatják a Saar-vidéken a kivételes állapot kihirdetését, amelyet Franciaország képviselője elrendelhet.

6. A Saar-vidék alkotmányának megfelelően Franciaország látja el a vidék külföldi képviseletét és védelmét.

II. A Saar-vidéki bányák kiaknázása

Mindkét kormány azon a nézeten van, hogy a Saar-vidéknek joga van saját bányáinak birtoklására, ennek következtében arra is, hogy Franciaországgal egyezményt kössön a Saar-vidéki bányákról. Franciaország a szénelőfordulások kiaknázása terén szerzett tapasztalatainak birtokában és azon technikai és kereskedelmi előnyök alapján, amelyeket nyújthat, alkalmas a bányák igazgatására. Tekintettel arra, hogy ez a tevékenység hosszú távú tervezést és beruházásokat igényel, elhatároztuk a következőket:

1. Anélkül, hogy a békeszerződés elébe vágnánk, a francia államra ruházzuk a felelősséget a Saar-vidéki szénelőfordulások kiaknázása tekintetében. A Saar-vidéki bányaigazgatóság (Régie des Mines de la Saar) veszi át ezt a feladatot.

2. A jelen egyezmény a békeszerződés életbelépéséig érvényes. Ha a békeszerződésben elismerik a Saar-vidéki birtokjogokat, úgy az egyezmény 50 évig hatályban marad.

3. A Saar-vidéki kormány átadja a francia igazgatóságnak a bányák üzemeltetéséhez szükséges összes berendezéseket. A Saar-vidéken érvényes összes törvényeket és rendelkezéseket alkalmazhatja, hogy harmadik személyek földbirtokát zárolja vagy kisajátítás útján megszerezze, amennyiben a bányák kiaknázása vagy a berendezések fejlesztése érdekében ez hasznos lehet.

4. A Saar-vidéki bányaigazgatóság megállapítja a szén elosztását és árát. A Saar-vidék szükségleteire tekintettel kell lenni. A Saar-vidéki bányaigazgatóságra érvényesek az ipari vállalatokra vonatkozólag a Saar-vidéki pénzügyi és költségvetési egyezményben foglalt adótörvények. Az adó alá eső nyereségből az általános kiadásokat, a Saar-vidéknek teljesítendő kifizetéseket és a kölcsönök, valamint a tőkebe-ruházások visszafizetésére szükséges százalékos részt le lehet vonni. Az amortizáció százalékarányát az első öt évre 15%-ban, a következő évekre a teljes pénzügyi forgalom után 11%-ban állapítjuk meg. Az adók levonása után megmaradt nyereségekből az igazgatóságnak 20%-ot szociális célokra kell fordítania.

5. A Saar-vidéki bányák használati díjaként a Saar-vidéki kormány az első öt évben 300 millió frankot kap évente, továbbá 30 frankot minden tonna szén után, amelyet 10 millió tonnán felül kibányásznak. A hatodik esztendőtől kezdve minden tonna kibányászott szén után 20 frank fizetendő.

6. A szerződés hatályának lejárta után a Saar-vidéki bányaigazgatóság a bányákat és a többi vagyontárgyat átadja a Saar-vidéki kormánynak.

7. Tizennyolc személyből álló Saar-vidéki bányatanácsot állítanak fel. Tagjainak felét a francia kormány, másik felét a Saar-vidéki kormány nevezi ki. A tanács három hónapig marad hivatalban és legalább hatszor ül össze évente, hogy a bevételi és kiadási folyószámlákat, az új építkezések programját, az új berendezéseket, a személyi ügyeket és a kölcsönprogramot felülvizsgálja.

8. A gazdasági, technikai, pénzügyi és szociális kérdések megoldására francia–saar-vidéki koordináló és egyeztető bizottság alakul, a Francia–Saar-vidéki Bányahivatal. Vezetésére hat francia és hat Saar-vidéki személy kap megbízást három évi időtartamra.

9. A bányaegyezménnyel kapcsolatos nézeteltérések esetén a francia–saar-vidéki általános gazdasági bizottság dönt.

(Forrás: Almási János, id. mű, 139–141. o.)

14.

AZ ODERA–NEISSE-HATÁR KÖLCSÖNÖS ELISMERÉSE
(Varsó, 1950. június 6.; Zgorzelec, 1950. július 6.)

Nyilatkozat a német–lengyel határ kijelöléséről
(Varsó, 1950. június 6.)

A Német Demokratikus Köztársaság ideiglenes kormányának és a Lengyel Köztársaság kormányának küldöttsége,

attól az óhajtól vezérelve, hogy a békét megszilárdítsák és a Szovjetunió vezetése alatt álló béketábort az imperialista erők mesterkedései elleni harcban megerősítsék, továbbá figyelembe véve azokat az eredményeket, amelyeket a Német Demokratikus Köztársaság az új demokratikus rend megszilárdítása és a demokratikus Németország Nemzeti Frontja körül tömörült erők kifejlesztése terén elért,

megállapodott abban, hogy a két ország között az Odera és a lausitzi Neisse mentén megállapított és jelenleg fennálló határnak, a béke és barátság sérthetetlen határának kijelölése a német és lengyel nép közötti jószomszédi kapcsolatok, a béke és a barátság továbbfejlesztésének és elmélyítésének érdekeit szolgálja.

Ezzel a Német Demokratikus Köztársaság valóra váltja Grotewohl miniszterelnök 1949. október 12-i nyilatkozatát.

A jelen megállapodás végrehajtásaként a két Fél elhatározta, hogy egy hónapon belül egyezménnyel szabályozza az Odera és a lausitzi Neisse mentén megállapított és jelenleg fennálló határ kijelölését, valamint a határátlépőhelyekkel, a helyi határforgalommal és a határvizeken való hajózással összefüggő kérdéseket.

Egyezmény a Német Demokratikus Köztársaság kormánya és a Lengyel Köztársaság kormánya között az Odera–Neisse határról[12]
(Zgorzelec, 1950. július 6.)

A Német Demokratikus Köztársaság elnöke és a Lengyel Köztársaság elnöke, attól az óhajtól vezérelve, hogy kifejezést adjanak az egyetemes béke megszilárdítására irányuló elhatározásuknak, és arra törekedve, hogy hozzájáruljanak a békeszerető népek együttműködésének nagy művéhez,

figyelembe véve, hogy ez az együttműködés a német és lengyel nép között a német fasizmusnak a Szovjetunió által történt szétzúzása és a németországi demokratikus erők fejlődése következtében lehetővé vált,

arra törekedve továbbá, hogy a hitleri rendszer időszakának tragikus tapasztalatai után megteremtsék a két nép békés és jószomszédi együttélésének megrendíthetetlen alapjait, valamint attól az óhajtól vezérelve, hogy kölcsönös kapcsolataikat az Odera és a lausitzi Neisse mentén húzódó határt megállapító potsdami egyezményre támaszkodva megszilárdítsák és megerősítsék,

a Német Demokratikus Köztársaság ideiglenes kormánya és a Lengyel Köztársaság kormánya 1950. június 6-i varsói nyilatkozatában foglalt rendelkezések végrehajtásaként, és

annak elismeréseként, hogy a megállapított és jelenleg fennálló határ a béke és barátság sérthetetlen határa, amely a két népet nem elválasztja, hanem egyesíti,

elhatározták, hogy jelen Egyezményt aláírják, és meghatalmazottakként kijelölték:

. . . .

akik jó és kellő alakban talált meghatalmazásaik kicserélése után az alábbi rendelkezésekben állapodtak meg:

1. cikk. A Magas Szerződő Felek egyetértően kijelentik, hogy a megállapított és jelenleg fennálló határ, amely a Keleti-tengertől kiindulva Swinoujscie[13] helységtől nyugatra kezdődő, onnan az Odera folyó mentén annak a lausitzi Neissebe való torkollásáig és a lausitzi Neisse mentén a csehszlovák határig terjedő vonal mentén húzódik, a Németország és Lengyelország közötti államhatár.

2. cikk. A jelen Egyezmény értelmében kijelölt német–lengyel államhatár függőleges irányban a légi teret és a tengert, valamint a föld belsejét is elhatárolja.

3. cikk. Az 1. cikkben leírt német–lengyel államhatárnak a helyszínen való kijelölésére a Magas Szerződő Felek német–lengyel vegyes bizottságot állítanak fel, Varsó székhellyel. Ez a bizottság nyolc tagból áll, akik közül négyet a Német Demokratikus Köztársaság ideiglenes kormánya, négyet pedig a Lengyel Köztársaság kormánya nevez ki.

[12] Hatályba lépett a ratifikációs okmányok kicserélésével 1950. november 28-án.
[13] Németül: Swinemünde.

4. cikk. A 3. cikkben meghatározott tevékenység megkezdése céljából a német–lengyel vegyes bizottság legkésőbb 1950. augusztus 31-ig összeül.

5. cikk. Az államhatárnak a helyszínen történő kijelölése után a Magas Szerződő Felek a Németország és Lengyelország közötti államhatár kijelölésének elvégzéséről jegyzőkönyvet vesznek fel.

6. cikk. A német–lengyel államhatár kijelölése kapcsán a Magas Szerződő Felek a határátlépő helyekre, a helyi határforgalomra, valamint a határvizeken való hajózásra vonatkozó megállapodásokat fognak kötni. Ezeket a megállapodásokat az 5. cikkben említett, a Németország és Lengyelország közötti államhatár kijelölésének elvégzéséről szóló jegyzőkönyv életbelépésétől számított egy hónapon belül kell megkötni.

7. cikk. A jelen Egyezményt a lehető legrövidebb idő alatt meg kell erősíteni. Az Egyezmény a megerősítő okiratoknak Berlinben történő kicserélésével lép életbe.

Ennek hiteléül a meghatalmazottak jelen Egyezményt aláírták és pecséttel látták el.

8. cikk. Készült Zgorzelecben,[14] 1950. július 6-án két, német és lengyel nyelvű eredeti példányban, azzal, hogy mindkét szöveg egyenlő érvényű.

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 194–196. o.)

[14] Németül: Görlitz.

A HAZÁJUKBÓL ELŰZÖTT NÉMETEK CHARTÁJA
(Stuttgart, 1950. augusztus 5.)

Isten és az emberek előtti felelősségük tudatában,
a nyugati-keresztény kultúrkörhöz való tartozás tudatában,
német népiségük tudatában és az európai népek közös feladatának ismeretében,
a sok millió hazájából elűzött kiválasztott képviselői hosszas gondolkodás és lelkiismeretük megvizsgálása után elhatározták, hogy ünnepélyes nyilatkozatot adnak ki a német nép és a világ nyilvánossága számára, amelyben rögzítik azokat a jogokat és kötelességeket, amelyeket a hazájukból elűzött németek alaptörvényként, s a szabad és egyesült Európa megvalósulása nélkülözhetetlen előfeltételének tekintenek.

1. Mi, a hazájukból elűzöttek, lemondunk a bosszúról és a megtorlásról. Ezen döntésünk komoly és szent a végtelen szenvedésre való emlékezés jegyében, amelyet különösen az utolsó évtized hozott az emberiségnek.

2. Teljes erővel támogatni fogunk minden kezdeményezést, amely az egyesült Európa megteremtésére irányul, ahol a népek félelem és kényszer nélkül élhetnek.

3. Kemény és fáradhatatlan munkával fogunk részt venni Németország és Európa újjáépítésében.

Mi elvesztettük hazánkat. A hazátlanok idegenek ezen a földön. Isten minden embernek hazát adott. Embereket kényszerrel elszakítani hazájuktól annyit jelent, mint bennük a lelket megölni.

Mi elszenvedtük és átéltük e sorsot. Ezért érezzük magunkat hivatottnak annak követelésére, hogy a hazához való jogot mint az emberiség Istentől kapott alapvető jogot elismerjék és megvalósítsák.

Amíg azonban e jogunk nem valósul meg, nem akarunk tétlenségre kárhoztatva félreállni, hanem a testvéri együttélés új megtisztult formáiban népünk valamennyi tagjával közösen cselekedni és alkotni.

Ezért a korábbiakhoz hasonlóan kérünk és követelünk:

1. Egyenlő állampolgári jogokat, nemcsak a törvény előtt, hanem a mindennapok valóságában is.

2. Az utolsó háború terhének az egész német népre való értelmes és jogos elosztását, s ezen alapelv becsületes megvalósítását.

3. A hazájukból elűzöttek valamennyi szakmai csoportjának értelmes beépülését a német nép életébe.

4. A hazájukból elűzött németek tevékeny bekapcsolását Európa újjáépítésébe.

A világ népeinek közös felelősséget kell érezniük az elűzöttek sorsáért, hiszen ezen idők szenvedései legsúlyosabban őket érintették.

A népeknek keresztényi kötelességük és lelkiismeretük parancsa szerint kell cselekedniük.

A népeknek fel kell ismerniük, hogy a hazájukból elűzött németek sorsa, mint minden menekültsors, világprobléma, amelynek megoldása legfőbb erkölcsi felelősség és kötelezettség a határozott cselekvésre.

Felszólítjuk a jóakaratú népeket és embereket, nyújtsanak kezet a nagy munkában, hogy a bűn, szerencsétlenség, szenvedés, szegénység és nyomor világából kijutva, megtaláljuk a jobb jövő felé vezető utat.

(Forrás: Erklärungen zur Deutschlandpolitik. Teil I. 1949–1972. Bearbeitet von Werner Blumenthal und Bardo Fassbender. Kulturstiftung der deutschen Vertriebenen, Bonn 1984. 17–18. o.)

16.

A NEW YORK-I KONFERENCIA HATÁROZATA AZ NSZK FELFEGYVERZÉSÉRŐL (1950. szeptember 26.)

Az Atlanti Tanács szeptember 26-i közleménye

Az Észak-atlanti Tanács, amely szeptember 18-án felfüggesztette munkálatait, ma folytatta tárgyalásait.

A felfüggesztés tartama alatt a külügyminiszterek kikérték kormányaik véleményét.

Az egységes európai haderő megszervezése

A Tanács hozzájárult ahhoz, hogy a lehető leghamarabbi időpontban egy központi parancsnokság alatt álló egységes haderőt állítsanak fel, amely képes megelőzni a támadást és biztosítani Nyugat-Európa védelmét.

Az egységes haderőnek a Tanács által jóváhagyott tervezete a következő elveken alapul:

1. Az egységes haderőt az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének fennhatósága alatt állítják fel, és a Szerződés megfelelő szervei által kidolgozott stratégiai és politikai tervek szerint vezetik.

2. Az egységes haderőt egy főparancsnok parancsnoksága alá helyezik, akit elegendő hatalommal ruháznak fel, hogy biztosíthassa a parancsnoksága alá helyezett nemzeti egységeknek békében és háborúban egyaránt hatékony egységes haderővé való szervezését és kiképzését.

3. A főparancsnok mellé nemzetközi vezérkart rendelnek, amelyben az egységes haderőhöz hozzájáruló valamennyi ország képviseletet kap.

4. A főparancsnok kinevezéséig vezérkari főnököt jelölnek ki, aki felelős lesz a szervezésért és kiképzésért.

5. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete katonai bizottságának állandó csoportja felelős lesz az egységes haderő felsőbb stratégiai irányításáért.

Az egységes haderőre vonatkozó végleges megállapodásokat a Tanács dolgozza ki, amikor ismeretessé válnak a védelmi bizottság javaslatai a következő kérdésekben:

A Tanács felkérte az Észak-atlanti Szerződés védelmi bizottságát, hogy folytassa az egységes haderő szervezetének kidolgozását és tegye meg a szükséges javaslatokat ennek a haderőnek mihamarabbi felállítására. A Tanács hasonlóképpen felkérte a védelmi bizottságot, hogy vizsgálja meg az Észak-atlanti Szerződés Szervezete és a kapcsolatos katonai szervezetek katonai szerkezetén végrehajtandó szükséges módosításokat és egyszerűsítéseket, valamint azt, hogyan lehet a legjobban biztosítani a szükséges szoros kapcsolatot az állandó csoport és a benne nem képviselt tagállamok kormányai között.

A Tanács elismerte, hogy az egységes haderő felállítása érdekében az emberanyagot és a termelés terén rendelkezésre álló erőforrásokat teljes mértékben fel kell használni Nyugat-Európa védelmére. E célból az Észak-atlanti Szerződés szervezetei meg fogják vizsgálni azoknak a csapatoknak pontos jellegét és összetételét, amelyeket a tagállamok kormányainak az egységes haderő rendelkezésére kell majd bocsátaniok. Az ezen csapatok rendelkezésre bocsátására vonatkozó döntéseket a lehető leghamarabb be kell kérni a tagállamok kormányaitól.

Németország hozzájárulása

A német erőforrások és emberanyag felhasználását a demokrácia képviselőinek Németországban és másutt legutóbb kifejezett nézeteinek megvilágításában vizsgálták meg. A Tanács egyetértett abban, hogy Németországot olyan állapotba kell helyezni, hogy hozzájárulhasson Nyugat-Európa védelmének helyreállításához, és miután a Tanács tudomásul vette, hogy a megszálló hatalmak tanulmányozzák a kérdést, felkérte a védelmi bizottságot, tegyen javaslatokat azokra a módszerekre vonatkozóan, amelyek szerint Németország a leghamarabb teljesíthetné hozzájárulását.

A Tanácsnak az elnökség évi váltásáról folytatott tárgyalásainak megfelelően, Paul Van Zeeland belga külügyminiszter veszi át ebben az évben az Észak-atlanti Tanács elnökségét.

Elnapolván az ülést, a miniszterek újból megerősítették az általuk képviselt szabad népek egységét és közös elhatározásukat, hogy megőrzik a békét, a biztonságot és az atlanti közösség szabadságát.

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 197–199. o.)

17.

A SZOVJET KORMÁNY 1952. ÉVI NÉMET BÉKESZERZŐDÉS-TERVEZETE (Moszkva, 1952. március 10.)

Tervezet a Németországgal kötendő békeszerződés alapjairól

A Németország elleni háború befejezése óta csaknem hét esztendő telt el, és Németországnak még mindig nincs békeszerződése: az ország ketté van szakítva, más államokhoz viszonyítva továbbra sincs egyenjogú helyzetben. Ennek a nem normális állapotnak véget kell vetni. Ez felel meg az összes békeszerető népek törekvéseinek. A német békeszerződés mielőbbi megkötése nélkül nem lehet biztosítani a német nép jogos nemzeti érdekeinek igazságos figyelembevételét.

A német békeszerződés megkötésének nagy jelentősége van az európai béke megszilárdítása szempontjából. A német békeszerződés lehetővé teszi, hogy végérvényesen megoldjuk a második világháború következtében előállt kérdéseket. E kérdések megoldása létérdeke azoknak az európai államoknak, amelyek szenvedtek a hitlerista agressziótól, különösen pedig Németország szomszédainak. A német békeszerződés megkötése elősegíti majd az egész nemzetközi helyzet megjavulását, és ezzel hozzájárul a tartós béke megteremtéséhez.

A német békeszerződés megkötésének meggyorsítását az a körülmény teszi szükségessé, hogy a két ízben világháborút kirobbantó német militarizmus újjáéledésének veszélyét nem hárították el, minthogy a potsdami értekezlet megfelelő rendelkezéseit még mindig nem teljesítették. A német békeszerződésnek biztosítania kell a német militarizmus és a német agresszió újjáéledési lehetőségének elhárítását.

A német békeszerződés megkötése megteremti a német nép számára a béke szilárd feltételeit, elősegíti a potsdami határozatok értelmében Németországnak mint egységes, független, demokratikus és békeszerető államnak fejlődését, és biztosítja a német nép más népekkel való békés együttműködésének lehetőségeit.

Ebből kiindulva a Szovjetunió, az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország kormánya elhatározta, hogy késedelem nélkül hozzálát a német békeszerződés kidolgozásához.

A Szovjetunió, az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország kormánya azt tartja, hogy a békeszerződést az össznémet kormány személyében Németország részvételével kell előkészíteni, és hogy a német békeszerződést a következő alapokon kell felépíteni:

Résztvevők:

Nagy-Britannia, a Szovjetunió, az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország, Lengyelország, Csehszlovákia, Belgium, Hollandia és a Németország elleni háborúban fegyveres erejükkel részt vett más államok.

Politikai rendelkezések:

1. Németországot egységes államként állítják helyre. Ezzel véget vetnek Németország széttagoltságának, és lehetővé teszik, hogy az egységes Németország mint független, demokratikus, békeszerető állam fejlődjék.

2. A megszálló hatalmak minden fegyveres erejét legkésőbb a békeszerződés életbelépésének napjától számított egy éven belül ki kell vonni Németországból. Ezzel egyidejűleg felszámolnak minden Németország területén levő külföldi katonai támaszpontot.

3. A német nép számára biztosítani kell a demokratikus jogokat azzal, hogy minden német joghatóság alá tartozó személy, tekintet nélkül fajára, nemére, nyelvére vagy vallására, élvezze az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat, beleértve a szólás, a sajtó és a vallásgyakorlás szabadságát, a politikai meggyőződés szabadságát és a gyülekezési szabadságot.

4. Németországban biztosítani kell a demokratikus pártok és szervezetek szabad működését. Ugyanakkor jogot kell adni ezeknek a pártoknak és szervezeteknek ahhoz, hogy szabadon dönthessenek belső ügyeikben, kongresszusokat és gyűléseket tarthassanak, élvezhessék a sajtó- és a kiadói szabadságot.

5. Németország területén nem szabad megengedni a demokráciával és a béke megőrzésének ügyével szemben ellenséges szervezetek működését.

6. A német hadsereg minden volt katonájának, köztük a tiszteknek és tábornokoknak, minden volt nácinak – kivéve a bűncselekmények elkövetéséért büntetésüket letöltő személyeket – minden más német állampolgárral egyenlő állampolgári és politikai jogokat kell adni, hogy részt vehessenek a békeszerető, demokratikus Németország építésében.

7. Németország kötelezettséget vállal, hogy nem csatlakozik egyetlen olyan koalícióhoz vagy katonai szövetséghez sem, amely a Németország ellen vívott háborúban fegyveres erejével részt vett bármely állam ellen irányul.

Terület:

Németország területét a nagyhatalmak potsdami értekezletének rendelkezéseiben meghatározott határokkal állapítják meg.

Gazdasági rendelkezések:

Németországra semmiféle korlátozást nem rónak békés gazdaságának fejlesztésében, amelynek a német nép jóléte növekedését kell szolgálnia.

Németországnak más országokkal folytatott kereskedelmét, tengeri hajózását és azt, hogy eljusson a világpiacokra, nem akadályozzák korlátozásokkal.

Katonai rendelkezések:

1. Németországnak megengedik, hogy az ország védelméhez szükséges nemzeti fegyveres (szárazföldi, légi és haditengerészeti) ereje legyen.

2. Németországnak megengedik, hogy hadianyagot és haditechnikai felszerelést gyártson; ennek mennyisége vagy típusa nem lépheti túl azokat a határokat, amelyeket a békeszerződéssel Németország számára megállapított fegyveres erők szükségletei megkívánnak.

Németország és az Egyesült Nemzetek Szervezete:

A Németországgal békeszerződést kötő államok támogatják Németország felvételi kérelmét az Egyesült Nemzetek Szervezetének tagjai sorába.

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 214–216. o.)

18.

A BERLINI NÉGYHATALMI KONFERENCIA DOKUMENTUMAIBÓL (1954. január 25–február 18.)

MOLOTOV SZOVJET KÜLÜGYMINISZTER JAVASLATA A NÉMETORSZÁGGAL KÖTENDŐ BÉKESZERZŐDÉS ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL ÉS ALAPELVEIRŐL (1954. február 1.)

Molotov 1954. február 1-jén javaslatot és szövegtervezetet terjesztett elő a szovjet kormány részéről Németországgal kötendő békeszerződés előkészítéséről és alapelveiről. Az új szövegtervezet különbözik az 1952. március 10-én javasolt tervezettől, három új bekezdés van beletoldva. Ezek a bekezdések az itt következő szövegben ritkítva vannak szedve:

„1. Az USA, Nagy-Britannia, Franciaország és a Szovjetunió között korábban a Németországgal kötendő békeszerződés előkészítésének eljárása tekintetében elért megegyezésnek megfelelően a négy hatalom külügyminisztereinek helyetteseit meg kell bízni, hogy három hónapon belül a Németországgal kötendő békeszerződés tervezetét készítsék elő;

2. hogy a szövetséges államoknak, amelyek haderejükkel részt vettek a Németország elleni háborúban, megadják a lehetőséget, hogy a békeszerződés tervezet előkészítésénél a Németországgal kötendő békeszerződés kérdésében nézeteiket kifejezhessék;

3. elő kell irányozni Németország képviselőinek megfelelő részvételét a békeszerződés előkészítésének összes szakaszaiban. Ideiglenes össznémet kormány megalakításáig a Németországgal kötendő békeszerződés tervezetének előkészítésében Kelet- és Nyugat-Németország fennálló kormányai vesznek részt;

4. hat hónapon belül és semmi esetre sem később, mint 1954 októberében az illetékes érdekelt államok, valamint Németország képviselőinek részvételével békekonferenciát kell összehívni a Németországgal kötendő békeszerződés tervezetének megvitatására.

A SZOVJETUNIÓ KORMÁNYÁNAK SZÖVEGJAVASLATA A NÉMETORSZÁGGAL KÖTENDŐ BÉKESZERZŐDÉS ALAPELVEIRŐL

A Németországgal szemben folytatott háború befejezése óta majdnem kilenc év telt el, de Németországgal még mindig nem kötöttük meg a békét. Az ország kettészakadt állapotban van és nincs egyenjogú helyzetben más államokkal szemben. Ennek a visszás állapotnak véget kell vetni. Ez felel meg az összes békeszerető népek akaratának. A német békeszerződés gyors megkötése nélkül nem lehet biztosítani a német nép jogos nemzeti érdekeinek igazságos kezelését.

A német békeszerződés megkötése nagy jelentőségű az európai béke megszilárdítása tekintetében. A Németországgal megkötött béke teszi lehetővé a második világháború következtében keletkezett kérdések végleges megoldását. A kérdések megoldásában azok az európai államok, amelyek a hitleri agressziót elszenvedték, különösen Németország szomszédai, rendkívül erősen érdekeltek. A német békeszerződés megkötése hozzájárulna az általános nemzetközi helyzet javulásához és ezzel a tartós béke megteremtéséhez.

Parancsolóan írja elő a német békeszerződés gyors megkötését az, hogy a két világháborút kirobbantott német militarizmus újjáéledésének veszélye nem szűnt meg, mert a potsdami konferencia idevágó határozatait még mindig nem hajtották végre. A német békeszerződésnek kell biztosítania, hogy az új német agresszió és a német militarizmus újjáéledése lehetetlen legyen.

A német békeszerződés megkötése a német nép számára tartósan olyan viszonyokat teremt, amelyek előmozdítják Németország egységes, független, demokratikus és békeszerető állammá válását a potsdami határozatoknak megfelelően és a német népnek megadja a lehetőséget más népekkel való békés együttműködésre.

Ebből kifolyólag a Szovjetunió, az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország kormányai elhatározták, hogy haladéktalanul hozzáfognak a Németországgal kötendő békeszerződés kidolgozásához. A Szovjetunió, az USA, Nagy-Britannia és Fanciaország kormányai azon a nézeten vannak, hogy elő kell készíteni a békeszerződést az össznémet kormány által képviselt Németország részvételével, és hogy a német békeszerződést a következő alapokon kell felépíteni:

A német békeszerződés alapelvei

A résztvevő felek

Nagy-Britannia, a Szovjetunió, az USA, Franciaország, Lengyelország, Csehszlovákia, Belgium, Hollandia és más államok, amelyek haderejükkel részt vettek a Németország elleni háborúban.

Politikai irányelvek

1. Németországot egységes államként kell helyreállítani. Ezzel Németország kettészakítottságának véget vetnek, és az egyesült Németország független, demokratikus és békeszerető állammá fejlődhet.

2. A megszálló hatalmak összes haderőit a német békeszerződés hatálybalépését követően legkésőbben egy év múlva Németországból ki kell vonni. Ugyanakkor megszüntetik az összes külföldi támaszpontokat Németország területén.

3. Biztosítani kell a német nép számára a demokratikus jogokat, hogy az összes német fennhatóság alatt álló személyek fajra, nemre, nemzetiségre vagy vallásra való tekintet nélkül emberi és alapvető szabadságjogaikhoz jussanak, beleértve a szólás- és sajtószabadságot, a vallásszabadságot, a politikai meggyőződés és a gyülekezés szabadságát.

4. Szabad tevékenységet kell biztosítani Németországban a demokratikus pártoknak és szervezeteknek, joguk legyen belső ügyeikben szabadon dönteni, üléseket és gyűléseket tartani, szabad sajtóval és közlési lehetőségekkel rendelkezniök.

5. Német területen nem szabad olyan szervezeteknek fennállaniok, amelyek ellenségei a demokráciának, a béke ügyének.

6. A német hadsereg összes volt tagjainak, beleértve a tiszteket és tábornokokat, az összes volt nácinak, kivéve azokat, akik bírósági ítélet alapján az általuk elkövetett bűncselekmények miatt büntetésüket töltik, a békés és demokratikus Németország újjáépítésében való részvételükhöz ugyanolyan polgári és politikai jogokat kell adni, mint minden más német állampolgárnak.

7. Németország kötelezi magát arra, hogy nem lép be olyan koalícióba vagy katonai szövetségbe, amely bármely más olyan állam ellen irányul, amely haderőivel a Németország elleni háborúban részt vett.

8. Németországra nem szabad semmiféle politikai vagy katonai jellegű kötelezettséget róni azokból a szerződésekből vagy megállapodásokból kifolyóan, amelyeket a Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság kormányai kötöttek a német békeszerződés megkötése és Németország egységes állammá való visszaállítása előtt.

Terület

Németország területét azok a határok szabják meg, amelyeket a potsdami határozatokban a nagyhatalmak megvontak.

Gazdasági irányelvek

1. Németországot egyáltalán nem fogjuk korlátozni békegazdaságának kifejlesztésében, a német nép jólétének emelésében. Ugyancsak nem korlátozzuk Németországot más országokkal folytatott kereskedelmében, tengeri hajózásában és a világpiacokon való megjelenésében.

2. Németországot teljesen felmentjük az USA-val, Nagy-Britanniával, Franciaországgal és a Szovjetunióval szemben fennálló háború utáni államadósságok fizetése alól, kivéve a kereskedelmi kötelezettségekből eredő adósságokat.

Katonai irányelvek

1. Meg kell engedni Németországnak, hogy az ország védelméhez szükséges saját nemzeti haderővel (szárazföldi, légi és tengeri erőkkel) rendelkezzék.

Ezeknek a haderőknek a nagyságát a belső jellegű feladatoknak, a határok és a légtér helyi védelmének megfelelően kell korlátozni.

2. Németországnak csupán olyan mennyiségű és típusú hadianyag és hadfelszerelés termelését szabad megengedni, amely nem lépi túl a német békeszerződésben megszabott haderők számára szükséges mértéket.

Németország és az Egyesült Nemzetek Szervezete

Azok az államok, amelyek Németországgal a békét megkötötték, támogatják majd Németországnak az Egyesült Nemzetek Szervezetébe való belépési kérelmét."

MOLOTOV SZOVJET KÜLÜGYMINISZTER JAVASLATA IDEIGLENES ÖSSZNÉMET KORMÁNY MEGALAKÍTÁSÁRA ÉS ÖSSZNÉMET SZABAD VÁLASZTÁSOKRA VONATKOZÓLAG

(1954. február 4.)

Molotov szovjet külügyminiszter 1954. február 4-én a következő javaslatot terjesztette a konferencia elé:

„Elismerve annak szükségességét, hogy Németország kettéosztottságának véget kell vetni, és a négy nagyhatalom között létrejött megállapodásokkal összhangban Németország demokratikus és békés alapokon való egyesítésének megvalósítása céljából a Szovjetunió, Franciaország, Nagy-Britannia és az Amerikai Egyesült Államok kormányai a következő megegyezésre jutottak:

1. Sürgős feladatnak kell tekinteni, hogy a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság parlamentjei a demokratikus szervezetek széles körű részvételével ideiglenes össznémet kormányt alakítsanak.

Az ideiglenes össznémet kormányt meg lehet alakítani a jelenleg fennálló kelet- és nyugatnémet kormányok helyett vagy ha ez jelenleg nehézségekbe ütközné, átmeneti fenntartásuk mellett.

2. Az ideiglenes össznémet kormány fő feladata az össznémet szabad választások előkészítése és megtartása, mégpedig;

a) Olyan össznémet választási törvényjavaslat előkészítése, amely biztosítja az össznémet választások valóságos demokratikus jellegét, a választásokban az összes demokratikus szervezetek részvételét és a választások olyan valóban szabad körülmények között való lebonyolítását, amelyek kizárják a nagy monopóliumok részéről a választókra gyakorolt nyomást.

b) Ha szükségesnek látszik, egész Németországban a demokratikus választások megvalósításához szükséges előfeltételek megvizsgálása, valamint olyan intézkedések meghozatala, amelyek biztosítják ezeket az előfeltételeket.

c) Olyan össznémet szabad választások lebonyolítása, amelyek során a német nép dönt egy demokratikus Németország társadalmi és állami rendje kérdésében külállamok beavatkozása nélkül, és amelynek alapján össznémet kormányt alakítanak.

3. Meg kell határozni, hogy az ideiglenes össznémet kormány feladatai közé tartoznak még a következők:

a) Németország képviselete a békeszerződés elkészítésében és nemzetközi szervezetekben;

b) hogy nem engedi meg bevonni Németországot olyan koalíciókba vagy katonai szövetségekbe, amelyek azon hatalmak ellen irányulnak, amelyek haderejükkel részt vettek a hitleri Németország elleni háborúban;

c) a német állampolgárság kérdései;

d) a demokratikus pártok és szervezetek szabad tevékenységének biztosítása és a demokráciával és a béke fenntartásával szemben ellenséges magatartást tanúsító fasiszta, katonai vagy más szervezetek fennállásának megtiltása;

e) a Kelet- és Nyugat-Németország közötti gazdasági, kulturális és kereskedelmi kapcsolatok fejlesztése, közlekedési kérdések, posta- és híradásügy, a szabad személy- és teheráruforgalom kérdései Németország egész területére vonatkozólag és más kérdések, amelyek a német népet a maga egészében érintik;

4. Hogy a német nép számára biztosítsuk a jogot nemzeti ügyeinek saját maga által történő rendezéséhez, ajánlani kell a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság kormányainak, hogy haladéktalanul hívják össze Kelet- és Nyugat-Németország felhatalmazott képviselőinek tanácskozását, hogy megegyezést érjenek el az össznémet kormány megalakításának módja, a kormány összetétele, funkciói, feladatai és hatásköre tekintetében.

5. A Szovjetunió, Franciaország, Nagy-Britannia és az USA kormányai a maguk részéről olyan intézkedéseket tesznek, amelyek célja megteremteni a szükséges előfeltételeket az ideiglenes össznémet kormány számára adott feladatok sikeres megoldásának előmozdításához és idegen hatalmaknak az össznémet választások végrehajtásában való minden beavatkozás vagy nyomás kizárásához. Ebből a célból a négy hatalom kormányai megegyeznek abban, hogy még a választások végrehajtása előtt a megszálló csapatokat mind Kelet-Németország, mind Nyugat-Németország területéről kivonják, kivéve olyan korlátozott erőket, amelyeket a négy hatalom ellenőrző feladataiból eredő, a Szovjetunió részéről Kelet-Németország, az USA, Nagy-Britannia és Franciaország részéről Nyugat-Németország vonatkozásában teljesítendő felügyeleti funkciók kifejtésére hátrahagynak."

A NYUGATI HATALMAK KOMPROMISSZUMOS JAVASLATA (1954. február 6.)

1954. február 6-án a nyugati hatalmak külügyminiszterei a következő kompromisszumos javaslatot tették:

Bidault indítványozta, hogy az Eden-tervben körvonalazott választási felügyelő bizottság Kelet- és Nyugat-Németország egy-egy képviselőjéből és egy semleges döntnökből álljon, ahelyett, hogy – mint korábban javasolták – a négy megszálló hatalom képviselőiből.

Eden tudtul adta, hogy Nagy-Britannia kész az 1942-es angol–szovjet szerződést, amely húsz évig érvényes, meghosszabbítani, ha Molotov úgy gondolja, hogy ez a Szovjetunió biztonságát előmozdítja. Eden továbbá javasolta, hogy Németországot újraegyesítése után vegyék fel az Egyesült Nemzetek Szervezetébe és ezzel helyezzék az Egyesült Nemzetek alapokmányos hatálya alá.

Bidault és Eden közösen indítványozták, hogy az Eden-tervbe foglalt módon a négy nagyhatalom által kidolgozandó választási törvény helyett a weimari választási törvényt vagy valamely más választási törvényt vegyenek alapul.

MOLOTOV SZOVJET KÜLÜGYMINISZTER KÉT JAVASLATA A MEGSZÁLLÓ CSAPATOK KIVONÁSÁRÓL ÉS EGY EURÓPAI KOLLEKTÍV BIZTONSÁGI SZERZŐDÉS MEGKÖTÉSÉRŐL (1954. február 10.)

Molotov szovjet külügyminiszter 1945. február 10-én két javaslatot tett le a konferencia asztalára:

Az első javaslat szövege:

Európa biztonságának megszilárdításáról

„1. Franciaország, Nagy-Britannia, az USA és a Szovjetunió kormányai kötelezik magukat, hogy folytatják a német kérdés kielégítő megoldására irányuló erőfeszítéseiket a béke és a nemzeti szabadság fenntartásának alapelvével összhangban, valamint törekednek az összes más olyan európai országok jogainak tiszteletben tartására, amelyek érdekeltek abban, hogy semmiféle más állam ne sértse meg nemzeti érdekeiket és biztonságukat.

2. A német békeszerződés megkötéséig és Németország demokratikus és békés alapon történő egyesítéséig a következő intézkedéseket kell megvalósítani:

a) Mind Kelet-, mind Nyugat-Németország területéről egyidejűleg hat hónapon belül vissza kell vonni a megszálló csapatokat, kivéve olyan korlátozott erőket,

amelyeket a négy nagyhatalom ellenőrző feladataiból eredő, a Szovjetunió részéről Kelet-Németország, az USA, Nagy-Britannia és Franciaország részéről Nyugat-Németország vonatkozásában teljesítendő felügyeleti funkciók elvégzésére hagytak hátra.

Ezen kontingensek nagyságát a négy nagyhatalom megegyezésük alapján dönti el.

b) Arra az esetre, ha Németország egyik vagy másik részében a biztonság veszélyben forogna, a jelenleg Németországban megszálló funkciókat gyakorló hatalmak fenntartják maguknak azt a jogot, hogy visszavezénylik csapataikat Németországba: a Szovjetunió Kelet-Németországba, az USA, Nagy-Britannia és Franciaország Nyugat-Németországba.

c) A belső rend fenntartására és a határok rendezése céljából a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság olyan rendőri egységekkel fog rendelkezni, amelyek erejét és fegyverzetét illetően a négy nagyhatalomnak meg kell egyeznie.

Ennek az egyezménynek betartása érdekében Kelet- és Nyugat-Németországban a négy hatalom képviselőiből felügyelő csoportokat kell szervezni.

3. A fenti rendelkezésekkel összhangban, amelyek végrehajtása biztosítja Németország semlegesítését és kedvező feltételeket teremt a német kérdés megoldásához az európai béke megszilárdítása érdekében, a négy hatalom haladéktalanul intézkedik az európai államok között egy olyan szerződés megkötését illetően, amely előmozdítja a kollektív biztonságot, megfelelő biztosítékokat nyújt Európa békéjének megszegése és az agresszió ellen. Ebből a célból a négy hatalom megegyezett abban, hogy kezdeményező lépéseket tesz az európai államok konferenciájának összehívására."

A második javaslat a következőképpen hangzik:

„Az általam éppen most felolvasott dokumentummal egybehangzóan a szovjet delegáció vitára a jelen konferencia elé terjeszti a következő javaslatot:

Az európai kollektív biztonságról szóló általános európai szerződés tervezete (alapelvek):

A béke és biztonság megszilárdítására és Európa bármely államával szembeni agresszió megelőzésére, a nemzetközi együttműködés megerősítésére az államok függetlenségének és szuverenitásának, valamint belső ügyeikbe való benemavatkozás alapelve értelmében,

arra törekedve, hogy elejét vegyék európai államok más európai államok ellen irányuló csoportosulásainak, amely csoportosulások az országok között feszültségeket, súrlódásokat hoznak létre és célul tűzve ki, hogy az összes európai államok erőfeszítéseinek összehangolásával kollektív biztonságot teremtsenek,

az európai államok az Egyesült Nemzetek alapokmányában foglalt célok és elvek által vezettetve összeurópai szerződést kötnek az európai kollektív biztonságról a következő alapelvek szerint:

1. A szerződésben részt vehetnek az összes olyan európai államok függetlenül társadalmi berendezkedésüktől, amelyek a szerződésben foglalt célokat magukévá teszik, és vállalják az ott előírt kötelezettségeket.

Egységes, békeszerető, demokratikus német állam megalkotásáig a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság egyenjogú felekként vehetnek részt a szerződésben. Németország egyesítése után az egységes német állam az általánosan érvényes alapelvek szerint vehet részt a szerződésben.

Az európai kollektív biztonságról szóló szerződés megkötése nem érinti a négy hatalom – a Szovjetunió, az USA, Nagy-Britannia és Franciaország – illetékességét a német kérdésben, amelyet a négy hatalom által korábban meghatározott eljárás szerint kell rendezni.

2. A szerződő felek kötelezik magukat, hogy tartózkodnak egymás között minden támadástól, valamint attól, hogy nemzetközi kapcsolataik terén hatalmukat felhasználják vagy azzal fenyegessenek és az Egyesült Nemzetek Szervezetének alapokmányával összhangban az összes esetleg köztük felmerülő vitás kérdéseket békés eszközökkel úgy intézik el, hogy nem fenyegetik a nemzetközi békét és Európa biztonságát.

3. A szerződő felek minden alkalommal, ha valamelyikük nézete szerint a szerződő felek közül valamelyiket vagy többet Európában fegyveres támadás fenyeget, kölcsönösen konzultálnak egymással, hogy hatásos rendszabályokat alkalmazzanak az ilyen veszély kiküszöbölésére és az európai biztonság fenntartására.

4. Egy Európában végrehajtott fegyveres támadást a szerződő felek egyike vagy azok közül több állam ellen egy állam vagy az államok egy csoportja részéről úgy kell tekinteni, mint támadást az összes szerződő felek ellen. Ilyen támadás esetén minden szerződő fél felhasználva az egyéni vagy kollektív önvédelemre irányuló jogát, minden rendelkezésére álló eszközzel, beleértve a fegyveres hatalom alkalmazását, segítséget nyújt a megtámadott államnak vagy államoknak, hogy helyreállítsa és fenntartsa Európában a biztonságot és a nemzetközi békét.

5. A szerződő felek kötelezik magukat arra, hogy a legrövidebb időn belül megvitatják és megszabják azt az eljárási módot, amely meghatározza a segélynyújtást, a katonai segély nyújtását is a szerződő felek részéről arra az esetre, ha Európában olyan helyzet keletkezik, amely kollektív erőfeszítéseket követel meg az európai béke fenntartása és helyreállítása érdekében.

6. Az Egyesült Nemzetek alapokmányának rendelkezéseivel összhangban a szerződő felek azonnal tájékoztatják az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsát azokról az intézkedésekről, amelyeket az önvédelmi jog érvényesítése vagy az európai béke és biztonság fenntartása érdekében Európában foganatosítottak vagy terveznek.

7. A szerződő felek kötelezik magukat, hogy nem vesznek részt olyan koalícióban vagy szövetségben és nem kötnek olyan szerződéseket, amelyeknek célja ellentétben áll az európai kollektív biztonság tárgyában kötött szerződés céljaival.

8. A szerződő felek között a szerződés végrehajtására és az európai biztonság megteremtésének feladatával kapcsolatos kérdések megbeszélésére szervezett tanácskozások tekintetében elő kell irányozni

a) időszakonként és esetenként külön tanácskozásokat, amelyek során az egyes államokat kormányuk egy tagja vagy más teljhatalmú megbízottja képviseli,

b) állandó politikai tanácskozó bizottság megalkotását, amelynek kötelessége megfelelő ajánlásokat készíteni a szerződő felek kormányai számára,

c) katonai tanácskozó szerv létesítését, amelynek jogkörét később kell meghatározni.

9. Annak a különleges felelősségnek a tudatában, amely az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának tagállamait terheli a nemzetközi béke és biztonság fenntartása terén, a szerződő felek felkérik az Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság kormányát, hogy küldjék el képviselőiket megfigyelőkként azokhoz a szervekhez, amelyeket a szerződés értelmében létrehoznak.

10. A jelen szerződés semmiképpen sem befolyásolja azokat a kötelezettségeket, amelyeket az európai országok között kötött olyan nemzetközi szerződések és egyezmények tartalmaznak, amelyeknek alapelvei és céljai megfelelnek a jelen szerződés alapelveinek és céljainak.

11. A szerződés ötven évig érvényes."

ZÁRÓKOMMÜNIKÉ

(1954. február 18.)

A berlini négyhatalmi konferencia 1954. február 18-i zárónyilatkozata a következőképpen hangzik:

„Az Egyesült Államok, Franciaország, Nagy-Britannia és a Szovjetunió külügyminiszterei, John Foster Dulles, Georges Bidault, Anthony Eden és Vjacseszlav Molotov találkozót tartottak Berlinben január 25-e és február 18-a között.

A külügyminiszterek a következőkben egyeztek meg:

a) Az Egyesült Államok, Franciaország, Nagy-Britannia és a Szovjetunió külügyminiszterei berlini találkozójukon,

mérlegelve, hogy egységes és független Korea helyreállítása békés eszközökkel fontos tényezője lenne a nemzetközi feszültség csökkentésének és Ázsia más részeiben a béke helyreállításának,

javasolja, hogy az Egyesült Államok, Franciaország, Nagy-Britannia, a Szovjetunió, a Kínai Népköztársaság, a Koreai Köztársaság, a Koreai Demokratikus Népköztársaság, és már a koreai ellenségeskedésekben fegyveres erővel részt vevő országok képviselői április 26-án Genfben konferenciára üljenek össze a koreai kérdés békés megoldására;

megegyeztek abban, hogy az indokínai béke helyreállítását szintén megtárgyalják azon a konferencián, amelyre az Egyesült Államok, Franciaország, Nagy-Britannia, a Szovjetunió, a Kínai Népköztársaság és más érdekelt államok képviselői meghívták;

megállapodtak abban, hogy sem a genfi konferenciára való meghívás, sem annak megtartása semmiképpen sem jelenti a diplomáciai elismerést, amennyiben az már nem történt meg.

b) Az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország, Nagy-Britannia és a Szovjetunió kormányai abban a meggyőződésben, hogy a vitás nemzetközi kérdések megoldására szükség van a tartós béke helyreállítására és hogy a leszerelésre vagy legalábbis a fegyverkezés lényeges csökkentésére vonatkozó megegyezés a békét jelentősen előmozdítaná, a következő időszakban véleménycseréket tartanak, hogy a fenti problémák sikeres megoldását elősegítsék, ahogy ezt az Egyesült Nemzetek 1953. november 28-i határozatának 6. §-a előírja.

A négy miniszter teljes mértékben kicserélte nézeteit a német kérdésről, az európai biztonság problémáiról és az osztrák kérdésről, de nem voltak abban a helyzetben, hogy ezekben a kérdésekben megegyezésre jussanak."

A HÁROM NYUGATI HATALOM ÁLLÁSFOGLALÁSA A BERLINI NÉGYHATALMI KONFERENCIÁVAL KAPCSOLATBAN

(1954. február 20.)

A három nyugati hatalom külügyminiszterei 1954. február 20-án a következő nyilatkozatot tették közzé a berlini négyhatalmi konferenciával kapcsolatban (elhagyva az Ausztriára vonatkozó kijelentéseket):

„A német kérdés volt a berlini konferencia fő problémája. A három nyugati delegáció követelte Németország egyesítését szabad választások alapján, amelyek össznémet kormány megalakításához vezetnének, amellyel békeszerződést lehetne kötni. A nyugati hatalmak ebből a célból gyakorlati tervet terjesztettek elő. Javaslataikat a szovjet delegáció még csak vita alapjául sem fogadta el, úgyhogy a nyugati hatalmak arra a következtetésre voltak kénytelenek jutni, hogy a szovjet kormány jelenleg nem hajlandó szabad össznémet választásokat engedélyezni, vagy pedig Kelet-Németország feletti ellenőrzését feladni. A három nyugati kormány folytatja erőfeszítéseit, hogy Németország szabadságban való egyesítését békés úton elérjék. Egyelőre bizonyos intézkedéseket javasoltak, amelyek Németország pillanatnyi felosztottságának hatásait és azok Berlinre gyakorolt következményeit enyhítenék. Javasolták, hogy a három főbiztos vizsgálja meg ezeket a kérdéseket a szovjet főbiztossal. Berlint illetően a három kormány megerősítette, hogy továbbra is érdekeltek a város biztonságának fenntartásában, amint ez kifejezésre jutott az 1952. május 27-i háromhatalmi nyilatkozatban. Minden tőlük telhetőt el fognak követni, hogy a berlini állapotokat megjavítsák és a város gazdasági jólétét előmozdítsák.

A három miniszter kifejtette és leszögezte a nyugati biztonsági egyezmény tisztán védelmi jellegét. Ajánlást tettek annak megbeszélésére, milyen módon lehetne a Szovjetunió agresszió elleni védelme tekintetében fennálló kötelezettségeket megerősíteni. A szovjet delegáció ezekre az ajánlásokra nem válaszolt. A szovjet delegáció javaslatai a nyugati biztonsági rendszer feloszlását idézték volna elő, míg a szovjet blokk katonai hatalma Európában érintetlenül megmaradna. A három kor-

mánynak nincs szándékában, hogy a védelmi rendszer fejlesztésére irányuló erőfeszítéseik terén engedjék magukat félrevezetni, mert ez a rendszer a jövő legszilárdabb biztosítéka."

A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG NYILATKOZATA

(1954. február 22.)

„A szövetségi kormány együtt aggódik a Német Szövetségi Köztársaságban és a szovjet megszállási zónában lakó egész német néppel a főképpen a német kérdéssel foglalkozó éppen most véget ért berlini konferencia kimenetele láttán. A Szovjetunió a szabadság helyreállítását a szovjet zónában, s ezzel a német egység békében és szabadságban való helyreállítását megakadályozta, és világosan tudtul adta, hogy Németországot mint kisebb jogú országot továbbra is ellenőrzés alatt akarja tartani. A szovjet kormány tervei és javaslatai leleplezték azt az egész Európát fenyegető szándékot, hogy a Szovjetuniót a kontinens egyeduralkodó hatalmává tegyék. A szövetségi kormány minden olyan német ember nevében, aki számára a békében és szabadságban való egyesülés fáradozásainak legfőbb célja, megköszöni a három hatalom külügyminisztereinek körültekintő és szilárd magatartását, amellyel belső és külső szabadságunk helyreállításáért küzdöttek. Ezzel újból a leghatározottabban állást foglalunk közös politikánk mellett, amely a szabadság, jog és a bizalom alapján egyedül nyújthat Németországnak tartós békét és az egységes Európának biztonságot. A berlini konferencia olyan világosságot teremtett a politikai helyzetben, amely előtt senki sem hunyhatja be a szemét. A szövetségi kormány átérzi feloldhatatlan kapcsolatát a szovjet megszállás alatt álló zóna lakosságával és megingás nélkül folytatja Németország békében és szabadságban való egyesítésének politikáját. Hangoztatja szilárd bizalmát abban, hogy a német nép joga a szabadságra és az egységre győzni fog."

MOLOTOV SZOVJET KÜLÜGYMINISZTER NYILATKOZATA A BERLINI NÉGYHATALMI KONFERENCIÁRÓL

(1954. március 6.)

„A német kérdés megoldása most a következő fő problémától függ: visszaállítják-e a német militarizmust vagy sem?

Meg kell állapítani, hogy az »Európa hadsereg« megteremtése és ezzel a militarizmus visszaállítása Nyugat-Németországban olyan országokban, mint Franciaország, Nagy-Britannia, sőt magában Nyugat-Németországban a kormánykörökön kívülállókban tetterős ellenállásba ütközik. Így például Franciaországban az ilyen

törekvésekkel szemben az ellenállás nemcsak a munkásság és más dolgozók soraiban, hanem a polgári körökben is növekszik. A francia parlamentben az ellenállás fokozódó mértékben erősödik. Az angol népben szélesen elterjedt az elégedetlenség ezzel az irányzattal szemben. Nem véletlen, hogy a parlamentben a munkáspárti képviselők majd fele ez ellen a törekvés ellen emelte fel a szavát, a Labour-párt jobboldali vezetői azonban kitartanak végrehajtása mellett. Nyugat-Németországban is a tömegek hangulata láttán a szociáldemokraták továbbra is ellenzéki magatartást tanúsítanak az adenaueri politika ellen, amely arra van beállítva, hogy még Németország egyesítéséről való lemondás árán is erőltesse a német militarizmus visszaállítását. Mindez érthető is: a német militarizmus újjászületésére vezető politika jogos aggodalmat kelt Európa összes országában. Ennek az irányzatnak a láttán teljes súlyával felmerül a kérdés: hová vezet mindez – a béke megszilárdításához vagy újabb háborúhoz?

Hová vezet az USA, Nagy-Britannia és Franciaország jelenlegi irányvétele a német kérdésben?

Ez az irányzat az európai államok egy sorában katonai csoportosulás megteremtésére vezet más európai államok ellen. Ez az út az európai béke és biztonság megszilárdításának feladatáról való lemondást jelent. Ezen az úton haladni annyit tesz, mint egy új európai háború előkészítésének útjára lépni, ez az út harmadik világháborúhoz vezet.

Vajon igaz-e az, hogy Franciaország, Olaszország, Belgium és a velük szövetséges európai országok a biztonság érdekében kényszerítve érzik magukat, hogy erre az útra lépjenek? Vajon az »európai védelmi közösség« megteremtése és ezzel Németország újból való militarizálása valóban szükséges biztonságuk és a béke fenntartására Európában?

Utóbbi időben különösen Franciaországban ismételten felteszik a kérdést, vajon nincs-e alternatívája az »európai védelmi közösségnek«, azaz vajon nem lehet-e a hírhedt »közösség« helyébe valami mást tenni, vajon nem lehet-e Európa békéjét és biztonságát az »Európa hadsereg« felállítása nélkül előmozdítani, tekintve, hogy az a nyugatnémet militarizmus újjászületésére támaszkodik. Bár ezeket a kérdéseket ismételten feltették, ez rendszerint abból a célból történt, hogy kerülő úton igazolják azokat a terveket, amelyeket a bonni és a párizsi szerződésekben körvonalaztak.

A berlini konferencián a Szovjetunió és az európai katonai csoportosulások megteremtésére irányuló tervekkel egy konkrét tervet szegezett szembe, amely szilárd alapot adna Európa összes országa számára a béke és biztonság megteremtésére. Ez a terv nyilatkozott meg az »európai kollektív biztonságról szóló általános európai szerződés« című, szovjet részről megfogalmazott tervezetben.

Az »általános európai szerződés« megfelelő garanciákat irányoz elő Európában agresszió és békebontás esetére. A szerződésben részt vehet az összes európai állam, tekintet nélkül társadalmi rendjére. A német egység helyreállításáig szerződő felek lehetnek mind a Német Demokratikus Köztársaság, mind a Német Szövetségi Köztársaság, és a német tartományok egységének helyreállítása után – az egyesült Németország. A szerződés leszögezi, hogy valamely szerződő fél ellen vég-

rehajtott fegyveres támadás esetén a többi szerződő félnek minden rendelkezésére álló eszközzel segítséget kell nyújtania, beleértve haderejük bevetését a világbéke és Európa biztonságának helyreállítására és megőrzésére.

A szovjet javaslatok egyben már most Németország helyzetének jelentős könnyítését tervezik, például – erősen korlátozott kontingensek kivételével – a négy hatalom megszálló erőinek kivonását egész Németország területéről. A szovjet javaslatok arra irányulnak, hogy az európai államok egymással szemben álló csoportosulása helyébe az európai kollektív biztonság hatásos rendszerét teremtsék meg.

1947 óta regionális amerikaközi segélynyújtási szerződés áll fenn, amelyben részt vesznek az Amerikai Egyesült Államok és az összes latin-amerikai köztársaságok. Ilyen regionális egyezmények szigorúan védelmi jellegük mellett pozitív jelentőségűek lehetnek, bár természetesen az USA uralkodó köreinek kísérlete, hogy ezt a szerződést a kommunizmus leküzdésének ürügyén a saját közvetlen érdekeikre használják fel, nem ismerhető el jogosnak. A szovjet delegáció visszautasította az »európai biztonságról szóló általános európai szerződés« ellen felhozott ellenvetéseket és utalt arra, hogy milyen tarthatatlanok ezek az ellenvetések, ha az európai regionális szerződéssel szegezik szembe. Egy ilyen valóban védelmi jellegű szerződés teljes mértékben összeegyeztethető az Egyesült Nemzetek alapokmányának elveivel is.

A berlini konferencián ismételten szó esett arról, hogy a világ ma kettéhasadt, hogy ma különböző társadalmi berendezkedésű államok vannak. Magától értetődő, hogy ezzel a ténnyel számolni kell. Nem lehet szem elől téveszteni, hogy nemcsak a Szovjetunió, hanem más államok egész sora a szocializmus és a népi demokrácia útjára lépett, és ezen az úton sikeresen halad előre.

Ebben látjuk mi a 20. század legnagyobb vívmányát. Nem vitás, hogy a béke, a demokrácia és a szocializmus táborához tartozó államok lakossága ma 800 millió főt tesz ki. A demokratikus tábor erőinek növekedése nyilvánvaló és sok tekintetben valóban tanulságos.

Mindazonáltal mi a különböző társadalmi rendszerű államok egymás mellett élésének lenini elvét valljuk. Az a véleményünk, hogy tekintet nélkül a társadalmi szerkezet különbségére például Európa országaiban az összes európai nép érdekelt a béke fenntartásában és megszilárdításában. Az a meggyőződésünk, hogy a béke fenntartásának kérdésében nincs két tábor – sem Európában, sem az egész világon. Felszólítjuk az összes európai országot, hogy tekintsenek el az egymás ellen irányuló katonai csoportosulások alkotásától, mert ilyen csoportosulások létrehozása csak háborúhoz vezethet. Ehelyett javasoljuk az összes olyan európai állam egységes táborának megteremtését, amely biztonsága megvédésére és az európai béke megszilárdítására törekszik.

Az európai biztonság ilyen rendszerében egy állam sem foglalhat el uralkodó helyzetet, még ha erős is. A kollektív biztonságban részt vevő minden állam szuverenitásának biztosnak és védettnek kell lennie külső támadásokkal szemben. Ezen az alapelven nyugszik az »európai kollektív biztonságról szóló általános európai szerződés« tervezete.

A tervezet nem lelt támogatásra Franciaországban, Nagy-Britannia és az USA külügyminiszterei részéről. Nincs azonban olyan miniszter, aki Európa népei köréből száműzni tudja a kollektív biztonság eszméjét. Ez az eszme világító torony a népek számára. Az összes békeszerető ember rokonszenvét váltja ki. Az európai kollektív biztonságról szóló általános európai szerződés eszméje mindig új utakat fog törni az emberek millióinak szíve felé, és ez a körülmény a legjobb szolgálatokat fogja tenni Európa és ezzel együtt az egész világ biztonsága és békéje számára. A Szovjetunió amellett van, hogy nem szabad megengedni a békeszerződés megkötéséig német haderők felállítását, ami erre az időszakra vonatkozóan Németország semlegesítését jelentené.

Egyik vagy másik miniszter természetesen továbbra is mindenféle tervet kovácsolhat »európai védelmi közösség« megalkotására és Nyugat-Németország remilitarizációjára. Ebből azonban csak további ingatag katonai csoportosulás származhat, amelyet a népek nem fognak támogatni. Egészen másképp áll a dolog az európai népek kollektív biztonságának eszméjével, amely egy általános európai szerződésben vagy valamely más formában jut kifejezésre. Ez az eszme mind nagyobb rokonszenvet vált ki Európa népei körében, mert abban a béke megszilárdítására és az általános biztonság megteremtésére irányuló, mélyről fakadó törekvések öltenek testet.

A szovjet kormány sohasem csinált titkot abból, hogy elutasítja az Észak-atlanti Paktumot, amely kifejezi az angol–amerikai blokk világuralmi törekvéseit. Az »európai védelmi közösség« megalakítására irányuló kísérletek, amelyek a német militarizmus újjáteremtésének közvetlen támogatásával járnak, jelentősen kiélezik a fennálló ellentéteket. A Szovjetunió az ellentétek kiélezésével szemben foglal állást. Mi a vitás kérdések rendezésére törekszünk a béke megszilárdítása érdekében. Ezen a téren különösen világosan napfényre jut, hogy a Szovjetunió Európa – és nem csak Európa – összes békeszerető emberének érzelmeit és gondolatait fejezi ki.

A német kérdés kezelése a berlini konferencián megmutatta, hogy a Szovjetunió és a három nyugati hatalom közötti nézeteltérések mindenekelőtt a német militarizmus kérdése kapcsán merülnek fel, tekintettel arra, hogy ők tervezik visszaállítását. A Szovjetunió, amely a hitleri agresszió elleni harc fő terhét hordozta, nem becsüli le az új agresszió veszélyét a német militarizmus visszaállításával kapcsolatban."

(Forrás: Almási János, id. mű, 164–181. o.)

19.

A HÁROM NYUGATI HATALOM ÉS AZ NSZK ALAPVETŐ KAPCSOLATAIRÓL SZÓLÓ SZERZŐDÉS (Párizs, 1954. október 23.)

SZERZŐDÉS

a Francia Köztársaság, az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság és a Német Szövetségi Köztársaság közötti kapcsolatokról[15]

A Francia Köztársaság, az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság és a Német Szövetségi Köztársaság az alábbi szerződést kötötték, amely meghatározza új kapcsolataik alapjait.

1. cikk. 1. A jelen Szerződés életbelépésével a Francia Köztársaság, az Amerikai Egyesült Államok és Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság (a jelen Szerződésben és a Kiegészítő Szerződésekben „a Három Hatalomnak" is nevezve) megszüntetik a megszállási rendszert a Szövetségi Köztársaságban, hatályon kívül helyezik a megszállási szabályzatot[16] és feloszlatják a Szövetséges Főbiztosságot és a Tartományi Biztosságokat a Szövetségi Köztársaságban.[17]

2. Ennek következtében a Szövetségi Köztársaság egy szuverén állam teljes joghatóságával intézi bel- és külügyeit.

2. cikk. Tekintettel a nemzetközi helyzetre, amely mind ez ideig megakadályozta Németország újraegyesítését és békeszerződéses rendezés létrehozását, a Három Hatalom fenntartja a megelőzően gyakorolt vagy bírt jogokat és felelősségeket Berlinre és Németországra mint egészre vonatkozóan, ide értve Németország újraegyesítését és a békeszerződéses rendezést. A Három Hatalom által a fegyveres erőknek Németországban való állomásozására és biztonságuk védelmére vonatkozóan fenntartott jogokról és felelősségekről jelen Szerződés 4. és 5. cikkei rendelkeznek.

3. cikk. 1. A Szövetségi Köztársaság vállalja, hogy politikáját az Egyesült Nemzetek Alapokmányába iktatott elvekkel és az Európa Tanács Alapszabályaiban kitűzött célokkal összhangban fogja vezetni.

2. A Szövetségi Köztársaság megerősíti azt a szándékát, hogy teljes mértékben bekapcsolódik a szabad nemzetek közösségébe, azzal, hogy tagjává válik a szabad világ közös céljait előmozdító nemzetközi szervezeteknek. A Három Hatalom megfelelő időben támogatni fogja a Szövetségi Köztársaságnak az ilyen szervezetekbe való felvétel iránti kérelmét.

[15] Hatályba lépett a többi párizsi szerződéssel együtt 1955. május 5–6-án.
[16] A megszállási szabályzatot az 1949. április 8-i washingtoni egyezmények tartalmazzák.
[17] A Szövetséges Főbiztosság alapokmányát Párizsban, 1949. június 20-án írták alá, majd 1951. március 6-án módosították.

3. A Három Hatalom, olyan államokkal folytatott tárgyalásai során, amelyekkel a Szövetségi Köztársaság nem áll összeköttetésben, a Szövetségi Köztársasággal tanácskozni fog a politikai érdekeit közvetlenül érintő kérdésekben.

4. A Szövetségi Kormány kérésére a Három Hatalom megteszi a szükséges intézkedéseket az iránt, hogy képviselje a Szövetségi Köztársaság érdekeit más államokkal való viszonylatban és bizonyos nemzetközi szervezetekben vagy értekezleteken, amennyiben a Szövetségi Köztársaság nincs abban a helyzetben, hogy azt maga megtegye.

4. cikk. 1. Addig is, amíg a német védelmi hozzájárulásról szóló megállapodások hatályba lépnek, a Három Hatalom fenntartja a fegyveres erőknek a Szövetségi Köztársaság területén való állomásoztatására vonatkozó eddig gyakorolt vagy bírt jogokat. Ez erők feladata a szabad világ védelme, amelynek a Szövetségi Köztársaság és Berlin szintén részei. A jelen Szerződés 5. cikkének 2. pontjában foglalt rendelkezések érintetlenül hagyásával, e fegyveres erők jogait és kötelességeit a jelen Szerződés 8. cikkének 1. pontjában említett, a Német Szövetségi Köztársaság területén levő idegen fegyveres erők és tagjaik jogairól és kötelességeiről szóló szerződés (a továbbiakban „Csapatszerződés") fogja szabályozni.

2. A Három Hatalom által a fegyveres erők Németországban való állomásoztatására vonatkozó eddig gyakorolt vagy bírt és továbbra is fenntartott jogokat a jelen cikk rendelkezései nem érintik, amennyiben azok jelen Szerződés 2. cikke első mondatában említett jogok gyakorlásához szükségesek. A Szövetségi Köztársaság egyetért azzal, hogy a német védelmi hozzájárulásról szóló megállapodások hatálybalépése után ugyanolyan nemzetiségű és állományú fegyveres erők állomásozzanak területén, mint amilyenek e megállapodások hatálybalépésekor ott állomásoznak. Tekintettel a Szövetségi Köztársaságnak a jelen Szerződés 1. cikkének 2. pontjában meghatározott jogállására, és tekintettel arra a tényre, hogy a Három Hatalom fegyveres erőknek a Szövetségi Köztársaság területén való állomásoztatására vonatkozó jogaikat, amennyiben az a Szövetségi Köztársaságot érinti, csak a Szövetségi Köztársasággal teljes egyetértésben kívánják gyakorolni, ezt a kérdést külön szerződés szabályozza.

5. cikk. 1. A német védelmi hozzájárulásról szóló megállapodások hatálybalépéséig a Szövetségi Köztársaság területén állomásozó erőkre az alábbi rendelkezéseket kell alkalmazni:

a) A Három Hatalom tanácskozik a Szövetségi Köztársasággal a fegyveres erőkre vonatkozó minden kérdésről, amennyiben ezt a katonai helyzet megengedi. A Szövetségi Köztársaság a jelen Szerződés és a Kiegészítő Szerződések értelmében, valamint Alaptörvénye[18] keretében teljes mértékben közreműködik abban, hogy a fegyveres erők feladatainak teljesítését megkönnyítse.

[18] Az ideiglenességet hangsúlyozandó, alaptörvénynek (Loi fondamentale, Grundgesetz) nevezték az 1949. évi bonni alkotmányt.

b) A Három Hatalomnak, mielőtt saját fegyveres erőinek részeként olyan nemzet csapattesteit küldi szövetségi területre, amely nemzet jelenleg nem küld ilyen csapatokat, ki kell kérni a Szövetségi Köztársaság beleegyezését. Mindazonáltal külső támadás vagy annak közvetlen veszélye esetében az ilyen csapattestek szövetségi területre a Szövetségi Köztársaság beleegyezése nélkül is bevihetők, de a veszély elmúltával csak annak beleegyezésével tarthatók ott.

2. A Három Hatalom által a Szövetségi Köztársaság területén állomásozó fegyveres erők biztonságának védelmére vonatkozóan eddig bírt vagy gyakorolt és időlegesen fenntartott jogok megszűnnek, mihelyt az illetékes német hatóságok a német törvényhozástól ezeknek megfelelő olyan jogokat kapnak, amelyek képessé teszik őket arra, hogy ezen erők biztonságának védelmére hathatós intézkedéseket tegyenek, ide értve azt is, hogy szembeszálljanak a közbiztonság és a közrend súlyos megzavarásával. Amennyiben ezeket a jogokat a Három Hatalom továbbra is gyakorolná, ez csak a Szövetségi Kormánnyal való előzetes tanácskozás után történhetik meg, hacsak a katonai helyzet az ilyen tanácskozás lehetőségét nem zárja ki, és ha a Szövetségi Kormány elismeri, hogy a körülmények megkövetelik e jogok gyakorlását. Minden egyéb tekintetben a fegyveres erők biztonságának védelmét a Csapatszerződés vagy az azt helyettesítő egyezmény rendelkezései és – amennyiben valamely érvényes megállapodás nem tartalmaz ellenkező rendelkezéseket – a német jog szabályozza.

6. cikk. 1. A Három Hatalom tanácskozni fog a Szövetségi Köztársasággal Berlinre vonatkozó jogaik gyakorlásáról.

2. A Szövetségi Köztársaság a maga részéről együttműködik a Három Hatalommal, hogy ezek eleget tehessenek Berlinnel szemben vállalt felelősségüknek.

7. cikk. 1. Az Aláíró Államok egyetértenek abban, hogy közös politikájuk egyik lényeges célja a Németország és volt ellenfelei között szabad tárgyalások útján létrejött, egész Németországra vonatkozó békeszerződéses rendezés, amelynek meg kell vetnie a tartós béke alapjait. Az Aláíró Államok egyetértenek abban is, hogy Németország határainak végleges megállapítása erre a rendezésre vár.

2. A békeszerződéses rendezés létrejöttéig is, az Aláíró Államok együttműködnek egymással aziránt, hogy békés eszközökkel elérjék közös céljukat, az újraegyesített, a Szövetségi Köztársaságéhoz hasonló liberális-demokratikus alkotmánnyal rendelkező és az európai közösségbe bekapcsolódó Németországot.

3. A Három Hatalom tanácskozik a Szövetségi Köztársasággal minden olyan kérdésben, amely Németországra mint egészre vonatkozó jogaik gyakorlását érinti.

8. cikk. 1. *a)* Az Aláíró Államok az alábbi Kiegészítő Szerződéseket kötötték:

– Szerződés a Német Szövetségi Köztársaság területén levő idegen fegyveres erők és tagjaik jogairól és kötelességeiről.

– Pénzügyi egyezmény.

– Szerződés a háború és a megszállás folytán felmerült kérdések rendezéséről.

b) A Német Szövetségi Köztársaság területén levő idegen fegyveres erők és tagjaik jogairól és kötelességeiről szóló szerződés és a fegyveres erők és tagjaik adózása tárgyában Bonnban, 1952. május 26-án kelt és a Bonnban, 1952. július 26-án aláírt jegyzőkönyv által módosított egyezmény addig maradnak érvényben, amíg hatályba nem lépnek a Három Hatalom és más, a Szövetségi Köztársaság területén csapatokat állomásoztató államok fegyveres erőinek jogairól és kötelességeiről szóló új megállapodások. Az új megállapodásokat az Észak-atlanti Szerződés résztvevői által fegyveres erőik jogállása tárgyában Londonban, 1951. június 19-én aláírt egyezmény alapulvételével fogják megkötni és azokkal a rendelkezésekkel egészítik ki, amelyeket a Szövetségi Köztársaságban állomásozó erőkkel kapcsolatos különleges körülmények szükségessé tesznek.

c) A pénzügyi egyezmény addig marad érvényben, amíg hatályba nem lépnek az új megállapodások, amelyeket az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének a Szövetségi Köztársaság területén csapatokat állomásoztató más kormányaival a pénzügyi egyezmény 4. cikkének 4. pontja értelmében tárgyalnak le.

2. A háború és a megszállás folytán felmerült kérdések rendezéséről szóló szerződés 1. fejezete 6. cikkének 4. pontjában említett átmeneti időszak alatt a három Aláíró Államnak ebben a pontban említett jogai fennmaradnak.

9. cikk. 1. Döntőbíróságot állítanak fel, amelynek működését az ide mellékelt Alapokmány rendelkezései szabályozzák.

2. A jelen cikk 3. pontjában, az ide mellékelt Alapokmányban vagy a Kiegészítő Szerződésekben foglalt kivételek épségben tartása mellett, kizárólag a Döntőbíróságnak lesz hatásköre a Három Hatalom és a Szövetségi Köztársaság között felmerült minden olyan vita rendezésére, amely a jelen Szerződés, az ide mellékelt Alapokmány vagy a Kiegészítő Szerződések alkalmazása körül keletkezett és amelyet a Felek tárgyalások útján vagy más, az Aláíró Államok összessége által elfogadott módon nem sikerült rendezni.

3. A Három Hatalomnak a 2. cikkben, a 4. cikk 1. pontjának két első mondatában, a 4. cikk 2. pontjának első mondatában és az 5. cikk 2. pontjának két első mondatában lefektetett jogaira vagy e jogok alapján foganatosított intézkedéseire vonatkozó viták eldöntése nem tartozik a Döntőbíróság vagy bármely más bíróság vagy bírói fórum illetékessége alá.

10. cikk. Az Aláíró Államok felül fogják vizsgálni a jelen Szerződés és a Kiegészítő Szerződések rendelkezéseit:

a) egyikük kérésére, Németország újraegyesítése esetében, vagy abban az esetben, ha a jelen Szerződésben részes Államok részvételével vagy hozzájárulásával nemzetközi megegyezés jön létre az egység helyreállítását célzó intézkedésekről, továbbá egy európai föderáció megalakulása esetében;

b) minden olyan helyzetben, amelyről az Aláíró Államok egyhangúan elismerik, hogy az a jelen Szerződés hatálybalépésekor fennállott körülmények alapvető megváltozása következtében jött létre.

Az Aláíró Államok mindkét esetben közös egyetértéssel módosítani fogják a jelen Szerződést és a Kiegészítő Szerződéseket, amennyire ezt a helyzetben beállott alapvető változás szükségessé vagy tanácsossá teszi.

11. cikk. Jelen Szerződést és a Kiegészítő Szerződéseket a Német Szövetségi Köztársaság kormányának levéltárában kell elhelyezni. E kormány mindegyik Alá-

író Államhoz hiteles másolatokat juttat el, és értesíti azokat a Szerződés és a Kiegészítő Szerződések hatálybalépésének időpontjáról.

Ennek hiteléül alulírottak, akik erre a célra kormányaiktól kellő meghatalmazást kaptak, a jelen Szerződést aláírták.

Kelt Bonnban, 1952. május hónapjának 26-ik napján, három példányban, francia, angol és német nyelven, azzal, hogy a három változat egyenlő érvényű.

Eden
Schuman
Dulles
Adenauer

MELLÉKLET

(A Döntőbíróság Alapokmányát tartalmazza, amely 4 címből és 25 cikkből áll. A 4 cím a következő: I. A Bíróság összetétele, szervezete és székhelye. II. A Bíróság illetékessége és hatásköre. III. Eljárás. IV. Tanácsadó vélemények.)

A KIEGÉSZÍTŐ SZERZŐDÉSEK

Szerződés a Német Szövetségi Köztársaság területén levő idegen fegyveres erők és tagjaik jogairól és kötelességeiről[19]

(A Szerződés 3 részből áll: I. Általános rendelkezések. II. Bíráskodás. III. Igazgatás és ellátás. – A módosítások főként azokat a részeket érintik, amelyek az Európai Védelmi közösséggel voltak kapcsolatosak.)

Egyezmény a Német Szövetségi Köztársaság pénzügyi hozzájárulásáról az együttes védelemhez[20]

(A Német Szövetségi Köztársaság meghatározott összeggel járul hozzá a területén állomásozó erők fenntartásához.)

[19] Csapatszerződés (Convention sur les Forces, Truppenvertrag).
[20] Pénzügyi egyezmény (Convention financiere, Finanzabkommen).

Szerződés a háború és a megszállás folytán felmerült kérdések rendezéséről

(A szerződés 12 fejezetből áll: I. Általános rendelkezések. II. Dekartellizáció és ipari decentralizáció. [Ezt a fejezetet a módosítás törölte és egyes új cikkeket az I. fejezethez csatolt.] III. Belső visszaszolgáltatás. IV. A nemzeti szocializmus áldozatainak kártalanítása. [Törölve.] V. Külső visszaszolgáltatások. VI. Jóvátételek és külföldi vagyon. VII. Elhurcolt személyek és menekültek. VIII. Igények Németországgal szemben. [Törölve.] IX. Bizonyos igények külföldi állampolgárokkal és államokkal szemben. X. Külföldi érdekek Németországban. XI. Könnyítések a Szövetségi Köztársaságban a három hatalom nagykövetségei és konzulátusai részére. [Törölve.] XII. Polgári légiforgalom.

A Szerződés Melléklete arról a Döntőbírságról intézkedik, amely a németországi javakra, jogokra és érdekekre vonatkozó ügyekben fellebbezési hatóságként szerepel. Végül a Levélváltások a következő kérdéseket érintik: az Ellenőrző Tanács által hozott törvények, a nemzetközi szerződések és egyezmények érvényessége, a Saar-vidéket érintő szerződések és egyezmények, a háború előtti magánkötelezettségek, a Szerződés egyes rendelkezéseinek esetleges életbelépése a megerősítés előtt.)

Egyezmény a fegyveres erők és tagjaik adózásáról

(Az egyezmény az említettek adózási kötelezettségeit és annak módozatait szabályozza.)

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 247–253. o.)

20.

A NYUGAT-EURÓPAI UNIÓ
(Párizs, 1954. október 23.)

NYILATKOZAT

a Német Szövetségi Köztársaság és Olaszország meghívásáról a Brüsszeli Szerződéshez való csatlakozásra

Belgium, Franciaország, Luxemburg, Hollandia és az Egyesült Királyság kormányai, mint a gazdasági, szociális és kulturális együttműködésüket és jogos együttes védelmüket szabályozó 1948. március 17-i Brüsszeli Szerződés részesei,

megállapítva, hogy azokat az elveket, amelyeken a Brüsszeli Szerződés által teremtett társulás alapszik, a Német Szövetségi Köztársaság és Olaszország is elismeri és alkalmazza,

örömmel véve tudomásul, hogy a békéhez és a demokratikus intézményekhez való közös ragaszkodás szoros kapcsolatot jelent Nyugat-Európa különböző országai között,

meggyőződve arról, hogy a Német Szövetségi Köztársasággal és az Olaszországgal való társulás új és lényeges előrehaladást jelentene a Szerződés által kijelölt úton,

elhatározták, hogy a Szerződés 9. cikke alkalmazásával meghívják a Német Szövetségi Köztársaságot és Olaszországot, csatlakozzék ehhez a Szerződéshez, amelyet az 1954. szeptember 28-tól október 3-ig Londonban tartott konferencia záróokmányában foglalt rendelkezéseknek megfelelően módosítottak és kiegészítettek.

JEGYZŐKÖNYV

a Brüsszeli Szerződés módosításáról és kiegészítéséről

Őfelsége a belgák királya, a Francia Köztársaság elnöke és a Francia Unió elnöke, Ő Királyi Fensége Luxemburg nagyhercegnője, Őfelsége Hollandia királynője, Őfelsége Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság és egyéb királyságai és területei királynője, a Commonwealth feje, mint a gazdasági, szociális és kulturális együttműködésüket és jogos együttes védelmüket szabályozó, Brüsszelben, 1948. március 17-én aláírt Szerződés (a továbbiakban „Szerződés") Szerződő Felei egyrészről,

a Német Szövetségi Köztársaság elnöke és az Olasz Köztársaság elnöke másrészről,

attól a közös akarattól áthatva, hogy békepolitikát folytatnak és megszilárdítják a biztonságot,

arra törekedve, hogy ennek érdekében előmozdítsák Európa egységét és támogassák fokozatos integrációját,

meggyőződve arról, hogy a Német Szövetségi Köztársaság és az Olasz Köztársaság csatlakozása a Szerződéshez új és lényeges előrehaladást jelent ezen az úton,

figyelembe véve a londoni konferenciáról 1954. október 3-án kiadott záróokmányban és annak mellékleteiben foglalt határozatokat,

meghatalmazottaikul kinevezték:

. . . .

akik jó és kellő formában talált meghatalmazásaik bemutatása után, megállapodtak a következőkben:

1. cikk. A Német Szövetségi Köztársaság és az Olasz Köztársaság csatlakozik a jelen Jegyzőkönyvvel módosított és kiegészített Szerződéshez.

A Magas Szerződő Felek az alábbi okmányokat a jelen Jegyzőkönyv szerves kiegészítő részének tekintik: Jegyzőkönyv a Nyugat-európai Unió hatalmainak fegyveres erőiről (a továbbiakban II. sz. Jegyzőkönyv), Jegyzőkönyv a fegyverkezés ellenőrzéséről (a továbbiakban III. sz. Jegyzőkönyv) és ennek mellékletei, végül Jegyzőkönyv a Nyugat-európai Unió Fegyverkezési Ellenőrző Hivataláról (a továbbiakban IV. sz. Jegyzőkönyv).

2. cikk. A Szerződés bevezető részének következő bekezdése: „megteszik a szükségesnek ítélt intézkedéseket egy német agressziós politika felújulásának esetére" így módosul: „megteszik a szükséges intézkedéseket Európa egységének előmozdítására és fokozatos integrálódásának támogatására".

A Szerződés 1. cikke 2. bekezdésének bevezető szavai a következőképpen fognak szólni: „Az előző bekezdésben előírt együttműködés, amely a 8. cikkben említett Tanács útján valósul meg..."

3. cikk. A szerződésbe mint annak 4. cikkét a következő új cikket iktatják be: „A Szerződés végrehajtása során a Magas Szerződő Felek és minden általuk a Szerződés keretében felállított szerv szorosan együtt fog működni az Észak-atlanti Szerződés Szervezetével."

„Avégett, hogy elkerüljék a NATO-vezérkarokéval párhuzamos kettős munkát, a Tanács és a Hivatal minden katonai tárgyú tájékoztatásért és szakvéleményért a NATO megfelelő katonai hatóságaihoz fordul."

A Szerződés 4., 5., 6. és 7. cikkei ennek megfelelően az 5., 6., 7. és 8. számozást kapják.

4. cikk. A Szerződés 8. cikke (a régi 7. cikk) a következők szerint módosul:

„1. A Brüsszeli Szerződés Magas Szerződő Felei békepolitika folytatása, biztonságuk megerősítése, Európa egységének előmozdítása és fokozatos integrálódásának, valamint a köztük és az egyéb európai szervezetek közötti együttműködés támogatása céljából Tanácsot állítanak fel, amely a Szerződés, annak Jegyzőkönyvei és azok mellékletei végrehajtásának kérdéseivel foglalkozik."

„2. Ennek a Tanácsnak a neve: »a Nyugat-európai Unió Tanácsa«; a Tanácsot

úgy szervezik meg, hogy állandó jelleggel gyakorolhassa feladatát; a Tanács állítja fel az összes szükségesnek tartott segédszerveket, nevezetesen haladéktalanul felállítja a Fegyverkezést Ellenőrző Hivatalt, amelynek feladatkörét a IV. Jegyzőkönyv határozza meg."

„3. A Magas Szerződő Felek bármelyikének kérésére a Tanácsot haladéktalanul össze kell hívni, hogy lehetővé váljék részükre minden olyan helyzet megvitatása, amely – a világnak bármely részén is álljon elő – fenyegetheti a békét vagy veszélyeztetheti a gazdasági stabilitást."

„4. A Tanács határozatait mindazokban a kérdésekben egyhangúan hozza, amelyekre nézve más szavazási eljárásban nem állapodtak meg vagy nem fognak megállapodni. A II., III. és IV. Jegyzőkönyvben tárgyalt esetekben az ott meghatározott különféle szavazási eljárásokat (egyhangúság, kétharmados többség vagy egyszerű többség) alkalmazza. Egyszerű szótöbbséggel határoz a Fegyverkezést Ellenőrző Hivatal által eléje terjesztett kérdésekben."

5. cikk. A Szerződésbe mint annak 9. cikke a következő új cikk kerül:

„A Nyugat-európai Unió Tanácsa évenként jelentést terjeszt a fegyverkezés ellenőrzése területén kifejtett tevékenységéről egy olyan közgyűlés elé, amely a Brüsszeli Szerződés hatalmainak az Európa Tanács tanácskozó közgyűlésében részt vevő képviselőiből tevődik össze."

A Szerződés 8., 9. és 10. cikkei a 10., 11. és 12. számozást kapják.

6. cikk. Jelen Jegyzőkönyvet és az 1. cikkben felsorolt jegyzőkönyveket meg kell erősíteni és a megerősítő okiratokat a lehető leghamarabb a belga kormánynál kell letenni.

A jegyzőkönyvek hatályba lépnek, mihelyt a jelen Jegyzőkönyv összes megerősítő okiratait letették a belga kormánynál, és mihelyt a Német Szövetségi Köztársaság kormányának az Észak-atlanti Szerződéshez való csatlakozási okiratát letették az Amerikai Egyesült Államok kormányánál.

A belga kormány értesíti a többi Magas Szerződő Felek kormányait és az Amerikai Egyesült Államok kormányát a jelen Jegyzőkönyv minden egyes megerősítő okiratának letételéről.

Ennek hiteléül az alulírott meghatalmazottak a jelen Jegyzőkönyvet aláírták és pecsétjükkel ellátták.

Készült Párizsban, 1954. október 23-án, francia és angol nyelvű, egyformán hiteles szövegben, egyetlen példányban, amelyet a belga kormány levéltárában helyeznek el, és amelyről ez a kormány hiteles másolatokat juttat el a többi aláírókhoz.

JEGYZŐKÖNYV (II. sz.)
a Nyugat-európai Unió fegyveres erőiről

Őfelsége a belgák királya, a Francia Köztársaság elnöke és a Francia Unió elnöke, a Német Szövetségi Köztársaság elnöke, az Olasz Köztársaság elnöke, Ő Királyi Fensége Luxemburg nagyhercegnője, Őfelsége Hollandia királynője és Őfelsége

Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság és egyéb királyságai és területei királynője, a Commonwealth feje, mint a Brüsszeli Szerződést módosító és kiegészítő Jegyzőkönyv aláírói,

az Észak-atlanti Tanáccsal való tanácskozás után meghatalmazottaikul kijelölték

. . . .

akik megegyeztek az alábbiakban:

1. cikk. 1. Azok a szárazföldi és légi erők, amelyeket a jelen Jegyzőkönyvet aláíró mindegyik Magas Szerződő Fél békeidőben, az európai szárazföldön az Európai Szövetséges Erők Főparancsnoksága alá rendel, összlétszám és az alakulatok száma tekintetében nem haladhatják meg:

a) Belgium, Franciaország, a Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország és Hollandia részére az Európai Védelmi Közösséget felállító, Párizsban 1952. május 27-én aláírt Szerződéshez csatolt külön megállapodásban a békeidőkre megállapított maximális felső határt;

b) az Egyesült Királyság részére négy hadosztályt és a második taktikai légiflottát;

c) Luxemburg részére egy ezred erejű harci csoportot.

2. Az 1. pontban említett alakulatok száma, amennyiben szükséges, módosítható és a NATO működésének szükségleteihez alkalmazható, feltéve, hogy a harcerő egyenértékű marad és az összlétszámot nem lépik túl.

3. A maximális felső határok fenti megállapítása egyik Magas Szerződő Felet sem kötelezi arra, hogy ilyen erejű fegyveres erőket állítson ki vagy tartson fenn, de biztosítja számukra a jogot, hogy ezt, amennyiben óhajtja, megtehesse.

2. cikk. Ami a tengeri haderőket illeti, azt a hozzájárulást, amelyet jelen Szerződés mindegyik Magas Szerződő Fele a NATO-parancsnokságoknak szolgáltat, minden évben az évi megállapítás során (a NATO katonai hatóságai ajánlásainak figyelembevételével) határozzák meg. A Német Szövetségi Köztársaság hozzájárulása, az 1. cikkben említett külön megállapodás által meghatározott határokon vagy azzal egyenlő értékű harcerő keretein belül, azokból a hajókból és alakulatokból tevődik össze, amelyekre az Észak-atlanti Szerződés Tanácsa által rábízott védelmi feladatok végrehajtásához szüksége van.

3. cikk. Ha az évi megállapítás folyamán bármikor olyan javaslatokat terjesztenek elő, amelyeknek eredményeként a fegyveres erők szintjét a fentebbi 1. és 2. cikkben meghatározott határok fölé kellene emelni, akkor az ajánlott emelésnek az érdekelt Magas Szerződő fél által történt elfogadását a jelen Jegyzőkönyv Magas Szerződő Feleinek egyhangú jóváhagyása alá kell bocsátani, ami vagy a Nyugat-európai Unió Tanácsában vagy az Észak-atlanti Szerződés Szervezete keretében történik meg.

4. cikk. Annak megállapítása végett, hogy a fentebbi 1. és 2. cikkben jelzett korlátokat megtartják-e, a Nyugat-európai Unió Tanácsával szabályos időközökben közölni kell azokat az értesüléseket, amelyeket az Európai Szövetséges Erők főparancsnoka az általa tartott szemlék folyamán szerzett. Ezeket a felvilágosításokat az európai szövetséges főparancsnok egy általa erre a célra kijelölt magas rangú tiszt útján juttatja el a Tanácshoz.

5. cikk. A jelen Jegyzőkönyv Magas Szerződő Feleinek az európai szárazföldön levő belső védelmi és rendőri erőinek létszámát és fegyverzetét a Nyugat-európai Unió Szervezetének keretében kötendő egyezmények fogják meghatározni, feladataik, szükségleteik és a már meglevő színvonal figyelembevételével.

6. cikk. Őfelsége Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság királynője továbbra is fenntartja az európai kontinensen, ideértve Németországot is, a jelenleg az Európai Szövetséges Erők főparancsnoka alá rendelt brit fegyveres erők tényleges erejét, azaz négy hadosztályt és a második taktikai légiflottát vagy olyan fegyveres erőt, amelyet az Európai Szövetséges Erők főparancsnoka hasonló harcértékű erőnek tart.

Őfelsége kötelezi magát, hogy nem vonja vissza ezeket a fegyveres erőket a Magas Szerződő Felek többségének kívánsága ellenére, akik döntésüket az Európai Szövetséges Erők főparancsnoka álláspontjának teljes ismeretében kell hogy meghozzák. Ez a kötelezettség azonban nem köti Őfelségét egy tengerentúli súlyos válság esetében. Ha a brit fegyveres erők fenntartása az európai szárazföldön bármikor is túlságosan súlyosan nehezednék az Egyesült Királyság külföldi fizetési helyzetére, Őfelsége Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság kormánya útján fel fogja kérni az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének Tanácsát, hogy vizsgálja felül e fegyveres erők fenntartásának pénzügyi feltételeit.

Ennek hiteléül alulírott meghatalmazottak aláírták a jelen Jegyzőkönyvet, amely egyike a Szerződést módosító és kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkében felsorolt jegyzőkönyveknek, és azt pecsétjükkel ellátták.

Készült Párizsban, 1954. október 23-án, egyenlő érvényű angol és francia szöveggel, egyetlen példányban, amelyet a belga kormány levéltárában helyeznek el; ez a kormány hiteles másolatokat juttat el a többi aláírókhoz.

JEGYZŐKÖNYV (III. sz.)
a fegyverkezés ellenőrzéséről

Őfelsége a belgák királya, a Francia Köztársaság elnöke és a Francia Unió elnöke, a Német Szövetségi Köztársaság elnöke, az Olasz Köztársaság elnöke, Ő Királyi Fensége, Luxemburg nagyhercegnője, Őfelsége Hollandia Királynője és Őfelsége Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság és egyéb királyságai és területei királynője, a Commonwealth feje, mint a Brüsszeli Szerződést módosító és kiegészítő Jegyzőkönyv aláírói,

az Észak-atlanti Tanáccsal való tanácskozás után meghatalmazottaikul kijelölték

. . . .

akik megegyeztek az alábbiakban:

I. szakasz
Gyártási tilalom alá eső fegyverzetek

1. cikk. A Nyugat-európai Unió Magas Szerződő Felei tudomásul veszik és helyeslik a Német Szövetségi Köztársaság kancellárjának (Londonban, 1954. október 3-án tett és a jelen Jegyzőkönyvhöz annak I. Mellékleteként csatolt) nyilatkozatát, amelynek értelmében a Német Szövetségi Köztársaság arra kötelezte magát, hogy nem gyárt területén atom-, biológiai és kémiai fegyvereket. A jelen cikkben említett fegyverzetek típusait a II. Melléklet határozza meg. E fegyverzetek típusait közelebbről a Nyugat-európai Unió Tanácsa határozza meg és tartja korszerű színvonalon.[21]

2. cikk. A Magas Szerződő Felek mint a Nyugat-európai Unió tagjai hasonlóképpen tudomásul veszik, és helyeslik a Német Szövetségi Köztársaság kancellárja által ugyanebben a nyilatkozatban vállalt azon kötelezettségét, amely szerint bizonyos más típusú fegyverzeteket nem gyártanak a Német Szövetségi Köztársaság területén, kivéve, ha az Észak-atlanti Szerződés Szervezete illetékes főparancsnoka a neki alárendelt fegyveres erők szükségletének megfelelő ajánlást terjeszt elő e fegyverzetek jegyzéke tartalmának módosítására vagy törlésére, és ha a Német Szövetségi Köztársaság ilyen irányú kérést terjeszt elő: ezt a módosítást vagy törlést a Nyugat-európai Unió Tanácsának kétharmad többséggel hozott határozata alapján végre kell hajtani. A jelen cikkben említett fegyverzetek típusait a III. Melléklet sorolja fel.

II. szakasz
Ellenőrzésnek alávetett fegyverzetek

3. cikk. Ha azoknak a Magas Szerződő Feleknek kontinentális területén, amelyek nem mondtak le az atom-, biológiai és kémiai fegyverek előállításáról, e fegyverek gyártása meghaladja a kísérleti szakaszt, és belép a tényleges termelés szakaszába, akkor szótöbbségi határozattal a Nyugat-európai Unió Tanácsa határozza meg azoknak a készleteknek a mennyiségét, amelyeket az érdekelt Magas Szerződő Felek jogosultak az európai kontinensen tartani.

4. cikk. Az előző cikkek rendelkezéseinek épségben tartása mellett, a IV. Mellékletben felsorolt típusú fegyverzeteket a IV. Jegyzőkönyvben előírt mértékben és eljárás szerint kell ellenőrizni.

5. cikk. A IV. Mellékletben szereplő listát a Nyugat-európai Unió Tanácsa egyhangú határozattal módosíthatja.

[21] A Nyugat-európai Unió Tanácsának 1984. júniusi határozata csak a III. Jegyzőkönyv 2. cikkében említett korlátozások feloldására vonatkozik, az 1. cikkben említett ABC-fegyverek (atomic, bacteriologic, chemical) tilalmának feloldására nem.

Ennek hiteléül alulírott meghatalmazottak aláírták a jelen Jegyzőkönyvet, amely egyike a szerződést módosító és kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkében felsorolt jegyzőkönyveknek, és azt pecsétjükkel ellátták.

Készült Párizsban, 1954. október 23-án, egyenlő érvényű angol és francia szöveggel, egyetlen példányban, amelyet a belga kormány levéltárában helyeznek el; ez a kormány hiteles másolatokat juttat el a többi aláíróhoz.

MELLÉKLETEK

I. Melléklet. Adenauer kancellár nyilatkozata.
II. Melléklet. A feltétlenül eltiltott fegyverek listája.
III. Melléklet. A feltételesen eltiltott fegyverek listája.
IV. Melléklet. Az ellenőrzés alá eső fegyvertípusok listája.

JEGYZŐKÖNYV (IV. sz.)
a Nyugat-európai Unió Fegyverkezést Ellenőrző Hivataláról

(A Jegyzőkönyv részletesen szabályozza a Hivatal szervezetét [Armements Control Agency – ACA] és működését. A Jegyzőkönyv 3 szakaszból és 23 cikkből áll.)

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 256–262. o.)

21.

AZ NSZK FELVÉTELE A NATO-BA
(Párizs, 1954. október 23.)

JEGYZŐKÖNYV

a Német Szövetségi Köztársaságnak
az Észak-atlanti Szerződéshez való csatlakozásáról

A Washingtonban, 1949. április 4-én aláírt Észak-atlanti Szerződés részesei, abban a meggyőződésben, hogy a Német Szövetségi Köztársaság csatlakozása ehhez a Szerződéshez megerősíti az észak-atlanti térség biztonságát,

tudomásul véve azt a nyilatkozatot, amelyben a Német Szövetségi Köztársaság 1954. október 3-án elfogadta az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 2. cikkében előírt kötelezettségeket, és az Észak-atlanti Szerződéshez való csatlakozásával kötelezte magát, hogy tartózkodik minden, a Szerződés szigorúan védelmi jellegével össze nem egyeztethető akciótól,

tudomásul véve ezenkívül valamennyi tagállam abbeli határozatát, hogy csatlakoznak ahhoz a nyilatkozathoz, amelyet ugyancsak 1954. október 3-án az Amerikai Egyesült Államok, a Francia Köztársaság és Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság kormányai tettek a Német Szövetségi Köztársaság fenti nyilatkozatával kapcsolatban,

az alábbi rendelkezésekben állapodtak meg:

1. cikk. A jelen Jegyzőkönyv hatálybalépése után az Amerikai Egyesült Államok kormánya valamennyi Fél nevében meghívást küld a Német Szövetségi Köztársaságnak az Észak-atlanti Szerződéshez való csatlakozásra. A Szerződés 10. cikkének megfelelően a Német Szövetségi Köztársaság csatlakozási okiratának az Amerikai Egyesült Államok kormányával való letételének napján válik a Szerződés részesévé.

2. cikk. A jelen Jegyzőkönyv akkor lép hatályba, *a)* ha az Észak-atlanti Szerződés összes Szerződő Felei hozzájárulásukat az Amerikai Egyesült Államok kormányával közölték, *b)* ha a Brüsszeli Szerződést módosító és kiegészítő Jegyzőkönyv megerősítő okiratait a belga kormánynál letették, és *c)* ha a külföldi fegyveres erőknek a Német Szövetségi Köztársaság területén való jelenlétéről szóló Szerződés megerősítő vagy jóváhagyó okiratait a Német Szövetségi Köztársaság kormányánál letették. Az Amerikai Egyesült Államok kormánya értesíti az Észak-atlanti Szerződés többi Szerződő Feleit minden egyes idevonatkozó közlés vételének időpontjáról, valamint a jelen Jegyzőkönyv hatálybalépésének időpontjáról.

3. cikk. A jelen Jegyzőkönyvet, amelynek francia és angol szövege egyenlő érvényű, az Amerikai Egyesült Államok levéltárában helyezik el. E kormány hiteles másolatokat juttat el az Észak-atlanti Szerződés többi Szerződő Feleinek kormányaihoz.

Ennek hiteléül alulírott meghatalmazottak, akik kormányaiktól kellő meghatalmazást kaptak, a jelen Jegyzőkönyvet aláírták.

Készült Párizsban, 1954. október 23-án.

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 263–264. o.)

22.

A SZOVJETUNIÓ ÉS NÉMETORSZÁG KÖZÖTTI HADIÁLLAPOT MEGSZÜNTETÉSE

(Moszkva, 1955. január 25.)

A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének törvényerejű rendelete a Szovjetunió és Németország közötti hadiállapot megszüntetéséről

1941. június 22-én a hitleri Németország hitszegő támadásának következtében a Szovjetunió hadiállapotba került Németországgal. A szovjet nép – a Hitler-ellenes koalíció népeivel együtt – önfeláldozó harcával szétzúzta a hitleri agresszorokat, és felszabadította Európa népeit, köztük a német népet is a fasiszta leigázás alól. Az 1945-ben megtartott potsdami értekezleten megszabták Németország mint egységes, békeszerető és demokratikus állam további fejlődésének útjait és megerősítették, hogy békeszerződést kell kötni Németországgal.

A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége rendellenesnek tartja, hogy bár a Németország elleni hadműveletek megszűnte óta körülbelül tíz esztendő telt el, Németország még mindig ketté van szakítva és nincs békeszerződése, a német nép pedig más népekhez viszonyítva továbbra sincs egyenjogú helyzetben.

A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége megállapítja, hogy az Amerikai Egyesült Államoknak, Angliának és Franciaországnak Nyugat-Németország remilitarizálására és agresszív háborús csoportokba való bekapcsolására irányuló politikája, amely a londoni és párizsi egyezményekben jutott kifejezésre, megakadályozta, hogy létrejöjjön a szükséges megállapodás Németország egységének békeszerető és demokratikus alapokon való helyreállításáról, megakadályozta továbbá, hogy békeszerződést kössenek Németországgal.

A Szovjetunió és a Német Demokratikus Köztársaság között a szuverenitás és az egyenjogúság elveinek elismerésén alapuló kölcsönös baráti kapcsolatok erősítését és fejlesztését szem előtt tartva, a Német Demokratikus Köztársaság kormányának véleményét figyelembe véve és mind Kelet-, mind Nyugat-Németország lakosságának érdekeit számításba véve a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége jelen törvényerejű rendeletében kimondja:

1. A Szovjetunió és Németország közötti hadiállapot megszűnik és köztük békés viszony létesül.
2. Hatályát veszti minden olyan jogi korlátozás, amely a háborúval kapcsolatban keletkezett az ellenséges állam polgárainak tekintett német állampolgárokra vonatkozóan.

3. A Németországgal való hadiállapot megszüntetésének kinyilvánítása nem változtat Németország nemzetközi kötelezettségein, és nem érinti a Szovjetuniónak azokat a jogait és kötelezettségeit, amelyek a négy hatalomnak egész Németországra vonatkozóan fennálló megállapodásaiból folynak.

Moszkva, Kreml, 1955. január 25.

K. Vorosilov	*H. Pegov*
a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöke	a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének titkára

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 265–266. o.)

23.

A MAGYARORSZÁG ÉS NÉMETORSZÁG KÖZÖTTI HADIÁLLAPOT MEGSZÜNTETÉSE

(1955. március 18.)

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 267–268. o.)

1955. évi 9. számú törvényerejű rendelet a Németországgal való hadiállapot megszüntetéséről

Magyarországot a hitleri Németország – a magyarországi fasiszták segítségével – megfosztotta politikai és gazdasági függetlenségétől, csatlósává tette, majd agresszív módon katonailag is megszállta és teljesen leigázta.

Magyarországot a hitleri iga alól a Szovjetunió szabadította fel olyan véráldozatokkal, amelyek a fasiszta Németország elleni szövetség tagjai által viselt terhek között a legsúlyosabbak voltak.

A felszabadított Magyarország szuverén állami létének első képviselője, az Ideiglenes Nemzetgyűlés felszólította a magyar népet arra, hogy fegyverét a német elnyomók ellen fordítsa, majd jóváhagyólag tudomásul vette és törvénybe iktatta az ideiglenes Nemzeti Kormánynak azt az intézkedését, hogy Németországnak 1945. január 20-án hadat üzent.

A fasiszta Németország összeomlása óta közel tíz év telt el. A Potsdamban 1945. évben létrejött négyhatalmi megállapodás célkitűzése és a Szovjetunió állandó törekvése ellenére azonban mindeddig nem sikerült helyreállítani Németország egységét és létrehozni a német békeszerződést. A nyugati hatalmaknak Nyugat-Németország felfegyverzésére és agresszív katonai tömbökbe való felvételére irányuló törekvései Németország kettészakítottságának állandósítását célozzák.

Magyarországnak, amely a hitleri agresszió következtében rendkívül súlyos károkat és veszteségeket szenvedett, létérdeke a német militarizmus feltámasztásának megakadályozása és az egységes Németországnak mint békeszerető és demokratikus államnak, a nemzetek közösségébe való belépése. A Magyar Népköztársaság politikai, kulturális és gazdasági téren baráti és gyümölcsöző kapcsolatokat teremtett a Német Demokratikus Köztársasággal, azokat továbbfejleszteni szándékozik, és érdekében állana ilyen kapcsolat megteremtése és szorosabbra fűzése az egész német néppel.

A végből, hogy e célkitűzés megvalósítását a Magyar Népköztársaság és Németország között fennálló hadiállapot ne akadályozza, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa következőket rendeli:

1. §. A jelen törvényerejű rendelet erejénél fogva a Magyar Népköztársaság és

Németország között fennálló hadiállapot megszűnik; a hadiállapot megszűnése folytán közöttük helyreáll a békés viszony.

2. §. A hadiállapot megszűnése nem érinti Németország nemzetközi kötelezettségeit és nem változtat a Magyar Népköztársaságnak a Németországra vonatkozó négyhatalmi nemzetközi megállapodásokban megszabott jogain és kötelezettségein.

3. §. A jelen törvényerejű rendelet kihirdetésének napján lép életbe.

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 267–268.)

24.

A SZOVJETUNIÓ ÉS AZ NDK ALAPVETŐ KAPCSOLATAIRÓL SZÓLÓ MOSZKVAI SZERZŐDÉS (1955. szeptember 20.)

Szerződés a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a Német Demokratikus Köztársaság közötti kapcsolatokról[22]

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Legfelsőbb Tanácsának elnöksége és a Német Demokratikus Köztársaság elnöke

attól az óhajtól vezetve, hogy az egyenjogúság, a szuverenitás kölcsönös tiszteletben tartása és a belügyeikbe való be nem avatkozás alapján fejlesszék a szoros együttműködést, és tovább erősítsék a baráti kapcsolatot a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a Német Demokratikus Köztársaság között;

figyelembe véve az 1954. évi párizsi szerződések hatálybalépése nyomán előállt új helyzetet,

abban a meggyőződésben, hogy a Szovjetunió és a Német Demokratikus Köztársaság erőfeszítéseinek egyesítése a nemzetközi béke és az európai biztonság fenntartásának és megszilárdításának előmozdítása, Németország egységének békeszerető és demokratikus államként való helyreállítása és a Németországgal való békeszerződéses rendezés létrehozása céljából egyaránt megfelel a szovjet nép és a német nép érdekeinek, valamint a többi európai népek érdekeinek,

figyelembe véve azokat a kötelezettségeket, amelyek a Szovjetuniót és a Német Demokratikus Köztársaságot a Németoszág egészére vonatkozó érvényes nemzetközi megállapodások értelmében terhelik,

elhatározták, hogy megkötik a jelen Szerződést, és meghatalmazottaikul kinevezték:

a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Legfelsőbb Tanácsának elnöke N. A. Bulganyint, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnökét,

a Német Demokratikus Köztársaság elnöke Otto Grotewohlt, a Német Demokratikus Köztársaság miniszterelnökét,

akik kellő alakban és teljes rendben talált meghatalmazásaik kicserélése után a következőkben egyeztek meg:

1. cikk. A Szerződő Felek ünnepélyesen megerősítik, hogy a köztük fennálló

[22] Hatályba lépett 1956. október 6-án.

kapcsolatok alapja a teljes egyenjogúság, a szuverenitás kölcsönös tiszteletben tartása és a belügyekbe való be nem avatkozás.

Ennek megfelelően a Német Demokratikus Köztársaság szabadon dönt bel- és külpolitikája kérdéseiben, ide értve a Német Szövetségi Köztársasághoz való viszonyát, valamint más államokkal való kapcsolatainak fejlesztését.

2. cikk. A Szerződő Felek kifejezik készségüket arra, hogy az őszinte együttműködés szellemében részt vegyenek mindazokban a nemzetközi akciókban, amelyek célja Európa és a világ békéjének és biztonságának biztosítása, és amelyek az Egyesült Nemzetek alapokmányának alapelveivel megegyeznek.

Ennek érdekében tanácskoznak egymással mindazokról a fontos nemzetközi kérdésekről, amelyek a két állam érdekeit érintik, és minden tőlük telhető intézkedést megtesznek, hogy megakadályozzák a béke megbontását.

3. cikk. A Szerződő Felek a két ország érdekeinek megfelelően és a barátság elveit követve, megállapodnak abban, hogy a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a Német Demokratikus Köztársaság között kialakult gazdasági, tudományos-műszaki és kulturális kapcsolatokat tovább fejlesztik és megszilárdítják, egymásnak minden lehetséges gazdasági segítséget megadnak, és megfelelő gazdasági, valamint tudományos-műszaki együttműködést valósítanak meg.

4. cikk. A jelenleg érvényben levő nemzetközi egyezmények értelmében a Német Demokratikus Köztársaság területén állomásozó szovjet csapatok a Német Demokratikus Köztársaság kormányának beleegyezésével ideiglenesen a Német Demokratikus Köztársaságban maradnak olyan feltételek mellett, amelyeket a Szovjetunió kormánya és a Német Demokratikus Köztársaság kormánya között kötendő kiegészítő megállapodás szab meg.

A Német Demokratikus Köztársaság területén ideiglenesen állomásozó szovjet csapatok nem fognak beavatkozni a Német Demokratikus Köztársaság belső ügyeibe és az ország társadalmi-politikai életébe.

5. cikk. A Szerződő Felek között egyetértés áll fenn abban, hogy fő céljuk megfelelő tárgyalások útján békés rendezés megvalósítása egész Németország számára. Ennek megfelelően kellő erőfeszítéseket tesznek majd a békeszerződéses rendezés és Németország egységének békeszerető és demokratikus alapokon való helyreállítása érdekében.

6. cikk. Ez a Szerződés Németország egységének békeszerető és demokratikus államként való helyreállításáig, vagy addig marad hatályban, amíg a Szerződő Felek nem állapodnak meg a jelen Szerződés módosításában vagy hatályon kívül helyezésében.

7. cikk. A jelen Szerződést meg kell erősíteni, és az a megerősítő okiratoknak a közeljövőben Berlinben történő kicserélése napján lép életbe.

Készült Moszkvában, 1955. szeptember 20-án, két példányban, orosz és német nyelven, azzal, hogy mindkét szöveg egyenlő érvényű.

Levélváltás az NDK területén áthaladó útvonalak őrizetéről és ellenőrzéséről

(Lothar Bolz NDK-külügyminiszter egyidejűleg levelet intézett V. A. Zorin szovjet külügyminiszterhelyetteshez, aki azonos tartalmú levélben válaszolt.

A levél közli, hogy a moszkvai tárgyalásokon létrejött megegyezés értelmében az NDK gyakorolja az őrizetet és az ellenőrzést az NDK határain, az NDK és az NSZK közötti demarkációs vonalon, Nagy-Berlin külső határán, Berlinben, valamint az NSZK és Nyugat-Berlin közötti, az NDK területén áthaladó összekötő útvonalakon, kivéve az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország Nyugat-Berlinben állomásozó csapatai átmenő közlekedését és átmenő teherforgalmát.

Franciaország, Anglia és az Egyesült Államok nyugat-berlini helyőrségei Nyugat-Berlin és az NSZK közötti személy- és teherforgalmát ideiglenesen, a megfelelő megegyezésig továbbra is a Németországban állomásozó szovjet hadseregcsoport parancsnoksága ellenőrzi. Ez a forgalom az érvényben levő négyoldalú megállapodás alapján a következő útvonalakon bonyolódik le:

a) a berlin–marienborni gépkocsi műúton;

b) a berlin–helmstedti vasútonalon, üres teherkocsik számára a berlin–ebisfeldi vasútonalon;

c) a Berlin–Hamburg, Berlin–Bückeburg, Berlin–Majna-Frankfurt légifolyosón.)

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 314–316. o.)

25.

A SZOVJET KORMÁNY NYILATKOZATA A NÉMET KONFÖDERÁCIÓ LEHETŐSÉGÉRŐL

(1957. augusztus 2.)

A Szovjetunió külügyminisztériumának sajtófőnöke 1957. augusztus 2-án egy sajtókonferencián Moszkvában felolvasta a minisztérium nyilatkozatát, amelyben a három nyugati hatalom és az NSZK 1957. július 29-i nyilatkozata tekintetében állást foglalt:

„Ami a német kérdést illeti, a három nyugati hatalom kormányai nem voltak képesek ebben a tárgyban újat mondani; semmi olyat nem tudtak javasolni, ami Németország egyesítése szempontjából hasznos lenne. A nyugati hatalmak közös nyilatkozata lényegében ismétli azokat a javaslatokat, amelyeket az USA, Nagy-Britannia és Franciaország körülbelül két évvel ezelőtt a külügyminiszterek genfi konferenciáján tettek. Ezekről a javaslatokról már régen kitűnt, hogy nem nyújthatnak alapot a német kérdés megoldásához, és a megoldást egy lépéssel sem vitték előbbre.

A javaslatok lényege valójában abban áll, hogy a monopóliumok és a militaristák uralmát egész Németországra kiterjesszék, egész Németországot bevonják a NATO-ba és újból az agresszió és a háború útjára taszítsák. A nyugati hatalmak nyilatkozata nyilvánvalóan választási fogás Adenauer és pártjának a Német Szövetségi Köztársaságban küszöbön álló parlamenti választások során való alátámasztására.

A Szovjetunió továbbra is azon a nézeten van, hogy a négy hatalom komolyan felelős a németországi helyzetért. A nemzetközi egyezmények szerint a négy hatalom felelős azért, hogy Németország soha többé ne fenyegesse szomszédait és a világbékét. Ebből indul ki a szovjet kormány egész következetes politikája a német kérdésben. A három nyugati hatalom politikája a német kérdésben ezzel szemben teljes mértékben ellentmond a Németország háború utáni fejlődéséről kötött négyhatalmi egyezménynek.

A nyugati hatalmak politikája abban áll, hogy miután ráléptek Németország kettészakításának útjára, az ország nyugati részében a demilitarizációra és a demokratizálásra vonatkozóan közösen elhatározott intézkedéseket nem engedték végrehajtani, és hogy tevékenyen támogatták Nyugat-Németországban a militarizmus erőinek újjáéledését, katonai szövetséget kötöttek velük azzal a szándékkal, hogy felhasználják mint támadó erőt a Szovjetunió és Európa más békeszerető országai ellen.

Az USA, Nagy-Britannia és Franciaországnak ez a törekvése kénytelen-kelletlen felidézi a nyugati hatalmak müncheni politikájának áldatlan emlékét, amely annakidején a második világháború nyomorúságával sújtotta a világ népeit, köztük éppen Franciaországot és Nagy-Britanniát is.

Ezzel azonban éppen a három nyugati hatalom és nem a Szovjetunió vonta ki magát a Németországra vonatkozó kötelezettségek teljesítése alól, és sokkal okosabb lenne, ha a német kérdésben folytatott politikájukat legalább a saját országaik népeinek biztonsága szempontjából felülbírálnák.

A nyugati hatalmak nyilatkozatában foglalt az az utalás, hogy készek számukra megfelelő pillanatban a Szovjetunióval megtárgyalni a Németország egyesítésével, valamint a Szovjetunió és a kelet-európai országok biztonságával összefüggésben álló kérdéseket, nem egyéb mint új kísérlet a dolgok lényegének elferdítésére és annak a ténynek a leplezésére, hogy a német kérdés megoldása a jelen körülmények között maguknak a németeknek a kezében van.

A szovjet kormány mindig kész támogatni a német nép fáradozásait egységes, demokratikus és békeszerető német állam megteremtésére. Ezt a Szovjetunió mint azon államok egyike, amely felelős a németországi helyzetért, kötelességének tekinti. Ha egy ilyen német államot teremtenek a német nép érdekeinek megfelelően, úgy az az európai béke bástyájává válnék. A Szovjetunió kész lenne egy ilyen békeszerető német államnak megadni a szükséges garanciákat függetlenségének biztosításához az európai béke és biztonság érdekében.

Ami a Szovjetunió számára adandó valamilyen garanciára vonatkozó szóbeszédet illeti, ilyen garanciára nincs szüksége, mint ezt a szovjet kormány már ismételten kijelentette. Csak a szuverenitásukat feláldozó gyenge államok fogadhatnak el olyan garanciákat, mint amilyeneket a NATO-országokra rákényszerítettek. A Szovjetunió nem gyenge állam. Biztonsága gazdasági hatalmának sokoldalú fejlődésén alapul, a szovjet föld népeinek barátságán, erkölcsi-politikai egységén, a szocialista tábor országainak kölcsönös testvéri segítségén és barátságán, az összes olyan államok őszinte és egyenjogú együttműködésén és kölcsönös megértésén, amelyek békés magatartást tanúsítanak. Az európai népek számára valódi garanciát csak minden oldalról elfogadható módon és olyan alapon lehet nyújtani, amely az európai kollektív biztonság keretében tekintetbe veszi az összes állam érdekeit.

A nyugati hatalmak ismételten megpróbálják a Német Szövetségi Köztársaságot, amely Nyugat-Németországot egy amerikai katonai blokkba vonta be, az »egyetlen kormánynak« beállítani, amely fel van hatalmazva arra, hogy az egész német nép nevében beszéljen. Az ilyen kijelentések azonban mit sem változtathatnak azon, hogy Németországban nem egy, hanem két állam létezik, hogy az Egyesült Államok irányában katonai és politikai kötelezettségek hálójába keveredett Nyugat-Németországon kívül fennáll még az NDK is, amely következetesen fellép a német nép nemzeti érdekei mellett, és Németországnak békeszerető és demokratikus országként való egyesítésére törekszik. A Német Szövetségi Köztársaság kormánya nem haj-

landó a Német Demokratikus Köztársasággal az ország egyesítéséről tárgyalásokat folytatni. Nem a németekkel, hanem inkább az USA-val, Nagy-Britanniával és Franciaországgal beszél az egyesítésről, Nyugat-Németország vezetői nyilván közelebb állnak érdekeik alapján más államok uralkodó köreihez, mint a német néphez. Németország egyesítésének kérdését azonban nem oldhatják meg külső hatalmak a németek háta mögött a két német állam érdekeinek rovására.

A nyugati hatalmak és a Német Szövetségi Köztársaság kormányai újból megkísérlik az össznémet választások jelszavával játszadozni, miközben azon fáradoznak, hogy a választások megtartását mint a két német állam egyesítésének eszközét állítsák be. Vajon ez a magatartás éppen azok részéről, akiknek a politikája Németországban olyan helyzetet teremtett, amely mellett az össznémet választások megtartása lehetetlenné vált, minősíthető-e másképpen, mint leplezetlen képmutatásnak!

Közismert módon a szovjet kormány abban az időben, amikor az előfeltételek lehetővé tették, több ízben javasolta egész Németországban szabad választások megtartását, össznémet kormány megalakítását és az egész ország számára egységes kormány kihirdetését. A szovjet javaslatokat az USA, Nagy-Britannia és Franciaország, valamint a Német Szövetségi Köztársaság kormánya elutasította.

Németország egységének megteremtése helyett a nyugati hatalmak és a Német Szövetségi Köztársaság még Nyugat-Németország hazafias köreinek ellenállásával is dacolva – és a békeszerető államok intő szavát figyelmen kívül hagyva – nyíltan Németország széthasítására törekedtek. Ezen a német nép számára oly áldatlan úton döntő szakaszokat jelentett a párizsi szerződés megkötése a Német Szövetségi Köztársaságban a militarizmus újjáélesztéséről és az agresszív NATO-blokkba való bevonásáról, valamint a német véderő atomfelfegyverzéséről hozott döntés és külföldi atomtámaszpontok létesítése nyugatnémet területen. Mindent elkövettek, hogy véglegesen megsemmisítsenek minden alapot a két német állam közeledéséhez. És ha a Német Szövetségi Köztársaság a nyugati hatalmak kormányaival közösen ma minden módon arra törekszik, hogy a német kérdést összekapcsolja a leszerelés problémájával, amelynek megoldását éppen ők maguk akadályozták meg, úgy ez csak annak a fő politikai vonalnak a folytatása, hogy a német nép nemzeti érdekeit a német és külföldi monopóliumok önző céljainak alávessék. A nyugati hatalmak és a Német Szövetségi Köztársaság politikájának eredményeképpen olyan helyzet keletkezett, amelyben minden kísérlet az olyan békeszerető népi állam, mint a Német Demokratikus Köztársaság mechanikus egyesítésére a militarista Nyugat-Németországgal – amely viszont a NATO atomfegyver gyakorlóterévé vált – nemcsak irreális lenne, hanem egy német testvérháború óriási veszélyét idézhetné elő.

Aki ma valóban hozzá akar járulni Németország nemzeti egyesítéséhez, annak azon kell elgondolkoznia, hogyan lehet megteremteni az alapokat a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság egymáshoz való közeledéséhez.

Éppen erre irányul a Német Demokratikus Köztársaság kormányának német konföderáció megteremtésére vonatkozó javaslata, mint amely komoly lépést jelentene Németországban a szakadás kiküszöbölésének, a német nemzet egyesítésének útján. A Német Demokratikus Köztársaság »A német nemzet útja a béke biztosítása és Németország egyesítése felé« című nyilatkozatában foglalt javaslat, amelyet idén július 27-én tettek közzé, a szovjet kormány meggyőződése szerint reális lehetőséget nyit arra, hogy el lehessen mozdítani a holtpontról Németország egyesítésének ügyét mind a német nép, mind az európai béke érdekében."

(Forrás: Almási János id. mű, 194–197. o.)

26.

A RAPACKI-TERV
(1957. október 2.)

Adam Rapacki lengyel külügyminiszter az Egyesült Nemzetek közgyűlésének teljes ülésén 1957. október 2-án beszédet tartott, amelynek politikai része a következőképpen hangzott:

„Elnök Úr!

A lengyel nép reméli, hogy az Egyesült Nemzetek közgyűlésének jelenlegi ülésszaka, annak légköre, vitái és eredményei további lépést jelentenek a hidegháborútól távolodva a nemzetek közötti építő együttműködés és a békés egymás mellett élés felé azon politikai és szociális különbségek ellenére, amelyek elválaszthatnák őket. Továbbá mélységesen meg vagyunk győződve arról, hogy ebben a reménységben találkoznak a lengyel nép létfontosságú érdekei az Egyesült Nemzetek összes többi tagjainak az érdekeivel.

Legyen szabad tehát Önt, Elnök Úr, és az összes többi, itt összegyűlt delegációkat biztosítani arról, hogy a lengyel delegáció meg fogja próbálni lehetőségeinek határán belül hozzájárulni a közgyűlés 12. ülésszakának vitáihoz, különös tekintettel azokra a problémákra, amelyek közel állanak hozzánk és amelyeket mi jól ismerünk. Azt hisszük ugyanis, hogy a nagyhatalmak különleges felelőssége, amelyet az Egyesült Nemzetek alapokmánya ír elő, semmiképpen sem korlátozza a kisebb államok felelősségét vagy szerepét. Minden nemzetnek megvannak a maga különleges lehetőségei más népekkel fennálló kapcsolatainak fejlesztésére; minden nemzet felhasználhatja ezeket a lehetőségeket és nézetünk szerint fel is kell használni, hogy ezzel a lehető legnagyobb mértékben hozzájáruljon az építő nemzetközi együttműködés kifejlesztéséhez, a kölcsönös bizalom helyreállításához és az összes nemzetek egymáshoz való közeledéséhez.

Lengyelország szocialista ország. Mivel mi a szocializmus útján indultunk el, képesek voltunk megoldani mindazokat az ellentmondásokat, amelyek szemben állottak országunk gazdasági, szociális és kulturális fejlődésével; csak ezen az úton voltunk képesek végtelen elmaradottságunk következményeit megszüntetni és Lengyelország felvirágzását minden téren biztosítani. Hasonlóképpen meg vagyunk győződve, hogy Lengyelország mint szocialista állam, pozitív tényező lehet az államok közötti kapcsolatok békés fejlesztése tekintetében.

A szolidaritás erős tartós szálai kötnek össze bennünket más szocialista országokkal. Ezek a kapcsolatok közös szükségletekből és a szocialista fejlődés közös alapvető problémáiból, a lengyel nép létfontosságú érdekeiből erednek. Ugyanakkor azonban a legbarátságosabb kapcsolatokat akarjuk fenntartani más államokkal is. Mélységes megelégedéssel állapítjuk meg kapcsolataink legutóbbi javulását néhány nyugati országgal, valamint baráti együttműködésünk további erősödését Ázsia és Afrika néhány államával.

Nincs semmi ellentmondás és nem is lehet a szocialista államokkal fennálló kapcsolataink és szolidaritásunk közt és más államokhoz fűződő kapcsolataink megjavítása és fejlesztése közt. Hogy az utóbbi országok ezt a magatartásunkat jól megértsék, ez fontos a kölcsönös baráti kapcsolataink előnyös növekedése szempontjából; és – szeretném hozzáfűzni – fontos a leglényegesebb momentum, a konstruktív békés egymás mellett élés helyes megértéséhez is.

Önök talán tudják, hogy nagy erőfeszítéseket tettünk a lengyel kormányzás és gazdasági élet formáinak és módszereinek átszervezésére. Szilárdan meg vagyunk győződve arról, hogy az adottságainknak megfelelő változtatások képessé tesznek bennünket arra, hogy nagy vívmányainkat és országunk szocialista fejlődésében rejlő még nagyobb lehetőségeinket lakosságunk életének mind jobbá és kellemesebbé tételére tudjuk felhasználni.

Erőfeszítéseink kedvező kilátásai azonban nem csekély mértékben függnek a nemzetközi helyzettől.

Nem lesz könnyű a közgyűlés tizenkettedik ülésszaka előtt álló problémák megoldását megtalálni. Sok itt a nehézség és valamennyiénk teljes tudatában vagyunk. Senki sem várhatja, hogy a mai idők alapvető ellentéteit egy varázsigével meg lehet oldani. Ez csak történelmi folyamat eredménye lehet. Azzal kell foglalkoznunk, hogy közös erőfeszítéssel ezt a folyamatot, annak fejlődését az élet realitásaival és a történelem törvényeivel megegyező módon az emberiség javára formáljuk – mindenekelőtt olyan katasztrófa megakadályozására, amelynek méreteit és következményeit senki sem tudja belátni. Természetesen törekednünk kell arra, hogy az ellentétek területén kölcsönös megértésre jussunk. Ennek ellenére, ahol a nézeteltéréseket értelemszerű idő alatt nem lehetett kiküszöbölni, meg kell kísérelni legalább részleges megodást találni. Ebben a tekintetben az Egyesült Nemzetek nagyon fontos szerepet játszhatnak.

Elnök Úr: a közgyűlés tizenkettedik ülésszakának kulcsproblémája a leszerelés.

Az Egyesült Nemzetek hosszabb ideje foglalkoznak ezzel a problémával. A legutóbbi ülésszak végén az itt működő delegációk többsége osztozott abban az optimista nézetben, hogy a leszerelési bizottság vitái Londonban az idén legalábbis kezdeti megegyezéshez vezetnek. Sajnos az albizottság üléseinek eredménye nem váltotta valóra ezeket a reményeket.

Mint a leszerelési albizottság vitáiból világossá vált, az első ellenállás, amelyet nem tudott leküzdeni – és ez a siker elmaradásának fő oka – a nyugati hatalmak úgynevezett „globális stratégiája” volt, amelyben az atomfegyverek nagyon lényeges

szerepet játszanak. Ezzel képet kaptunk itt arról, hogy az ilyesfajta spekuláció hová vezethet. Nincs rá szükség, hogy polemikusan taglaljuk azt, amit az Egyesült Államok külügyminisztere az atomfegyverek fejlődésének feltételezett humánus perspektívájáról előadott. Napnál világosabb, hogy a nemzetek inkább vetnék bizalmukat az atomfegyverek hatásos megtiltásába és megsemmisítésébe, mint egyes kormányok még oly finom erkölcsi és vallási meggondolásaiba.

Az albizottság munkájának másik akadálya az volt, hogy a nyugati hatalmak a leszerelés terén teendő konkrét lépéseket más nemzetközi problémák egyidejű megoldásától tették függővé.

Végül az albizottság munkájának harmadik akadálya, erőfeszítései meghiúsulásának harmadik oka a Német Szövetsége Köztársaság ellenállása és azok a meggondolások, amelyek Nyugat-Németország újrafelfegyverzésére vonatkoztak. Mindezek az akadályok már kezdettől fogva meggátolták még a részmegoldások lehetőségét is. Közben az idő sürget. A fegyverkezési verseny minden hónapja az emberiségre újabb, mind nagyobb terheket rak.

Jelenleg tanúi vagyunk annak, hogy a nagyhatalmak gyors ütemben szerelik fel fegyveres erőiket atomfegyverekkel, amelyek kiszorítják a hagyományos fegyvereket. Az a veszély, hogy mind több állam hadseregét szerelik fel atomfegyverekkel, állandóan növekszik. Mihelyt taktikai atomfegyverekkel felszerelt hadseregek kerülnek szembe egymással, óriási lesz a veszélye annak, hogy még helyi konfliktusok esetén is tömegpusztító fegyvereket alkalmaznak.

Abban az esetben tehát, ha lehetetlen lenne jelenleg kivívni az atomfegyverek végleges és teljes megtiltását, megfelelő lépésnek tartjuk a szovjet javaslatot, amely arra kéri a nagyhatalmakat, hogy legalább öt esztendeig ne használjanak atomfegyvert. A lengyel delegáció minden kezdeményezést támogat, amely közelebb visz bennünket ennek az óriási problémának hatásos megoldásához. Ugyanúgy támogatni fogunk minden kezdeményezést, amely a lehető legrövidebb idő alatt az atomkísérletek abbahagyásához vezet. Ez általános követelés, amely következik a legjelentősebb tudósok figyelmeztetéseiből. Nincs bocsánat további késlekedésre.

Az atomkísérletek betiltását nemcsak hasznos első lépésnek tekintjük az atomfegyverek betiltása felé vezető úton, hanem rendkívül fontos tényezőnek, amely a nemzetközi feszültségek csökkenéséhez vezet, amit az emberek megkönnyebbüléssel üdvözölnek majd.

A lengyel delegáció természetesen a politikai bizottságban még részletesebb megjegyzéseket terjeszt majd elő a leszerelés problémájához.

Ha már a leszerelés témájánál tartok, szeretném annak jelentőségét aláhúzni Lengyelország létfontosságú érdekei szempontjából. Ugyanis ami bennünket illet, a felfegyverkezés mindenekelőtt az európai helyzettel kapcsolatos, a Németországgal szomszédos területek helyzetével.

A Német Szövetségi Köztársaság felfegyverzése, területén fegyverek és csapatok összevonása olyan politikát jelent, amely Európában és az egész világon a béke ügyét nagyon veszélyezteti, annyival is inkább, mert olyan államról van szó, ahol a militarista és revansista tendenciák és érzelmek egyáltalán nem tűntek el és nem csekély befolyással rendelkeznek. Németországnak nem szabad Európa közepén nukleáris lőporos hordóvá változnia.

Megértjük a német nép nemzeti egységre irányuló jogos törekvését és Európa érdekében kedvezően fogadjuk. Ha a Német Demokratikus Köztársasághoz fűződő kapcsolataink példáját tekintjük, láthatjuk, hogy a lengyel nép jó és baráti viszonyban élhet a német néppel. Azt is tudjuk, hogy a Német Szövetségi Köztársaságban a közvélemény jelentős része a Lengyelországgal való jó viszony mellett van.

Németország békeszerető és demokratikus állammá való egyesülésének folyamata azonban csak akkor fejlődhet kedvezően, ha ehhez megfelelő atmoszférát teremt a nemzetközi feszültség csökkenése, a leszerelés, Németország szomszédaiban a biztonság érzésének növekedése, amit csak a két német állam kölcsönös megértése és egymáshoz való közeledése idézhet elő. Ez a folyamat nem valósítható meg nemzetközi feszültség, revansista követelések, újrafelfegyverkezés közepette és minden bizonnyal nem a közzétett nyilatkozatokba foglalt irányelvek mentén, amelyek a valóságban a Német Demokratikus Köztársaságnak a Német Szövetségi Köztársaság és a NATO által való elnyelését hirdetik meg.

A fennálló feszült atmoszférát még élesztik a nyugati határainkra vonatkozó revizionista követelések. Ebben az összefüggésben hangsúlyoznunk kell, hogy ez a határ végleges, sérthetetlen és nem lehet semmiféle egyezkedés tárgya. Hisszük, hogy minden reálisan gondolkodó államférfi ennek tökéletesen tudatában van. A Lengyelországgal baráti kapcsolatokra törekvő országok diplomatái nagyon okosan teszik, ha ebből levonják a megfelelő következtetéseket.

Ellene vagyunk annak, hogy Európát egymással szemben álló blokkokra és katonai szövetségekre osszák fel. Jól ismert véleményünk az Észak-atlanti Paktumtól. A NATO-t minden lengyel ember a szervezet Németországgal kapcsolatos politikája alapján ítéli meg. Éppen azon veszélyek láttán, amelyeket Nyugat-Németországnak a NATO keretében történő felfegyverzése jelent országunk és Európa más országai számára, kötötték meg Lengyelország és szövetségesei a Varsói Paktumot, hogy az garantálja biztonságukat mindaddig, míg kiépül a kollektív biztonságnak olyan hatásos rendszere, amely Európa jelenlegi felosztottsága helyére lép. Semmiféle erőfeszítéstől nem fogunk visszariadni, amely hozzájárul e cél eléréséhez.

Addig az időpontig, míg egy ilyen európai kollektív biztonsági rendszer kialakul, támogatunk minden részmegoldást, amely ehhez a fő célhoz vezet, tekintet nélkül arra, hogy az illető megállapodás átfogó program része vagy különálló egyezmény eredménye. Ezért úgy tekintjük és fogjuk tekinteni egy olyan zóna megteremtését Európában, ahol a fegyverkezés korlátozott és ellenőrzés alatt áll, mint amely hasznos célokat szolgál.

Jelenleg még az ilyen javaslatok nem kerültek közel megvalósításukhoz. Éppen ellenkezőleg, terveket vetettek fel a nyugatnémet hadsereg atomfegyverekkel való felszerelésére. Ezeknek a terveknek a megvalósítása kétségtelenül a nemzetközi feszültség újabb növekedéséhez vezetne és azt követelné a fenyegetett nemzetektől, hogy levonják a következtetéseket biztonságuk megszilárdítása tekintetében. Nem szabad erre az útra lépni. Szeretnénk hozzájárulni ahhoz, hogy megakadályozzuk az események ilyen fordulatát.

Elnök úr: legyen szabad kormányom nevében a következő nyilatkozatot tennem:
Lengyelország biztonsága és az európai enyhülés érdekében;
a Varsói Paktum más tagjaival erről a kezdeményezésről folytatott tanácskozás után,
a Lengyel Népköztársaság kormánya kijelenti, hogy amennyiben a két német állam hozzájárul ahhoz, hogy területén hatásosan megtiltja atom- és hidrogénfegyverek gyártását és raktározását, a Lengyel Népköztársaság szintén kész arra, hogy ugyanilyen intézkedéseket hajtson végre saját területén.
Meg vagyok győződve, Elnök Úr, hogy ha ezt a kezdeményezést felkarolják, legalábbis kezdeti lépést teszünk egy olyan ügyben, amely nemcsak a lengyel nemzet, a német nép és jó kapcsolataik, de Európa és az összes nemzet jóléte szempontjából óriási mértékben hasznos lenne..."

David csehszlovák külügyminiszter ugyancsak az Egyesült Nemzetek közgyűlésén 1957. október 3-án bejelentette, hogy országa csatlakozik a Rapacki-tervhez és a javasolt zónához kíván tartozni.

A Német Demokratikus Köztársaság miniszterelnöke, Otto Grotewohl 1957. október 6-án az NDK megalakulásának nyolcadik évfordulóján tartott ünnepi beszédében közölte, hogy kormánya hozzájárul ahhoz a lengyel–csehszlovák kezdeményezéshez, amely atommentes övezetet kíván teremteni Közép-Európában, egy olyan övezetet, amely felölelné Németország mindkét részét, Lengyelországot és Csehszlovákiát.

(Forrás: Almási János id. mű, 197–201. o.)

27.

A SZOVJETUNIÓ KORMÁNYÁNAK JEGYZÉKE A HÁROM NYUGATI HATALOMHOZ (1958. november 27.)

„...Amikor a népek a hitleri Németország feletti győzelmet ünnepelték, Potsdamban összeült a Szovjetunió, az USA és Nagy-Britannia kormányfőinek konferenciája, hogy közös politikát dolgozzanak ki a háború utáni Németországra vonatkozólag. A potsdami egyezmény, amelyhez aláírása után nemsokára Franciaország is csatlakozott, összefoglalta a népeknek a német militarizmus elhárításáért folytatott harcukban szerzett történelmi tapasztalatait. Az egyezmény egész tartalma olyan feltételek megteremtésére irányult, amelyek kizárják annak a lehetőségét, hogy Németország egy sokadik alkalommal megint megtámadjon békeszerető országokat, továbbá arra irányult, hogy a német militaristák ne tudjanak még egy világháborút kirobbantani, és hogy Németország, miután egyszer s mindenkorra megszabadította magát a hódító politika délibábjától, szilárdan elinduljon a békés fejlődés útján...

A potsdami egyezmény első megsértése abban állott, hogy az USA, Nagy-Britannia és Franciaország kormányai nem voltak hajlandók a nevezett egyezményből folyó kötelezettségeiknek megfelelni, a Szovjetuniónak Nyugat-Németországból a szerződés szerinti terjedelemben ipari felszerelést átadni mint részbeni kártérítést azokért a pusztításokért és károkért, amelyeket a hitleri Németország agressziója a Szovjetunió népgazdaságának okozott.

A dolog azonban nem maradt ennyiben; évről évre jobban eltértek az USA, Nagy-Britannia és Franciaország kormányai azoktól az alapelvektől, amelyeken a potsdami egyezmény nyugodott. Ugyanezen az úton haladt Franciaország is, amely ugyan csak később csatlakozott a potsdami egyezményhez, de természetesen nem mentheti fel magát az egyezmény végrehajtásáért őt illető felelősség alól. Azzal, hogy a nyugati hatalmak hozzáfogtak Nyugat-Németország hadiipari potenciáljának helyreállításához, megerősítették és megszilárdították éppen azokat az erőket, amelyek Hitler hadigépezetét kovácsolták. Ha a nyugati hatalmak követték volna a potsdami egyezményt, akkor megakadályozták volna a német militaristák pozíciójának helyreállását, el kellett volna nyomniok a revansista tendenciákat, és nem lett volna szabad megengedniük, hogy Németország hadsereget szervezzen magának, és megsemmisítő fegyverek gyártásához szükséges ipart építsen fel. Ismeretes azon-

ban, hogy a három hatalom kormányai nemcsak hogy nem akadályozták meg, hanem éppen ellenkezőleg, szentesítették a nyugatnémet hadsereg megteremtését, és a potsdami egyezményben vállalt kötelezettségeik semmibe vételével erőltették a Német Szövetségi Köztársaság felfegyverkezését. Sőt nemcsak ezt tették, hanem Nyugat-Németországot a Szovjetunió háta mögött – ez mindenki előtt világos – és ellene megteremtett Észak-atlanti Blokkba bevonták, és most atom- és rakétafegyverekkel szerelik fel...

Az USA, Anglia és Franciaország politikája Nyugat-Németországot illetően oda vezetett, hogy megsértették a potsdami egyezmény rendelkezéseit is, amelyek arra irányultak, hogy biztosítsák Németország mint békeszerető és demokratikus állam egységét. És amikor a három nyugati hatalom csapatai által megszállt Nyugat-Németországot külön úton állammá, a Német Szövetségi Köztársasággá alakították, ugyanakkor Kelet-Németország számára – ahol azok az erők kerültek hatalomra, amelyek szilárdan elhatározták, nem engedik meg, hogy a német népet még egyszer katasztrófába sodorják – nem maradt más hátra, mint a maga részéről önálló államot alapítani.

Ily módon Németországban két állam alakult. Míg Nyugat-Németországban, amelynek fejlődését az USA, Anglia és Franciaország irányította, olyan kormány került hatalomra, amelynek képviselői a Szovjetunió iránti gyűlöletüket nem leplezték, és gyakran nyíltan kimutatták, hogy törekvéseik hasonlítanak a hitleri agresszorok terveihez, addig Kelet-Németországban olyan kormány alakult, amely visszavonhatatlanul szakított Németország agresszív múltjával. A Német Demokratikus Köztársaság állami és társadalmi életét olyan alkotmány irányítja, amely teljes egészében megfelel a potsdami egyezmény elveinek és a német nemzet legjobb haladó hagyományainak. A Német Demokratikus Köztársaságban a monopóliumok és a junkerek uralmát örökre megszüntették, a nácizmust kiirtották és más szociális és gazdasági reformok sorát hajtották végre, amelyek a militarizmus újjáéledése alól kirántották a talajt és a Német Demokratikus Köztársaságot az európai béke fontos tényezőjévé tették. A Német Demokratikus Köztársaság kormánya ünnepélyesen bejelentette, hogy a potsdami egyezményből származó kötelezettségeit szigorúan betartja, ezt egyébként a Német Szövetségi Köztársaság kormánya makacsul elkerüli.

A Német Szövetségi Köztársaság bevonása az Észak-atlanti Szövetségbe a Szovjetuniót rákényszerítette arra, hogy ellenrendszabályokhoz nyúljon, mert azokat a kötelezettségeket, amelyek a Szovjetuniót, az USA-t, Nagy-Britanniát és Franciaországot kötötték, a három nyugati hatalom megszegte, Nyugat-Németországgal és még előzetesen Olaszországgal szövetkeztek a Szovjetunió ellen, amely a fasiszta agresszorokkal szemben a harc fő terhét hordozta. Ez az elkülönült katonai egyesülés ugyanilyen mértékben más államok számára is fenyegetést jelent. Ilyen körülmények között a Szovjetunió kénytelen volt ugyanúgy, mint egy sor más európai ország, amely a német és az olasz fasizmus agresszióját elszenvedte, a saját védelmi szervezetét megalapítani és ebből a célból a Varsói Paktumot megkötni, amelyhez a Német Demokratikus Köztársaság is csatlakozott. Mindebből, amit itt elmondtunk, csak egy következtetést lehet levonni: a potsdami egyezményt a nyugati hatalmak durván megsértették. Az egyezmény hasonlít egy valamikor hatalmas és gyümölcsöt hozó, jelenleg azonban kivágott fához, amelyhez azonban még a szívünk is hozzá volt nőve. Azokat a fennkölt célokat, amelyek érdekében a potsdami egyezményt megkötöttük, a nyugati hatalmak már régen elvetették, gyakorlati tevékenységük Németországban éppen az ellenkezője annak, amit a potsdami egyezmény előír...

Visszaemlékezve minderre, a népek nem fogják megengedni és nem engedhetik meg Németország militarista alapokon való egyesítését. Van egy másik program Németország egyesítésére, az, amelyet a Német Demokratikus Köztársaság képvisel. Ez Németország békeszerető és demokratikus államként való egyesítésének programja és ezt a programot a népek csak üdvözölhetik. Csak egy út van megvalósítására: a megegyezés és a kapcsolatok a két német állam között, a német konföderáció megteremtése. Anélkül, hogy a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság szociális alapelveit érintené, e javaslat megvalósítása a két német állam kormányait és parlamentjeit békeszerető politika egységes pályájára irányítaná és biztosítaná a lassú közeledést és a két német állam egységes egésszé való összenövését...

Valóban ma minden Németországra vonatkozó egyezményből a szövetségesek csak egyet tartanak be: Berlin úgynevezett négyhatalmi státuszára vonatkozó megegyezést. Erre a státuszra támaszkodva kedve szerint intézkedik a három nyugati hatalom Nyugat-Berlinben, azt valamiféle állammá teszik az államban, és Nyugat-Berlinből aknamunkát végeznek a Német Demokratikus Köztársaság, a Szovjetunió és a Varsói Szerződés más tagállamai ellen. Az USA, Anglia és Franciaország akadálytalanul felhasználnak Nyugat-Berlinnel való összeköttetésük terén olyan közlekedési utakat, amelyek a Német Demokratikus Köztársaság területén és légterében húzódnak, pedig ezt az államot még csak el sem akarják ismerni...

A szovjet kormány még egyszer kinyilvánítja készségét, hogy bármikor részt vegyen a német békeszerződés előkészítésére irányuló tárgyalásokban. A békeszerződés hiánya azonban jelenleg semmiképp sem igazolhat arra irányuló kísérleteket, hogy Németország bármely részében megszállási rendszert tartsanak fenn...

Berlin négyhatalmi státusza annak idején azzal összefüggésben keletkezett, hogy Berlint mint Németország fővárosát jelölték ki a megszállás kezdeti időszakában Németország közigazgatását végző Ellenőrző Tanács székhelyéül. Ezt a státuszt a Szovjetunió egészen a jelen időpontig lelkiismeretesen tiszteletben tartotta, bár az Ellenőrző Tanács már tíz éve nem létezik, és Németországnak már régóta két fővárosa van. Ami az USA-t, Nagy-Britanniát és Franciaországot illeti, hogy ezek felhasználva Berlin négyhatalmi státuszát a saját céljaik érdekében – és a Szovjetunió, a Német Demokratikus Köztársaság és más szocialista országok kárára – a berlini megszállási jogaikkal való durva visszaélés útjára léptek...

A fentebb kifejtettekkel megegyezően, valamint a Német Demokratikus Köztársaság szuverenitásának tiszteletéből kiindulva, a szovjet kormány adott időpontban a Német Demokratikus Köztársaság kormányával tárgyalásokat kezd olyan funkcióknak a Német Demokratikus Köztársaságnak való átadásáról, amelyeket a szov-

jet szervek ideiglenesen a szövetségesek által kötött fent említett egyezmény, valamint a Szovjetunió és a Német Demokratikus Köztársaság közötti 1955. szeptember 20-i megegyezés alapján gyakoroltak.

A berlini kérdés legjobb megoldása természetesen az lenne, ha ez a megoldás a Németországra vonatkozó potsdami egyezmény végrehajtásán nyugodna. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha a három nyugati hatalom visszatalálna a Szovjetunióval együttesen követendő valamely politika útjára, amely megfelelne a potsdami egyezmény szellemének és elveinek.

A jelenlegi adottságok mellett ez a Német Szövetségi Köztársaságnak a NATO-ból való kilépését jelentené, a Német Demokratikus Köztársaságnak a Varsói Paktumból való egyidejű kilépésével, valamint azt a megegyezést, hogy a potsdami egyezmény alapelveivel összhangban nem lesznek egyik német államban sem haderők, kivéve amennyi a belső rend fenntartásához és a határok védelméhez szükséges. ...

Mivel a nyugati hatalmak elutasítják azt, hogy részt vegyenek a békeszerződés előkészítésében, és mivel a Német Szövetségi Köztársaság éppen ezeknek a hatalmaknak segítségével olyan politikát folytat, amely Németország egyesítését megakadályozza, a berlini kérdésben a legközelebbi jövőben önálló megoldást kell találni. Úgy kell eljárni, hogy Nyugat-Berlin ne legyen többé ugródeszka a szocialista országok, a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjetunió elleni erőltetett kém-, diverziós és más aknamunka, vagy az amerikai kormány vezető képviselőinek szavaival élve, a szocialista országok elleni »közvetett agresszió« számára.

Alapjában véve az USA, Nagy-Britannia és Franciaország csak azért érdekeltek Nyugat-Berlinben, mert a »frontvárost«, ahogy vásári zajjal Nyugaton nevezik, felvonulási területnek akarják felhasználni a szocialista országok elleni ellenséges tevékenység céljaira. Más hasznuk a nyugati hatalmaknak berlini megszálló jelenlétükből nincs. Nyugat-Berlin jogtalan megszállásának vége nem jelentene kárt sem az Egyesült Államok, sem Nagy-Britannia vagy Franciaország részére, ugyanakkor azonban az európai nemzetközi légkört jelentékenyen megjavítaná, és a kedélyeket az összes országokban megnyugtatná. ...

Mindezen meggondolások alapján a szovjet kormány a maga részéről lehetségesnek tartaná a nyugat-berlini kérdést a jelenlegi Nyugat-Berlin önálló politikai egységgé, szabad várossá való változtatásával megoldani, amely város életébe egyik államnak sem szabad beavatkoznia a jelenleg fennálló két német állam közül. Külön meg lehetne egyezni abban, hogy a szabad város területe demilitarizált legyen, és ott nem szabad megengedni semmiféle haderőt. Nyugat-Berlin szabad város saját kormánnyal rendelkezhet, és maga irányíthatja gazdasági életét, közigazgatását és más ügyeit.

A négy hatalom, amely a háború után Berlin közös közigazgatásában részt vett, valamint a két német állam kötelezhetnék magukat arra, hogy tiszteletben tartják Nyugat-Berlin mint szabad város státuszát, hasonlóképp, mint ahogy a négy hatalom az Osztrák Köztársaság által elfogadott semlegességi státuszra vonatkozólag tették.

A szovjet kormány a maga részéről nem emelne kifogást az ellen, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete is valamilyen formában részt venne Nyugat-Berlin szabad város státuszának biztosításában. ...

Ugyanakkor a szovjet kormány kész arra, hogy felvegye a tárgyalások fonalát az Amerikai Egyesült Államok és más érdekelt államok kormányaival Nyugat-Berlin demilitarizált szabad városi státuszának biztosításáról. Ha azonban ez a javaslat az USA kormánya számára elfogadhatatlan lenne, úgy nincs többé tárgyalási alap a berlini kérdésben a négy volt megszálló hatalom között. A szovjet kormány arra törekszik, hogy a szükséges változások a berlini viszonyokban majd nyugalmas körülmények között történjenek, sietség és szükségtelen súrlódások nélkül, a résztvevő felek érdekeinek legmesszebbmenő figyelembevételével. Nyilvánvalóan szükség lesz bizonyos időre ahhoz, hogy azok a hatalmak, amelyek Németországot a hitleri Wehrmacht megsemmisítése után megszállták, Nyugat-Berlin szabad várossá való nyilvánításáról megegyezzenek, feltéve természetesen azt, hogy a nyugati hatalmak erre a javaslatra kellő figyelmet fordítanak. Azzal is számolni kell, hogy tárgyalások lesznek szükségesek Berlin két részének városi hatóságai, valamint a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság között a felmerült kérdések rendezésére. Erre való tekintettel a szovjet kormánynak az a szándéka, hogy egy fél esztendeig semmiféle változtatást nem hajt végre az USA, Nagy-Britannia és Franciaország Nyugat-Berlinből a Német Szövetségi Köztársaságba történő katonai szállításainak jelenlegi feltételein. Ezt az időhaladékot teljesen elegendőnek tartja arra, hogy Berlin helyzetének megváltoztatásával kapcsolatban felmerülő kérdések egészséges rendezésének módját meg lehessen találni, az esetleges bonyodalmakat elhárítani, feltéve természetesen, hogy a nyugati hatalmak kormányai nem törekednek szántszándékkal ilyen bonyodalmak felidézésére. Az adott időhaladék folyamán a felek tettekkel bebizonyítják a berlini kérdés rendezése kapcsán, hogy nemzetközi enyhülésre törekednek.

Ha ezt a meghatározott határidőt nem használják ki megfelelő megegyezés elérésére, úgy a Szovjetunió megvalósítja a Német Demokratikus Köztársasággal kötött egyezmény alapján a tervezett rendszabályokat. Itt arra gondolunk, hogy a Német Demokratikus Köztársaságnak, mint egyébként minden önálló államnak, teljes mértékben illetékesnek kell lennie a saját területére vonatkozó kérdésekben, azaz ki kell fejtenie szuverenitását szárazföldön, vízen és a levegőben. Egyidejűleg megszűnnek majd az összes kapcsolatok a Szovjetunió Németországban tartózkodó haderőinek képviselői és más hivatalos személyiségei között és az USA, Nagy-Britannia és Franciaország hivatalos személyiségei és haderőinek megfelelő képviselői között a Berlint illető kérdésekben ...”

(Forrás: Almási János id. mű, 212–217. o.)

28.

A SZOVJETUNIÓ NÉMET BÉKESZERZŐDÉS-TERVEZETE ÉS A NYUGATI VÁLASZJEGYZÉKEK

(1959. január 10.)

„BÉKESZERZŐDÉS NÉMETORSZÁGGAL

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok, a Francia Köztársaság, Ausztrália, az Albán Népköztársaság, Belgium, a Belorusz Szovjet Szocialista Köztársaság, a Bolgár Népköztársaság, Brazília, a Magyar Népköztársaság, Görögország, Dánia, India, Olaszország, Kanada, a Kínai Népköztársaság, Luxemburg, Hollandia, Új-Zéland, Norvégia, Pakisztán, a Lengyel Népköztársaság, a Román Népköztársaság, az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság, Finnország, a Csehszlovák Köztársaság, a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság, a Dél-afrikai Unió, mint olyan államok, amelyek fegyveres erőikkel részt vettek a Németország elleni háborúban, a továbbiakban »szövetséges és egyesült hatalmak« elnevezéssel egyrészről, illetve Németország, jelenleg a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság által képviselve (vagy – ha a békeszerződés aláírásának időpontjáig a német konföderációt már megalkották – a német konföderáció, valamint a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság által képviselve), másrészről

kiindulva abból

a megállapításból, hogy annak a mélységesen visszás állapotnak a további fenntartását nem lehet megindokolni, hogy a háborús cselekmények befejezését követő 14. esztendőben még mindig külföldi csapatok tartózkodnak Németország felségterületén és a német nemzettől még mindig elragadják a lehetőséget, hogy teljes terjedelmében gyakorolja állami szuverenitását, egyenjogú kapcsolatokat tartson fenn más államokkal és hogy még mindig kívül áll az Egyesült Nemzetek Szervezetén;

a törekvésből, hogy a fennálló körülmények között meg lehessen valósítani az alapvető rendelkezéseket, amelyek a Hitler-ellenes koalíció dokumentumaiban és különösen a potsdami egyezményben szerepelnek;

a felfogásból, hogy a békerendezés hiánya nem engedi meg az igazságos viszonyok biztosítását a német nép jogos nemzeti érdekei számára, és hogy ez jelentős mértékben hozzájárul az európai feszültségek és ingatag helyzet elmélyedéséhez;

az egységes szándékból, hogy véglegesen lezárják azt a háborút, amelyet a hitleri Németország kirobbantott, és amely sok népnek, köztük a német népnek is, mérhetetlen balsorsot és fájdalmat okozott;

a felismerésből, hogy a német nép a háborús cselekmények befejezése óta lefolyt években sokszor bebizonyította, hogy elítéli azt a bűncselekményt, amelyet a német militarizmus által kirobbantott agresszió követett el Európa népei ellen;

a szilárd elhatározásból, hogy nem szabad megengedni, hogy Németország szomszédait vagy más államokat újból fenyegessen és újabb háborút indítson;

a kívánságból, hogy Németországnak békés és demokratikus fejlődést, és mint a népek családjának egyenjogú tagja számára más államokkal gyümölcsöző együttműködést biztosítsunk;

a meggyőződésből, hogy a békeszerződés megkötése rendkívüli jelentőségű lesz az európai biztonság és az egész világ békéjének megszilárdítása tekintetében;

a felfogásból, hogy Németországgal a békeszerződés megkötése szükséges és fontos lépés a német nemzeti egység megteremtése felé,

elhatározták

a jelen békeszerződés megkötését és ebből a célból alulírottakat mint teljhatalmú képviselőiket kinevezik, akik előírásos rendben és kellő formában talált teljhatalmú megbízásuk bemutatása után a következő rendelkezésekben egyeztek meg:

...

9. cikk. Az 1945-ös potsdami egyezménnyel összhangban

a) Németország lemond minden jogáról, jogcíméről és igényéről a volt német területekre attól a vonaltól keletre, amely a Keleti-tengertől, Swinemündétől valamivel nyugatabbra kezdődik, és onnan az Odera mentén a nyugati Neisse torkolatáig és a nyugati Neisse mentén a csehszlovák határig húzódik, beleértve a volt Kelet-Poroszország területét, valamint a volt Danzig város területét, amelyet a Lengyel Népköztársaság szuverenitása alá helyeztek, amit Németország elismer,

b) Németország lemond minden jogáról, jogcíméről és igényéről a volt Königsbergre és a környező vidékre, amely a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének szuverenitása alá került, amit Németország elismer.

10. cikk. Németország elismeri a müncheni egyezmény érvénytelenségét minden abból adódó következménnyel, és kijelenti, hogy a volt úgynevezett Szudéta-vidék területét örökre elismeri a Csehszlovák Köztársaság érinthetetlen állami területének.

11. cikk. Németország elismeri, hogy Elzász-Lotharingia a Francia Köztársaság területének része. A Saar-vidék Németország területállományához tartozik.

12. cikk. Németország elismeri és megállapítja határainak változásait és megszabását, úgy, ahogy a szomszédos államokkal 1945. májusa és 1959. január 1-e között kötött egyezmények elrendelték.

...

III. Németország és Ausztria

13. cikk. 1. Németország elismeri a független és demokratikus Ausztria visszaállításáról szóló 1955. május 15-én kelt államszerződés érvényességét és az Anschluss abban foglalt tilalmát.

2. Az államszerződéssel összhangban Németország tiszteletben tartja Ausztria szuverenitását és függetlenségét, s lemond Ausztriát és az osztrák felségterületet illető összes területi és jogi igényeiről.

3. Németország elismeri Ausztria állandó semlegességét abban a formában, ahogy az osztrák parlament 1955. október 26-án elfogadott osztrák szövetségi alkotmánytörvényben lefektette, és kötelezi magát annak tiszteletben tartására.

4. Az Anschluss veszélyének megelőzésére tilos minden politikai vagy gazdasági unió Németország és Ausztria között. Németország teljes mértékben elismeri felelősségét ebben a kérdésben, és semmiféle formában nem fog politikai vagy gazdasági unióra lépni Ausztriával. Németországnak nem szabad olyan szerződést kötnie Ausztriával, semmiféle olyan intézkedést tenni vagy rendszabályt foganatosítani, amely közvetve vagy közvetlenül előmozdítja a politikai vagy gazdasági uniót közte és Ausztria között, vagy amely kárt okozhat Ausztria területi integritása, politikai vagy gazdasági függetlensége tekintetében. Németország továbbá kötelezi magát arra, hogy a saját területén nem engedélyez olyan cselekedeteket, amelyek közvetve vagy közvetlenül ilyen uniót előmozdítanak, és meg kell akadályoznia minden olyan szervezet fennállását, újjáéledését és tevékenységét, amely célul tűzi ki Ausztriával politikai vagy gazdasági unió létesítését, vagy egy ilyen unió propagálását. ...

17. cikk. Németország kötelezi magát, hogy nem engedélyezi és büntetőjogilag üldözendőnek minősíti a Nemzetiszocialista Párt és ágazatainak vagy ellenőrzése alatt álló szervezeteknek újjáéledését, létezését és tevékenységét Németország területén, beleértve a politikai, katonai és félkatonai szervezeteket, valamint más hasonló pártoknak és szervezeteknek keletkezését és tevékenységét, különösen a revansista pártokat és szervezeteket, amelyek Németország határainak felülvizsgálatát követelik, vagy területi igényeket emelnek más államokkal szemben.

18. cikk. Németország kötelezi magát, hogy minden olyan szervezetet, köztük az emigránsok szervezeteit is, amelyek ellenséges tevékenységet fejtenek ki valamely Szövetséges vagy Egyesült Hatalom ellen, feloszlat, ilyen szervezetek létét és tevékenységét területén büntetőjogi üldözés kilátásba helyezésével nem engedélyezi. Németország nem fog olyan személyeknek politikai menedékjogot adni, akik a fentnevezett szervezetekhez tartoznak.

VI. Egyéb rendelkezések

19. cikk. Németország elismeri a nürnbergi nemzetközi katonai törvényszék ítéletét és más bíróságok olyan ítéleteit, amelyek a Németországon belül és kívül elkövetett bűncselekményekre nézve a nemzetközi katonai törvényszék statútuma előír..."

A NYUGATNÉMET KORMÁNY ÉS A HÁROM NYUGATI HATALOM VÁLASZJEGYZÉKEI

(1959. február 16.)

A nyugatnémet kormány és a három nyugati hatalom kormányai 1959. február 16-án átadták válaszjegyzékeiket a szovjet kormány január 10-i jegyzékére. A jegyzékeket a három nyugati hatalom és a Német Szövetségi Köztársaság január 27-én bejelentett Állandó Munkacsoportja, amely február 5-én ült össze Washingtonban, fogalmazta meg, és ezt követően a NATO Tanácsa is jóváhagyta.

Az NSZK kormány 1959. február 16-i jegyzéke a következőképpen hangzik:

„A Német Szövetségi Köztársaság gondosan megvizsgálta a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányának 1959. január 10-i jegyzékét. A szövetségi kormány nézete szerint a népek békés együttélésének érdekében elengedhetetlen, hogy minél hamarabb tárgyalások útján igazságosan rendezzék a német kérdést, és ezzel végre lerakják a tartós béke alapjait. A szövetségi kormány meggyőződése, hogy ilyen békét csak akkor lehet teremteni, ha az a nemzetközi jogi kötelezettségek tiszteletén nyugszik, és tekintetbe veszi az érintett népek, köztük a német nép nemzeti érdekeit. Az erőszak és az egyoldalú rendszabályok politikája nagyon komoly veszélyeket idézne elő.

Követve a német nép békére és szabadságra irányuló őszinte vágyát, a szövetségi kormány kezdettől fogva elutasította az erőszak alkalmazásának és az önkényes eljárás nemzetközi joggal ellentétes bármely formáját. Újból megerősíti ezt az elvét, és kész együttműködni az igazságos és tartós béke megteremtése érdekében. Minthogy azonban a békerendezés a súlyos problémák sorát veti fel, a szövetségi kormány azon a nézeten van, hogy elengedhetetlen az átfogó véleménycsere a német kérdés megoldásáért felelős hatalmak között az összes azzal összefüggő problémákkal együtt. Ebben az összefüggésben a szövetségi kormány hivatkozik 1958. november 17-i és 1959. január 5-i jegyzékére.

A szövetségi kormány tehát azon a nézeten van, hogy össze kellene hívni egy négyhatalmi konferenciát külügyminiszteri szinten ilyen véleménycsere céljából. A konferenciának a német kérdés összefüggéseivel és aspektusaival kellene foglalkoznia, ahogy ezek a Német Szövetségi Köztársaság, Franciaország, az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok között egyrészről és a Szovjetunió kormánya között másrészről lefolyt legutóbbi jegyzékcsere során felmerültek. Továbbá döntenie kell a négy külügyminiszternek a német részvétel formájáról."

—•—

Az amerikai kormány[23] 1959. február 16-i jegyzékének szövege a következő: „Az Egyesült Államok kormánya hivatkozik a Szovjetunió 1959. január 10-i jegyzékére. Az Egyesült Államok kormánya ismételten kifejezést adott annak a meggyőződésének, hogy Németország tartós felosztása veszélyezteti az európai biztonságot és a világbékét. Ezt a veszélyt még növeli az, hogy a kelet-németek állandóan és flagráns módon meg vannak fosztva emberi és alapvető szabadságjogaiktól. Az Egyesült Államok kormánya megkísérelt ezzel a problémával olyan gyorsan, ahogy csak lehetséges a Németországért felelős négy hatalom közötti tárgyalások során foglalkozni. Ebből a célból hajlandó volt komolyan megtárgyalni a program összes aspektusait. Ezt a hosszú ideje tanúsított magatartását utoljára 1958. szeptember 30-i és december 31-i jegyzékeiben mutatta ki az Egyesült Államok.

A szovjet kormány tudtul adta azt a szándékát, hogy egyoldalúan le fog mondani bizonyos nemzetközi megegyezéssel meghatározott Berlint illető kötelességeiről és jogairól. Ez egy olyan kísérletet bátorít s olyan kísérlethez vezethet, amelynek során felülvizsgálat alá vennék a nyugati hatalmaknak azt a jogát, hogy Berlinben legyenek és oda akadálytalan bejárásuk legyen. Nyilvánvaló, hogy ilyen szovjet kezdeményezés veszélyezteti a világ békéjét.

A nyugati hatalmak álláspontját december 31-i jegyzékük világosan tartalmazza. Nincs más választásuk, mint újból kijelenteni, hogy minden alkalmas eszközzel fenntartják maguknak berlini szektoraikkal való összeköttetést.

Berlin kérdése mellett a január 10-i szovjet jegyzék számos nyilatkozatot és javaslatot tartalmaz, amelyekkel az Egyesült Államok nem ért egyet. Az Egyesült Államok kormánya azonban nem indítványozza, hogy ezeket a dolgokat levélváltás útján beszéljék meg. Ez egyrészt azért történik, mert a megfelelő pontokkal kapcsolatos nézetét 1958. december 31-i jegyzékében és korábbi alkalmak során világosan kifejtette, másrészt mert nézete szerint sem polémia, sem a kielégítő megoldáshoz szükséges eszközök valamilyen korlátozásához való ragaszkodás nem segíti előbbre az ügyet.

Az Egyesült Államok kormánya kész a Szovjetunió, Franciaország, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok külügyminisztereinek konferenciáján részt venni, és kész arra is, hogy az összes javaslatokat azon a helyen és időben megvitassa, melyben megegyeznek közös találkozó létrehozatala érdekében. A helyben és az időpontban diplomáciai úton kell megegyezni. A konferencia foglalkozzék a német kérdéssel, annak össze aspektusaival és következményeivel, ahogy ezeket az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország, az Egyesült Királyság és a Német Szövetségi Köztársaság kormányai egyrészről és a Szovjetunió kormánya másrészről legutóbbi jegyzékváltásukban felvetették.

Indítványozzuk a konferenciára német tanácsadó meghívását és a vele való konzultálást."

(Forrás: Almási János id. mű, 219–226. o.)

[23] Az angol jegyzék megegyezik az amerikai kormány jegyzékének szövegével.

29

A MÁSODIK GENFI KÜLÜGYMINISZTERI KONFERENCIA DOKUMENTUMAIBÓL

(1959. május 11–június 20.)

A NYUGATI HATALMAK RÉSZLETES JAVASLATA A BERLINI KÉRDÉSBEN

(1959. május 26.)

Herter amerikai külügyminiszter 1959. május 26-án a genfi külügyminiszteri konferencián az előzőleg már május 14-én előterjesztett nyugati tervvel összefüggésben a következő részletes javaslatot terjesztette elő a berlini kérdés megoldására:

„I. A nyugati béketervre vonatkozó négyhatalmi megegyezés életbelépése után két héttel a négy hatalom Berlinben közös kiáltványt ad ki, amely a következőket rendeli el:

a) Németország egyesítéséig Nagy-Berlint – ahogy a németországi megszállási zónákról és Nagy-Berlin közigazgatásáról szóló jegyzőkönyvekben meghatározták és ahogy erről az Európai Tanácskozó Bizottságban 1944. szeptember 12-én megegyeztek és később ezt kiegészítették – osztatlan területként kell kormányozni és igazgatni.

b) A kiáltvány közzétételétől számított 60 napon belül alkotmányozó tanács ül össze Berlinbe, amelyre nézve a következő feltételek érvényesek:

1. Az alkotmányozó tanács száz tagból állana, akiket általános szabad, titkos és közvetlen választás útján jelölnek ki.

2. Nagy-Berlin egyetlen választási körzetet alkotna, amelyben a választásokat az arányos választójog alapján hajtanák végre.

3. Azok a politikai pártok, amelyek a legutóbbi községi választásokon Nyugat- és Kelet-Berlinben részt vettek, jelöltlistákat nyújtanának be.

4. Azok a német polgárok, akik a választás napján legalább 20 évesek és legalább hat hónapja Berlinben élnek, választójoggal rendelkeznének.

5. Az összes személyek, akik választójoggal rendelkeznek és legalább 25 évesek, választhatók.

6. A választások szabadságának biztosítására külön rendszabályokban kellene megegyezni.

7. Az alkotmányozó tanács, amelynek a választások után egy héttel kellene összeülnie, 60 napon belül alkotmányt és választójogi törvényt dolgozzon ki Nagy-Berlin számára. Az alkotmányjavaslatot és a választójogi törvényt a berlini lakosság elé terjesztenék népszavazásra, amelyet a 6. pontban előírt rendszabályokhoz hasonlóan biztosítanának, és az alkotmány- és választójogi törvényjavaslat elkészülését követő

harminc napon belül tartanának. Az alkotmány- és választójogi törvény életbe lép, ha a leadott szavazatok többségét megkapja.

II. A négy hatalom – amennyiben Berlin lakossága az alkotmányt megszavazza – a népszavazást követő egy héten belül kiáltványt tesz közzé, amelyben kijelenti, hogy

a) az alkotmány életbe lépett,

b) a várost az alkotmány rendelkezései szerint fogják vezetni.

A kormányzó hatóságok, amelyeket az alkotmány rendelkezései szerint választanak, a következő kivételekkel gyakorolják Berlinben a teljhatalmat:

1. A négy hatalomnak továbbra is joga van haderőket tartani Berlinben és ezeknek az erőknek a biztonságát megvédeni. A csapatok erejét a négy hatalom egyezménnyel határozná meg.

2. A négy hatalom egyhangú határozatával az alkotmány értelmében meghozott törvényeket 30 nappal törvényerőre való emelkedésük után semmiseknek és érvényteleneknek jelenthetnék ki vagy végrehajtásukat felfüggeszthetnék. Ezt a jogot azonban normális körülmények között csak akkor gyakorolhatnák, ha ez a következő területeken szükséges:

a) a leszerelés és demilitarizálás, beleértve a ezzel összefüggő tudományos kutatási területeket, valamint az ipar és a polgári repülés területén elrendelt tilalmakat és korlátozásokat;

b) a külföldi hatóságokkal való kapcsolatok;

c) a szövetséges haderők, családtagjaik, alkalmazottaik és képviselőik tekintélyének és biztonságának védelme és megőrzése, valamint immunitásuk védelme és más követelmények.

III. A négy hatalom megegyezne abban, hogy biztosítani kell személyek és áruk szabad és akadálytalan belépését Berlinbe szárazföldön, vízen és a levegőben.

IV. *a)* A négy hatalom minden olyan kérdésben, amely a négy hatalomnak Berlinben való jelenlétére vonatkozik, tárgyal a berlini kormánnyal.

b) Katonai rendőrőrjáratokat alkotnának, amelyek a négy ország haderőinek egy-egy tagjából állanának. Ezek minden olyan esetben illetékesek, amelybe katonai személyek bonyolódtak bele, mégpedig anélkül, hogy ezzel korlátozva lenne a berlini városi rendőrség joga arra, hogy a közrend megszegése esetén szükséges intézkedéseket megtegye.

V. *a)* A berlini kormány megkapná azt a felhatalmazást, hogy a vegyes német bizottság összes olyan javaslatait végrehajtsa, amelyeket Németország mindkét részében életbe léptettek, amennyiben ezek a javaslatok Berlinben alkalmazhatók.

b) Berlin polgárait megilletné az a jog, hogy azokon az össznémet választásokon részt vegyenek, amelyeket a német választójogi törvény életbelépése után tartanának.

VI. A német alkotmány elfogadása és össznémet kormány megalakítása után Berlin lenne az egyesített Németország fővárosa. Az össznémet kormány fel lenne hatalmazva arra, hogy Berlin kormányszervezetén olyan változtatásokat tegyen, amilyeneket Berlin státuszának ez a megváltoztatása szükségessé tesz.

VII. A békeszerződés életbelépése után a négy hatalom csapatainak állomásoztatása tekintetében azok a rendelkezések mérvadók, amelyek a szerződésben szerepelnek idegen csapatoknak Németországban való állomásoztatására vonatkozólag."

A SZOVJETUNIÓ JAVASLATA BERLIN KÉRDÉSÉBEN

(1959. június 9.)

Gromiko, a Szovjetunió külügyminisztere 1959. június 9-én a genfi külügyminiszteri konferencia titkos ülésén új határidős javaslatot terjesztett elő Berlinről, amelyet kombináltak az Össznémet Bizottság javaslatával. Gromiko külügyminiszter a következőképp fogalmazta meg ezt a javaslatot az 1959. június 10-i nyilvános munkaértekezleten:

„Arra törekedve, hogy közreműködjék tárgyalásaink eredményessége érdekében, a Szovjetunió kormánya ebben az irányban további fontos lépést tett. A konferencia résztvevői elé terjesztem a Szovjetunió kormányának új javaslatait, amelyekben a Szovjetunió kormánya a Német Demokratikus Köztársaság kormányával megegyezett.

A javaslatok a következőképpen hangzanak:

A Szovjetunió hajlandó a nyugati hatalmak álláspontjának tekintetbevételével lemondani a nyugat-berlini megszállási rezsim azonnali teljes megszüntetéséről. A Szovjetunió egyet tudna érteni a nyugati hatalmak bizonyos megszállási jogainak ideiglenes fenntartásával, de csak azzal a feltétellel, hogy ez az állapot csak pontosan meghatározott ideig, azaz egy évig állana fenn.

Ez alatt az idő alatt a két német állam intézkedéseket hajtana végre a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság képviselőiből álló össznémet bizottság megalakítására paritásos (1:1) alapon. Ez a bizottság mozdítaná elő a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság közötti kapcsolatok kiszélesítését és kifejlesztését. Konkrét intézkedéseket vitatna meg és dolgozna ki Németország egyesítésére, valamint megtárgyalná azokat a kérdéseket, amelyek a német békeszerződés megkötésének előkészítésével kapcsolatosak. Ha a bizottság megalakítására irányuló javaslat egyik vagy másik német állam számára elfogadhatatlannak tűnnék, akkor a négy hatalom ajánlhatja a két német állam kormányainak, hogy válasszanak a megnevezett feladatok megoldására irányuló együttműködéshez számukra elfogadható formát.

Hogy a német békeszerződés megkötése ne a végtelenségig húzódjék, az Össznémet Bizottság vagy valamely más testület működésére pontos határidőt kell megszabni: egy évet, amelynek folyamán a bizottság vagy más testület jusson közös megegyezésre a békeszerződés és Németország egyesítésének kérdésében.

A nyugati hatalmak bizonyos nyugat-berlini megszállási jogainak ideiglenes elismerése a nyugat-berlini kérdés ideiglenes rendezéséről szóló egyezmény megkötése mellett a következő rendelkezések alapján lehetséges:

A) A nyugati hatalmak szimbolikus kontingensre korlátozzák nyugat-berlini haderőiket és fegyverzetüket;

B) Nyugat-Berlin területén megszűnik minden ellenséges propaganda a Német Demokratikus Köztársaság és más szocialista államok ellen;

C) Minden olyan szervezetet feloszlatnak, amely Nyugat-Berlinben kémkedéssel és aknamunkával foglalkozik a Német Demokratikus Köztársaság, a Szovjetunió vagy más szocialista államok ellen;

D) A nyugati hatalmak kötelezik magukat arra, hogy Nyugat-Berlinben nem állomásoztatnak atom- vagy rakétatelepet.

Egy ilyen szerződés megkötése esetén a Szovjetunió hajlandó arra, hogy belemenjen Nyugat-Berlinnek a külvilággal fennálló kapcsolatai tekintetében annak a formának a fenntartásába, ahogy jelenleg ezek a kapcsolatok állanak. Egészében véve egy ilyen egyezmény, beleértve Nyugat-Berlinnek a külvilággal fennálló összeköttetéseinek kérdését, Nyugat-Berlin ideiglenes státuszát jelentené. Ezt a státuszt garantálhatná először is a négy hatalom (a szovjet delegációnak a garanciák tárgyában előterjesztett jegyzőkönyve alapján) és másodszor a Német Demokratikus Köztársaság kormánya, amely elvben kijelentette hajlandóságát arra, hogy elismeri Nyugat-Berlin megegyezés alapján létesült ideiglenes státuszát. Ha a nyugati hatalmak célszerűnek tartják, a garanciák kérdését vagy egy Berlin ideiglenes státuszáról szóló általános egyezménnyel, vagy egy más dokumentummal rendezni lehetne. Mindkét esetben a dokumentumot regisztrálni lehetne az Egyesült Nemzetek Szervezetében.

Ha megegyezés történne abban a tekintetben, hogy Nyugat-Berlinnek a szovjet kormány korábban megtett javaslata értelmében demilitarizált szabad városi státuszt adnak, úgy a szabad városnak a külvilággal való akadálytalan összeköttetésének garantálását fenn lehet tartani addig, míg Németország egyesítése nem történt meg.

A szovjet kormány indítványozza azon kötelezettségek betartásának ellenőrzését, amelyek Berlin ideiglenes státuszára vonatkozó egyezményből a résztvevők számára erednek, ellenőrző szerv létesítését az Egyesült Államok, a Szovjetunió, Anglia és Franciaország képviselőiből. A szerv feladata vigyázni arra, hogy a fenti kérdésekben létrejött megegyezést Nyugat-Berlin oldaláról ne sértsék meg, és megfelelő intézkedéseket tesz az ideiglenes státuszról szóló egyezmény betartásának biztosítására, anélkül, hogy a Német Demokratikus Köztársaság szuverén jogait érintené.

A szovjet delegáció indíttatva érzi magát a következő nyilatkozat megtételére:

Ha a nyugati hatalmak nem mennek bele abba, hogy egy évi átmeneti időre az úgynevezett minimális intézkedések végrehajtásra kerüljenek Nyugat-Berlinre vonatkozólag, akkor a Szovjetunió megtagadja hozzájárulását ahhoz, hogy a nyugatberlini megszállási rendszer folytatódjék.

Ha a nyugati hatalmak vagy Nyugat-Németország kormánya megakadályozná, hogy a megnevezett határidőn belül megegyezés útján megoldásra kerüljenek a békeszerződés megkötésével kapcsolatos kérdések, úgy a Szovjetunió más érdekelt hatalmakkal együtt, amelyek Németországgal háborús állapotban voltak, kénytelenítve érzi magát békeszerződést kötni a Német Demokratikus Köztársasággal.

A Szovjetunió kénytelen lenne így cselekedni, mert a nyugati hatalmak és a Német Szövetségi Köztársaság álláspontja következtében kiderülne, hogy lehetetlen

mindkét német állammal, vagy ezeknek az államoknak konföderációjával békét kötni."

Gromiko ezzel megjelölte azokat az indító okokat, amelyek a szovjet delegációt új javaslatainál vezetik, és hangsúlyozta, hogy a Szovjetunió őszintén érdekelt abban, hogy a nyugati hatalmakkal meg lehessen teremteni a megegyezést és a vitás kérdések ügyében megoldást lehessen találni. A Szovjetunió következetesen törekszik Nyugat-Berlin és a német békerendezés kérdésének közös megoldására. A szovjet delegáció vezetője ezután elemezte az általa benyújtott javaslatokat és felsorolta, milyen hatásuk lehetne megvalósításuk esetén Németország és Berlin helyzetére, és több kiegészítő felvilágosítást fűzött a Berlin kérdésében felvetett szovjet javaslatokhoz:

„A Szovjetunió eddig is és most is elvben ellenezte és ellenzi a megszállási rezsim fenntartását. Ha mégis hajlandók vagyunk a nyugat-berlini megszállási rendszer több, a béke ügyére káros következményének és jelenségének megszüntetése mellett bizonyos olyan megszállási jogok ideiglenes fenntartására, amellyel a három hatalom egyetért, úgy ezt csak a megegyezés kedvéért tesszük. Számolni kell azzal, hogy a nyugati hatalmak a jelen pillanatban nem akarnak megszállási jogaikról lemondani. Minthogy a Szovjetunió kormánya belemegy a nyugati hatalmak bizonyos megszállási jogainak ideiglenes elismerésébe és Nyugat-Berlinnek a külvilággal való összeköttetéseinek biztosításába olyan módon, ahogy az jelenleg fennáll, minden oka megvan elvárni azt, hogy erre válaszul bizonyos intézkedések történnek, amelyek már most a berlini helyzet javulásához vezetnének. Ezek az intézkedések alkotják a minimumát annak, amit tenni kellene, ha az ember tekintetbe veszi Berlin és egész Németország helyzetét."

Gromiko kijelentette, hogy a megszállási rezsim fenntartása Németországban 14 évvel a háború vége után ellene mondana mind a béke, mind a nemzetközi enyhülés érdekeinek: „A Szovjetunió új javaslatainak fő gondolata abban rejlik, hogy korrigáljuk Nyugat-Berlin és Németország egészének visszás helyzetét, amely katonai konfliktus veszélyét rejti magában; a Szovjetunió javaslatával reális alapot ad Németországgal kapcsolatos kérdések megoldására, beleértve a békeszerződést és Berlint, a szovjet kormány ezzel minden elképzelhető segítséget megad a külügyminiszteri konferencia sikeréhez. A Szovjetunió kormánya elvárja, hogy – midőn alapot kíván nyújtani az érdekelt államok álláspontjának közeledéséhez a német békeszerződés és Berlin kérdésében ahhoz, hogy már ezen a konferencián érezhető eredményeket érjenek el ezeknek a kérdéseknek megoldása terén – ezt a törekvését a konferencia többi résztvevői támogatni fogják."

Gromiko szovjet külügyminiszter június 12-én kijelentette, hogy a Szovjetunió javaslata nem diktátum, nem ultimátum és nem fenyegetés.

Az egyesztendős határidőt azért szabta, mert ezeknek a kérdéseknek megoldásával a megadott idő alatt készen kell lenni. Erről a határidőről azonban nem lehet még tárgyalni.

KÖZLEMÉNY A GENFI KÜLÜGYMINISZTERI KONFERENCIA ELNAPOLÁSÁRÓL
(1959. június 20.)

A genfi külügyminiszteri konferencia 1959. június 20-i munkaértekezletén a négy külügyminiszter a következő közleményben egyezett meg a konferenciának 1959. július 13-ig való elnapolásáról:

„Az 1959. május 11-én megkezdett genfi külügyminiszteri konferencián széles körű véleménycserét folytattak a résztvevő felek a napirendre tűzött kérdésekről. Az a felfogásuk, hogy további megbeszélések és tárgyalások szükségesek. A miniszterek megegyeztek abban, hogy a konferencia munkáját félbeszakítják és azt 1959. július 13-án Genfben folytatják."

(Forrás: Almási János, id. mű, 238–244. o.)

30.

A NÉMET EGYSÉG NÉPI TERVE
(1960. április 17.)

A Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottsága a Neues Deutschland hasábjain 1960. április 17-én nyílt levelet intézett Nyugat-Németország dolgozóihoz, amelyben kifejtette a német egység népi tervét. A nyílt levél többek közt a következőket tartalmazta:

„A német nép előtt ma csak három alternatíva áll:

Első alternatíva: a háború útja: az egyik német állam megpróbálja a másikat erőszakosan meghódítani. Ez egyértelmű egy borzalmas testvérháborúval, olyan háborúval, amelyben német munkások német munkások ellen, német parasztok német parasztok ellen, német polgárok német polgárok ellen harcolnak, és amely atomfegyverekkel vívott világháborút váltana ki, úgyhogy a következmények tekintetében nem merülhet fel kétség.

Ez a jelenlegi bonni kormány politikája, amely a »felszabadítás« jelszavával testvérháborút és revanshadjáratot tervez, ha atomfegyverek segítségével végrehajtott zsarolási kísérletei nem vezetnek sikerhez. Nyíltan megmondjuk nektek: semmiféle zsarolási kísérlet és revansháborúval való fenyegetés nem tehet hatást a Német Demokratikus Köztársaságra és a szocialista táborra. A világ erőviszonyai – ezt mindenki láthatja – ma olyanok, hogy a nyugatnémet militaristák számára egész Németország felett a hatalom megragadása egyszer s mindenkorra ki van zárva. A villámháború villámöngyilkosság lenne. 1960 nem 1933...

Második alternatíva: Németország kettészakadásának elmélyülése: sikerül kívülről jövő erős behatással és maguknak a németeknek az ellenállásával a háborút megakadályozni. Ezzel ugyan a béke meg van mentve, de a két német állam közös megértése nélkül még mindig nem kerülne sor közeledésre közöttük vagy legalábbis az egyesítés folyamatának megindítására. Így 20-30 év veszhet el az egyesítés szempontjából. Ez az adenaueri politika elgondolása, mert ha az agresszív militarista tervek nem jutnak szóhoz, a jelenlegi bonni kormány mindenestre meg akarja akadályozni Németország egyesítését...

Harmadik alternatíva: megértés és béke: Kelet és Nyugat munkásai megértik egymást, és közös harcuk révén kivívják a két német állam kölcsönös megértését. Ebben az esetben a két német állammal kötött békeszerződés véglegesen megszün-

tetné a második világháború maradványait. A harmadik világháború útját elzárnák. A nyugatnémet militarizmus ki lenne kapcsolva. Kelet és Nyugat német munkásainak közös egyetértése nemzeti kompromisszum alapján történnék, amely nemcsak Nyugat-Németország és a Német Demokratikus Köztársaság munkásai, hanem a lakosság más osztályai és rétegei számára is elfogadható, sőt a nyugatnémet burzsoázia számára is. Ez az egyetlen lehetséges terv Németországra vonatkozóan, minden értelmes és felelősségérzettel rendelkező német terve. Ez a német egység népi terve.

A német nép egységtervének megvalósítását a küszöbönálló csúcskonferencia döntő módon előmozdítja... A német nép számára a csúcskonferencia azt jelenti, hogy ott megegyezésre jutnak a békés egymás mellett élés elve alapján, a nyugatnémet revanspolitikusok és militaristák pedig olyan leckét kapnak, amelyből végleg megértik, hogy háborús terveik az egész világ összes népének ellenállásába ütköznek és egyszer s mindenkorra kudarcra vannak ítélve.

A béke biztosításához mindenekelőtt az tartozik, hogy a nyugat-berlini háborús tűzfészket el kell oltani. Nyugat-Berlin kérdését nem mi, hanem a nyugatnémet militarizmus újjáéledése, Nyugat-Berlin zavarkeltő és agressziós központként való felhasználása vetétte fel. Nyugat-Berlin Adenauer és Strauss háborús terveiben a zavarkeltés és az aláaknázó tevékenység központja a Német Demokratikus Köztársaság és más szocialista országok ellen, valamint ugródeszka az agresszióhoz. Hogy ez a politika mivel fenyegeti Nyugat-Berlin népét, az a bonni urak számára teljesen közömbös. Az összes nagyhatalmak által visszásnak tekintett nyugat-berlini helyzetet tehát mind a németek, mind az összes többi nép érdekében tisztázni kell. Bár Nyugat-Berlin a Német Demokratikus Köztársaság közepén fekszik és jogilag annak felségterülete, az enyhülés és a megértés érdekében egyetértünk Nyugat-Berlin demilitarizált szabad várossá való nyilvánításával. Azon a nézeten vagyunk, hogy ez az összes résztvevő számára jó és elfogadható megoldás. Mindenki nyerne vele. Azt nyernénk, hogy a legveszélyesebb konfliktusokkal fenyegető tűzfészek eloltásával a béke biztosabbá válnék. Természetesen nem téveszthetjük szem elől, hogy bár az összes érdekelt elismeri, hogy a nyugat-berlini helyzet visszás és meg kell változtatni, azonban bizonyos presztízskérdések a nyugat-berlini kérdés egyetlen célszerű és okos megoldását jelenleg még megnehezítik. Ezek a presztízskérdések azonban alaptalanok. Miért veszítenének tekintélyükből a nyugati hatalmak, ha beleegyeznek a második világháború e veszélyes maradványának likvidálásába, csapataikat kivonnák Nyugat-Berlinből és a megszállási statútumról lemondanának?...

A helyzet megkönnyítése érdekében azonban mi egyetértenénk egy közbenső megoldással, amelynek során meg lehetne teremteni az érdekeltek között a bizalom szükséges mértékét. Azonban még egy ilyen közbenső megoldás céljából is Nyugat-Berlinben legalább olyan feltételeket kellene teremteni, hogy ezt a területet ne lehessen felhasználni támaszpontként mindenféle szabotázs és zavarkeltő tevékenységhez, háborús kihívásokhoz és a harc más ilyen formáihoz a Német Demokratikus Köztársaság, a Szovjetunió és más szocialista országok ellen...

A békeszerződés megkötése mindkét német állammal, amivel a csúcskonferencia szintén foglalkozni fog, megoldaná Nyugat-Berlin kérdését is, ha korábban nem kerülne sor annak megoldására. A békeszerződés a második világháború összes maradványait felszámolná, a német militarizmust kiküszöbölné, a legjobb alapokat teremtené a két német állam közötti megértéshez és konföderáció útján való lassú egyesítésüket döntően megkönnyítené. Ezért nemcsak egész Németország munkásosztályának, hanem más osztályainak és rétegeinek is érdeke, hogy közösen hassanak ilyen irányban a csúcskonferenciára. Ezért javasolta a Német Demokratikus Köztársaság, hogy közös békedelegációt küldjenek a két német állam képviseletében a csúcskonferenciára. Ez a delegáció egységesen összefoglalná a két német állam közös érdekeit és az lenne a feladata, hogy felkérje a csúcshatalmakat, hogy a konferencián meg lehessen világítani a két német állam véleményét a békeszerződés megkötéséről és a német kérdés békés rendezéséről... Néhányan önök közül, kedves kollégáim és elvtársaim, felvetik a kérdést, mi legyen akkor, ha a nyugati hatalmak makacsul megtagadnák a két német állammal való békeszerződés megkötését, mert nem akarnak a Német Demokratikus Köztársasággal együtt szerepelni az aláírók között. Ha a két német állam korábban megegyezik egymással, ilyen helyzet aligha keletkezhet. Arra az esetre azonban, ha önöknek most még nem sikerülne a jelenlegi bonni kormányt rávenni arra, hogy az egyetértés útjára lépjen, fennáll az a lehetőség, hogy a nélkülözhetetlen békeszerződés kidolgozása után a Hitler-ellenes koalíciónak azok a tagállamai, amelyek úgy kívánják, kössék meg a békeszerződést a Német Demokratikus Köztársasággal és akik úgy kívánják, Nyugat-Németországgal. Arra a legutolsó esetre, hogy a nyugati hatalmak és Bonn minden békeszerződést elutasítanak, a Hitler-ellenes koalíciónak azok a hatalmai, amelyek úgy kívánják, a békeszerződést egyedül a Német Demokratikus Köztársasággal kötnék meg. Természetesen törekedni fogunk arra, hogy ebben az esetben a békeszerződésben tekintetbe vegyük a nyugatnémet lakosság érdekeit is. Természetesen így a német kérdés megoldása sokkal bonyolultabb, mint a két német állammal kötött békeszerződés esetében. Egyidejűleg ezen az alapon meg lehetne oldani Nyugat-Berlin kérdését is...

Nyugat-Németországban vannak komoly és jóhiszemű emberek, akik azt mondják: a két társadalmi rendszer nem illik össze, hogyan lehetséges így az egyesítés? A probléma nem abban rejlik, hogy két társadalmi rendszer van Németországban, hanem abban a tényben, hogy a mai nyugatnémet állam militarista állam, agresszív terveket sző, míg a Német Demokratikus Köztársaság szocialista békeállam, amelytől minden agresszív szándék és tevékenység alapvetően távol áll. Természetesen problémát jelent az, hogy Németországban két társadalmi rendszer áll fenn és ezt a problémát nem lehet egyszerűen megoldani. Ha azonban nem akarunk lemondani az egyesítésről, vagy nem akarunk egymás ellen háborút viselni, nem marad más hátra, mint hogy a társadalmi rendszerek különbözősége ellenére biztosítsuk egy német konföderáció keretében a két német állam maximális közeledését, békés együttműködését és a szakadék áthidalását. A két német állam békés együttélése keretében a két társadalmi rendszer versengene egymással, és megmutatná, melyik tudja a legtöbbet nyújtani a német nép számára..."

A Német Demokratikus Köztársaság Kormánya ehhez az egyesítési tervhez a Népi Kamarában 1960. április 25-én adott nyilatkozattal csatlakozott.

(Forrás: Almási János, id. mű, 263–266. o.)

31.

A NYUGATI KORMÁNYFŐK A PÁRIZSI CSÚCSKONFERENCIA KUDARCÁRÓL

(1960. május 17.)

A meghiúsult párizsi csúcskonferenciával kapcsolatban a három nyugati kormányfő, Dwight D. Eisenhower, Charles de Gaulle és Harold MacMillan 1960. május 17-én a következő kommünikét tette közzé:

„Az Egyesült Államok elnöke, a Francia Köztársaság elnöke és az Egyesült Királyság miniszterelnöke megállapítják, hogy a Szovjetunió Minisztertanácsa elnökének magatartása miatt nem volt lehetséges a csúcskonferencián megkezdeni azoknak a problémáknak a megvizsgálását, amelyeket megegyezés szerint az állam- és kormányfőknek meg kellett volna vitatniok. Sajnálják, hogy ezek a viták, amelyek fontosak lettek volna a világbéke szempontjából, nem folyhattak le. A maguk részéről szilárd meggyőződésük, hogy az összes fontos nemzetközi kérdést nem erőszak alkalmazásával vagy azzal való fenyegetéssel, hanem békés módon, tárgyalások útján kell rendezni. Hajlandók bármilyen alkalmas időben a jövőben ilyen tárgyalásokon részt venni."

Hruscsov, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke a tárgyalásokon való részvételét olyan feltételektől tette függővé, amelyeket Eisenhower elnök elutasított:

„Ha az Egyesült Államok elhatározták magukat arra, hogy elítélik amerikai katonai repülőgépeknek a Szovjetunió légterébe orvul történő behatolását (az U 2-es repülőgépnek Szverdlovszkba 1960. május 1-jén történt behatolásáról van szó), és nyilvánosan sajnálatát nyilvánítja a behatolás felett, a felelősöket megbünteti, és ígéretet tesznek arra nézve, hogy a jövőben hasonló sérelmek nem lesznek, akkor hajlandók vagyunk – a biztosítékok megadása után – a csúcskonferencián részt venni."

(Forrás: Almási János, id. mű, 267. o.)

32.

A HÁROM NYUGATI HATALOM VÁLASZJEGYZÉKE LENGYELORSZÁGNAK A NÉMET–LENGYEL HATÁR KÉRDÉSÉBEN[24]

(1960. augusztus 12.)

A három nyugati hatalom 1960. augusztus 12-én válaszjegyzéket nyújtott át a lengyel kormánynak arra a jegyzékre, amelyet 1960. július 20-án a lengyel kormány küldött a német–lengyel határ kérdésében. A három nyugati hatalom jegyzékét a NATO Tanácsa jóváhagyta, és a három jegyzék tartalmilag lényegében véve azonos. Az amerikai jegyzék szövege a következő:

„A külügyminiszter a Lengyel Népköztársaság nagykövete őexellenciájának tiszteletét fejezi ki, és szíves engedelmével hivatkozik a lengyel nagykövetség 1960. július 20-i jegyzékére, amelyben felkérte az Egyesült Államok kormányát, hogy fejtse ki nézeteit bizonyos, a Német Szövetségi Köztársaságot és az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét érintő kérdésekben – különös tekintettel a német–lengyel határ megállapítására. Mint a lengyel kormány tudja, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormányfői amikor a berlini (potsdami) konferencia eseményeiről készült jegyzőkönyv IX. *B.* cikkelyében meghatározták, hogy mely volt német területek kerüljenek a lengyel állam igazgatása alá, hangsúlyozták azt a nézetüket, hogy Lengyelország nyugati határainak végleges megszabása a békerendezésre vár. Az Egyesült Államok kormányának magatartása ebben a kérdésben változatlan. Egészen világos előfeltétele a békerendezésnek, amelynek az összes résztvevő érdekeire tekintettel kell lennie, egy olyan reprezentatív és felelős német kormány megalakítása, amely abban a helyzetben van, hogy az egész német nép nevében tárgyalhat a békeszerződésről, azt megkötheti és a szerződés betartását is szavatolhatja. Ez nemcsak az Egyesült Államok, hanem a Német Szövetségi Köztársaság kormányának is az álláspontja. A Német Szövetségi Köztársaság sohasem kereste meg NATO szövetségeseit, hogy támogassák területi követeléseiket és ilyen támogatást nem is kapott, de nem is törekszik a valóságban ilyen követelések megvalósítására. A NATO tisztára védelmi szerződés, amelynek tagjai teljes mértékben a nyilvánosság előtt kötelezték magukat arra, hogy az álla-

[24] A hivatkozott lengyel jegyzék – amint a közölt válaszból is kitűnik – világos állásfoglalást vár a nyugati hatalmaktól az Odera-Neisse határ vonatkozásában.

mok közötti viszonyaikban nem alkalmaznak erőszakot, és nem fenyegetnek erőszak alkalmazásával olyan formában, amely az Egyesült Nemzetek célkitűzéseivel ne lenne összeegyeztethető. Nincs olyan kölcsönös kötelezettségvállalás a NATO országok között, amely ne lenne köztudomású. A német szövetségi kormány szóvivői, köztük Adenauer kancellár, többször hangot adtak annak a meggyőződésüknek, hogy az újból egyesített Németország határainak megállapításánál ne alkalmazzanak erőszakot és nem is fognak alkalmazni. Ha gondosan elolvassuk annak a beszédnek teljes szövegét, amelyet Adenauer kancellár Düsseldorfban július 10-én tartott, úgy abban megtaláljuk azt a megállapítást, hogy Adenauer kancellár a határok kérdését csak a német békerendezés tárgyalásai útján szándékozik megoldani. Az Egyesült Államok kormánya megérti a Lengyel Népköztársaság kívánságát, hogy szeretné a határok kérdését véglegesen megoldani – ebben a kívánságban osztozik a német nép is. Világos azonban, hogy ezt a kívánságot csak akkor lehet teljesíteni, ha ki lehet küszöbölni a békerendezés akadályait. A lengyel kormány ismeri az Egyesült Államok állandó fáradozásait, hogy ezeket az akadályokat legyőzze, és hogy elkerülje Németország kettéosztottságának hosszabb időn át való fennmaradását, mert midőn ez a körülmény akadályozza a valóságos békerendezést, a Potsdamban meghozott határmegállapodásokból eredő bizonytalanságot is meghatározatlan időre meghosszabbítja. Az Egyesült Államok kormánya reméli, hogy végül az összes résztvevő hatalmak felismerik Németország békében és szabadságban való egyesítésének szükséges voltát. Csak ezen a bázison lehet rendezést elérni és megteremteni az alapot Németország és összes szomszédai közötti normális és harmonikus kapcsolatok megteremtéséhez."

(Forrás: Almási János, id. mű, 270–271. o.)

33.

AZ NDK RENDELETE AZ NSZK ÁLLAMPOLGÁRAINAK A DEMOKRATIKUS BERLINBE VALÓ UTAZÁSÁRÓL (1960. szeptember 8.)

— . —

„A Német Demokratikus Köztársaság Belügyminisztériuma 1960. szeptember 8-án a következő rendeletet adta ki:

„A két német állam közötti utasforgalomról szóló 1953. november 21-i rendelet 2. §-ának kiegészítéséül elrendeljük:

1. § /1/ A Német Szövetségi Köztársaság polgárainak a Német Demokratikus Köztársaság fővárosába, Berlinbe (a demokratikus Berlinbe) való belépésükkor az előírt ellenőrző helyeken engedélyt kell felmutatniok.

/2/ A Német Demokratikus Köztársaság fővárosába, Berlinbe (a demokratikus Berlinbe) való belépéshez az engedélyt – az NSZK állampolgárai számára – a Német Demokratikus Köztársaság polgárai vagy olyan intézményei kérhetik, amelyeknek székhelye a demokratikus Berlinben van, vagy pedig maguk a Német Szövetségi Köztársaság polgárai.

/3/ A kérelmeket a német népi rendőrség illetékes hivatalaiban lehet benyújtani.

/4/ Megengedhető, hogy valaki a Német Demokratikus Köztársaság fővárosába (a demokratikus Berlinbe) való belépésre olyan engedélyt kap, amely egy meghatározott időtartamon belül – ez azonban nem lehet három hónapnál több – többszöri belépésre is lehetőséget ad.

2. § Gyermekeket a betöltött 14. életévükig, ha felnőttek kíséretében utaznak, a kísérő személy engedélyébe kell bevezetni.

3. § Ez a rendelet 1960. szeptember 9-én 0 óra 0 perckor lép életbe."

— . —

Ernst Lemmer, a nyugatnémet össznémetügyi miniszter 1960. szeptember 9-én kijelentette:

„Ez a rendelet flagráns megsértése a négyhatalmi státusznak és további támadás a status quo ellen. A zóna hatalmasságai ezzel sajnálatos módon kiélezik a helyzetet. Az intézkedés azt mutatja, hogy a pankowi kormány fél attól, hogy a nyugatnémet látogatók révén az emberek összehasonlítást tesznek Berlin nyugati és keleti része között."

— . —

A berlini szenátus egyik szóvivője kijelentette 1960. szeptember 9-én:

„A zóna hatóságainak új intézkedése törvénytelen. Megsérti a szabad személyforgalmat Berlinen belül és az egész Berlinben nem illetékes zónahatóságok hivatali túlkapását jelenti. Újabb alkotóeleme annak a kísérletnek, hogy megkülönböztetéssel lazítsák a kapcsolatokat és a jogegyenlőséget Nyugat-Németország és Nyugat-Berlin között és Berlin négyhatalmi státuszát aláássák. Nyilvánvaló, hogy az elmúlt hét törvénytelen intézkedései egy tervszerű és hosszú lejáratú kampánynak a részét jelentik, amely a helyzetet jelentősen kiélezi. Ezért a felelősség egyértelműen a szovjet zóna hatalmasságait terheli. A felelősséget azonban végeredményben a Szovjetunió viseli. A berlini szenátus azonnal felvette a kapcsolatokat a három nyugati hatalommal és a szövetségi kormánnyal."

— . —

Az amerikai külügyminisztérium 1960. szeptember 9-én a következő nyilatkozatot tette közzé:

„Az amerikai kormány álláspontját a berlini személyforgalom kérdésében a brit, a francia és az amerikai bonni nagykövetek egyértelműen körvonalazták abban a nyilatkozatukban, amelyet 1960. szeptember 3-án az utóbbi hét kelet-német akciójával kapcsolatban kiadtak. Ennek az akciónak az volt a célja, hogy megakadályozzák nyugatnémet polgárok beutazását Berlinbe . . ."

(Forrás: Almási János, id. mű, 271–272. o.)

34.

A VARSÓI SZERZŐDÉS ÁLLAMAINAK ÉS A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG NÉPI KAMARÁJÁNAK NYILATKOZATA A BERLINI HELYZETRŐL (1961. augusztus 11.)

1. A Varsói Szerződés tagállamainak nyilatkozata

1961. augusztus 13-án a Varsói Szerződés államai nyilatkozatot tettek közzé a nyugat-berlini szektorhatáron foganatosított védelmi rendszabályokról. A nyilatkozat szövege a következő:

„A Varsói Szerződésben részt vevő államok kormányai több éve törekednek a Németországgal való békerendezésre. Abból indulnak ki, hogy ez a kérdés már régen megérett a tárgyalásra és nem tűr további halasztást. Mint ismeretes, a Szovjetunió kormánya a Varsói Szerződés Szervezetéhez tartozó összes állam teljes egyetértésével és támogatásával a hitleri fasiszta Németország elleni háborúban részt vett államok kormányainak azt a javaslatot tette, hogy kössenek békeszerződést mindkét német állammal, és ezen az alapon oldják meg Nyugat-Berlin kérdését, megadva annak egy demilitarizált szabad város státuszát. Ez a javaslat tekintetbe veszi a reális helyzetet, amely a háború utáni időben Németországban s Európában kialakult. Nem irányul senkinek az érdeke ellen, és csak az a célja, hogy a második világháború maradványait eltakarítsa és a világbékét megerősítse.

A nyugati hatalmak kormányai eddig nem mutatkoztak hajlandóknak arra, hogy az összes érdekelt országok közötti tárgyalások útján közös megoldáshoz jussunk. Sőt: a nyugati hatalmak a szocialista országok békeszerető javaslataira fokozott háborús előkészületekkel, a háborús hisztéria szításával és katonai erőszakkal való fenyegetődzéssel válaszoltak. Több NATO-ország hivatalos szóvivői adták tudtul haderőik megerősítését és részleges katonai mozgósítási terveiket. Sőt néhány NATO-országban terveket tettek közzé a Német Demokratikus Köztársaság felségterülete elleni katonai invázióról. Az agresszív erők kihasználták a békeszerződés hiányát, hogy Nyugat-Németország militarizálását erőltessék és gyorsított ütemben erősítsék a Bundeswehrt, amelyet a legmodernebb fegyverekkel szerelték fel. A nyugatnémet revansisták nyíltan követelik, hogy atom- és rakétafegyvereket bocsássanak Nyugat-Németország rendelkezésére.

A nyugati hatalmak kormányai, amelyek Nyugat-Németország felszerelését mindenképp előmozdítják, ezzel durván megsértik a legfontosabb nemzetközi egyez-

ményeket, amelyek a német militarizmus kiirtását és bármely formában való újjáéledésének megtiltását rendelik el.

A nyugati hatalmak nemcsak hogy nem fáradoztak a nyugat-berlini helyzet normalizálásán, hanem még inkább központként használják fel Nyugat-Berlint a Német Demokratikus Köztársaság és a szocialista közösség más államai elleni aknamunkához. Nincs a világon még egy olyan hely, ahol külföldi államoknak annyi kém- és felforgató központja lenne és ahol olyan büntetlenül működhetnének, mint Nyugat-Berlinben. Ez a számos felforgató központ ügynököket csempész a Német Demokratikus Köztársaságba, hogy ott különböző diverziós cselekményeket hajtsanak végre. Kémeket toboroznak és ellenséges elemeket, a Német Demokratikus Köztársaságban végrehajtandó szabotázsakciók és zavargások szervezésére izgatnak.

A Szövetségi Köztársaság uralkodó körei és a NATO országok kémszervezetei felhasználják a nyugat-berlini határon uralkodó jelenlegi közlekedési helyzetet, hogy a Német Demokratikus Köztársaság gazdasági életét aláássák. A Szövetségi Köztársaság kormányszervei és hadiipari konszernjei csalással, korrupcióval és zsarolással ráveszik a Német Demokratikus Köztársaság lakosságának bizonyos ingatag részét arra, hogy Nyugat-Németországba távozzék. Ezeket a becsapott embereket belekényszerítik a Bundeswehrbe, nagy arányokban beszervezik őket különböző országok kémszervezeteibe, majd mint kémeket és szabotőröket újból visszaküldik a Német Demokratikus Köztársaságba. A Német Demokratikus Köztársaság és más szocialista országok elleni ilyen diverziós tevékenység előmozdítására még külön pénzügyi alapokat teremtenek. Adenauer nyugatnémet kancellár nemrég felszólította a NATO-országokat, hogy ezt az alapot növeljék meg. Jellemző, hogy a Nyugat-Berlinből kiinduló aknamunkát az utóbbi időben megerősítették, mégpedig éppen azóta, hogy a Szovjetunió és a Német Demokratikus Köztársaság, valamint más szocialista országok javaslatokat tettek a haladéktalan német békerendezésre. Ez az aknamunka nemcsak a Német Demokratikus Köztársaságot károsítja meg, hanem érinti a szocialista tábor többi országainak érdekeit is. A Szövetségi Köztársaság és a NATO szövetségeseik reakciós erői részéről kifejtett agresszív törekvések láttán a Varsói Szerződés államai kénytelenek megtenni a szükséges intézkedéseket a saját biztonságuk és mindenekelőtt a Német Demokratikus Köztársaság biztonsága és magának a német népnek az érdekében.

A Varsói Szerződés államainak kormányai a Népi Kamarához és a Német Demokratikus Köztársaság kormányához, a Német Demokratikus Köztársaság összes dolgozóihoz fordulnak azzal a javaslattal, hogy a nyugat-berlini határon olyan rendet teremtsenek, amely megbízhatóan útját állja a szocialista tábor országai elleni aknamunkának, és amely révén Nyugat-Berlin egész területe körül, beleértve a demokratikus Berlin felé eső határait, megbízható őrszolgálatot és hatásos ellenőrzést teremtsenek. Természetesen ezek a rendszabályok nem érintik a Nyugat-Berlin és Nyugat-Németország közötti összekötő utakon a forgalomra és az ellenőrzésre vonatkozó érvényes rendelkezéseket. A Varsói Szerződés államainak kormányai természetesen megértik, hogy a nyugat-berlini határon foganatosított védelmi rendszabályok bizonyos kényelmetlenséget okoznak, de a keletkezett helyzet láttán a felelősség kizárólag a Szövetségi Köztársaság kormányát terheli. Ha a nyugat-berlini határ eddig nyitva volt, úgy ez abban a reményben történt, hogy a nyugati hatalmak nem fognak visszaélni a Német Demokratikus Köztársaság kormányának jóakaratával. A nyugati hatalmak azonban a német nép és a berlini lakosság érdekeinek semmibevételével a nyugat-berlini határon érvényesülő jelenlegi rendet alattomos felforgató célokra használták ki. A nyugat-berlini határon uralkodó jelenlegi visszás helyzetnek megerősített őrség és ellenőrzés révén véget kell vetni. Ugyanakkor a Varsói Szerződés államainak kormányai szükségesnek tartják hangsúlyozni, hogy ezek a rendszabályok feleslegesek lesznek, mihelyt Németországgal a békerendezés megtörtént és annak alapján a tárgyalásra megérett kérdések megoldódtak.

2. A Népi Kamara határozata

A Német Demokratikus Köztársaság Népi Kamarája 1961. augusztus 11-én határozatot hozott a német békeszerződés megkötésének kérdéséről.

A határozat hivatkozva az 1961. július 6-án előterjesztett német egység népi tervére, kifejezve teljes egyetértését Hruscsov 1961. augusztus 7-én tartott televíziós beszédével, üdvözölte azt a tényt, hogy a Szovjetunió kormánya a három nyugati hatalomhoz 1961. augusztus 3-án intézett jegyzékeiben nemcsak azt jelentette ki, hogy kész tárgyalni a német békerendezésről, hanem azt az eltökélt szándékát is, hogy kész előkészíteni az összes olyan államokkal együtt a német békeszerződés megkötését, amelyek erre hajlandók.

Végül a Német Demokratikus Köztársaság Népi Kamarájának határozata a következő szavakkal záródik:

„A Német Demokratikus Köztársaság Népi Kamarája a legélesebben elítéli, hogy a szocialista országok belpolitikájára a bonni kormány, a nyugatnémet monopolkapitalista érdektársulások, a nyugat-németországi és nyugat-berlini reakciós, militarista és revansista szervezetek, valamint ügynök- és kémszervezetek a hidegháború abnormális kiélezésével, esztelen háborús hisztéria keltésével, a Német Demokratikus Köztársaság elleni rendszeres polgárháborús előkészületekkel és a Német Demokratikus Köztársaság gazdasági életének megzavarására hozott nagyarányú és bőkezűen pénzelt pénzügyi rendszabályokkal válaszoltak, mint ezt a Német Demokratikus Köztársaság Minisztertanácsának elnökhelyettese, Willi Stoph által előterjesztett anyag bizonyítja. A Népi Kamara ezért megerősíti a minisztertanács, Nagy-Berlin magisztrátusa, a potsdami és frankfurti (Odera) körzetek tanácsai által bevezetett rendszabályokat a Német Demokratikus Köztársaság biztonsága érdekében, valamint a Nyugat-Németországból és Nyugat-Berlinből szervezett fejvadászat és emberkereskedelem megszüntetésére. Megbízza a minisztertanácsot, hogy tegyen meg minden intézkedést, ami a Varsói Szerződés államainak megállapítása és a jelen határozat alapján szükségesnek mutatkozik.

A Népi Kamara felszólítja a Német Demokratikus Köztársaság összes békeszerető polgárát, hogy a munkás–paraszt állam szerveinek nyújtson sokoldalú támogatást, a maga részéről is legyen éber, és példás termelő munkával járuljon hozzá békepolitikánk sikeréhez. A Népi Kamara a munkásokhoz, parasztokhoz, az értelmiség tagjaihoz, a kézművesekhez és iparosokhoz, a férfiakhoz, nőkhöz és fiatalokhoz for-

dul a következő felszólítással: legyetek tudatában feladatotoknak! A Német Demokratikus Köztársaságot, az első német békeállamot úgy kell megerősíteni és megvédeni, hogy békeszerződés megkötésével a revansista háborús uszítók útját elzárjuk és megnyitjuk az utat népünk békés jövője, az antiimperialista, békeszerető és semleges, egységes Németország felé."

(Forrás: Almási János, id. mű, 278–281. o.)

35.

AZ NDK RENDELETEI A NYUGAT- ÉS KELET-BERLIN KÖZÖTTI KÖZLEKEDÉSRŐL (1961. augusztus 12–13.)

„A Német Demokratikus Köztársaság Minisztertanácsának 1961. augusztus 12-én hozott határozatának végrehajtása céljából a következő azonnali változtatásokra került sor Berlin térségének teljes közlekedési hálózatában:

I. A Német Birodalmi Vasútvonal-hálózatában

1. Távolsági forgalom

A nemzetközi távolsági forgalomban, Berlin és Nyugat-Németország közötti távolsági forgalomban a vonatok az eddig érvényes menetrend szerint közlekednek. Ezeknek a vonatoknak induló és végállomása a Friedrichstrasse-pályaudvar *A* távolsági peronján van.

2. A berlini városi vasúti forgalom

A közvetlen városi vasúti forgalom a Német Demokratikus Köztársaság peremvidékei és Nyugat-Berlin között megszűnik. Továbbá megszűnik a közvetlen városi vasút (S-Bahn) forgalom Pankow–Gesundbrunnen, Schönhauser Allee–Gesundbrunnen, Treptower Park–Sonnenallee, Baumschulenweg–Köllnische Heide pályaudvarok között. A városi vasúti vonatok induló és végállomása Kelet felé és Kelet felől a Friedrichstrasse-pályaudvar *C* peronján van. A Nyugat felé menő és Nyugat felől érkező vonatok induló és végállomása a Friedrichstrasse-pályaudvar *B* peronján van. A Bornholmer Strasse, Nordbahnhof, Oranienburger Strasse, Unter den Linden és Potsdamer Platz városi vasúti pályaudvarokat kizárják a közforgalomból. A városi vasút északi vonalainak Wilhelmsruh, Schönholz és Wollankstrasse pályaudvaraiba csak nyugat-berlini oldalról lehet belépni vagy azokat arra felé lehet elhagyni. – Az észak–déli városi vasút vonatai, amelyek Frohnau és Lichterfelde-Süd, Heiligensee és Lichtenrade, valamint Gesundbrunnen és Wannsee közt Schönebergen keresztül közlekednek, a demokratikus Berlinben csak a Friedrichstrasse-pályaudvar alsó peronján állnak meg. A Friedrichstrasse-pályaudvar főépületébe csak az ellenőrző helyen való áthaladás után lehet belépni, vagy csak ott lehet az épületet elhagyni. Friedrichstrasse-pályaudvar *C* peronjára a pályaudvar keleti és nyugati végén levő bejárati helyeken lehet belépni és az épületet ott lehet elhagyni.

– A demokratikus Berlinben levő városi vasúti vonalakon a vonatforgalom az eddigi rendben teljes terjedelmében megmarad. A városi vasúti forgalmat Bernauból Pankowon és a Schönhauser Allee-n keresztül a kört képező belső hálózathoz kapcsolják. – Az Oranienburg–Hohenneuendorf, Velten–Hennigsdorf, Nauen–Falkensee, Potsdam–Griebnitzsee és Mahlow–Rangsdorf közötti városi vasúti vonalakon a helyi forgalmat a városi vasút ingajáratban közlekedő vonatai bonyolítják le. A potsdami kerületnek Nyugat-Berlintől északra, nyugatra és délre fekvő körzeteinek a Német Demokratikus Köztársaság fővárosával való összeköttetése érdekében a jelenleg is már fennálló, dolgozókat szállító gyorsforgalmat a berlini Aussenringen megerősítik.

II. A földalatti vasút vonalhálózatán

1. Az *A* vonal demokratikus Berlinben fekvő részein a földalatti vasút közforgalmi szerelvényei a Thälmannplatz pályaudvarról indulnak és oda érkeznek. A Potsdamer Platz földalatti pályaudvarát a közforgalom elől bezárják.

2. A *B* földalatti vasútvonal Warschauer Brücke pályaudvarát a közforgalom elől bezárják.

3. A *C* földalatti vasútvonalon a szerelvények a demokratikus Berlinben csak a Friedrichstrasse földalatti pályaudvarán állnak meg és a pályaudvarra az ellenőrző helyen való áthaladás után lehet belépni vagy azon keresztül lehet a pályaudvart elhagyni. A Walter-Ulbricht-Stadion, Nordbahnhof, Oranienburger Tor, Französische Strasse és a Stadtmitte pályaudvarnak ehhez a vonalhoz tartozó peronját a közforgalom elől bezárják.

4. A *D* földalatti vasútvonal szerelvényei a demokratikus Berlinen megállás nélkül haladnak át. Bezáratnak a Bernauer Strasse, Rosenthaler Platz, Weinmeisterstrasse földalatti pályaudvarok, az Alexanderplatz pályaudvar *D* peronja, s ennek a vonalnak Jannowitzbrücke és Heinrich-Heine-Strasse pályaudvarai.

5. A *C* és *D* földalatti vasútvonallal párhuzamosan haladó autóbusz és villamos vasúti közlekedést megerősítik.

III. Személyhajó-forgalom

A »Weise Flotte« kiránduló forgalmát a Havelsee-n és Kelet-Berlin tóvidéke között beszüntetik.

IV. Autóbuszutazások

Az összes határt átszelő autóbusz különjáratokhoz Nyugat-Berlinből engedély szükséges. Az ilyen járatokhoz a Deutsche Reisebürónál kell az engedélyeztetés iránti kérelmet benyújtani.

Egyes ilyen rendelkezések a menetidő meghosszabbodásával, mások annak megrövidülésével fognak járni. A Közlekedésügyi Minisztérium azonnal megteszi a

szükséges intézkedéseket, hogy olyan gyorsan csökkentse a fellépő kényelmetlenségeket, amilyen gyorsan lehetséges. Ezek az intézkedések átmeneti jellegűek és a békeszerződés megkötéséig maradnak érvényben.

Kramer, közlekedésügyi miniszter."

– • –

A Német Demokratikus Köztársaság Belügyminisztériuma augusztus 13-án a következő rendeletet adta ki a Nyugat- és Kelet-Berlin közötti villamos- és személyforgalom korlátozásáról:

„A Német Demokratikus Köztársaság kormányának 1961. augusztus 12-i határozata alapján a belügyminiszter azonnali hatállyal a következő rendeletet adta ki:

1. A gépkocsik és más járművek, valamint a gyalogosok Nyugat-Berlin és a demokratikus Berlin közötti forgalmának lebonyolítására a következő átlépő helyek maradnak nyitva: Koppenhagener Strasse, Wollankstrasse, Bornholmer Strasse, Brunnenstrasse, Chausseestrasse, Brandenburger Tor, Friedrichstrasse, Heinrich-Heine-Strasse, Oberbaumbrücke, Puschkin-Allee, Elsenstrasse, Sonnenallee, Rudower Strasse.

2. A Német Demokratikus Köztársaság polgárainak, beleértve a Német Demokratikus Köztársaság fővárosának (a demokratikus Berlin) polgárait, szüségük van a Nyugat-Berlinbe való átlépéshez az illetékes népi rendőrségi felügyelőség engedélyére. Az ilyen engedélyek kiadásáról külön közlemény intézkedik majd.

3. Nyugat-Berlin polgárai nyugat-berlini személyi igazolványuk felmutatásával az átkelő helyeken beléphetnek a demokratikus Berlin területére.

4. Nyugat-németországi lakosok a következő négy átlépőhelyen: Wollankstrasse, Brandenburger Tor, Elsenstrasse, Friedrichstrasse-pályaudvar, személyi irataik bemutatása mellett (személyazonossági igazolvány vagy útlevél) úgy, mint eddig, napi tartózkodási engedélyeket kapnak a Német Demokratikus Köztársaság fővárosának (a demokratikus Berlinnek) meglátogatására.

5. Külföldi állampolgárok számára az eddigi rendelkezések érvényesek. A diplomáciai testület és a nyugati megszálló erők tagjai számára fennmarad az eddigi rend.

Maron belügyminiszter"

– • –

1961. augusztus 14-én az NDK államhatárán drótakadályokat emeltek, amelyeket később betonfallal is megerősítettek. A zónahatároknál a meglévő záróvonalakat részben még egy második drótakadályvonallal is biztosították.

– • –

Az NDK fővárosának magisztrátusa 1961. augusztus 13-án 1961. augusztus 12-i keltezéssel a következő közleményt adta ki:

„A Német Demokratikus Köztársaság 1961. augusztus 12-i határozata alapján a demokratikus Berlin polgárai többé nem dolgozhatnak Nyugat-Berlinben. A magisztrátus felhívja a demokratikus Berlin összes polgárait, akik eddig Nyugat-Berlinben dolgoztak, hogy jelentkezzenek a munka felvételére vagy a legutóbbi demokratikus berlini munkahelyükön, vagy az illetékes munkaközvetítő hivatalnál a megfelelő tevékenységre való kiközvetítésük céljából."

A NATO TANÁCSÁNAK ÁLLÁSFOGLALÁSA A BERLINI KÉRDÉSBEN

(1961. augusztus 14.)

1961. augusztus 14-én ült össze a NATO Állandó Tanácsa Berlinben, hogy a berlini helyzetet megtárgyalja és a Német Demokratikus Köztársaság kormányának intézkedéseit megvizsgálja.

„A NATO szóvivője kijelentette, hogy a Tanács a berlini fejleményeket gondos figyelemmel követi. 1961. augusztus 16-án egy szóvivő kijelentette, hogy az ügy nem a NATO Tanácsára tartozik, hanem az érdekelt tagállamokra, azaz a három nyugati hatalomra és a Német Szövetségi Köztársaságra; ezeknek kell javaslatokat benyújtaniok, amelyekben azután a NATO Tanácsa dönt. Tekintettel arra, hogy Berlin nem tartozik a NATO területéhez, ugyanezt az eljárási módot kell betartani abban az esetben, ha lezárnák a közlekedési utakat a Német Szövetségi Köztársaság és Nyugat-Berlin között."

(Forrás: Almási János, id. mű, 281–285. o.)

36.

A FRANCIA–NYUGATNÉMET EGYÜTTMŰKÖDÉSI SZERZŐDÉS

(Párizs, 1963. január 22.)

Közös nyilatkozat

De Gaulle tábornok, a Francia Köztársaság elnöke és dr. Konrad Adenauer, a Német Szövetségi Köztársaság kancellárja,

a Párizsban 1963. január 21-én és 22-én tartott konferencia befejezésekor, amelyen jelen voltak francia részről a miniszterelnök, a külügyminiszter, a hadügyminiszter és a közoktatásügyi miniszter, német részről a külügyminiszter, a nemzetvédelmi miniszter és a család- és ifjúságvédelmi miniszter;

meggyőződve arról, hogy a német nép és a francia nép közötti kibékülés, amely véget vet egy évszázados rivalitásnak, történelmi jelentőségű esemény, amely mélyrehatóan átalakítja a két nép közötti kapcsolatokat;

tudatában annak a szolidaritásnak, amely a két népet összeköti mind biztonságuk, mind gazdasági és kulturális fejlődésük szempontjából;

különösképpen megállapítva, hogy az ifjúság tudatára ébredt ennek a szolidaritásnak és úgy érzi, hogy hivatva van meghatározó szerepet játszani a francia–német barátság megszilárdításában;

elismerve, hogy a két ország együttműködésének megerősítése elengedhetetlen állomás az egyesült Európához vezető úton, ami mindkét nép célja;

megegyezésre jutottak a két Állam közötti együttműködés szervezete és elvei tekintetében, amint az a mai napon aláírt szerződésben foglaltatik.

De Gaulle
Adenauer

I. Szervezet

1. Az államfők és kormányfők szükség szerint megadják az esedékes irányelveket és rendszeresen figyelemmel kísérik az alant kitűzött program megvalósítását. Ebből a célból találkozni fognak minden alkalommal, amikor ez szükségesnek mutatkozik, elvben évente legalább kétszer.

2. A külügyminiszterek őrködni fognak a program egészének végrehajtása felett. Legalább három hónaponként találkoznak. A nagykövetségek útján, szokásos módon fennálló kapcsolat sérelme nélkül, a két külügyminisztérium politikai, gazdasági és kulturális ügyeivel kölcsönösen megbízott magasrangú tisztviselői minden hónapban találkoznak felváltva Párizsban és Bonnban, hogy számba vegyék a folyamatban levő problémákat és előkészítsék a miniszterek találkozóját. Másrészről a két ország diplomáciai képviseletei és konzulátusai, valamint a nemzetközi szervezetek mellett működő állandó képviseleteik szerint érintkezésbe lépnek egymással a közös érdekű kérdések tekintetében.

3. Rendszeres találkozók lesznek a két országnak a nemzetvédelem, az oktatás és az ifjúság kérdéseivel foglalkozó felelős hatóságai között. Ezek semmiben sem érintik a már meglevő szervezetek működését, mint a francia–német kulturális bizottság, a vezérkarok állandó csoportja, amelyek tevékenységét tovább fogják fejleszteni. Ezeken a találkozókon a külügyminiszterek képviseltetni fogják magukat azzal a céllal, hogy biztosítsák az együttműködés egészének összehangolását.

a) A hadügy- vagy nemzetvédelmi miniszterek legkevesebb három hónaponként egyszer találkoznak. Hasonlóképpen a francia közoktatásügyi miniszter találkozik ugyanilyen időközökben azzal a személyiséggel, akit német részről a kulturális síkon folyó együttműködési program megvalósítására kineveznek;

b) a két ország vezérkari főnökei legalább kéthavonként egyszer találkoznak; akadályoztatás esetén felelős képviselőikkel helyettesítik őket;

c) az ifjúság és sport kérdéseivel foglalkozó francia főbiztos legalább kéthavonként egyszer találkozik a család és az ifjúság kérdéseivel foglalkozó szövetségi miniszterrel vagy annak képviselőjével.

4. Mindkét országban miniszterközi bizottság feladata lesz, hogy figyelemmel kísérje az együttműködés problémáit. A bizottság elnöke egy magasrangú külügyi tisztviselő lesz, tagjai az összes érdekelt közigazgatási hatóságok képviselői. Feladata a bizottságnak, hogy összehangolja az érdekelt minisztériumok tevékenységét, és hogy szabályos időszakonként jelentést készítsen kormányának a francia–német együttműködés helyzetéről. Hasonlóképpen feladata lesz, hogy előterjesszen minden olyan indítványt, amely hasznos az együttműködési program végrehajtása és új területekre való esetleges kiterjesztése céljából.

II. Program

A) Külügyek

1. A két kormány döntés előtt tanácskozni fog egymással minden fontos külpolitikai kérdésben, elsősorban a közös érdekű kérdésekben, abból a célból, hogy amennyire csak lehetséges, azonos álláspontra jussanak. Ez a tanácskozás többek között a következő témákra terjed ki:

– az Európai Közösségekre és az európai politikai együttműködésre vonatkozó problémák;

– kelet–nyugati kapcsolatok politikai és gazdasági síkon egyaránt;

– olyan ügyek, amelyeket megtárgyalnak az Észak-atlanti Szerződés Szervezetében, valamint különböző nemzetközi szervezetekben, amelyekben a két kormány érdekelt, nevezetesen az Európa Tanácsban, a Nyugat-európai Unióban, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetben, az Egyesült Nemzetekben és szakosított intézményeiben.

2. A tájékoztatás terén már létrehozott együttműködést Párizs és Bonn érdekelt hivatalai között, valamint harmadik országokban levő kirendeltségek között tovább folytatják és fejlesztik.

3. Ami a fejlődő országoknak nyújtandó segítséget illeti, a két kormány rendszeresen összehasonlítja programját, abból a célból, hogy fenntartsák a szoros koordinációt. Tanulmányozni fogják annak a lehetőségét, hogy közösen vállalkozzanak létesítmények megvalósítására. Mivel ezekben a kérdésekben mind francia, mind német részről több minisztérium illetékes, a két külügyminiszter feladata lesz, hogy közösen meghatározzák az együttműködés gyakorlati alapjait.

4. A két kormány közösen tanulmányozni fogja az együttműködés erősítésének módjait a gazdaságpolitika más fontos ágazataiban, a Közös Piac keretei között, mint a mezőgazdasági és erdészeti politika, az energiapolitika, a közlekedés és szállítás problémái és az ipari fejlődés problémái, valamint az exporttal kapcsolatos hitelpolitika.

B) Nemzetvédelem

I. Az ezen a téren kitűzött célkitűzések a következők:

1. A stratégia és taktika síkján a két ország illetékes hatóságai arra fognak törekedni, hogy közelítsék egymás felfogását abból a célból, hogy közös koncepcióra jussanak. Francia–német katonai kutató intézeteket állítanak fel.[25]

2. A hadseregek közötti személyiállomány-cserét megsokszorozzák; ez elsősorban a tanárokra és a vezérkari iskolák növendékeire vonatkozik; a csere magával

[25] Mitterand francia köztársasági elnök és Kohl nyugatnémet kancellár az 1982. október 21–22-i, Bonnban megtartott 40. francia-nyugatnémet csúcstalálkozón a külügyminiszterekből és hadügyminiszterekből álló bizottságot létesítettek a biztonságpolitikai kérdések megtárgyalására, az álláspontok egyeztetésére és közös koncepció kialakítására.

hozhatja egész egységek ideiglenes átirányítását. Ezen cserék megkönnyítése érdekében mindkét részről elősegítik a gyakorlati nyelvoktatást a katonai szolgálatot teljesítők körében.

3. A fegyverkezés tekintetében a két kormány azon lesz, hogy megszervezze a közös munkát, kezdve a megfelelő fegyverkezési tervek kidolgozásának stádiumától és a finanszírozási tervek előkészítésétől.

Ebből a célból vegyes bizottságok fogják tanulmányozni a két országban e tervekről folyamatban levő kutatásokat és összehasonlító vizsgálatot fognak tartani. Javaslatokat terjesztenek a miniszterek elé, akik azokat negyedévenkénti találkozásuk alkalmával megvizsgálják és megadják a szükséges alkalmazási utasításokat.[26]

II. A kormányok tanulmányozni fogják a feltételeket, amelyek alapján francia-német együttműködés jöhet létre a polgári védelem területén.

C.) Oktatás és ifjúság

Az oktatás és ifjúság tárgyában az 1962. szeptember 19-i és november 8-i francia és német emlékeztetőkben tartalmazott javaslatokat teszik vizsgálat tárgyává a fentebb meghatározott eljárás szerint.

1. Az oktatás területén a törekvés főképpen a következő pontokra terjed ki:

a) Nyelvoktatás:

A két kormány elismeri annak lényeges fontosságát, amelyet a francia-német együttműködés szempontjából a két ország mindegyikében a másik nyelvének ismerete jelent. Ezért törekedni fognak olyan konkrét intézkedések meghozatalára, amelyeknek célja, hogy növeljék a franciául tanuló német növendékek és a németül tanuló francia növendékek számát.

A szövetségi kormány az ügyben illetékes tartományi kormányokkal megvizsgálja, hogyan lehet bevezetni olyan szabályozást, amely lehetővé teszi ezen célkitűzés elérését.

Minden felsőoktatási intézményben helyes gyakorlati oktatást szerveznì, francia nyelvűt Németországban és német nyelvűt Franciaországban, és ezek minden hallgató számára nyitva állnak.

[26] A fegyverkezési együttműködés tekintetében a 80-as években történtek fontosabb lépések. 1984. május 29-én Mitterand elnök és Kohl kancellár rendszeres félévi találkozójuk során egyezményt írtak alá 427 harckocsielhárító-helikopter és mintegy 50 más harceszköz közös gyártásáról. Ugyanezen év október 30-án Mitterand és Kohl újabb csúcstalálkozóján megállapodott abban, hogy szakértői bizottságot hoznak létre közös francia–nyugatnémet műhold-program kidolgozására és finanszírozására. Ezzel párhuzamosan készek részt venni az amerikai űrfegyverkezési program kutatómunkájában és gyakorlati megvalósításában.

b) Az egyenlő érvényesség kérdése:

Felszólítják a két ország illetékes hatóságait, hogy gyorsítsák meg az oktatás időtartamára, a vizsgákra, az egyetemi címek és diplomák egyenlő mértékűségére vonatkozó rendelkezések alkalmazását.

c) Együttműködés a tudományos kutatásban:

A kutatási szervezetek és tudományos intézmények kapcsolataik kölcsönös fejlesztését alaposabb információnyújtással kezdik; egybehangolt kutatási programokat állítanak fel azokban a tudományágazatokban, ahol ez lehetségesnek mutatkozik.

2. Minden lehetőséget megadnak a két ország ifjúságának, hogy szorosabbra fűzzék kapcsolataikat és megerősítsék kölcsönös együttműködésüket. A kollektív cseréket különösképpen megsokszorozzák.

A két ország szervezetet létesít, élén egy önkormányzati igazgató tanáccsal, amelynek feladata kifejleszteni ezeket a lehetőségeket és előmozdítani a cseréket. Ez a szervezet közös francia-német alap fölött fog rendelkezni, amely a két ország tanulói, egyetemi hallgatói, fiatal művészei és munkásai közötti cserét szolgálja.

III. Zárórendelkezések

1. Mindkét országban kiadják a szükséges utasításokat a fentiek azonnali beindítására. A külügyminiszterek minden egyes találkozójuk alkalmával mérlegelni fogják az elért eredményeket.

2. A két kormány tájékoztatni fogja az Európai Közösségek tagállamainak kormányait a francia-német együttműködés fejlődéséről.

3. A védelemre vonatkozó rendelkezések kivételével, a jelen szerződés Berlin tartományra is alkalmazandó, kivéve, ha a Szövetségi Köztársaság kormánya ezzel ellentétes nyilatkozatot tesz a Francia Köztársaság kormányának a jelen szerződés hatályba lépését követő három hónapon belül.

4. A két kormány rendelkezésre bocsáthat olyan berendezéseket, amelyek a jelen szerződés alkalmazásához kívánatosnak mutatkoznak.

5. A jelen szerződés akkortól kezdve lép hatályba, amikor mindkét kormány tudatja a másikkal, hogy belső síkon teljesítette a megvalósításhoz szükséges feltételeket.

Kelt Párizsban, 1963. január 22-én, francia és német nyelven, mindkét szöveg egyaránt hiteles.

A Francia Köztársaság részéről	A Német Szövetségi Köztársaság részéről
Charles de Gaulle	*Konrad Adenauer*
köztársasági elnök	szövetégi kancellár

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 369–374. o.)

hogy képességeiket és tehetségüket ennek a városnak szolgálatába állítsák – és szomszédaiknak megmutassák a demokrácia élő erejét, egy virágzó várost tele alkotóerővel, amely minden lakosának szabadságot és mindenki számára szebb életet nyújt. Máris megteszik Önök a magukét – tanulmányaikkal, a szabadság ügye melletti kiállással és ezzel megszerzik diáktársaik tiszteletét, bárhonnan jöjjenek is azok... Mit követel a szabadság? A válasz kézenfekvő: egyesült Berlint az egyesült Németországban, egyesülve a szabad önrendelkezési jog alapján és békében élve. Az a jog, hogy szabad mérlegeléssel választhatunk, nem olyan előjog, amelyet csak a németek igényelnek maguknak, ez az emberi igazságosság alapvető követelménye. Ezért a mi célunk is olyan cél, amelyet a legjobban egy nagyobb Európa megteremtésének keretében érhetünk el – a kemény elválasztó vonal mindkét oldalán, amely vonal most két részre osztja."

(Forrás: Almási János, id. mű, 294–295. o.)

39.

AZ NDK NYUGDÍJASKORÚ ÁLLAMPOLGÁRAI SZÁMÁRA AZ NSZK-BA ÉS NYUGAT-BERLINBE TEENDŐ LÁTOGATÁSAINAK ENGEDÉLYEZÉSE (1964. szeptember 9.)

A Német Demokratikus Köztársaság Minisztertanácsa elnökének sajtóosztálya 1964. szeptember 9-én többek között a következőket közölte:

„A Német Demokratikus Köztársaság Minisztertanácsa elhatározta, hogy a Német Demokratikus Köztársaság nyugdíjas korban levő polgárai a Szövetségi Köztársaságban élő rokonaikat évente négy hétig terjedhető időre meglátogathatják. Ugyanilyen rendelkezést adott ki a Minisztertanács a Német Demokratikus Köztársaság nyugdíjas korban levő polgáraira vonatkozólag, akik Nyugat-Berlinben élő rokonaikat akarják meglátogatni. Halálozás vagy súlyos beteg meglátogatása esetén további utazást lehet engedélyezni. Az utazások 1964. november 2-ától bonyolíthatók le. A Német Demokratikus Köztársaság belügyminisztériumát megbízták azzal, hogy a jelen határozat végrehajtásához szükséges intézkedéseket foganatosítsa, és tegye meg az előkészületeket ahhoz, hogy akadálytalanul adják ki az utazási engedélyeket, könnyítsék meg az utazások végrehajtását. Az utazási kérvényeket az illetékes népi rendőrségi hivatalok már 1964. szeptember 21-étől elfogadják."

(Forrás: Almási János, id. mű, 306. o.)

40.

A SZOVJET–NDK BARÁTSÁGI SZERZŐDÉS (Moszkva, 1964. június 12.)

Barátsági, kölcsönös segítségnyújtási és együttműködési szerződés a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között[27]

A Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége attól az óhajtól vezérelve, hogy

a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között fennálló testvéri barátságot a két ország népei és az egész szocialista közösség alapvető érdekeinek megfelelően továbbfejlesszék és megszilárdítsák,

építve arra a testvéri és sokoldalú együttműködésre, amely a két állam közötti kapcsolatokat meghatározó politika alappillére, és amely az 1955. szeptember 20-i, a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kapcsolatairól szóló szerződés megkötése óta még szorosabbá és szívélyesebbé vált,

azzal a szilárd szándékkal, hogy előmozdítsák a béke biztosítását Európában és az egész világon és tántoríthatatlanul kövessék a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének politikáját,

eltökélve arra, hogy – az 1955. május 14-i Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segélynyújtási Szerződésre támaszkodva – egyesítik erőfeszítéseiket, hogy eredményesen szembeszálljanak a revansista és militarista erőknek a nemzetközi biztonságot és békét a második világháború eredményei revíziója által fenyegető törekvéseivel, és hogy megvédjék a két állam területi integritását és szuverenitását minden támadással szemben,

abban az egységes felfogásban, hogy a német történelem első munkás-paraszt állama, a Német Demokratikus Köztársaság, amely megvalósította a potsdami egyezmény alapelveit, a béke útját járja és az európai biztonság megőrzésének, valamint a háborús veszély elhárításának fontos tényezője,

attól az óhajtól áthatva, hogy megkönnyítsék a német békeszerződés megkötését és elősegítsék Németország egységének megvalósítását békés és demokratikus alapon,

[27] Hatályba lépett 1964. szeptember 26-án.

az Egyesült Nemzetek Szervezete alapokmánya céljainak és alapelveinek szellemében

az alábbiakban állapodtak meg:

1. cikk. A Magas Szerződő Felek a teljes egyenjogúság, az államok szuverenitása kölcsönös tiszteletben tartása és az egymás belügyeibe való be nem avatkozás, valamint a szocialista internacionalizmus nemes elveiből kiindulva, miközben megvalósítják a kölcsönös előnyök és a kölcsönös testvéri segítség elveit, a jövőben is fejlesztik és megszilárdítják barátsági kapcsolataikat és a szoros együttműködést minden területen.

2. cikk. A Magas Szerződő Felek a béke és a népek, köztük a német nép békés jövője érdekében tántoríthatatlanul síkraszállnak a második világháború maradványainak felszámolásáért, a német békeszerződés megkötéséért és a nyugat-berlini helyzet alapvető normalizálásáért.

Mindkét fél abból indul ki, hogy a német békeszerződés megkötéséig továbbra is az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország viseli a felelősséget azért, hogy a Német Szövetségi Köztársaság területén megvalósuljanak azok a követelmények és kötelezettségek, amelyeket a négy hatalom kormánya a potsdami és más nemzetközi egyezményekben a német militarizmus és nácizmus kiirtása és újabb német agresszió megakadályozása érdekében magára vállalt.

3. cikk. A Magas Szerződő Felek egyesítik erőfeszítéseiket Európa és az egész világ békéje és biztonsága fenntartásáért az Egyesült Nemzetek Szervezete alapokmánya céljainak és alapelveinek megfelelően. Minden intézkedést megtesznek, ami módjukban áll, hogy elősegítsék a békés egymás mellett élés elvei szerint az olyan alapvető nemzetközi problémák megoldását, mint az általános és teljes leszerelés, beleértve a fegyverkezési verseny megszüntetését és a nemzetközi feszültség enyhítését, továbbá a gyarmatosítás felszámolását, az államok közötti területi és határvidék békés eszközökkel történő megoldását és egyéb problémákat.

4. cikk. Tekintettel a militarista és revansista erők részéről fenyegető támadó háború veszélyére, a Magas Szerződő Felek ünnepélyesen kijelentik, hogy a Német Demokratikus Köztársaság államhatárainak sérthetetlensége az európai biztonság egyik alapvető tényezője, és megerősítik azt a szilárd elhatározásukat, hogy e határok sérthetetlenségét a Varsóban megkötött Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segélynyújtási Szerződéssel összhangban közösen szavatolják. A Magas Szerződő Felek megtesznek minden szükséges intézkedést, hogy megakadályozzák a militarizmus és revansizmus erőinek a második világháború eredményei revíziójára törekvő agresszióját.

5. cikk. Az esetben, ha az egyik Magas Szerződő Felet bármely állam vagy államcsoport részéről fegyveres támadás érné, a másik Magas Szerződő Fél a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segélynyújtási Szerződés rendelkezéseinek értelmében azonnal segítséget nyújt.

A megtett intézkedésekről az Egyesült Nemzetek Szervezete alapszabályainak megfelelően értesítik a Biztonsági Tanácsot. Ezeket az intézkedéseket felfüggesztik, amint a Biztonsági Tanács olyan intézkedéseket foganatosít, amelyeket a világ békéje és biztonsága helyreállítása megkövetel.

6. cikk. A Magas Szerződő Felek Nyugat-Berlint önálló politikai egységnek tekintik.

7. cikk. A Magas Szerződő Felek megerősítik azon álláspontjukat, hogy a békeszerető, demokratikus, egységes német állam megteremtése, tekintettel két szuverén német állam – a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság – fennállására, csak a két szuverén német állam közötti egyenrangú tárgyalások útján érhető el.

8. cikk. A Magas Szerződő Felek a kölcsönös előnyök és az önzetlen testvéri együttműködés alapján, a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa alapelveivel összhangban maximálisan fejlesztik és erősítik a két állam tudományos-műszaki kapcsolatait és a szocialista nemzetközi munkamegosztás alapelveinek megfelelően megvalósítják népgazdasági terveik összehangolását, a termelési specializációt és kooperációt és a két állam népgazdaságának közelebb hozásával és koordinálásával biztosítják a termelékenység legmagasabb fokát.

A két fél továbbra is fejleszti kapcsolatait a kultúra, a társadalmi élet, a sport, valamint a turistaforgalom területén.

9. cikk. Ez a Szerződés nem érinti a két félnek az érvényben levő két- és többoldalú nemzetközi egyezményekből adódó jogait és kötelességeit, beleértve a potsdami egyezményt is.

10. cikk. A jelen Szerződés a hatálybalépés napjától számított húsz évig marad érvényben, és érvényessége további tíz évre meghosszabbodik mindaddig, amíg a Magas Szerződő Felek egyike a szerződés érvényének lejárata előtt tizenkét hónappal írásban fel nem mondja.

Az egységes, demokratikus és békeszerető német állam megteremtése vagy a német békeszerződés megkötése esetén a jelen Szerződés bármelyik Magas Szerződő Fél kívánságára a húsz évi érvényességi idő lejárta előtt is felülvizsgálható.

11. cikk. A jelen Szerződést meg kell erősíteni, és az a megerősítő okmányok kicserélése napján lép hatályba. A megerősítő okmányok kicserélése a legrövidebb időn belül Berlinben történik.

Készült Moszkvában, 1964. június 12-én, két példányban, német és orosz nyelven, mindkét szöveg egyaránt hiteles.

A Német Demokratikus Köztársaság részéről	A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége részéről
Walter Ulbricht	*N. Sz. Hruscsov*
a Német Demokratikus Köztársaság államtanácsa elnöke	a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Minisztertanácsának elnöke

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 395–398. o.)

41.

A KELETI SZERZŐDÉSEK (1970–1973)

Az NSZK által a kelet-európai szocialista országokkal megkötött szerződések a következők:

A szovjet-NSZK szerződés (1970. augusztus 12.)
A lengyel-NSZK szerződés (1970. december 7.)
Az NDK-NSZK közlekedési szerződés (1972. május 26.)
Az NDK-NSZK alapszerződés (1972. december 21.)
A csehszlovák-NSZK szerződés (1973. december 11.)

A keleti szerződésekben az NSZK tudomásul vette a második világháború után Kelet-Európában kialakult területi status quót.

A keleti szerződésekhez szorosan kapcsolódtak a berlini kérdést rendező szerződések, így:

A Nyugat-Berlinre vonatkozó négyoldalú egyezmény (1971. szeptember 3.).
A Nyugat-Berlinnel való forgalmat szabályozó NSZK-NDK tranzitegyezmény (1971. december 17.).
A Nyugat-Berlinnel való forgalmat szabályozó, az NDK és a nyugat-berlini szenátus közötti megállapodás (1971. december 20.).
A berlini enklávék cseréjéről az NDK és a nyugat-berlini szenátus közötti megállapodás (1971. december 20.).

A szovjet–NSZK viszonylatban széles körű gazdasági egyezményeket is kötöttek, többek között az 1978. május 6-i 25 éves gazdasági és ipari együttműködési keretegyezményt.

A fentebb említett szerződések, egyezmények és kiegészítő dokumentumaik szövegét a továbbiakban időrendi sorrendben közöljük.

SZERZŐDÉS A SZOVJET SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE ÉS A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTT[28]

(Moszkva, 1970. augusztus 12.)

A Magas Szerződő Felek,

abban a törekvésükben, hogy előmozdítsák Európa és a világ békéjének, és biztonságának megszilárdítását,

abban a meggyőződésben, hogy az államok békés együttműködése az ENSZ alapokmányában rögzített célok és elvek alapján megfelel a népek hő óhajának és a béke általános érdekeinek,

megállapítva azt a tényt, hogy azoknak az intézkedéseknek a megvalósítása, amelyekben korábban állapodtak meg, köztük a diplomáciai kapcsolatok felvételéről szóló 1955. szeptember 13-i egyezmény megkötése, kedvező feltételeket teremtett a kölcsönös kapcsolataik továbbfejlesztését és megszilárdítását célzó újabb fontos lépésekhez,

attól az óhajtól áthatva, hogy szerződés formájában juttassák kifejezésre az együttműködésük javítására és kiszélesítésére irányuló eltökélt szándékukat, beleértve a gazdasági, valamint a tudományos, műszaki és kulturális kapcsolatokat is, a két állam érdekében,

az alábbiakban állapodtak meg:

1. cikk. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a Német Szövetségi Köztársaság politikája fontos céljának tekinti a nemzetközi béke megőrzését és a feszültség enyhítését.

Kinyilvánítja azt a törekvését, hogy elősegíti az európai helyzet rendezését és az összes európai állam közötti békés kapcsolatok fejlesztését, s ennek kapcsán az e térségben fennálló tényleges helyzetből indul ki.

2. cikk. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségét és a Német Szövetségi Köztársaságot kölcsönös kapcsolataiban, valamint az európai és a nemzetközi biztonság garantálásának kérdéseiben az ENSZ alapokmányában rögzített célok és alapelvek vezérlik. Következésképpen vitás kérdéseiket kizárólag békés eszközökkel oldják meg és kötelezik magukat arra, hogy az európai és a nemzetközi biztonsá-

[28] Hatályba lépett 1972. június 3-án.

got érintő kérdésekben, valamint kölcsönös kapcsolataikban az ENSZ alapokmánya 2. cikkének megfelelően tartózkodnak az erőszakkal való fenyegetéstől vagy erőszak alkalmazásától.

3. cikk. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a Német Szövetségi Köztársaság a fenti célokkal és elvekkel összhangban egyetért annak elismerésében, hogy az európai békét csak akkor lehet megőrizni, ha senki sem tör a jelenlegi határok ellen.

Kötelezik magukat arra, hogy maradéktalanul tiszteletben tartják az összes európai állam területi sérthetetlenségét a mai határok mellett;

kinyilvánítják, hogy nincsenek területi követelései senkivel szemben sem, és a jövőben sem támasztanak ilyen követeléseket;

sérthetetlennek tekintik ma és a jövőben az összes európai állam határait úgy, ahogyan azok a jelen szerződés aláírásának napján húzódnak, beleértve az Odera-Neisse vonalat, amely a Lengyel Népköztársaság nyugati határát alkotja, valamint a Német Szövetségi Köztársaság és Német Demokratikus Köztársaság közötti határt.

4. cikk. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a Német Szövetségi Köztársaság közötti jelen Szerződés nem érinti az általuk korábban megkötött két- és többoldalú szerződéseket és megállapodásokat.

5. cikk. E Szerződést ratifikálni kell és az a ratifikációs okmányok kicserélésének napján lép hatályba, amire Bonnban kerül sor.

Készült Moszkvában 1970. augusztus 12-én, két példányban, mindegyike német és orosz nyelven, mindkét szöveg egyforma hatállyal bír.

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége részéről		A Német Szövetségi Köztársaság részéről	
A. N. Koszigin	*A. Gromiko*	*W. Brandt*	*W. Scheel*
a Minisztertanács elnöke	külügyminiszter	szövetségi kancellár	külügyminiszter

Az NSZK kormányának a négy hatalomhoz intézett augusztus 7-i jegyzéke

A Német Szövetségi Köztársaság kormányának az NSZK és a Szovjetunió közötti szerződés küszöbönálló aláírásával összefüggésben van szerencséje az alábbiakat közölni:

A szövetségi külügyminiszter a tárgyalások kapcsán kifejtette a szövetségi kormány álláspontját a négy nagyhatalom Németországra mint egészre és Berlinre vonatkozó jogairól és felelősségéről.

Mivel a békeszerződéses rendezés még hátra van, mindkét fél abból indult ki, hogy a tervezett szerződés nem érinti a Francia Köztársaságnak, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének és az Amerikai Egyesült Államoknak a jogait.

A szövetségi külügyminiszter ennek kapcsán kijelentette a szovjet külügyminiszternek 1970. augusztus 6-án:

„A négy hatalom jogainak kérdése semmiféle összefüggésben nincs azzal a szerződéssel, amelyet a Német Szövetségi Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége megkötni szándékozik, és e szerződés sem érinti a négy hatalom jogainak kérdését."

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének külügyminisztere ezzel összefüggésben kijelentette:

„A négy hatalom jogainak kérdése nem képezte a Német Szövetségi Köztársasággal folytatott tárgyalások tárgyát. A szovjet kormány abból indult ki, hogy e kérdést nem kell megvitatni.

A négy hatalom jogainak kérdését nem érinti az a szerződés sem, amelyet a Szovjetunió és a Német Szövetségi Köztársaság megkötni szándékozik.

Ez a szovjet kormány állásfoglalása e kérdésben."

A német egységre vonatkozó levél

(A német kormány képviselője a Szerződés aláírása alkalmából a szovjet külügyminisztériumban a következő levelet adta át:)

Igen Tisztelt Miniszter Úr!

A Német Szövetségi Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége közötti szerződésnek a mai napon történt aláírásával összefüggésben az NSZK kormányának van szerencséje megállapítani, hogy e szerződés nem ellenkezik a Német Szövetségi Köztársaság politikai céljával, nevezetesen, hogy olyan békés európai helyzet érdekében munkálkodjék, amelyben a német nép szabad önrendelkezése alapján visszanyeri egységét.

Fogadja, Miniszter Úr, legkiválóbb tiszteletem kifejezését.

Bonn, 1972. augusztus 12.

Walter Scheel

Gromiko nyilatkozata

(Gromiko nyilatkozatát a Szerződés aláírása előtt, a Scheel külügyminiszterrel folytatott tárgyalások során, július 29-én tette, szövege a következő:)

1. *A határok elismerése.* Előzékenységet tanúsítottunk Önökkel szemben a határkérdésben, amikor az elismerés fogalmának használatát elejtettük. Ez számunkra egy igen bonyolult és politikailag fájdalmas folyamat volt.

2. *Egyetértő határmódosítások.* Most valamit aggodalmaik eloszlatása céljából: Ha két állam önként elhatározza egyesülését vagy módosítja határait, amint ezt mi magunk Norvégiával, Afganisztánnal és Lengyelországgal szemben tettük, utóbbinál több ízben, vagy ha például az államok fel óhajtják adni a közös határaikat és egyesülni óhajtanak, amint azt Szíria és Egyiptom tette, eszünkbe se jutna bírálatot

gyakorolni, mert az ilyen lépés a szuverenitás kifejezője és az államok és népek elidegeníthetetlen joga. Aki ezzel kapcsolatban kérdéseket vet fel, problémákat lát ott, ahol nincsenek problémák.

3. *Németország újraegyesítése.* A harmadik kérdés, amelyben Önökkel szemben előzékenységet tanúsítottunk, Németország újraegyesítése mint jövőbeni perspektíva. Az Önök álláspontja világos, a miénk szintén. Nekünk is megvan az elképzelésünk, hogyan valósuljon meg majd a jövőbeni német egység. Készíthetünk egy olyan szerződést, amely keresztet tenne Németország újraegyesítésének minden tervére. Akkor az újraegyesítésről szóló mindenféle megnyilatkozás ellentétben állna a szerződéssel.

4. *Intervenciós jogigény.* A másik elvi kérdés, amelyben előzékenységet tanúsítottunk Önökkel szemben, lemondás az ENSZ alapokmánya értelmében való hatalom alkalmazásáról. Megértjük érdekeltségüket ebben a kérdésben. A történelmet nem lehet meg nem történtté tenni. Az ENSZ alapokmányának egyik rendelkezése ebből következik. Ennek ellenére elhatároztuk, hogy Önökkel szemben lemondunk a hatalom alkalmazásáról. Erre kötelezettséget vállalunk és azt ratifikáljuk. Az általunk elfogadott szövegben szerepel a „kizárólag" (békés eszközökkel) szó. Semmiféle kivételt nem szándékozunk tenni. Ez a válaszunk az Önök belpolitikai vitájára. Újra hangsúlyozom a „kizárólag" szót. Azt hiszik Önök, hogy ez részünkre csak egy papírrongy? Nem az.

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 435–438. o.)

SZERZŐDÉS A LENGYEL NÉPKÖZTÁRSASÁG ÉS A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTT KÖLCSÖNÖS KAPCSOLATAIK NORMALIZÁLÁSÁNAK ALAPJAIRÓL[29]

(Varsó, 1970. december 7.)

A Lengyel Népköztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság

figyelembe véve, hogy több mint 25 év telt el a második világháború befejezése óta, amelynek első áldozata Lengyelország volt, és amely súlyos szenvedést hozott Európa népeire;

emlékezve arra, hogy ez idő alatt mindkét országban új nemzedék nőtt fel, amelynek biztosítani kell békés jövőjét,

attól az óhajtól vezérelve, hogy egymás között megteremtsék a békés egymás mellett élés, valamint a normális fejlődés és a jó viszony tartós alapjait,

törekedve az európai béke és biztonság megszilárdítására,

felismerve, hogy a határok sérhetetlesége, valamint az összes európai országok jelenlegi határok közötti területi integritásának és szuverenitásának tiszteletben tartása a béke döntő feltétele,

a következőkben állapodtak meg:

I. cikk. 1. A Lengyel Népköztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság egybehangzóan megállapítják, hogy a meglevő határ, amelynek vonalát az 1945. augusztus 2-i potsdami értekezlet határozatának IX. fejezetében közvetlenül Swinoujscie (Swinemünde)-től nyugatra a Balti-tengertől kiidulva, s innen az Odera folyó mentén a Nysa-Luzycka (Lausitzer-Neisse) folyótorkolatig majd a Nysa-Luzycka (Lausitzer-Neisse) mentén Csehszlovákia határáig állapították meg, a Lengyel Népköztársaság államhatárát képezi.

2. Megerősítik fennálló határaik sérthetetlenségét most és a jövőben, és kölcsönös kötelezettséget vállalnak egymás területi integritásának feltétlen tiszteletben tartására.

3. Kijelentik, hogy egymással szemben nincs semmiféle területi követelésük és a jövőben sem fognak semmilyen területi követelést támasztani.

[29] Hatályba lépett 1972. június 3-án.

II. cikk. 1. A Lengyel Népköztársaságot és a Német Szövetségi Köztársaságot mind egymáshoz való viszonyukban, mind Európa és a világ biztonsága biztosításának kérdéseiben az ENSZ alapokmányában lefektetett célok és elvek fogják vezérelni.

2. Ennek megfelelően az Egyesült Nemzetek alapokmányának 1. és 2. cikkével összhangban minden vitás kérdésüket kizárólag békés eszközökkel fogják megoldani és az európai és nemzetközi biztonságot érintő kérdésekben ugyanúgy mint egymás közti kapcsolatukban, tartózkodnak az erővel való fenyegetéstől és az erőszak alkalmazásától.

III. cikk. 1. A Lengyel Népköztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság további lépéseket tesznek kapcsolataik teljes normalizálása és sokoldalú fejlesztése érdekében, aminek szilárd alapját képezi a jelen Szerződés.

2. Egyetértenek abban, hogy gazdasági, tudományos, tudományos-műszaki, kulturális stb. együttműködésük kibővítése megfelel kölcsönös érdekeiknek.

IV. cikk. Ez a Szerződés nem érinti a két Fél által korábban megkötött vagy rájuk vonatkozó két- vagy többoldalú nemzetközi szerződéseket.

V. cikk. Ezt a Szerződést ratifikálni kell és az a ratifikációs okmányok Bonnban történő kicserélésének napján lép érvénybe.

Ennek hiteléül a Szerződő Felek meghatalmazottai a jelen Szerződést aláírták.

Készült Varsóban, 1970. december 7-én, két eredeti példányban, mindkettő lengyel és német nyelven, mindkettő egyformán hiteles.

A Lengyel Népköztársaság részéről	A Német Szövetségi Köztársaság részéről
Jozef Winiewicz külügyminiszter	*Walter Scheel* külügyminiszter

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 439–441. o.)

A NYUGAT-BERLINRE VONATKOZÓ NÉGYOLDALÚ EGYEZMÉNY
(Berlin, 1971. szeptember 3.)

NÉGYOLDALÚ EGYEZMÉNY[30]

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok és a Francia Köztársaság kormányai

nagyköveteik által képviselve, akik ülések sorozatát tartották Berlin amerikai szektorában, az egykori Szövetséges Ellenőrző Tanács épületében,

eljárva négyoldalú jogaik és felelősségeik, valamint a négy hatalom háború alatti és háború utáni vonatkozó megállapodásai és határozatai alapján, amelyek érintetlenül maradnak,

figyelembe véve a szóban forgó területen fennálló helyzetet,

attól az óhajtól vezettetve, hogy hozzájáruljanak a helyzet gyakorlati megjavításához, jogállásuk sérelme nélkül, a következőkben állapodtak meg:

I. rész
Általános rendelkezések

1. A négy kormány arra törekszik, hogy előmozdítsa a feszültségek kiküszöbölését és bonyodalmak megakadályozását a szóban forgó területen.

2. A négy kormány, tudatában az Egyesült Nemzetek Szervezete alapokmánya iránt fennálló kötelezettségeinek, megegyezett abban, hogy ezen a területen nem szabad erőszakot alkalmazni és erőszakkal fenyegetőzni, továbbá, hogy a viszályokat csupán békés eszközökkel szabad rendezni.

3. A négy kormány kölcsönösen tiszteletben tartja egyéni és közös jogait és felelősségeit, amelyek változatlanok maradnak.

4. A négy kormány megegyezett abban, hogy a jogi vonatkozásban fennálló nézetkülönbségektől függetlenül, nem szabad egyoldalúan megváltoztatni azt a helyzetet, amely ezen a területen kialakult, amint azt mind a jelen Egyezményben, mind az Egyezmény által említett egyéb megállapodásokban is meghatározták.

[30] Hatályba lépett 1972. június 3-án a négyoldalú egyezmény zárójegyzőkönyvének aláírása napján.

II. rész
Rendelkezések Berlin nyugati szektoraira vonatkozóan

A) A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormánya kijelenti, hogy polgári személyek és javak átmenő forgalma Berlin nyugati szektorai és a Német Szövetségi Köztársaság között közúton, vasúton és vízi utakon a Német Demokratikus Köztársaság területén át a legegyszerűbb és leggyorsabb lebonyolódás céljából mentes lesz akadályoktól és előnyben fog részesülni.

Ezen polgári forgalmat illető konkrét rendelkezésekben, amint azok az I. Mellékletben le vannak fektetve, az illetékes német hatóságok egyeznek meg.

B) A Francia Köztársaság, az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok kormányai kijelentik, hogy az összeköttetéseket Berlin nyugati szektorai és a Német Szövetségi Köztársaság között fenntartják és fejlesztik, amikor is figyelembe veszik azt, hogy ezek a szektorok mint idáig, úgy a jövőben sem képezik a Német Szövetségi Köztársaság alkotórészét és továbbra sem tartoznak annak fennhatósága alá.

Azokat a konkrét rendelkezéseket, amelyek Berlin nyugati szektorainak és a Német Szövetségi Köztársaságnak a viszonyára vonatkoznak, a II. melléklet tartalmazza.

C) A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének kormánya kijelenti, hogy javítani fogják a kommunikációkat Berlin nyugati szektorai és e szektorokkal határos területek között, valamint a Német Demokratikus Köztársaság azon területei között, amelyek e szektorokkal nem határosak. Berlin nyugati szektorainak állandó lakosai ezekre a területekre utazhatnak humanitárius, családi, vallási, kulturális vagy kereskedelmi okokból, vagy turistákként, és e területeket meglátogathatják, mégpedig hasonló feltételek mellett, amelyek az e területekre beutazó más személyekre érvényesek.

A kis enklávék problémái, beleértve Steinstückent és más kis területeket, területcserével oldhatók meg.

Azon konkrét rendelkezésekben, amelyek az utazásokra, a kommunikációra és a területcserére vonatkoznak, amint azokat a III. Melléklet megállapítja, az illetékes német hatóságok egyeznek meg.

D) Berlin nyugati szektorai érdekeinek képviseletét és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének konzuli tevékenységét Berlin nyugati szektoraiban a IV. Mellékletben lefektetett módon lehet gyakorolni.

III. rész
Zárórendelkezések

Ez a négyoldalú egyezmény azon a napon lép érvénybe, amelyet egy négyoldalú zárójegyzőkönyv állapít meg, és ezt a zárójegyzőkönyvet akkor kell aláírni, amikor már a jelen négyoldalú egyezmény II. részében és függelékeiben előirányzott intézkedésekre vonatkozóan megállapodás jött létre.

Készült a Szövetséges Ellenőrző Tanács által Berlin amerikai szektorában korábban használt épületben, 1971. szeptember 3-án, négy eredeti példányban, angol, francia és orosz nyelven, mindegyik szöveg egyformán kötelező erejű.

Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormánya részéről *P. A. Abraszimov*	Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság kormánya részéről *R. Jackling*
az Amerikai Egyesült Államok kormánya részéről *K. Rush*	a Francia Köztársaság kormánya részéről *J. V. Sauvagnargues*

I. MELLÉKLET

(Az I. Melléklet tartalmazza – a négyoldalú egyezmény II. részének *A)* szakaszára hivatkozva – a szovjet kormánynak a francia, az angol és az amerikai kormányhoz intézett, az NDK kormányával egyeztetett közlését, amely szerint a polgári személyek és javak tranzitforgalma Berlin nyugati szektorai és a Német Szövetségi Köztársaság között közúton, vasúton és vízi utakon a Német Demokratikus Köztársaság területén át megkönnyíttetik és akadálytalan lesz. E közlekedést a legegyszerűbb, leggyorsabb és legkedvezőbb olyan kezelésben részesítik, amilyet a nemzetközi gyakorlat csak ismer.)

II. MELLÉKLET

(A II. Melléklet tartalmazza – a négyoldalú egyezmény II. részének *B)* szakaszára hivatkozva – a francia, az angol és az amerikai kormánynak a szovjet kormányhoz intézett, az NSZK kormányával egyeztetett közlését, amely szerint a három hatalom kormánya kijelenti a következőket:)

1. Jogaik és felelősségeik gyakorlása közben kijelentik, hogy Berlin nyugati szektorai és a Német Szövetségi Köztársaság közötti kapcsolatokat fenntartják és tovább fejlesztik, miközben figyelembe veszik, hogy ezek a szektorok ugyanúgy, mind eddig, a jövőben sem képezhetik a Német Szövetségi Köztársaság alkotórészét és nem igazgathatók általa. A Német Szövetségi Köztársaság alaptörvényének és Berlin nyugati szektoraiban érvényben levő alkotmányának ama rendelkezései, amelyek a fentiekkel ellentétben állnak, hatályukat vesztik és a jövőben sem érvényesek.

2. A szövetségi elnök, a szövetségi kormány, az elnökválasztó szövetségi gyűlés, a Bundesrat és a Bundestag, beleértve azok bizottságait és frakcióit, valamint a Német Szövetségi Köztársaság más állami szervei tartózkodni fognak attól, hogy Berlin nyugati szektoraiban az 1. bekezdéssel ellentétes alkotmányjogi vagy hivatalos ténykedést végezzenek.

3. A Német Szövetségi Köztársaság kormányát Berlin nyugati szektoraiban a három kormány hatóságaihoz és a szenátushoz delegált állandó összekötő szerv képviseli.

III. MELLÉKLET

(A III. Melléklet tartalmazza – a négyoldalú egyezmény II. részének *C)* szakaszára hivatkozva – a szovjet kormánynak a francia, az angol és az amerikai kormányhoz intézett, az NDK kormányával egyeztetett közlését, amely így szól:)

1. Meg kell javítani az összeköttetéseket Berlin nyugati szektorai és e szektorokkal határos területek, valamint a Német Demokratikus Köztársaság ama területei között, amelyek nem határosak e szektorokkal.

2. Berlin nyugati szektorainak állandó lakosai humanitárius, családi, vallási, kulturális vagy kereskedelmi okokból vagy mint turisták e területekre utazhatnak, ott látogatásokat tehetnek, mégpedig olyan feltételek között, amelyek az e területre beutazó más személyekkel kapcsolatos feltételekhez hasonlíthatók. Berlin nyugati szektoraiban élő állandó lakosok fent vázolt utazásainak megkönnyítésére újabb átkelőhelyek nyílnak.

3. A kisebb enklávék problémái, beleértve Steinstückent és más kisebb területeket, területcsere révén megoldhatók.

4. Berlin nyugati szektorainak a külvilághoz fűződő telefon-, távíró-, szállítási és más összeköttetéseit kibővítik.

5. Az 1–4. bekezdések rendelkezéseinek megvalósítását és kiegészítését szolgáló szabályokról az illetékes német szervek állapodnak meg egymással.

IV. MELLÉKLET

(A IV. Melléklet *A)* része tartalmazza – hivatkozással a négyoldalú egyezmény II. részének *D)* szakaszára – a francia, az angol és az amerikai kormánynak a szovjet kormányhoz intézett, az NSZK kormányával egyeztetett közlését, amely így szól:)

1. A Francia Köztársaság, az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok kormánya fenntartja jogait és felelősségét Berlin nyugati szektorai és azok állandó lakosai érdekeinek képviseletét illetően külföldön, beleértve a biztonság és a státus ügyeit illető jogokat és kötelességeket, valamint nemzetközi szervezeteknél és más országokhoz fűződő kapcsolatokban.

2. A fentiek csorbítása nélkül és feltételezve, hogy a biztonság és a státus ügyei nem lesznek érintve, a kormányok egyetértettek abban, hogy

a) a Német Szövetségi Köztársaság Berlin nyugati szektorai állandó lakosait illetően konzuli gondoskodást gyakorolhat;

b) a megszabott eljárásoknak megfelelően a Német Szövetségi Köztársaság által kötött nemzetközi jogi megállapodásokat és egyezményeket ki lehet terjeszteni Berlin nyugati szektoraira, feltéve, hogy az ilyen megállapodások és egyezmények kiterjesztéséről mindenkor kifejezetten említés történik;

c) a Német Szövetségi Köztársaság nemzetközi szervezetekben és nemzetközi konferenciákon képviselheti Berlin nyugati szektorainak érdekeit;

d) Berlin nyugati szektorainak állandó lakosai a Német Szövetségi Köztársaságból való résztvevőkkel közösen részt vehetnek a nemzetközi cserében és nemzetközi kiállításokon. Nemzetközi szervezetek üléseit és nemzetközi konferenciákat, valamint nemzetközi részvétellel rendezett kiállításokat meg lehet tartani Berlin nyugati szektoraiban. A meghívásokat a szenátus, vagy a Német Szövetségi Köztársaság és a szenátus közösen küldi ki.

3. A három kormány hozzájárul szovjet konzulátus felállításához Berlin nyugati szektoraiban, amely főkonzulátust, a szokásos és ezekben a szektorokban érvényben levő eljárásoknak megfelelően, a három kormány megfelelő hatóságainál akkreditálják konzuli gondoskodás gyakorlásának céljából, a mai nappal keltezett külön okmányban rögzített rendelkezések szerint.

(A IV. Melléklet *B)* része tartalmazza a szovjet kormánynak a három nyugati hatalom közlésére adott közlését. A szovjet kormány ebben tudomásul veszi a három nyugati hatalom közlését és visszaigazolja azt.)

A három nyugati nagykövet levele a szövetségi kancellárhoz a II. Melléklet értelmezésére vonatkozóan

Kancellár Úr!

Hivatkozással az 1971. szeptember 3-án aláírt négyoldalú egyezményre, kormányaink e levél útján közölni kívánják a Német Szövetségi Köztársaság kormányával az alábbi magyarázatokat és értelmezéseket azokkal a kijelentésekkel kapcsolatban, amelyeket a II. Melléklet tartalmaz és amely Melléklet a négyoldalú tárgyalások ideje alatt a Német Szövetségi Köztársaság kormányával folytatott konzultációk tárgya volt.

Ezek a magyarázatok és értelmezések az alábbiak szerint ismertetik kormányaink felfogását a négyoldalú egyezmény fent említett részéről:

a) A II. Melléklet 2. bekezdésének azt a mondatát, amely a következőképpen hangzik: „... tartózkodni fognak attól, hogy Berlin nyugati szektoraiban az 1. bekezdéssel ellentétes alkotmányjogi vagy hivatalos ténykedést végezzenek", úgy kell értelmezni, mint a közvetlen államhatalom gyakorlását szolgáló cselekedeteket Berlin nyugati szektoraiban:

b) Az elnökválasztó szövetségi gyűlés üléseit nem tartják meg, a Bundesrat és a Bundestag plenáris üléseit szintén nem tartják meg továbbá sem Berlin nyugati szektoraiban. A Bundesrat és a Bundestag egyes bizottságai ülést tarthatnak Berlin nyugati szektoraiban e szektorok és a Német Szövetségi Köztársaság közti kapcsolatok fenntartásával és fejlesztésével összefüggésben. Képviselőcsoportok esetében az üléseket nem fogják egyidejűleg megtartani.

c) A szövetségi kormány összekötő szerve Berlin nyugati szektoraiban osztályokat foglal magában, amelyek az összekötő funkciókat gyakorolják mindenkori területükön.

d) Azok a rögzített eljárások, amelyek a Német Szövetségi Köztársaság törvényhozásának Berlin nyugati szektoraira való alkalmazhatóságára vonatkoznak, változatlanok maradnak.

e) Az „állami szervek" kifejezés a II. Melléklet 2. bekezdésében a következőket jelenti: a szövetségi elnök, a szövetségi kancellár, a szövetségi kormány, a szövetségi miniszterek, a szövetségi minisztériumok és kirendeltségeik, a Bundesrat, a Bundestag és az összes szövetségi bíróságok.

A három nyugati nagykövet és a szovjet nagykövet jegyzékváltása

(A három nagykövet a szovjet nagykövethez intézett 1971. szeptember 3-i jegyzékében csatoltan megküldte az NSZK kancellárjához intézett levelüket. A szovjet nagykövet válaszjegyzékben elismeri a jegyzék vételét és tudomásul veszi a három nagykövet közlését.)

JEGYZŐKÖNYVEK

(A négyoldalú egyezményhez két jegyzőkönyvet csatoltak, amelyeket a négy nagykövet, P. Abraszimov, J. Sauvagnargues, R. Jackling és K. Rush írt alá.

Az I. Jegyzőkönyv arról szól, hogy Berlin nyugati szektorai állandó lakosainak a Szovjetunióba szóló beutazási vízum megszerzéséhez két okmányt kell benyújtaniok:

„Az 1971. szeptember 3-i négyoldalú egyezménnyel összhangban kiállítva" feliratú bélyegzővel ellátott útlevelet, valamint személyi igazolványt vagy megfelelő más dokumentumot, amely igazolja, hogy a kérelmező állandó nyugat-berlini lakos.

A II. Jegyzőkönyv Berlin nyugati övezeteiben szovjet főkonzulátus felállításáról, tevékenységéről és tevékenységének kibővítéséről intézkedik.)

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 456–461. o.)

AZ NDK ÉS AZ NSZK EGYEZMÉNYE AZ NSZK ÉS NYUGAT-BERLIN KÖZÖTTI TRANZITFORGALOMRÓL[31] (Berlin, 1971. december 17.)

(Összefoglaló közlés)

Az 1971. szeptember 3-i négyoldalú egyezménnyel összhangban az NDK és az NSZK kormánya egyezményt kötött egymással az NSZK és Nyugat-Berlin közötti tranzitforgalomról.

A 21 cikkből álló egyezmény a polgári személyek és áruk tranzitforgalmát szabályozza az NSZK és Nyugat-Berlin között az NDK felségterületén áthaladó útvonalakon, vasutakon és vízi utakon, a megállapított határátkelőhelyeken és útvonalakon.

A tranzitutasok számára a vízumokat az NDK határátkelőhelyein adják ki.

Azokat a járműveket, amelyeken olyan árukat szállítanak, amelyek szállítása külön engedélyhez kötött vagy pedig az NDK-ba való behozatala tiltott, indítás előtt le kell plombálni. Nyitott teherautók esetében az ellenőrzési eljárás a kísérő dokumentumok átvizsgálására korlátozódik.

Az egyéni tulajdonban levő közlekedési eszközökön utazókat, járműveiket és személyi poggyászaikat nem kutatják át, kivéve a különleges eseteket, amikor megfelelő gyanúok forog fenn, hogy az illető tranzitutas az utazást visszaélés céljából kívánja felhasználni vagy használta fel.

Az átmenő autóbuszok utasainak ellenőrzése csak a személyi adatok megállapítására korlátozódik. Az átmenő vonatok ellenőrzésére ugyanezt az eljárást alkalmazzák.

Visszaélést követ el a tranzitutas, ha az egyezmény érvénybe lépése után a tranzitútvonalak használata közben összeütközésbe kerül az NDK közrendjével: *a)* tárgyakat vesz fel vagy ad le; *b)* személyeket vesz fel, *c)* alapos indok nélkül elhagyja a tranzitútvonalat, *d)* más bűntetteket követ el, *e)* megsérti az útforgalmi előírásokat.

Az NSZK évi átalányban fizeti a tranzitforgalommal kapcsolatos vámokat, illetékeket, valamint más költségeket.

Az egyezmény az 1971. szeptember 3-án létrejött négyoldalú egyezménnyel egyidejűleg lép életbe és azzal együtt marad érvényben.

A tranzitegyezményt dr. Michael Kohl és Egon Bahr államtitkárok írták alá.

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 462. o.)

[31] Hatályba lépett 1972. június 3-án a négyoldalú egyezmény zárójegyzőkönyvének aláírása napján.

AZ NDK ÉS A NYUGAT-BERLINI SZENÁTUS MEGÁLLAPODÁSA AZ UTAZÁSI ÉS LÁTOGATÁSI FORGALOM MEGKÖNNYÍTÉSÉRŐL ÉS JAVÍTÁSÁRÓL (Berlin, 1971. december 20.)

(Összefoglaló közlés)

A megállapodás 9 cikkből és egy magyarázatból áll, legfontosabb rendelkezései a következők:

A négy nagyhatalom egyezményével összhangban az NDK kormánya és a nyugat-berlini szenátus megállapodott abban, hogy az állandó nyugat-berlini lakosok számára évenként egy vagy több alkalommal, összesen 30 nap időtartamra engedélyezik a beutazást az NDK Nyugat-Berlinnel határos és a Nyugat-Berlinnel nem határos területeire. A beutazás engedélyezése humanitárius, családi, vallási, kulturális és turisztikai okokból történhet. Az állandó nyugat-berlini lakosok sürgős, családi, illetőleg humanitárius okokból a 30 napot meghaladó időre is kaphatnak beutazási engedélyt.

A látogatáshoz autót azok vehetnek igénybe, akik betegek, testi fogyatékosok, háromévesnél fiatalabb saját gyemekükkel utaznak, végül akiknek úti célja több mint száz kilométerre van Nyugat-Berlintől.

A megállapodáshoz csatolt magyarázat (Erklärung) a többi között kimondja, hogy az NDK-állampolgároknál teendő látogatásokra csak abban az esetben lehet engedélyt adni, ha azok ugyancsak megfelelő kérelmet nyújtanak be.

A megállapodást Günter Kohrt, az NDK külügyi államtitkára és Ulrich Müller, a nyugat-berlini szenátusi kancellária igazgatója írta alá.

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 463. o.)

AZ NDK ÉS A NYUGAT-BERLINI SZENÁTUS MEGÁLLAPODÁSA AZ ENKLÁVÉK KÉRDÉSÉNEK RENDEZÉSÉRŐL (Berlin, 1971. december 20.)

(Összefoglaló közlés)

A 7 cikkből álló megállapodás főbb rendelkezései a következők:

A kis enklávék, beleértve Steinstücken és más kis területek kérdésének megoldására, az NDK kormánya és a nyugat-berlini szenátus a négy hatalom 1971. szeptember 3-i egyezményével összhangban megállapodott abban, hogy a területcsere eredményeként az NDK mintegy 15,6 hektárnyi, Nyugat-Berlin városa pedig mintegy 17,1 hektárnyi területet kap. Ezeket a területeket a megállapodáshoz csatolt térképeken tüntették fel.

Tekintettel arra, hogy a kicserélt területek kiterjedésében és értékben nem egyenlőek, a nyugat-berlini szenátus értékkiegyenlítésként 4 millió márkát fizet az NDK kormányának.

A természetes vagy jogi személyeknek a területkicseréléssel összefüggő kárpótlási igényeit minden esetben az a fél bírálja el, amelynek tulajdonában a szóban forgó terület, épület vagy építmény a területkicserélést megelőzően található volt.

A mostani megállapodásban nem foglalt enklávék és más kis területek ügyében adott időpontban további megbeszéléseket tartanak és megfelelő megállapodásokat kötnek.

A megállapodást ugyanazok írták alá, mint az előző megállapodást.

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 463–464. o.)

NÉGYOLDALÚ ZÁRÓJEGYZŐKÖNYV (Berlin, 1972. június 3.)

A Szovjetunió, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok és a Francia Köztársaság kormánya,

figyelembe véve az 1971. szeptember 3-án kelt négyoldalú egyezmény III. részét, és megelégedéssel tudomásul véve a továbbiakban ismertetendő megállapodások és rendelkezések létrejöttét,

a következőkben egyeztek meg:

1. A négy kormány a négyoldalú Egyezményt a jelen jegyzőkönyv révén lépteti érvénybe. Ez az Egyezmény éppúgy, mint a jelen Jegyzőkönyv, érintetlenül hagyja azokat a négyoldalú megállapodásokat vagy határozatokat, amelyeket korábban kötöttek, illetve hoztak.

2. A négy kormány abból indul ki, hogy az illetékes német hatóságok között létrejött megállapodások és rendelkezések (e megállapodások és rendelkezések felsorolása) a négyoldalú Egyezménnyel egyidejűleg lépnek érvénybe.

3. A jelen Jegyzőkönyvben említett négyoldalú Egyezmény és azt követően az illetékes német hatóságok között létrejött megállapodások és rendelkezések fontos kérdéseket szabályoznak, amelyeket a tárgyalások során megvitattak, és azok együttesen maradnak érvényben.

4. Abban az esetben, ha a négy kormány egyike a négyoldalú Egyezmény, illetve a megállapodások vagy rendelkezések egyikének alkalmazásában felmerülő nehézségeket komolynak ítéli meg, továbbá a négyoldalú Egyezmény vagy a megállapodások és rendelkezések egy részének nem teljesítése esetén az illető kormánynak joga van arra, hogy a másik három kormány figyelmét felhívja a négyoldalú Egyezmény és a jelen Jegyzőkönyv rendelkezéseire és megfelelő négyoldalú tanácskozásokat tartson abból a célból, hogy biztosítsa a vállalt kötelezettségek megtartását és a helyzetet a négyoldalú Egyezménnyel és a jelen Jegyzőkönyvvel összhangba hozza.

5. A jelen jegyzőkönyv az aláírás napján lép érvénybe.

Kelt a volt Szövetséges Ellenőrző Tanács épületében, Berlin amerikai övezetében 1972. június 3-án, négy eredeti példányban, mindegyike orosz, angol, és francia nyelven, mindegyik egyaránt hiteles és kötelező erejű.

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormánya részéről *P. A.*	Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság kormánya részéről *R. J.*
az Amerikai Egyesült Államok kormánya részéről *K. R.*	a Francia Köztársaság kormánya részéről *J. S.*

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 464. o.)

KÖZLEKEDÉSI SZERZŐDÉS A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG ÉS A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTT[32]

(Berlin, 1972. május 26.)

A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság

abban a törekvésben, hogy hozzájáruljon az európai enyhüléshez és hogy a két állam között olyan normális, jószomszédi kapcsolatot alakítson ki, amely egymástól független államok között szokásos,

továbbá attól az óhajtól vezettetve, hogy szabályozza a szerződő államok határátlépő személy- és áruforgalmának kérdéseit felségterületükön belül és azon keresztül,

megkötötték a következő szerződést:

I. Általános rendelkezések

1. cikk. 1. A szerződés tárgya a közutakon, vasutakon és vízi utakon lebonyolított kölcsönös cél- ás tranzitforgalom, amely a szerződés hatályának körén belül engedélyezett és bejegyzett közlekedési eszközökkel bonyolódik le – a továbbiakban: a közlekedés.

Az egyes közlekedési eszközök felhasználására vonatkozó államon belüli jogi előírások változatlanok maradnak.

2. A szerződő államok kötelezik magukat, hogy a felségterületükön belül, illetve azon át lebonyolódó közlekedést a szokásos nemzetközi gyakorlatnak megfelelően, a kölcsönösség és a megkülönböztetés kiküszöbölésének alapján a lehető legnagyobb mértékben biztosítják, megkönnyítik és minél célszerűbben alakítják.

2. cikk. A közlekedés annak az államnak a joghatósága alá tartozik, amelynek területén lebonyolódik, amennyiben a jelen Szerződés másként nem rendelkezik.

3. cikk. 1. A közlekedésben részt vevők igénybe vehetik a másik szerződő állam területén a közforgalom számára rendelkezésre bocsátott közlekedési berendezéseket.

2. Amennyiben a szerződő államok egyike külön közlekedési útvonalakat állapít meg területén keresztül a tranzitforgalom számára, ezek kijelölésénél a közlekedés minél célszerűbb kialakításának szempontjából indul ki.

4. cikk. A közlekedés az előirányzott határátkelőhelyeken bonyolódik le. A változásokra vonatkozóan a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság közlekedésügyi minisztériumai előzetesen érintkezésbe lépnek egymással.

5. cikk. Kölcsönösen elismerik a másik szerződő állam által kiállított, járművezetésre jogosító hivatalos okmányokat, valamint a területén forgalomra engedélyezett, illetve bejegyzett közlekedési eszközök hivatalos okmányait, amennyiben a 20. cikk erről másként nem rendelkezik. A közlekedés résztvevői a szerződő államok illetékes szervei, illetve hatóságai által kiállított, határátlépésre jogosító hivatalos személyi okmányokkal igazolják magukat.

6. cikk. 1. A közlekedéssel kapcsolatban felmerülő meghatározott díjtételek és illetékek lerovására vonatkozóan átalányfizetésben lehet megállapodni.

2. A közlekedés résztvevői által magukkal vitt úti használati és személyes fogyasztási cikkek mentesek a behozatali, illetve kiviteli vámok, valamint más hasonló illetékek alól. Nem esnek behozatali, illetve kiviteli vámok, valamint hasonló illetékek alá a közlekedési eszközökben szokásos mennyiségben vitt üzem- és kenőanyagok, felszerelési, tartalék- és pótalkatrészek sem.

7. cikk. 1. Mindegyik szerződő állam gondoskodik arról, hogy a területén történt baleseteknél és hajókár esetén biztosítsa a szükséges segítséget, beleértve a műszaki segélyszolgálatot és autómentő-szolgálatot, az orvosi ellátást, valamint a hajógyári és műhelyszolgálatot.

2. Hajókár és baleset esetén a vizsgálatnál, valamint a kötelező jegyzőkönyvek kiállításánál a baleset színhelyén érvényes jogi előírások az irányadóak. A szerződő államok kölcsönösen eljuttatják egymáshoz a kárrendezéshez szükséges jegyzőkönyveket.

8. cikk. A szerződő államok kölcsönösen tájékoztatják egymást az utak állapotáról, az autópályákon és a fontosabb távolsági utakon életbeléptetett nagyobb arányú forgalomelterelésekről, a merülési mélységekről, a vízállásokról, a zsilipek üzemelési idejéről, a hajózási tilalmakról, valamint egyéb, a közlekedés folyamatát érintő hírekről.

9. cikk. A közlekedés minél egyszerűbb és célszerűbb kialakítása érdekében a szerződő államok tájékoztatják egymást a másik szerződő állam határátlépő közlekedését érintő nagyobb arányú építkezések tervezéséről és kiviteleséről és a követelményeknek megfelelő véleménycserét folytatnak.

II. Vasúti közlekedés

(A II. rész 10–16. cikkei részletesen szabályozzák a vasúti közlekedést.)

[32] Hatályba lépett 1972. október 27-én.

III. Belvízi hajóforgalom

(A III. rész 17–23. cikkei részletesen szabályozzák a címben jelzett kérdéseket.)

IV. Gépjármű-közlekedés

(A IV. rész 24–28. cikkei részletesen szabályozzák a címben jelzett kérdéseket.)

V. Tengeri közlekedés

(Az V. rész 29–31. cikkei részletesen szabályozzák a tengeri közlekedést.)

VI. Záróredelkezések

32. cikk. 1. A jelen Szerződés alkalmazásával vagy értelmezésével kapcsolatban az esetleg felmerülő nézeteltéréseket a két szerződő állam bizottsága fogja tisztázni.

2. A bizottságban a küldöttségeket a Német Demokratikus Köztársaság, illetve a Német Szövetségi Köztársaság közlekedésügyi miniszterének teljhatalmú megbízottja vezeti.

3. A bizottság a két szerződő állam egyikének kérésére ül össze.

4. Az eljárás részleteit a bizottság fogja megállapítani.

5. Ha a bizottság nem tudja rendezni az eléje utalt nézeteltérést, akkor ezt a kérdést a kormányok elé terjesztik, s azok tárgyalások útján simítják el a nézeteltérést.

33. cikk. A jelen szerződés meghatározatlan időre köttetett. Hatályba lépése után öt évvel, bármely naptári év lejárta előtt három hónappal tett bejelentés esetén felmondható.

A jelen szerződés azon a napon lép hatályba, amikor a két kormány jegyzékváltás útján kölcsönösen tájékoztatja egymást arról, hogy teljesültek a Szerződés hatályba lépéséhez szükséges feltételek.

Ennek hiteléül a szerződő államok meghatalmazottai ezt a szerződést aláírták.

Kelt Bonnban, 1972. május 26-án, két eredeti példányban német nyelven.

A Német Szövetségi Köztársaság részéről	a Német Demokratikus Köztársaság részéről
Egon Bahr	*Dr. Michael Kohl*

Kohl és Bahr államtitkárok levélváltásai

(A szerződés aláírásával egyidőben több levélváltásra került sor a két államtitkár között.

Az első levélváltás értelmében a szerződés aláírása után mind az NDK, mind az NSZK bejelenti, hogy igényt tart a CIV-hez (nemzetközi vasúti személy- és személypoggyász-forgalmi egyezmény) és a CIM-hez (nemzetközi vasúti árufuvarozási egyezmény) való csatlakozásra. Mind az NDK, mind az NSZK közlekedési hálózatát az eddigi mértékben a Nemzetközi Vasútegyezmény rendelkezéseinek hatálya alá helyezi. A közlekedési szerződés nem érinti a nyugat-berlini vasutak jogállapotát, amelyek az NDK kezelésében állnak.

A másik levélváltás szerint könnyítéseket léptetnek életbe a két ország közötti személy- és turistaforgalomban, és megkönnyítik az NDK-állampolgárok utazását az NSZK-ba.

A harmadik levélváltás szerint teljes érvényűnek ismerik el az NDK-ban kiállított diplomata-, szolgálati és más útiokmányokat.)

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 488–491. o.)

SZERZŐDÉS
A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG ÉS A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTTI KAPCSOLATOK ALAPJAIRÓL[33]
(Berlin, 1972. december 21.)

A Magas Szerződő Felek

a béke megőrzéséért viselt felelősségük tudatában,

attól a törekvéstől vezettetve, hogy hozzájáruljanak az európai enyhüléshez és biztonsághoz,

abban a tudatban, hogy valamennyi európai állam határainak sérthetetlensége és jelenlegi határaik közti területi integritásuk és szuverenitásuk tiszteletben tartása a béke alapvető feltétele,

felismerve, hogy a két német államnak tartózkodnia kell az erőszakkal való fenyegetőzéstől vagy az erőszak alkalmazásától,

a történelmi adottságokból kiindulva, és a Német Demokratikus Köztársaság, valamint a Német Szövetségi Köztársaság alapvető kérdésekben, így a nemzeti kérdésben vallott eltérő felfogását tiszteletben tartva,

attól az óhajtól vezettetve, hogy a két német államban élő emberek javára megteremtsék a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság közti együttműködés előfeltételeit,

a következőkben állapodtak meg:

1. cikk. A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság az egyenjogúság alapján normális, jószomszédi kapcsolatokat hoz létre egymással.

2. cikk. A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság az Egyesült Nemzetek Szervezetének alapokmányában lefektetett célokat és elveket magáénak vallja, különös tekintettel valamennyi állam szuverén egyenlőségére, a függetlenség, önállóság és területi integritás, az önrendelkezési jog tiszteletben tartására, az emberi jogok és a megkülönböztetéstől mentes politika folytatására.

3. cikk. Az Egyesült Nemzetek Szervezete alapokmányának megfelelően a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság vitás kérdéseiket kizárólag békés úton rendezik és tartózkodnak az erőszakkal való fenyegetőzéstől, illetve az erőszak alkalmazásától.

[33] Hatályba lépett 1973. június 20-án.

Megerősítik a köztük fennálló határok sérthetetlenségét most és a jövőben és kötelezik magukat területi integritásuk korlátlan tiszteletben tartására.

4. cikk. A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság abból indul ki, hogy a két állam egyike sem képviselheti nemzetközi téren a másikat, illetve nem tárgyalhat annak nevében.

5. cikk. A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság előmozdítják az európai államok közti békés kapcsolatokat és hozzájárulnak az európai biztonsághoz és együttműködéshez.

Támogatják az európai haderők és fegyverzetek csökkentésére irányuló fáradozásokat úgy, hogy azok nem járhatnak hátrányos következményekkel az érdekeltek biztonságára nézve.

A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság egy hatékony nemzetközi ellenőrzéssel megvalósuló általános és teljes leszerelés érdekében támogatja a nemzetközi biztonságot szolgáló, a fegyverkezés korlátozását és a leszerelést szolgáló erőfeszítéseket, különösen a nukleáris és más tömegpusztító fegyverek vonatkozásában.

6. cikk. A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság abból az alapelvből indul ki, hogy mindkét ország felségjoga saját területére korlátozódik. Mindkét állam tiszteletben tartja a másik függetlenségét és önállóságát bel- és külügyekben egyaránt.

7. cikk. A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság kinyilvánítja ama készségét, hogy kapcsolataik normalizálása folyamán rendez bizonyos gyakorlati és emberiességi kérdéseket. Megállapodásokat köt annak érdekében, hogy a jelen Szerződés alapján a gazdasági, tudományos és technikai élet, a forgalom, a jogszolgáltatás, a posta és távközlés, az egészségügy, a kultúra, a sport, a környezetvédelem területén és más területeken kölcsönösen előnyös együttműködés alakuljon ki. A részleteket a csatolt Jegyzőkönyv tárgyalja.

8. cikk. A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság állandó képviseleteket cserél. Azok a mindenkori kormányok székhelyén működnek. A képviseletek létesítésével kapcsolatos gyakorlati kérdéseket pótlólag rendezik.

9. cikk. A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság egyetért abban, hogy a jelen Szerződés az általuk korábban megkötött vagy az őket érintő két- és többoldalú nemzetközi szerződéseket és megállapodásokat nem érinti.

10. cikk. A jelen Szerződést meg kell erősíteni és az a megfelelő okmányok kicserélésének napját követő napon lép életbe.

Ennek hiteléül a Magas Szerződő Felek meghatalmazottai aláírták a jelen Szerződést.

Kelt Berlinben, 1972. december 21-én.

Dr. Michael Kohl	*Egon Bahr*
a Német Demokratikus Köztársaság részéről	a Német Szövetségi Köztársaság részéről

Kiegészítő Jegyzőkönyv a Szerződéshez

(A Jegyzőkönyv a 3. és 7. cikkhez fűz kiegészítéseket.

A 3. cikkhez fűzött kiegészítés szerint a két kormány megbízottaiból bizottságot alakít, amely felül fogja vizsgálni és amennyiben szükséges, megújítani vagy kiegészíteni a két német állam között fennálló határt. Hozzá fog járulni a vízgazdálkodási, az energiaellátási és a kárelhárítási problémák rendezéséhez is.

A 7. cikkhez fűzött kiegészítés szerint az NDK és NSZK hosszú lejáratú megállapodásokat fog kötni, hogy elősegítse a gazdasági kapcsolatok folyamatos fejlődését.

Az NDK és az NSZK fejleszti együttműködését a tudomány és technika, a közlekedés, a posta és távközlés, az egészségügy, a kultúra, a sport, a környezetvédelem, a könyvek, folyóiratok, rádió- és tévéprogramok kölcsönös beszerzése területén.)

Jegyzőkönyvi megjegyzés a Szerződéshez

A vagyonjogi kérdések eltérő jogi szabályozása miatt ezeket a kérdéseket a Szerződés nem szabályozhatta.

Nyilatkozatok a Jegyzőkönyvhöz

A Német Szövetségi Köztársaság a Jegyzőkönyvhöz kapcsolódóan kijelenti:

„Állampolgársági kérdéseket a Szerződés nem szabályoz."

A Német Demokratikus Köztársaság a Jegyzőkönyvhöz kapcsolódóan kijelenti:

„A Német Demokratikus Köztársaság abból indul ki, hogy a Szerződés meg fogja könnyíteni az állampolgársági kérdések szabályozását."

Bahr és Kohl államtitkárok levélváltásai

(Egon Bahr és Dr. Michael Kohl államtitkárok, a tárgyaló delegációk vezetői az alapszerződés parafálása alkalmából, 1972. november 8-án levélváltás formájában öt megállapodást kötöttek:

A posta- és távközlési ügyekben létrejött megállapodás szerint az NDK és az NSZK kormánya az alapszerződés parafálása után tárgyalásokat kezd egy postai és távközlési egyezményről. Tekintettel mindkét állam egyenjogú tagságának követelményére az Egyetemes Postaegyesületben (UPU) és a Nemzetközi Távközlési Egyesületben (ITU), az NDK és az NSZK kormánya az említett tárgyalások megkezdése után megteszi a szükséges lépéseket tagságának elnyerésére.

A családegyesítésről, az utazási könnyítésekről és a nem kereskedelmi jellegű áruforgalomról létrejött megállapodás szerint a Német Demokratikus Köztársaság kormánya az alapszerződés hatályba lépése után a kapcsolatok rendezése folyamán az alábbi területeken tesz majd lépéseket a kérdések rendezésére:

1. A családok megosztottságából adódó problémák megoldása.
2. Az 1972. május 26-i levélváltás folytatásaként intézkedések a határátlépő utas- és látogatóforgalom, beleértve a turizmus további javítására.

A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság nem kereskedelmi jellegű áruforgalmának javítása.

A megállapodáshoz magyarázatokat (Erläuterungen) fűztek, amelyek a hozandó intézkedéseket részletezik.

Az új határátkelőhelyek megnyitásáról szóló megállapodás szerint a Német Demokratikus Köztársaság a kapcsolatok alapjairól szóló szerződés hatályba lépésének időpontjában a következő határátkelőhelyeket nyitja meg a személyforgalom előtt a Német Szövetségi Köztársaság határán:

- Salzwedel,
- Worbis,
- Meiningen,
- Eisfeld.

A két német állam ENSZ-tagságáról szóló megállapodás értelmében az NDK és az NSZK kormánya tudomásul vette, hogy a két kormány állami törvényeiknek megfelelően megteszi a szükséges lépéseket az Egyesült Nemzetek Szervezete tagságának elnyerésére. Mindkét kormány tájékoztatja egymást a kérelem benyújtásának időpontjáról.

Az újságírók munkalehetőségeiről szóló megállapodás szabályozza, hogy az újságírók az NSZK és az NDK jogrendje keretében gyakorolhatják hivatásbeli tevékenységüket. A csatolt külön nyilatkozat kinyilvánítja, hogy a levélváltás tartalma vonatkozik Berlinre (Nyugat) is az 1972. szeptember 3-i egyezménnyel összhangban.)

A négy hatalomhoz intézett jegyzékek

A két államtitkár 1972. november 8-án levélváltásban közölte egymással, hogy az NDK külügyminisztériuma a mai napon jegyzék formájában az alábbi szöveget adja át a Szovjetunió NDK-beli nagykövetének:

„A Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság a kapcsolatok alapjairól szóló ...-án kelt szerződés 9. cikkére hivatkozva megerősíti, hogy a jelen szerződés nem érintheti a négy nagyhatalom jogait és felelősségét, az ezekre vonatkozó négyoldalú megállapodásokat, határozatokat és gyakorlatot."

Az NSZK külügyminisztériuma a mai napon jegyzék formájában az alábbi szöveget adja át a Francia Köztársaság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok NSZK-beli nagykövetének:

„A Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság a kapcsolatok alapjairól szóló ...-án kelt szerződés 9. cikkére hivatkozva megerősíti, hogy a jelen szerződés nem érintheti a négy nagyhatalom jogait és felelősségét, az ezekre vonatkozó négyoldalú megállapodásokat, határozatokat és gyakorlatot."

A szerződés aláírásakor tett nyilatkozat az egyezmények és rendelkezések Berlinre (Nyugat) való kiterjesztéséről

Egyetértés áll fenn, hogy a 7. cikkhez tartozó kiegészítő Jegyzőkönyvben előirányzott egyezmények és rendelkezések kiterjesztése Berlinre (Nyugat), az 1971. szeptember 3-i négyoldalú egyezménynek megfelelően, minden esetben összeegyeztethető.

A Német Szövetségi Köztársaság állandó képviselete a Német Demokratikus Köztársaságban az 1971. szeptember 3-i négyoldalú egyezménnyel összhangban képviselni fogja Berlin (Nyugat) érdekeit.

A Német Demokratikus Köztársaság és a Szenátus közötti megállapodások érintetlenek maradnak.

Egon Bahr — Dr. Michael Kohl

A szerződés aláírásakor tett nyilatkozat a konzultációkról

A két kormány megállapodott abban, hogy a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság közti kapcsolatok normalizálása folyamán konzultációkat folytatnak a két felet érdeklő, különösen az európai béke biztosítása szempontjából jelentőséggel bíró kérdésekről.

Egon Bahr — Dr. Michael Kohl

A Szovjetunió, Nagy-Britannia, az Egyesült Államok és Franciaország kormányainak 1972. november 9-i nyilatkozata

A Szovjet Szocialista Közársaságok Szövetsége, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok és a Francia Köztársaság kormányai, negyköveteik által képviseltetve, akik a Szövetséges Ellenőrző Tanács egykori székhelyén találkozók sorozatát tartották, megállapodtak, hogy támogatják az Egyesült Nemzetek Szervezetébe való felvétel kérelmét, ha azt a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság előterjeszti, és ebben az összefüggésben megerősítik, hogy ez a tagság semmiképpen sem érinti a négy hatalom jogait és felelősségeit, valamint az idevonatkozó megfelelő négyoldalú megállapodásokat, határozatokat és gyakorlatot.

Bahr egyoldalú levele Kohlhoz a német egységről

Igen tisztelt Kohl Úr!

A Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság között a kapcsolatok alapjairól szóló szerződés mai napon történt aláírásával összefüggésben, a Német Szövetségi Köztársaság kormányának van szerencséje megállapítani, hogy ez a szerződés nem áll ellentétben a Német Szövetségi Köztársaság politikai céljával, hogy hozzájáruljon Európában a békeállapot létrehozásához, amelyben a német nép szabad önrendelkezését gyakorolva visszanyeri egységét.

Bonn, 1972. december 21.

Kiváló tisztelettel:
Egon Bahr

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 506–513. o.)

SZERZŐDÉS A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG ÉS A CSEHSZLOVÁK SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTTI KÖLCSÖNÖS KAPCSOLATOKRÓL[34]

(Prága, 1973. december 11.)

A Német Szövetségi Köztársaság és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság okulva a történelmi tapasztalatból, hogy a béke harmonikus egymás mellett élést követel Európa népei között, továbbá

attól az eltökéltségtől vezéreltetve, hogy egyszer s mindenkorra felszámolják az átkos múlt következményeit kapcsolataikban, mindenekelőtt az európai népeknek mérhetetlen szenvedést okozott második világháború következményeit,

elismerve, hogy az 1938. szeptember 29-én kötött müncheni egyezményt a náci rezsim erő alkalmazásával fenyegetve kényszerítette a Csehszlovák Köztársaságra,

tekintettel arra, hogy mindkét országban új nemzedék nőtt fel, amelynek joga van a megbízható békés jövőre,

attól a szándéktól vezéreltetve, hogy szilárd alapot teremtsenek jószomszédi kapcsolataik fejlesztéséhez,

törekedve az európai béke és biztonság megszilárdítására,

meggyőződve arról, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete alapokmánya céljainak és elveinek szellemében fogant békés együttműködés megfelel a népek óhajának és az egész világ békéje érdekeinek,

az alábbiakban állapodtak meg:

I. cikk. 1. A Német Szövetségi Köztársaság és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság kölcsönös kapcsolatainak figyelembevételével, a jelen Szerződés értelmében semmisnek tekinti az 1938. szeptember 29-én kötött müncheni egyezményt.

II. cikk. 1. A jelen Szerződés nem érinti azokat a jogi következményeket, amelyek az 1938. szeptember 30. és 1945. május 9. közötti időszakban természetes vagy jogi személyekkel szemben alkalmazott jogszabályokból fakadnak.

Kivételt képeznek ez alól azon intézkedések következményei, amelyeket – az igazságosság alapelveivel való összeegyeztethetetlenségük miatt – mindkét szerződő Fél semmisnek tekint.

[34] Hatályba lépett 1974. július 14-én.

2. A jelen Szerződés nem vonatkozik élő vagy elhunyt személyek állampolgárságára, amely a szerződő Felek valamelyikének joggyakorlatából fakad.

3. A jelen Szerződés a müncheni egyezményre vonatkozó megállapításaival nem teremt jogi alapot anyagi természetű követelésekre a Csehszlovák Szocialista Köztársasággal és annak természetes, valamint jogi személyeivel szemben.

III. cikk. 1. A Német Szövetségi Köztársaságot és a Csehszlovák Szocialista Köztársaságot kölcsönös kapcsolataikban és Európa, valamint a világ biztonsága szavatolásának kérdéseiben az Egyesült Nemzetek Szervezetének alapokmányában foglalt célok és elvek vezérlik.

2. Ennek megfelelően a szerződő Felek, az Egyesült Nemzetek Szervezete alapokmányának 1. és 2. cikke értelmében minden vitájukat kizárólag békés eszközökkel oldják meg, és kerülni fogják az erő alkalmazásával való fenyegetést, illetve az erő alkalmazását azokban a kérdésekben, amelyek Európa vagy a világ békéjével, továbbá kölcsönös viszonyukkal kapcsolatosak.

IV. cikk. 1. A Német Szövetségi Köztársaság és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a fent említett céloknak és elveknek megfelelően, most és a jövőben támogatják közös határaik sérthetetlenségét és kölcsönösen kötelezettséget vállalnak mindkét állam területi egységének minden tekintetben való tiszteletben tartására.

2. A szerződő Felek kinyilvánítják, hogy egymással szemben nincs semmiféle területi igényük és ilyen igényeket a jövőben sem támasztanak.

V. cikk. 1. A Német Szövetségi Köztársaság és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság további lépéseket tesz kölcsönös kapcsolatai széles körű fejlesztésének irányában.

2. A szerződő Felek egyetértenek abban, hogy szomszédi együttműködésük bővítése a gazdaság, a tudomány, a tudományos-műszaki kapcsolatok, a kultúra, a környezetvédelem, a sport, a közlekedés és egyéb kapcsolatok terén megfelel mindkét ország érdekeinek.

VI. cikk. A jelen Szerződést ratifikálni kell és az a ratifikációs okmányok kicserélése napján lép hatályba. Az okmányok kicserélésére Bonnban kerül sor.

Ennek hiteléül a Szerződő Felek meghatalmazottai a Szerződést aláírták.

Kelt Prágában, 1973. december 11-én két példányban, mindegyik német és cseh nyelven, mindkettő egyaránt hiteles.

A Német Szövetségi Köztársaság részéről	A Csehszlovák Szocialista Köztársaság részéről
W. Brandt	*Loubomir Strougal*
szövetségi kancellár	miniszterelnök
Walter Scheel	*Bohuslav Chnoupek*
külügyminiszter	külügyminiszter

(Az első levélváltásban a két külügyminiszter kijelenti, hogy az 1971. szeptember 3-i négyoldalú egyezménynek megfelelően a ma aláírt szerződés II. cikkének érvénye Nyugat-Berlinre is kiterjed.

A másik levélváltásban a két külügyminiszter megállapítja, hogy az 1938 és 1945 között elkövetett büntetendő cselekmények tekintetében csak a ma érvényben levő csehszlovák büntetőtörvénykönyv szerinti olyan cselekmények üldözendők, amelyekre halálbüntetést írnak elő és amelyek egyben kimerítik a nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék Szabályzata 6. cikkének *b)* és *c)* pontja szerinti háborús bűncselekmények és az emberiség elleni bűncselekmények kritériumait. Minden egyéb esetben a bűnüldözés legkésőbb az 1965. évben elévül.

A harmadik levélváltásban a két külügyminiszter kötelezettséget vállal, hogy jóindulatúan kezeli a német nemzetiségűek kivándorlási kérelmeit, és fordítva. Ez gyakorlatilag mintegy 20–25 ezer német kivándorlását jelenti. Ugyanebben a levélváltásban a két fél kinyilvánítja szándékát, hogy tovább fejleszti az utazási forgalmat, beleértve a rokoni látogatásokat, javítja a határátkelőhelyek kezelési rendelkezéseit és új határátkelőhelyeket létesít. A levélváltásban foglaltak Nyugat-Berlinre is vonatkoznak.)

(Forás: Halmosy Dénes, id. mű, 531–533. o.)

42.

BARÁTSÁGI, EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS KÖLCSÖNÖS SEGÍTSÉGNYÚJTÁSI SZERZŐDÉS A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG ÉS A SZOVJET SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE KÖZÖTT[35]

(Moszkva, 1975. október 7.)

A Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége,

arra építve, hogy a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között szoros baráti szövetség jött létre, amely a marxizmus-leninizmus és a szocialista internacionalizmus alapján nyugszik;

abban a szilárd meggyőződésben, hogy a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége közötti egység és a barátság minden oldalú megerősítése megfelel a két ország népei alapvető érdekeinek és az egész szocialista államközösség alapvető érdekeinek, és a szocialista nemzetek további közeledését szolgálja;

attól a törekvéstől vezérelve, hogy a szocialista külpolitika alapelveinek és a céljainak megfelelően a kedvező nemzetközi feltételeket megteremtsék a szocializmus és kommunizmus felépítésére;

elsődleges jelentőséget tulajdonítva a két állam területi integritása és szuverenitása védelmének minden támadással szemben;

elhatározva, hogy a barátságról, együttműködésről és kölcsönös segítségnyújtásról szóló 1955. május 14-i Varsói Szerződésből származó kötelezettségeket szigorúan megtartják;

következetesen és tántoríthatatlanul fellépve a szocialista közösség valamennyi országának a közös szocialista renden és végső céljaikon nyugvó egységének erősítéséért;

megerősítve, hogy a szocialista vívmányok támogatása, megerősítése és védelme, amely vívmányokat a népek közös erőfeszítése és áldozatos munkája révén elértek, a szocialista országok közös internacionalista kötelessége;

nagy jelentőséget tulajdonítva a politikai és ideológiai együttműködés tökéletesítésének, a szocialista gazdasági integráció fejlesztésének és elmélyítésének;

attól a szilárd szándéktól vezéreltetve, hogy a béke és biztonság megerősítését Eu-

[35] Hatályba lépett 1975. december 19-én.

rópában és az egész világon előmozdítsák, és hozzájáruljanak ahhoz, hogy a különböző társadalmi rendszerű országok közötti kapcsolatok kollektíve kidolgozott elveit megvalósítsák, és ezen az alapon gyümölcsöző és kölcsönösen előnyös együttműködést fejlesszenek ki az európai kontinensen;

figyelembe véve azt, hogy a Német Demokratikus Köztársaság, amely megvalósította a potsdami egyezmény alapelveit, mint szuverén független szocialista állam teljes jogú tagja lett az Egyesült Nemzeteknek;

nagy jelentőséget tulajdonítva a kölcsönös kapcsolataik szerződésjogi alapjai további fejlesztésének és tökéletesítésének, és figyelembe véve azokat a változásokat, amelyek Európában és az egész világon végbementek;

az Egyesült Nemzetek alapokmányainak céljaitól és alapelveitől vezérelve, megállapodtak a következőkben:

1. cikk. A Magas Szerződő Felek a szocialista internacionalizmus elveivel egybehangzóan a jövőben is erősítik az örök és törhetetlen barátság és a testvéri kölcsönös segítség kapcsolatait minden területen. Tervszerűen és csorbítatlanul fejlesztik és elmélyítik a többoldalú együttműködést, valamint sokoldalú segítséget és támogatást nyújtanak egymásnak az állami szuverenitás és függetlenség kölcsönös tiszteletben tartása, az egyenjogúság és a belügyekbe való be nem avatkozás alapján.

2. cikk. A Magas Szerződő Felek egyesítik erőfeszítéseiket népeik és államaik anyagi és erkölcsi potenciálja hatékony felhasználására, a szocialista és kommunista társadalom felépítésének és a szocialista közösség megerősítésének céljából.

Egybehangzóan a szocialista gazdasági integráció alapelveivel és céljaival és hogy jobban kielégítsék népeik anyagi és kulturális szükségleteit, megerősítik és kiterjesztik a kölcsönösen két- és többoldalú gazdasági és tudományos-technikai együttműködésüket, beleértve a Kölcsönös Gazdasági Együttműködés Tanácsában való együttműködést.

Mindkét fél folytatja a népgazdasági tervek hosszú távú koordinációját és egyeztetését, kiszélesítik a termelési és kutatási szakosítást és kooperációt, egyeztetik a gazdaság, a tudomány és technika legfontosabb ágai fejlődésére vonatkozó távlati intézkedéseket, amelyek lehetővé teszik, hogy a szocializmus és kommunizmus építése során szerzett felismeréseket és tapasztalatokat kicseréljék és biztosítsák a két állam nemzeti gazdaságának egyre szorosabb együttműködését a társadalmi termelés hatékonyságának növelése érdekében.

3. cikk. A Magas Szerződő Felek előmozdítják az államhatalom szervei és a társadalmi szervezetek együttműködését, valamint fejlesztik az átfogó kapcsolatokat a tudomány és kultúra, az oktatás, az irodalom és művészet, a sajtó, a rádió, a film, a televízió, az egészségügy, a környezetvédelem, a turizmus, a testnevelés és sport területén, valamint más területeken. Ugyanígy előmozdítják a két ország dolgozói közötti kapcsolatok fejlesztését.

4. cikk. A Magas Szerződő Felek a legnagyobb mértékben előmozdítják a testvéri kapcsolatok további fejlesztését a szocialista közösség valamennyi állama között és állandóan egységük és összeforrottságuk erősítésének szellemében cselekszenek. Kinyilvánítják készségüket, hogy megteszik a szükséges intézkedéseket a szocializmus történelmi vívmányainak, a két állam biztonságának és függetlenségének védelmére.

5. cikk. A Magas Szerződő Felek a jövőben is megteszik a tőlük függő intézkedéseket a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élése elveinek következetes megvalósítására, a nemzetközi kapcsolatokban az enyhülési folyamat kiszélesítésére és elmélyítésére, és arra törekszenek, hogy a háborút végleg száműzzék a népek életéből. Mindent megtesznek annak érdekében, hogy a nemzetközi békét és a népek biztonságát az imperializmus és a reakció agresszív erőinek támadásaival szemben megvédjék, a fegyverkezési versenyt megállítsák, hozzájáruljanak az általános és teljes leszereléshez, hogy a gyarmatosítást minden formájában és megnyilvánulásában végleg felszámolják és hogy a gyarmati elnyomás alól felszabadított államokat nemzeti függetlenségük és szuverenitásuk megerősítésében támogassák.

6. cikk. A Magas Szerződő Felek az államhatárok sérthetetlenségét Európában a legfontosabb előfeltételként tekintik az európai biztonság biztosítása szempontjából, és kinyilvánítják szilárd elhatározásukat, hogy együttesen és a barátságról, együttműködésről és kölcsönös segítségnyújtásról szóló 1955. május 14-i Varsói Szerződésben részt vevő többi állammal szövetségben és ezzel a szerződéssel egybehangzóan biztosítják a benne részt vevő államok határainak sérthetetlenségét, ahogyan a második világháború és a háború utáni fejlődés eredményeként kialakultak, beleértve a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság határait.

Mindkét fél közös erőfeszítéseket tesz, hogy a revansizmus és militarizmus minden jelensége ellen fellépjen és az európai biztonság erősítése céljából kötött szerződések határozott megtartásán munkálkodjék.

7. cikk. Az 1971. szeptember 3-i négyoldalú egyezménnyel megegyezően a Magas Szerződő Felek abból kiindulva fogják kapcsolataikat Nyugat-Berlinnel fenntartani és fejleszteni, hogy Nyugat-Berlin nem része a Német Szövetségi Köztársaságnak és továbbra sem kormányoztatik általa.

8. cikk. Bármely államnak vagy bármely államcsoportnak a Magas Szerződő Felek egyike ellen intézett fegyveres támadása esetén, a másik szerződő fél ezt a saját maga ellen irányuló támadásnak tekinti, és haladéktalanul minden segítséget megad, beleértve a katonai segítséget is, és az Egyesült Nemzetek Alapokmánya 52. cikke értelmében gyakorolt egyéni és kollektív önvédelmét minden rendelkezésre álló eszközzel támogatja.

A jelen cikk alapján hozott intézkedéseket a Magas Szerződő Felek haladéktalanul közlik az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsával, és az Egyesült Nemzetek Alapokmányának rendelkezéseivel összhangban cselekszenek.

9. cikk. A Magas Szerződő Felek minden fontos nemzetközi kérdésről tájékoztatják egymást, konzultálnak egymással, és a két állam érdekeinek megfelelően kialakított közös pozícióból cselekszenek.

10. cikk. A jelen Szerződés nem érinti a Magas Szerződő Feleknek az érvényes két- és többoldalú egyezményekből fakadó jogait és kötelezettségeit.

11. cikk. A jelen Szerződést meg kell erősíteni, és az a ratifikációs okmányoknak a legközelebbi időn belül Berlinben történő kicserélésével lép hatályba.

12. cikk. A jelen Szerződést húsz évre kötik, és az automatikusan mindenkor további tíz évre meghosszabbodik, hacsak a Magas Szerződő Felek egyike az érvényességi időt tizenkét hónappal megelőzően nem közli a szerződés felmondására irányuló szándékát.

Készült Moszkvában, 1975. október 7-én, két példányban, német és orosz nyelven, mindkét szöveg egyenlően érvényes.

A Német Demokratikus Köztársaság részéről	A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége részéről
E. Honecker	*L. Brezsnyev*

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 550–553. o.)

43.

A SZOVJET–NSZK 25 ÉVES GAZDASÁGI ÉS IPARI EGYÜTTMŰKÖDÉSI KERETEGYEZMÉNY

(Bonn, 1978. május 6.)

(Összefoglaló közlés)

Az egyezmény szerint a felek célja, hogy szilárd alapon és hosszú távon segítsék a gazdasági, ipari és a műszaki együttműködést, amely a kétoldalú kapcsolatok megszilárdításának fontos, elengedhetetlenül szükséges eleme.

Ami az együttműködés területeit illeti, a szerződő felek megállapodtak, hogy
fejlesztik az ipari komplexumok és vállalatok létrehozását;
különböző berendezések és más termékek közös kifejlesztését és gyártását;
különböző nyersanyagfajták kitermelését és feldolgozását, beleértve a tengerfenék hasznos ásványi kincseit;
az energetikát;
a vállalatok közötti műszaki együttműködést;
a bank-, a szállításügy és más szolgáltatásokban való együttműködést.

Az együttműködés mindenekelőtt a gépiparban, a járműgyártásban, a fémkohászatban, a vegyiparban, az elektrotechnikában, ezen belül az elektronikus iparban, valamint a közszükségleti cikkek gyártásában fokozódik.

A szerződő felek mindent megtesznek azért, hogy közép- és hosszú lejáratú hiteleket lehető legkedvezőbb feltételekkel folyósíthassanak.

Bonn, 1978. május 6.

L. I. Brezsnyev	*H. Schmidt*
A. Gromiko	*H.-D. Genscher*

Közös nyilatkozat

(A nyilatkozat I–III. pontjai az enyhülés folyamatának elmélyítéséről, a fegyverkezési verseny megszüntetéséről, a leszerelésről és a fegyverzetek korlátozásáról, valamint a katonai fölényre való törekvés megszüntetéséről szólnak, a viszonylagos egyenlőség alapján.)

A további pontok:

IV. A felek elhatározott szándéka, hogy minden téren tovább növelik kapcsolataik minőségét és színvonalát, arra törekszenek, hogy a jószomszédság és a növekvő együttműködés az eljövendő nemzedékeknek is biztos támasza legyen.

V. A felek fontos eszköznek tekintik az aktív és tárgyszerű eszmecserét, amely a jobb kölcsönös megértés és a nagyobb bizalom megteremtését szolgálja. Ezért szándékukban áll, hogy következetesen folytatják az ilyen eszmecserét, beleértve azt, hogy rendszeres konzultációt folytatnak a megfelelő szinten, az egyetértés alapjainak kiszélesítése érdekében.

VI. Igen fontos, hogy a jobb kölcsönös megértés, a kölcsönös tisztelet és a nagyobb kölcsönös jóindulat eszméi meggyökeresedjenek és elmélyüljenek mindkét ország állampolgárainak tudatában. Ez különösen az ifjúságra vonatkozik, amelynek sohasem szabad átélnie azt, amit az előző nemzedékek átéltek. Mindkét fél tudatában van annak, hogy ehhez állandó és új erőfeszítésekre, köztük együttes erőfeszítésekre van szükség.

VII. A felek azt a feladatot tűzik maguk elé, hogy elősegítik a gazdasági, ipari és műszaki együttműködést. Az ilyen együttműködést fontos és szükséges összetevőnek tartják a kétoldalú kapcsolatok megszilárdításában. Az együttműködésnek mindinkább arra kell irányulnia, hogy hosszú távra szóló távlatokat dolgozzon ki úgy, hogy az együttműködés állandó kiszélesítéséhez fűződő érdek mindkét részről növekedjék. Így létrejön a kölcsönös kapcsolatok olyan szilárd materiális alapja, amely túlmegy a jelen évszázad határán és mindkét ország polgárainak hasznot hoz.

Mindkét fél meggyőződése, hogy az 1978. május 6-án a Szovjetunió és a Német Szövetségi Köztársaság gazdasági és ipari hosszú távú együttműködésének fejlesztéséről és elmélyítéséről aláírt egyezmény nagy jelentőségű hozzájárulás ehhez a fejlődéshez.

VIII. A múlt tapasztalatai és a béke iránti felelősség megszilárdítják mind a két fél meggyőződését, hogy csupán az enyhülés és a kölcsönös kapcsolatok konstruktív szellemű fejlesztése útján lehet közelebb hozni a népek vágyának megvalósítását, a tartós béke biztosítását.

IX. A felek megerősítik azt az álláspontjukat, hogy az 1971. szeptember 3-án aláírt négyoldalú egyezmény szigorú tiszteletben tartása és teljes megvalósítása lényegi feltételét jelenti az enyhülésnek Közép-Európában, az érintett államok, így a Szovjetunió és a Német Szövetségi Köztársaság közötti kapcsolatok megjavításának.

X. A felek hangsúlyozzák, hogy kétoldalú kapcsolataikat a jövőben is az enyhülés és az együttműködés követelményeinek szellemében fejlesztik. Meggyőződésük, hogy ez mindenkinek javát szolgálja.

Bonn, 1978. május 6.

L. I. Brezsnyev *H. Schmidt*

(Forrás: Halmosy Dénes, id. mű, 570–572. o.)

44.

HELMUT KOHL NÉMETORSZÁG-POLITIKÁJÁNAK TÍZPONTOS TERVE

(1989. november 28.)

Helmut Kohl szövetségi kancellár kedden a Bundestagban előterjesztette a Németország-politika tízlépcsős programját. A pontok így hangzanak:

„(...) 1. Mindenekelőtt azonnali intézkedésekre van szükség, melyeket az elmúlt hetek eseményei, különösen a menekültáradat és az idegenforgalom új dimenziója indokol.

A szövetségi kormány készen áll az azonnali konkrét segítségre ott, ahol erre a segítségre most szükség van. Segíteni fogunk a humanitárius területen és az orvosi ellátásban, amennyiben erre igényt tartanak. Azt is tudjuk, hogy az az üdvözlési pénzösszeg, melyet minden NDK-ból érkezett látogatónak évente egyszer fizetünk, nem lehet megoldás az utazások finanszírozására. Végül is az NDK-nak magának kell ellátnia utazni kívánó polgárait a szükséges devizával. Készek vagyunk arra, hogy átmenetileg hozzájáruljunk egy devizaalaphoz. Ennek azonban előfeltétele, hogy az NDK-ba történő utazások alkalmával megszűnjék a kötelező beváltás, jelentős mértékben könnyítsék az NDK-ba történő beutazásokat, és az NDK jelentékeny önálló összeggel járuljon hozzá az alaphoz. Célunk a minél zavartalanabb utasforgalom mindkét irányban.

2. A szövetségi kormány a továbbiakban is minden területen folytatni fogja az NDK-val való együttműködést, mely mindkét oldalon közvetlenül az emberek javát szolgálja. Ez különösen a gazdasági, tudományos-technikai és kulturális együttműködésre érvényes. Különösen fontos az együttműködés intenzívebbé tétele a környezetvédelem területén. Itt már rövedesen új beruházásokról lehet dönteni.

Ezenkívül közre akarunk működni abban, hogy gyorsan bővíthessék az NDK telefonhálózatát. A Hannover–Berlin vasútvonal építéséről tovább folynak a tárgyalások. Ezenkívül tárgyalni kell a vonalfektetés alapvető kérdéseiről egy olyan Európában, ahol nyitottak a határok, valamint az NDK közlekedési hálózatának bekapcsolásáról – különös tekintettel a modern gyorsvonatokra.

3. Felajánlottam, hogy átfogóan bővítjük segítségünket és együttműködésünket, ha az NDK kötelezi magát arra, hogy politikai és gazdasági rendszerében alapvető és visszafordíthatatlan átalakulást indít el. A „visszafordíthatatlan" számunkra azt

jelenti, hogy az NDK állami vezetése megállapodik az ellenzéki csoportokkal az alkotmány módosításában és új választójogi törvényben.

Támogatjuk azt a követelést, hogy a NDK-ban a független pártok részvételével, melyek közé természetesen nem szocialista pártok is tartoznak, tartsanak szabad, egyenlő és titkos választásokat. Az NSZEP hatalmi monopóliumát meg kell szüntetni. A jogállami viszonyok bevezetésének követelése mindenekelőtt a politikai büntetőjog hatályon kívül helyezését és valamennyi politikai fogoly azonnali szabadon bocsátását is jelenti. A gazdasági segítség csak akkor lehet hatásos, ha a gazdasági rendszerben alapvető reformokat hajtanak végre. Ezt mutatják a tapasztalatok valamennyi KGST-államban. A bürokratikus tervgazdaságot le kell építeni.

Nem akarunk tarthatatlanná vált állapotokat stabilizálni. Gazdasági fellendülés csak akkor lehetséges, ha az NDK megnyílik a nyugati beruházások számára, piacgazdasági feltételeket teremt, és lehetővé teszi a magángazdasági tevékenységet. Magyarországon és Lengyelországban már vannak erre példák, melyekhez az NDK igazodhat.

Mindezek nem előzetes kikötések, hanem tárgyi előfeltételek ahhoz, hogy segítségünk egyáltalán elérhesse célját. Egyébként nem lehet kétséges, hogy az NDK-ban élő emberek gazdsági szabadságot és ezáltal jólétet akarnak.

4. Modrow miniszterelnök kormánynyilatkozatában szerződési közösségről beszélt. Készek vagyunk magunkévá tenni ezt a gondolatot. Mert a Németországban létező két állam közelsége és kapcsolatainak sajátos jellege minden területen és minden szinten a megállapodások egyre sűrűbb hálózatát teszi szükségessé.

Ez az együttműködés növekvő mértékben szükségessé fogja tenni a közös intézményeket is. A már meglévő bizottságok új feladatokat kaphatnak, további bizottságok alakulhatnának. Itt különösen a gazdaság, a közlekedés, a környezetvédelem, a tudomány és a technika, az egészségügy és a kultúra területére gondolok. Magától értetődik, hogy Berlint teljes mértékben bevonják ebbe az együttműködésbe.

5. De arra is készek vagyunk, hogy még egy döntő lépéssel tovább menjünk, és a Németországban létező két német állam között konföderatív struktúrákat alakítsunk ki azzal a céllal, hogy ezt követően Németországban föderációt, azaz szövetségi államrendet hozzunk létre. Ennek szükségszerű előfeltétele egy demokratikus, legitim kormány az NDK-ban.

Már röviddel a szabad választások után a következő intézményeket tudnánk elképzelni:

– egy közös kormánybizottságot az állandó konzultációra és politikai egyeztetésre,

– közös szakbizottságokat,

– egy közös parlamenti grémiumot és sok egyebet.

Az NDK-val szembeni eddigi politikának lényegében kis lépésekre kellett szorítkoznia, amelyeknek az volt a céljuk, hogy enyhítsék a megosztottság következményeit az emberekre nézve, ébren tartsák és erősítsék a nemzetben az egység tudatát. Ha a jövőben egy demokratikus és legitim, azaz szabadon választott kormány áll velünk szemben partnerként, akkor egészen új perspektívák nyílnak.

Fokozatosan kialakulhatnak és bővülhetnek az intézményes együttműködés új formái. Ez az összenövés a német történelem folytonosságából ered. Az államszervezetet Németországban csaknem mindig konföderációnak és föderációnak hívták. Ehhez a történelmi tapasztalathoz most is visszanyúlhatunk.

Ma senki nem tudja, milyen lesz végül az újraegyesült Németország. De abban biztos vagyok, hogy az egység bekövetkezik, ha a Németországban élő emberek akarják.

6. A német–német kapcsolatok fejlődése továbbra is az összeurópai folyamatba és a nyugat–keleti kapcsolatokba ágyazódik. Németország jövendő épületének az egységessé vált jövendő Európa épületébe kell illeszkednie. A Nyugat a tartós és igazságos európai békerendre vonatkozó koncepciójával útmutató szerepet játszott ebben. Gorbacsov főtitkár és én ez év júniusi közös nyilatkozatunkban egy „közös európai ház" építőelemeiről beszélünk. Én követendőnek nevezem:

– Minden egyes állam sérthetetlenségének és biztonságának korlátlan tiszteletben tartását. Minden államnak joga van saját politikai és társadalmi rendszerének szabad megválasztásához.

– A nemzeti jog alapelveinek és normáinak korlátlan tiszteletben tartását, különösen a népek önrendelkezési jogának tiszteletben tartását.

– Az emberi jogok megvalósítását.

– Az európai népek történelmi kultúráinak tiszteletben tartását és ápolását.

Az a szándék vezérel bennünket – amint azt Gorbacsov főtitkár és én írásban kinyilvánítottuk –, hogy csatlakozzunk Európa történelmi hagyományaihoz, és előmozdítsuk Európa megosztottságának leküzdését.

7. Az Európai Közösség vonzereje és kisugárzása változatlanul az összeurópai fejlődés döntő tényezője. Szándékunk, hogy azt tovább erősítsük.

Az Európai Közösségtől most azt várják, hogy nyíltsággal és rugalmassággal közeledjen Közép-, Kelet- és Délkelet-Európa reformorientált államaihoz. Ezt az Európai Közösség tagállamainak állam- és kormányfői közelmúltbeli párizsi találkozójukon egyhangúan leszögezték.

Ez természetesen az NDK-ra is vonatkozik:

– A szövetségi kormány ezért szorgalmazza olyan kereskedelmi és együttműködési megállapodás mielőbbi megkötését az NDK-val, mely – 1992 távlatában is – bővíti és biztosítja az NDK hozzáférését a Közös Piachoz.

– A jövőben el tudjuk képzelni az együttműködés olyan formáit, melyek Közép-, Kelet- és Délkelet-Európa reformorientált államainak népgazdaságait az Európai Közösséghez vezetik, és ezzel hozzájárulnak a gazdasági és társadalmi különbségek leépítéséhez kontinensünkön.

A német egység visszaállításának folyamatát úgy értelmezzük, mint európai törekvést. Ezért is kell az európai integrációval összefüggésben vizsgálni. Az Európai Közösség nem érhet véget az Elbánál, hanem a nyitottságot Kelet felé is meg kell őriznie.

Az Európai Közösség ilyen értelemben válhat egy valóban átfogó európai megegyezés alapjává. Csak ilyen értelemben biztosítja, szilárdítja meg és fejleszti vala-

mennyi európai identitását. Ez az identitás nemcsak Európa kultúrális sokféleségén, hanem mindenekelőtt a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok és az önrendelkezés alapértékein alapul.

Mihelyt Közép- és Délkelet-Európa államai teljesítik a szükséges feltételeket, azt is üdvözölni fogjuk, ha belépnek az Európa Tanácsba; különösen értékelni fogjuk azt, ha csatlakoznak az emberi jogok és alapszabadságok védelméről szóló konvencióhoz.

8. A helsinki folyamatot, mely ennek az összeurópai épületnek a sarkköve volt és maradt, energikusan meg kell gyorsítani. Ehhez fel kell használni a következő helsinki utótalálkozókat:

– Az 1990-es koppenhágai és az 1991-es moszkvai emberjogi konferenciát.
– Az 1990-ben Bonnban tartandó gazdasági együttműködési értekezletet.
– Az 1991-ben Krakkóban a kulturális örökségről tartandó szimpóziumot és – nem utolsósorban – a következő helsinki utótalálkozót.

Az összeurópai együttműködés új intézményes formáiról is el kellene gondolkodnunk. El tudunk képzelni egy közös intézményt a nyugat–keleti gazdasági együttműködés koordinálására, valamint egy összeurópai környezeti tanács létrehozását.

9. Európa megosztottságának és Németország megosztottságának leküzdése messzeható és lendületes lépéseket tesz szükségessé a leszerelésben és a fegyverzetellenőrzésben. A leszerelésnek és a fegyverzet-ellenőrzésnek lépést kell tartani a politikai fejlődéssel, és ezért talán meg kell gyorsítani azokat.

Ez különösen érvényes az Európában állomásozó hagyományos fegyveres erők leépítéséről folytatott bécsi tárgyalásokra és a bizalomerősítő intézkedésekről szóló megállapodásra, valamint a vegyi fegyverek általános betiltására. Ez szükségessé teszi azt is, hogy a nagyhatalmak nukleáris potenciálját a stratégiailag szükséges minimumra csökkentsék. Bush elnök és Gorbacsov főtitkár küszöbön álló találkozója jó alkalom arra, hogy a folyó tárgyalásoknak új lendületet adjanak.

A Varsói Szerződés államaival – beleértve az NDK-t is – folytatott kétoldalú eszmecseréken azon fáradozunk, hogy támogassuk ezt a folyamatot.

10. Ezzel az átfogó politikával egy olyan békeállapotot mozdítunk elő Európában, melyben a német nép szabad önrendelkezésben visszanyerheti egységét. Az újraegyesítés, azaz Németország állami egységének helyreállítása változatlanul a szövetségi kormány politikai célja. Hálásak vagyunk azért, hogy ebben az ez év májusi, brüsszeli NATO-csúcs nyilatkozatában ismét szövetségeseink támogatására találtunk.

Tudatában vagyunk annak, hogy a német egységhez vezető úton sok nehéz kérdés merül fel, amelyekre ma még nem tudunk végleges választ adni. Ide tartozik elsősorban az átfogó európai biztonsági struktúrák nehéz és döntő kérdése.

A német kérdés összekapcsolódása az európai fejlődéssel és a kelet–nyugati viszonyokkal – mint azt a 10 pontban kifejtettem – olyan szervezeti fejlődést tesz lehetővé, amely számol minden érintett érdekeivel, és garantálja a békés együttélést Európában.

Csak egymással és a kölcsönös bizalom légkörében küzdhetjük le békésen Európa és Németország megosztottságát. Most minden oldalon meggondoltságra, értelemre

és mértéktartásra van szükségünk, hogy a most kezdődött fejlődés állandó és békés legyen.

Ami ezt a folyamatot zavarhatná, az nem a reformok bevezetése, hanem azok elutasítása. Nem a szabadság teremt instabilitást, hanem a szabadság elfojtása. Minden sikerült reformlépés egész Európa számára több stabilitást, nagyobb szabadságot és biztonságot jelent."

(Forrás: Frankfurter Rundschau, 1989. november 29., 6. o.)

45.

SZERZŐDÉS A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG ÉS A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTT NÉMETORSZÁG EGYSÉGÉNEK HELYREÁLLÍTÁSÁRÓL (EGYESÍTÉSI SZERZŐDÉS)[36]

(Kelet-Berlin, 1990. augusztus 31.)

A Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság –

eltökélve, hogy Németország egységét békésen és szabadon a népek közösségének egyenjogú tagjaként megvalósítja,

kiindulva Németország mindkét része embereinek abból a kívánságából, hogy közösen, békében és szabadon, jogállamilag rendezett, demokratikus és szociális szövetségi államban éljenek,

hálás tisztelettel azok iránt, akik békés módon sikerre vitték a szabadságot, akik Németország egysége helyreállításának feladata mellett magabiztosan kitartottak és azt valóra váltották,

a német történelem folyamatosságának tudatában, és emlékezvén a múltunkból fakadó különleges felelősségre Németország demokratikus fejlődése iránt, amelyre felelősség hárul az emberi jogok és a béke tiszteletben tartása iránt,

azon törekvésben, hogy a német egység révén hozzájáruljon Európa egyesítéséhez és békés európai rend felépítéséhez, amelyben határok többé nem választanak el, és amely valamennyi európai nép számára bizalommal teli együttélést tesz lehetővé,

annak tudatában, hogy a határok sérthetetlensége és valamennyi európai állam határai közötti területi integritása és szuverenitása a béke alapvető feltétele –

egyetértésre jutottak abban, hogy szerződést kötnek Németország egységének helyreállításáról a következő rendelkezésekkel:

[36] Az egyesítési szerződést az 1990. szeptember 23-i szerződési törvény hagyta jóvá. A szerződés 1990. szeptember 29-én lépett életbe.

I. fejezet
A csatlakozás hatálya

1. cikk
Tartományok

/1/ A Német Demokratikus Köztársaságnak a Német Szövetségi Köztársasághoz való csatlakozása hatálybalépésével az alaptörvény 23. cikkének megfelelően Brandenburg, Mecklenburg–Előpomeránia, Szászország, Szászország–Anhalt és Türingia tartományok a Német Szövetségi Köztársaság tartományaivá válnak. Ezen tartományok kialakítására és egymás közötti határaikra a Német Demokratikus Köztársaság 1990. július 22-i alkotmánytörvényének a Német Demokratikus Köztársaság tartományainak kialakítására vonatkozó határozatai – tartományi életbeléptető törvény – (Hivatalos közlöny: Bundesgesetzblatt-BGBl I. 51. sz. 955. o.) mérvadóak a II. melléklet szerint.

/2/ Berlin 23 kerülete Berlin tartományt alkotja.

2. cikk
Főváros, a Német Egység Napja

/1/ Németország fővárosa Berlin. A parlament és a kormány székhelyének kérdéséről Németország egységének helyreállítása után döntenek.

/2/ Október 3-a a Német Egység Napjaként törvényes ünnapnap.

II. fejezet
Alaptörvény

3. cikk
Az alaptörvény hatálybalépése

A csatlakozás hatályossá válásával a Német Szövetségi Köztársaság alaptörvénye a BGBl III. részében, a 100–1 számban megjelent új kiadása szerint, legutóbb megváltoztatva az 1983. december 21-i törvénnyel (BGBl I. rész, 1481. o.), Brandenburg, Mecklenburg–Előpomeránia, Szászország, Szászország–Anhalt és Türingia tartományokban, valamint Berlin tartomány azon részében, amelyben eddig nem volt érvényes, a 4. cikkből adódó változtatásokkal hatályba lép, amennyiben ezen szerződés másként nem határoz.

4. cikk

Az alaptörvény változásai a csatlakozás miatt

A Német Szövetségi Köztársaság alaptörvénye a következőképpen változik meg:

1. A preambulum a következőképpen hangzik:

„Isten és ember előtti felelőssége tudatában,

attól az akarattól áthatva, hogy az egyesült Európában egyenjogú tagként szolgálja a világ békéjét, a német nép törvényalkotó hatalma erejénél fogva elfogadta ezt az alaptörvényt.

A németek Baden–Württemberg, Bajorország, Berlin, Brandenburg, Bréma, Hamburg, Hessen, Mecklenburg–Előpomeránia, Alsó-Szászország, Észak-Rajna-Vesztfália, Rajnavidék-Pfalz, Saar-vidék, Szászország, Szászország-Anhalt, Schleswig-Holstein és Türingia tartományokban szabad önrendelkezéssel kiteljesítették Németország egységét és szabadságát. Ezzel jelen alaptörvény az egész német népre érvényes."

2. A 23. cikket érvénytelenítik.

3. Az alaptörvény 51. cikk 2. bekezdése a következőképpen hangzik:

„/2/ Mindegyik tartomány legalább három szavazattal rendelkezik, a több mint két millió lakossal rendelkező tartományoknak négy, a több mint hat millió lakossal rendelkező tartományoknak öt, a több mint hét millió lakossal rendelkező tartományoknak hat szavazatuk van."

4. A 135. cikk *a)* bekezdésének eddigi szövege az 1. bekezdés lesz.

Az 1. bekezdés után a következő bekezdést csatolják:

„/2/ Az 1. bekezdést megfelelően alkalmazzák a Német Demokratikus Köztársaság vagy jogi alanyai kötelezettségeire, valamint a szövetségre vagy egyéb közjogi testületekre és intézményekre, amelyek összefüggnek a Német Demokratikus Köztársaság vagyonértékeinek a szövetségre, a tartományokra és a községekre való átruházásával, és azokra a kötelezettségekre, amelyek a Német Demokratikus Köztársaság vagy jogi alanyai intézkedésein nyugszanak."

5. Az alaptörvénybe a következő új 143. cikket iktatják:

„143. cikk.

/1/ Az egyesülési szerződés 3. cikkében említett terület joga legkésőbb 1992. december 31-ig térhet el jelen alaptörvény rendelkezéseitől, amennyiben és ameddig az eltérő körülmények következtében az alaptörvény szerinti rendhez való teljes alkalmazkodás még nem érhető el. Az eltérések nem ütközhetnek a 19. cikk 2. bekezdésébe, és összeegyeztethetőnek kell lenniük a 79. cikk 3. bekezdésében említett alapelvekkel.

/2/ A II., a VIII., a VIII/*a*, a IX., a X. és a XI. fejezettől való eltérések legkésőbb 1995. december 31-ig engedhetők meg.

/3/ Az 1. és a 2. bekezdéstől függetlenül az egyesülési szerződés 41. cikk és a végrehajtására vonatkozó szabályozások abban a tekintetben is érvényesek, amennyiben arra irányulnak, hogy a jelen szerződés 3. cikkében megnevezett terület tulajdonába való beavatkozások többé nem érvényteleníthetők."

6. A 146. cikket a következőképpen fogalmazzák meg:

„146. cikk.

Ez az alaptörvény, amely Németország egységének és szabadságának beteljesedése után az egész német népre érvényes, azon a napon elveszíti érvényét, amelyen hatályba lép az alkotmány, amelyet a német nép szabad elhatározásából elfogad."

5. cikk

Jövőbeli alkotmánymódosítások

A két szerződő fél kormányai javasolják az egyesült Németország törvényhozó testületeinek, hogy két éven belül a német egyesüléssel összefüggésben az alapszerződés módosításával vagy kiegészítésével felvetődött kérdésekkel foglalkozzanak, kiváltképpen

– a szövetség és a tartományok viszonya tekintetében, a miniszterelnökök 1990. július 5-i közös határozatának megfelelően,

– Berlin–Brandenburg térsége újratagolásának lehetősége tekintetében, eltérően az alaptörvény 29. cikkének előírásaitól, az érdekelt tartományok közötti megegyezéssel,

– állami céloknak az alapszerződésbe való felvétele elgondolásaival, valamint

– az alaptörvény 146. cikke alkalmazásával és ennek keretében a népszavazás kérdésével.

6. cikk

Kivételes rendelkezés

Az alaptörvény 131. cikke a 3. cikkben megnevezett területen egyelőre nem lép hatályba.

7. cikk

Pénzügyi szabályzat

/1/ A Német Szövetségi Köztársaság pénzügyi szabályzatát kiterjesztik a 3. cikkben megnevezett területre, amennyiben jelen szerződés másként nem rendelkezik.

/2/ Az adóbevételnek a szövetség, valamint a tartományok és községek (községszövetségek) a 3. cikkben megnevezett területen való megosztására az alaptörvény 106. cikkének rendelkezései érvényesek azzal, hogy

1. 1994. december 31-ig a 3. bekezdés 4. pontja és a 4. bekezdés nem kerül alkalmazásra;

2. 1996. december 31-ig a községek a jövedelemadóból nem az alaptörvény 106. cikke 5. bekezdése szerint, lakosaik jövedelemadó-teljesítményei alapján, hanem a községek lakosai száma szerint részesednek;

3. 1994. december 31-ig, eltérően az alaptörvény 106. cikke 7. bekezdésétől; a községeknek (községszövetségeknek) a községi adókból való teljes bevétel tartományi részesedéséből és a teljes tartományi adóbevételből legalább évi 20 százalékos hányad, valamint az 5. bekezdés 1. pontja szerinti „Német Egység" alap pénzeszközeiből való tartományi részesedésből évi 40 százalékos hányad jut.

/3/ Az alaptörvény 107. cikke a 3. cikkben megnevezett területen azzal érvényes, hogy 1994. december 31-ig a Német Szövetségi Köztársaság eddigi tartományai és a 3. cikkben megnevezett terület tartományai között az 1. bekezdés 4. mondata nem kerül alkalmazásra, és hogy össznémet tartományi pénzügyi szabályozásra (az alaptörvény 107. cikkének 2. bekezdése) nem kerül sor.

A forgalmi adóból való össznémet tartományi részesedést ily módon keleti és nyugati részre osztják fel úgy, hogy az átlagos forgalmiadó-részesedés lakosonként Brandenburg, Mecklenburg-Előpomeránia, Szászország, Szászország-Anhalt és Türingia tartományokban, Baden-Württemberg, Bajorország, Bréma, Hessen, Hamburg, Alsó-Szászország, Észak-Rajna-Vesztfália, Rajnavidék-Pfalz, Saarvidék és Schleswig-Holstein tartományok lakosai átlagos forgalmiadó-részesedésének

az 1991-es évben 55 százalékát,
az 1992-es évben 60 százalékát,
az 1993-as évben 65 százalékát,
az 1994-es évben 70 százalékát

teszi ki. Berlin tartomány részét külön, lakosai száma szerint fogják kiszámítani.

E bekezdés szabályozásait 1993-ra az akkor meglevő adottságokra tekintettel felül fogják vizsgálni.

/4/ A 3. cikkben megnevezett területet az alaptörvény 3. és 4. cikk 91/a, a 91/b és a 104/a bekezdésének szabályozásába, valamint az e célból kiadott végrehajtási utasításokba e szerződés értelmében 1991. január 1-i hatállyal vonják majd be.

/5/ A német egység helyreállítása után a „Német Egység" alap évi szolgáltatásai

1. 85 százalékban rendkívüli támogatásként Brandenburg, Mecklenburg-Előpomeránia, Szászország, Szászország-Anhalt és Türingia tartományoknak, valamint Berlin tartománynak bocsátják rendelkezésére általános pénzügyi szükségleteik fedezésére, és ezen tartományok között lakosaik száma arányban, (Nyugat-) Berlin lakosai számának figyelmen kívül hagyásával osztják el, valamint

2. 15 százalékban központi közérdekű feladatok ellátására az előbb megnevezett tartományok területén fogják felhasználni.

/6/ Az adottságok alapvető változása esetén további segély lehetőségeit a 3. cikkben megnevezett terület tartományai tőkeerejének felmért kiegyenlítésére a szövetség és a tartományok közösen vizsgálják meg.

III. fejezet

Jogegyeztetés

8. cikk

A szövetségi jog átvezetése

A belépés hatálybalépésével a 3. cikkben megnevezett területen a szövetségi jog lép érvénybe, amennyiben érvényességi területén nem korlátozódik a Német Szövetségi Köztársaság meghatározott tartományaira vagy tartományainak részeire, és amennyiben e szerződés, kiváltképpen I. melléklete, nem határoz másként.

9. cikk

A Német Demokratikus Köztársaság továbbra is érvényes joga

/1/ A Német Demokratikus Köztársaságnak a jelen szerződés aláírása időpontjában érvényes joga, amely az alaptörvény hatáskörrendezése után tartományi jog, érvényben marad, amennyiben az alaptörvénnyel, tekintet nélkül a 143. cikkre, a 3. cikkben megnevezett területen hatályba lépett szövetségi joggal, valamint az Európai Közösségek közvetlenül érvényes jogával összeegyeztethető, és amennyiben jelen szerződés másként nem határoz. A Német Demokratikus Köztársaság joga, amely az alaptörvény hatáskörrendezése után szövetségi jog, és amely nem érint szövetségi törvényben szabályozott tárgyakat, az 1. pont feltételezései szerint a szövetségi törvényhozó által való szabályozásig tartományi jogként tovább hatályos.

/2/ A Német Demokratikus Köztársaságnak a II. mellékletben feltüntetett joga az ott megnevezett intézkedésekkel hatályban marad, amennyiben jelen szerződést figyelembe véve, az alaptörvénnyel, valamint az Európai Közösségek közvetlenül érvényes jogával összeegyeztethető.

/3/ A Német Demokratikus Köztársaságnak jelen szerződés aláírása után kiadott törvénye érvényben marad, amennyiben ebben a szerződő felek megállapodnak. A 2. bekezdés érintetlen marad.

/4/ Amennyiben a 2. és 3. bekezdés után továbbra érvényes törvények a szövetség kizárólagos törvényhozásának tárgyait alkotják, szövetségi törvényként továbbra hatályosak. Amennyiben az egymással párhuzamos törvényhozások vagy a kerettörvényhozás tárgyait alkotják, szövetségi törvényként érvényesek továbbra, ha és amennyiben olyan szakterületekre vonatkoznak, amelyeket egyébként az alaptörvény egyéb hatályossági területén szövetségi törvény szabályoz.

/5/ A Német Demokratikus Köztársaság által a II. melléklet szerint kibocsátott egyházi adótörvény az 1. cikk 1. bekezdésében megnevezett tartományokban tartományi jogként továbbra hatályos.

10. cikk

Az Európai Közösségek joga

/1/ A belépés hatályossá válásával a 3. cikkben megnevezett területeken érvényesek az Európai Közösségek szerződései módosításaikkal és kiegészítéseikkel együtt, valamint azon nemzetközi egyezmények, szerződések és határozatok, amelyek e szerződésekkel kapcsolatosan hatályba léptek.

/2/ Az Európai Közösségekről szóló szerződések alapján kibocsátásra került jogi ténykedések a belépés hatályossá válásával érvényesek a 3. cikkben megnevezett területen, amennyiben az Európai Közösségek illetékes szervei kivételes szabályokat nem bocsátanak ki. Ezeknek a kivételes szabályozásoknak számot kell vetniük a közigazgatási jellegű igényekkel, és szolgálniuk kell a gazdasági nehézségek elkerülését.

/3/ Az Európai Közösségek azon jogi ténykedéseit, amelyek alkalmazása vagy végrehajtása a tartományok hatáskörébe esik, e tartományi jogi előírásokkal kell alkalmazni vagy végrehajtani.

IV. fejezet

Nemzetközi jogi szerződések és egyezmények

11. cikk

A Német Szövetségi Köztársaság szerződései

A szerződő felek abból indulnak ki, hogy olyan nemzetközi jogi szerződések és egyezmények, amelyeknek a Német Szövetségi Köztársaság szerződő félként tagja, olyan szerződésekkel bezárólag, amelyek nemzetközi szervezetekben vagy intézményekben való tagság alapjául szolgálnak, érvényüket megtartják, és a belőlük következő jogok és kötelezettségek, az I. mellékletben megnevezett szerződések kivételével, a 3. cikkben megnevezett területre is vonatkoznak.

Amennyiben egyes esetekben hozzáalkalmazások válnak szükségessé, az össznémet kormány a mindenkori szerződő felekkel érintkezésbe fog lépni.

12. cikk

A Német Demokratikus Köztársaság szerződései

/1/ A szerződő felek egyetértenek abban, hogy a Német Demokratikus Köztársaság nemzetközi szerződéseit Németország egysége helyreállításának során a bizalom megóvása, az érintett államok érdekeltségének és a Német Szövetségi Köztársaság szerződéses kötelezettségeinek szempontjai szerint, valamint egy szabad, demokratikus és jogállami szabályzat elvei alapján, és az Európai Közösségeknek a Német Demokratikus Köztársaság szerződő feleivel való hatáskörei figyelembevételével kell megtárgyalni, hogy további érvényüket, hozzáalkalmazásukat vagy megszűntüket szabályozzák, illetve megállapítsák.

/2/ Az egyesült Németország a Német Demokratikus Köztársaság nemzetközi jogi szerződéseire vonatkozó átmenettel kapcsolatos magatartását, amennyiben ezek illetékességei érintve vannak, a jelenlegi szerződő feleivel és az Európai Közösségekkel való tanácskozások után állapítja meg.

/3/ Ha az egyesült Németország olyan nemzetközi szervezetekhez, vagy olyan egyéb, többoldalú egyezményekhez kíván csatlakozni, amelyekhez a Német Demokratikus Köztársaság hozzátartozik, a Német Szövetségi Köztársaság azonban nem, úgy egyetértésre jutnak a mindenkori szerződő felekkel és az Európai Közösségekkel, amennyiben érintett ezek illetékessége.

V. fejezet

Közigazgatás és igazságszolgáltatás

13. cikk

Az intézmények átmenete

/1/ Közigazgatási szervek és a közigazgatást vagy az igazságszolgáltatást szolgáló egyéb intézmények a 3. cikkben megnevezett területen annak a tartománynak a kormánya alá tartoznak, amelyben területileg elhelyezkedtek. Tartományon túlnyúló hatáskörű intézmények az illető tartományok közös illetékességébe mennek át. Amennyiben az intézmények több olyan részintézményből állnak, amelyek feladataikat önállóan képesek ellátni, a részintézmények mindenkor azon tartomány kormányának hatásköre alá tartoznak, amelyben a részintézmény található. Az átvezetést vagy a lebonyolítást a tartományi kormány szabályozza. Az 1990. július 22-i tartományi átvezetési törvény 22. paragrafusa érintetlen marad.

/2/ Amennyiben az 1. bekezdés 1. mondatában megnevezett intézmények vagy részintézmények a belépés hatályossá válásáig olyan feladatokat hajtottak végre, amelyeket az alaptörvény hatásköri rendezése szerint a szövetségnek kell teljesítenie, ezek az illetékes legfelsőbb szövetségi hatóságok alá tartoznak. Ezek szabályozzák az átvezetést vagy a lebonyolítást.

/3/ Az 1. és a 2. bekezdés intézményeihez tartoznak a következők is:

1. a kulturális, az oktatási és a tudományos, valamint a sportintézmények,
2. a rádió és a televízió intézményei, amelyek jogi birtokosa a közigazgatás.

14. cikk

A tartományok közös intézményei

/1/ Olyan intézményeket vagy intézmények olyan részeit, amelyek a belépés hatályossá válásáig olyan feladatokat láttak el, amelyek az alaptörvény illetékességi rendje szerint a tartományok által teljesítendők, a végleges szabályozásig az 1. cikk 1. bekezdésében megnevezett tartományok által a tartományok közös intézményeiként vezetnek tovább. Ez csak addig érvényes, ameddig az átmeneti további vezetés a tartományok feladatainak ellátásához elengedhetetlen.

/2/ A tartományok közös intézményei a tartományok miniszterelnökeinek megválasztásáig a teljhatalmú tartományi megbízottak alá tartoznak. Ezután a miniszterelnökök alá tartoznak. Ezek a felügyeletet átruházhatják az illetékes tartományi miniszterre.

15. cikk

Átmeneti szabályozások a tartományi közigazgatás számára

/1/ A tartományi szóvivők az 1. cikk 1. bekezdésében megnevezett tartományokban és a kormánymeghatalmazottak a körzetekben eddigi feladataikat a csatlakozás hatályossá válásától a miniszterelnökök megválasztásáig a szövetségi kormány iránti felelősséggel látják el, és ennek utasításai alá tartoznak. A tartományi szóvivők tartományi meghatalmazottakként vezetik tartományuk közigazgatását, és utasítási joggal rendelkeznek a körzeti közigazgatási hatóságok felett, valamint átruházott feladatok esetén a községek és a tartományi körzetek felett is. Amennyiben az 1. cikk 1. bekezdésében megnevezett tartományokban a csatlakozás hatálybalépéséig tartományi megbízottakat neveznek ki, úgy ezek ellátják a tartományi szóvivőnek az 1. és a 2. mondatban megnevezett feladatait.

/2/ A többi tartomány és a szövetség a tartományi közigazgatás kiépítésében közigazgatási segítséget nyújt.

/3/ Az 1. cikk 1. bekezdésében megnevezett tartományok miniszterelnökeinek megkeresésére a többi tartomány és a szövetség közigazgatási segítséget nyújt bizonyos szakfeladatok ellátásában, éspedig legkésőbb 1991. június 30-ig. Amennyiben a tartományok és a szövetség szervei és tagjaik szakfeladatok ellátásában közigazgatási segítséget nyújtanak, úgy a miniszterelnök utasítási joggal ruházza fel őket.

/4/ Amennyiben a szövetség szakfeladatok ellátásában közigazgatási segítséget nyújt, a szakfeladatok ellátásához szükséges költségvetési eszközöket is rendelkezésre bocsátja. A felhasznált költségvetési eszközöket a mindenkori tartománynak a „Német Egység” alap szolgáltatásából való vagy a beviteli forgalmi adóból való részesedésével számolják el.

16. cikk

Átmeneti rendelkezés az összberlini tartományi kormány megalakításáig

Az összberlini tartományi kormány megalakításáig Berlin szenátusa a magisztrátussal közösen ellátja az összberlini tartományi kormány feladatait.

17. cikk

Rehabilitáció

A szerződő felek megerősítik azon szándékukat, hogy haladéktalanul megteremtik annak törvényes alapját, hogy valamennyi személyt rehabilitálni lehessen, aki politikai indítékú büntetőeljárás vagy másként egy jogállam- és alkotmányellenes igazságügyi döntés áldozata volt. A Németországi Szocialista Egységpárt jogtalan rendszerének ezen áldozatai rehabilitálását méltányos kártalanítási szabályokkal kell összekapcsolni.

18. cikk

Bírói döntések további érvénye

/1/ A Német Demokratikus Köztársaság bíróságai által a csatlakozás hatálybalépése előtt hozott döntések hatályban maradnak, és a 8. cikk szerint hatályba lépett vagy a 9. cikk szerint továbbra is érvényes jog szerint végrehajthatók. E jog szerint igazodik a döntések és végrehajtásuk jogállami alapelvekkel való összeegyeztethetőségének felülvizsgálata is. A 17. cikk érintetlen marad.

/2/ A Német Demokratikus Köztársaság valamely büntetőtörvényszéke által elítéltek ezen szerződés révén az I. melléklet rendelkezése szerint önjogúságot nyernek arra, hogy jogerős bírói ítéleteket hatályon kívül helyeztessenek.

19. cikk

A közigazgatási döntések további érvénye

A Német Demokratikus Köztársaságnak a belépés hatálybalépése előtt kibocsátott közigazgatási döntései hatályosak maradnak. Fel lehet őket függeszteni, ha jogállami alapelvekkel vagy jelen szerződés szabályozásaival összeegyeztethetetlenek. Egyébként a közigazgatási döntések hatályáról szóló előírások érintetlenek maradnak.

20. cikk

Közszolgálati jogviszonyok

/1/ A közszolgálati alkalmazottak jogviszonyaira a csatlakozás időpontjában az I. mellékletben megállapított átmeneti szabályozások érvényesek.

/2/ A közületi feladatok (az alaptörvény 33. cikke 4. bekezdése értelmében felségjogi hatáskörök) gyakorlását, amilyen hamar csak lehetséges, köztisztviselőkre kell átruházni. A közszolgálati jogot az I. mellékletben megállapított szabályozások szerint vezetik be. Az alaptörvény 92. cikke érintetlen marad.

/3/ A katonai jogot az I. mellékletben megállapodott szabályozások szerint vezetik be.

VI. fejezet

Közvagyon és adósságok

21. cikk

Közigazgatási vagyon

/1/ A Német Demokratikus Köztársaság vagyona, amely közvetlenül meghatározott közigazgatási feladatokat szolgál (közigazgatási vagyon) szövetségi vagyonná válik, amennyiben céljának meghatározása szerint 1989. október 1-je után túlnyomó részt nem volt olyan közigazgatási feladatok ellátására szánva, amelyeket az alaptörvény szerint a tartományok, községek (községszövetségek) vagy egyéb fenntartók látnak el. Amennyiben a közigazgatási vagyont túlnyomó részben a korábbi állambiztonsági minisztérium, a Nemzetbiztonsági Hivatal feladataira használták, a vagyonügynökség hatáskörébe tartozik, kivéve, hogy a megnevezett időpont után már új szociális vagy közcélok rendelkezésére bocsátották.

/2/ Amennyiben a közigazgatási vagyon az 1. bekezdés szerint nem válik szövetségi vagyonná, a belépés hatályossá válásával a közigazgatás azon jogosítottját illeti, amely az alaptörvény szerint a közigazgatási feladat ellátására illetékes.

/3/ Olyan vagyontárgyakat, amelyeket a központi államnak, vagy a tartománynak és községeknek (községegyesülésnek) egy másik közjogi testület díjtalanul rendelkezésére bocsátott, e testületeknek vagy jogutódjaiknak díjtalanul visszaszolgáltatják; a korábbi birodalmi vagyon szövetségi vagyonná válik.

/4/ Amennyiben az 1–3. bekezdés szerint vagy valamely szövetségi törvény alapján közigazgatási vagyon szövetségi vagyonná válik, úgy a 3. cikkben megnevezett területen közigazgatási feladatok ellátására használandó fel. Ez vonatkozik vagyonértékek elidegenítéséből származó bevételek felhasználására is.

22. cikk

Államkincstári vagyon

/1/ A 3. cikkben megnevezett terület jogalanyainak közületi vagyona, beleértve az ingatlanvagyont és a mező- és erdőgazdasági vagyont, amely nem szolgál közvetlenül közigazgatási feladatokat (államkincstári vagyon), kivéve a társadalombiztosítás vagyonát, amennyiben nincs átruházva a vagyonügynökségre, vagy a vagyonügynökségről szóló törvény szerint a törvény 1. paragrafusa 1. bekezdés 2. és 3. pontja szerint községekre, városokra vagy tartományi körzetekre, a szövetség alá tartozik. Amennyiben az államkincstári vagyont túlnyomórészt az egykori állambiztonsági minisztérium/Nemzetbiztonsági Hivatal feladataira használták, a vagyonügynökség alá tartozik, hacsak nem bocsátották már 1989. október 1-je után új szociális vagy társadalmi célok rendelkezésére. Szövetségi törvény szerint az államkincstári vagyont úgy kell a szövetség és az 1. cikkben megnevezett tartományok között felosztani, hogy a szövetség és az 1. cikkben megnevezett tartományok a teljes vagyoni érték felét-felét kapják meg. A tartományokra eső részből a községeket (községcsoportokat) megfelelően kell részeltetni. A vagyonértékeket, amelyeket e szerint a szövetség kap meg, a 3. cikkben megnevezett terület közületi feladatainak ellátására kell fordítani. A tartományokra eső részt az egyes tartományok között elvileg úgy kell felosztani, hogy az egyes tartományokra átruházott összértékek arányát ezen tartományoknak a belépés hatályossá válásakor meglevő lakosságszámuk aránya szerint, (Nyugat)Berlin lakossága számának figyelmen kívül hagyásával, a 21. cikk 3. bekezdésének megfelelően alkalmazzák.

/2/ Törvényes szabályozásig az államkincstári vagyont az eddig illetékes hatóságok igazgatják, amennyiben a szövetségi pénzügyminiszter az igazgatásnak a szövetségi vagyoni igazgatás hatóságai által való átvételét nem rendeli el.

/3/ Az 1. és a 2. bekezdésben megjelölt területi testületek kívánságukra megadják egymásnak a felvilágosítást telekkönyvekről, telekre vonatkozó okmányokról és egyéb eljárásokról, és betekintést engednek azokba, amelyek utalásokat tartalmaznak olyan vagyoni értékekről, amelyeknek a területi testületek közötti jogi és tényleges hovatartozása tisztázatlan vagy vitás.

/4/ Az 1. bekezdés nem vonatkozik a lakásellátásra használt népi tulajdonban levő vagyonra, amely a lakásgazdálkodás népi tulajdonú üzemeinek jogbirtokosi tulajdonában van. Ugyanez vonatkozik az állami tulajdonban lévő vagyonra, amelyről már konkrét végrehajtási tervek állnak rendelkezésre a lakásellátás objektumaira. Ez a vagyon a csatlakozás hatálybalépésével a részadósságok egyidejű átvételével a községek tulajdonába megy át. A községek lakásállományukat a szociális szempontok figyelembevételével fokozatosan átvezetik a piacgazdasági lakásgazdálkodásba. Ennek során a privatizálást egyéni lakástulajdon kialakításának előmozdítására is gyorsított ütemben vigyék keresztül. Az állami intézmények állami lakásállománya tekintetében, amennyiben ez nem esik már a 21. cikk hatálya alá, az 1. bekezdés érintetlen marad.

23. cikk

Adósságszabályozás

/1/ A csatlakozás hatálybalépésével a Német Demokratikus Köztársaság költségvetésének az eddig az időpontig felgyülemlett összes adósságát a szövetség nem jogképes különvagyona veszi át, amely az adósságszolgálati kötelezettségeket teljesíti. A különvagyon felhatalmazást nyer arra, hogy hiteleket vegyen fel

1. a különvagyon adósságainak a törlesztésére,
2. az esedékes kamat- és hitelbeszerzési költségek fedezésére,
3. a különvagyon adósságtételei felvásárlásának céljából a piacmegtartás útján.

/2/ A különvagyon igazgatását a szövetségi pénzügyminiszter látja el. A különvagyon nevében jogügyleti forgalomban tárgyalhat, perelhet és perelhető. A különvagyon általános illetékességi helye a szövetségi kormány székhelye. A különvagyon kötelezettségeiért a szövetség szavatol.

/3/ A csatlakozás hatálybalépésének napjától 1993. december 31-ig a szövetség és a vagyonügynökség fele-fele részben fizeti a különvagyon kamatszolgáltatásait. A teljesítés annak a hónapnak az elsejéig történik meg, amely hónap azt a hónapot követi, amelyben a különvagyon az 1. pontban megnevezett szolgáltatásokat teljesítette.

/4/ 1994. január 1-i hatállyal a szövetség és az 1. cikkben megnevezett tartományok és a vagyonügynökség átveszi a különvagyonnál 1993. december 31-ig összegyűlt összadósságot a Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság közötti pénzügyi, gazdasági és szociális unió létrehozásáról szóló 1990. május 18-i szerződés 27. cikk 3. bekezdése szerint. Az adósságok megosztását részletesen az 1990. május 18-i szerződés (BGBl. 1990. II. 518. o.) 34. cikke szerinti külön törvény részletesen szabályozza. Az 1. cikkben megnevezett tartományoknak a tartományok összességéből való részesedését lakosságuk számának a csatlakozás időpontja érvénybelépésekori arányában számítják ki (Nyugat)Berlin lakossága számának figyelmen kívül hagyásával.

/5/ A különvagyont az 1993. év lejártával felszámolják.

/6/ A Német Szövetségi Köztársaság a csatlakozás hatálybalépésével belép a Német Demokratikus Köztársaságnak az államháztartás terhére az egyesülésig átvett kezességeibe, jótállásaiba és szavatosságaiba. Az 1. cikk 1. bekezdésében megnevezett tartományok és Berlin tartomány azon rész tekintetében, amelyre az alaptörvény mindeddig nem vonatkozott, az összadósság vonatkozásában 50 százaléknyi összegben viszontszavatosságot vesznek át a Német Szövetségi Köztársaságra átszármazott szavatosságok, jótállások és szolgáltatások tekintetében. A kárösszegeket a csatlakozás hatályossá válásával a tartományok között lakosaik száma szerint, (Nyugat)Berlin lakossága számának figyelmen kívül hagyásával osztják fel.

/7/ A Német Demokratikus Köztársaságnak a berlini állami bankban való részesedését át lehet ruházni az 1. cikkben megnevezett tartományokra. A részesedés átruházásáig az 1. pont vagy a 3. pont szerinti átruházásig a Német Demokratikus Köztársaságnak a berlini állami bankban való részesedése a szövetséget illeti meg. A szerződő felek kartelljogi vizsgálat nélkül előirányozzák annak a lehetőségét, hogy a berlini állami bankot teljesen vagy részben német szövetségi köztársasági közjogi hitelintézetre vagy más jogalanyra ruházzák át. Ha az átruházás nem vonatkozik valamennyi tárgyra vagy kötelezettségre, a fennmaradó részt a berlini állami banknak kell lebonyolítania. A szövetség a Német Demokratikus Köztársaságnak a berlini állami bank iránti kötelezettségeiből származó kötelezettségvállalási jótállásaihoz csatlakozik. Ez nem vonatkozik azokra a kötelezettségekre, amelyeket a részesedésnek az 1. pont vagy a 3. pont szerinti átruházással alapoznak meg. Az 5. pont a berlini állami banknak a lebonyolításban megalapozott új kötelezettségeire vonatkozik. Amennyiben a szövetséget a szavatossági jótállásból kifolyólag igénybe veszik, úgy a megterhelést a köztársaság költségvetésének összadósságába vonják be, és a csatlakozás hatályossá válásával az 1. bekezdés szerinti nem illetékes különvagyonba vonják be.

24. cikk

A külföld és a Német Szövetségi Köztársaság iránti követelések és kötelezettségek lebonyolítása

/1/ A csatlakozás hatályossá válásakor még fennálló követelések és kötelezettségek lebonyolítása, amennyiben a Német Demokratikus Köztársaság külkereskedelmi és valutamonopóliuma keretében vagy egyéb állami feladatai ellátásában 1990. július 1-ig a külfölddel vagy a Német Szövetségi Köztársasággal szemben fennálltak, a szövetségi pénzügyminiszter utasítása szerint és felügyelete alatt történik meg. A Német Szövetségi Köztársaságnak a konvertálási egyezményeibe, amelyeket a csatlakozás hatálybalépése után kötöttek, az 1. mondatban megnevezett követeléseket is be kell vonni. Az érintett követelések a szövetségi pénzügyminiszter vagyonkezelése alá tartoznak, vagy a szövetségre ruházzák át őket, amennyiben a követeléseket értékük szerint felbecsülik.

/2/ A különvagyon a 23. cikk 1. bekezdése szerint 1993. november 30-ig a lebonyolítással megbízott intézményektől átveszi a szükséges igazgatási ráfordításokat, a kamatköltségeket, amelyek a kamatráfordítások és a kamatbevételek között létrejönnek, valamint az egyéb veszteségeket, amelyek az intézmények számára a lebonyolítási idő alatt keletkeznek, amennyiben ezek saját eszközeikből nem egyenlíthetők ki. 1993. november 30-a után a szövetség és a vagyonügynökség fele-fele részben átveszi az 1. pontban megnevezett ráfordításokat, költségeket és veszteségkiegyenlítést. A továbbiakat szövetségi törvény révén szabályozzák.

/3/ Azok a követelések és kötelezettségek, amelyek a Német Demokratikus Köztársaságnak vagy intézményeinek a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsára nyúlnak vissza, a Német Szövetségi Köztársaság külön szabályozásának tárgyát alkothatják. Ezek a szabályozások olyan követeléseket és kötelezettségeket is érinthetnek, amelyek 1990. június 30-a után keletkeznek vagy keletkeztek.

25. cikk

A felszámolási vagyon

A népi tulajdonban levő vagyon privatizálásáról és újjászervezéséről szóló 1990. június 19-i törvény – felszámolási törvény – (GBl. I.; 33. sz. 300. o.) a csatlakozás hatályossá válásával a következő rendszabállyal továbbra is érvényes:

/1/ A vagyonügynökség a jövőben is meg van bízva azzal, hogy a felszámolási törvény rendelkezései szerint a népi tulajdonban levő üzemeket szervezze és privatizálja. Közvetlenül szövetségi jogképes közjogi intézet lesz. A szak- és jogfelügyelet a szövetségi pénzügyminiszter alá tartozik, aki a szakfelügyeletet a szövetségi gazdasági miniszterrel és a mindenkori illetékes szövetségi miniszterrel látja el. A vagyonügynökség érdekeltségei a szövetség közvetett érdekeltségei. Az alapszabály megváltoztatásához a szöveségi kormány jóváhagyása szükséges.

/2/ A vagyonügynökség igazgatótanácsa tagjainak számát 16-ról 20-ra, az első közigazgatási évre 23-ra emelik. A Népi Kamara köréből választott két képviselő helyett az 1. cikkben megnevezett tartományok az igazgatótanácsban egyenként 1 helyet kapnak. A felszámolási törvény 4. paragrafus 2. bekezdésétől eltérően az igazgatótanács elnökét és többi tagját a szövetségi kormány jelöli ki.

/3/ A szerződő felek megerősítik, hogy a nép tulajdonában levő vagyont egyedül és kizárólag a 3. cikkben megnevezett területen való intézkedésekre használják fel, függetlenül a költségvetési birtoklástól. Ennek megfelelően a vagyonügynökség bevételeit az 1990. május 18-i szerződés 26. cikk 4. bekezdése és 27. cikk 3. bekezdése szerint kell felhasználni. A mezőgazdaság szerkezeti alkalmazkodásának keretében a vagyonügynökség jövedelmei egyes esetekben mezőgazdasági vállalkozások javára is felhasználhatók. Ezelőtt ezek saját vagyoni értékeit fel kell becsülni. Figyelmen kívül maradnak azok az adósságok, amelyeket az elkülönítendő üzemrészek rovására kell írni. Az adósságmentesítéshez segítség azzal az intézkedéssel is nyújtható, hogy a vállalkozások a nyújtott juttatásokat gazdasági lehetőségeik keretében egészen vagy részben szolgáltatják vissza.

/4/ A vagyonügynökségnek az 1990. május 18-i szerződés 27. cikke 1. bekezdése révén nyújtott hitelfelvételi felhatalmazást 17 milliárd német márkáról 25 milliárd német márkára emelik. A fent említett hiteleket rendszerint 1995. december 31-ig kell visszaszolgáltatni. A szövetségi pénzügyminiszter engedélyezheti a futamidők meghosszabbítását és alapvetően megváltozott körülmények esetén a hitel felső határának túllépését.

/5/ A vagyonügynökséget feljogosítják arra, hogy a szövetségi pénzügyminiszterrel egyetértésben kezességeket, szavatosságokat és egyéb szolgáltatások teljesítését vállaljon át.

/6/ Az 1990. május 18-i szerződés 10. cikkének 6. bekezdése szerint a takarékoskodóknak az átállás időpontjában a népi tulajdonból az okiratban foglalt 2:1 arányban csökkentett részjog ismerhető el.

/7/ A német márka nyitómérleg megállapításáig felfüggesztendők az olyan hitelekre való kamat- és törlesztési teljesítmények, amelyeket 1990. július 30-a előtt vettek fel. Az esedékes kamatfizetéseket a vagyonügynökség téríti a Német Hitelbank Rt. és más bankok számára.

26. cikk

A Német Birodalmi Vasút különvagyona

/1/ A Német Demokratikus Köztársaság tulajdona és valamennyi egyéb vagyonjoga, valamint a (nyugat) berlini birodalmi vagyon, amely az 1990. május 18-i szerződés 26. cikk 2. bekezdése értelmében a Német Birodalmi Vasút különvagyonához tartozik, a csatlakozás hatálybalépésével a Német Birodalmi Vasút különvagyonaként a Német Szövetségi Köztársaság vagyona. Ide tartoznak mindazok a vagyonjogok is, amelyeket 1945. május 8-a után vagy a Német Birodalmi Vasút különvagyonának eszközeivel szerveztek meg, vagy amelyeket az üzemére vagy elődigazgatására fordítottak, tekintet nélkül arra, mely jogalany szerezte meg azokat, hacsak nem fordították a következő időben a Német Birodalmi Vasút beleegyezésével más célra. Olyan vagyonjogokat, amelyeket a Német Birodalmi Vasút 1991. január 31-ig a vagyonjogi igények bejelentéséről szóló 1990. július 11-i (GBl. I., 44. sz., 718. o.) rendelete 1. paragrafus 4. bekezdésének megfelelő alkalmazásával megnevezett, nem tekintendő olyan vagyonnak, amelyet a Német Birodalmi Vasút beleegyezésével más célra fordítottak.

/2/ A vagyonjogokkal egyidejűleg a velük összeköttetésben álló kötelezettségek és követelések a Német Birodalmi Vasút különvagyonára szállnak át.

/3/ A Német Szövetségi Vasút vezetőségének elnöke és a Német Birodalmi Vasút vezetőségének elnöke felelős a két különvagyon koordinálásáért. Ennek során arra kell törekedniük, hogy a két vasutat műszakilag és szervezetileg összekapcsolják.

27. cikk

A Német Posta különvagyona

/1/ A tulajdon és minden egyéb vagyonjog, amely a Német Posta különvagyonához tartozik, a Német Szövetségi Köztársaság vagyonává válik. A Német Szövetségi Posta vagyonával egyesül. Ennek során a vagyonjogokkal egyidejűleg a velük összefüggő kötelezettségek és követelések a Német Szövetségi Posta különvagyonára szállnak át. A szuverén és politikai célokat szolgáló vagyon a megfelelő kötelezettségekkel és követelésekkel szolgáló vagyonnal nem válik a Német Szövetségi Posta különvagyonának részévé.

A Német Posta különvagyonához tartoznak mindazon vagyonjogok is, amelyek 1945. május 8-án a Német Birodalmi Posta különvagyonához tartoztak, vagy amelyeket 1945. május 8-a után a Német Birodalmi Posta különvagyonával szereztek meg, vagy amelyek a Német Posta forgalmának rendelkezésére álltak, tekintet nélkül arra, mely jogalany rendelkezett velük, hacsak nem fordították a következő időszakban a Német Posta hozzájárulásával más célra. Vagyonjogok, amelyeket a Német Posta 1991. január 31-ig a vagyonjogi igények bejelentéséről szóló 1990. július 11-i rendelkezés 1. paragrafus 4. bekezdésének megfelelő alkalmazásával 1991. január 11-ig megneveztek, nem számít olyan vagyonnak, amelyet a Német Posta hozzájárulásával más célra fordítottak.

/2/ A szövetségi posta- és távközlésügyi miniszter a Német Szövetségi Posta vállalatainak meghallgatása után lezárólag szabályozza a Német Posta különvagyonát a három vállalat közötti rész-különvagyona számára. A szövetségi posta- és távközlésügyi miniszter a Német Szövetségi Posta három vállalatának meghallgatása után háromévi átmeneti időszakon belül megállapítja, mely vagyontárgyak szolgálják az államigazgatási feladatkör önkormányzati igazgatáson belüli és politikai célokat. Ezeket értékkiegyenlítés nélkül veszi át.

28. cikk
A gazdaság fejlesztése

/1/ A csatlakozás hatálybalépésével a 3. cikkben megnevezett területet a szövetségnek a gazdaság fejlesztésére a szövetség területén érvényes szabályozásaiba az Európai Közösségek illetékességének tekintetbevételével vonják be. Az átmeneti idő alatt ennek során tekintetbe veszik a struktúra alkalmazkodásának szükségleteit. Ezzel fontos hozzájárulás teljesül a kiegyensúlyozott gazdasági struktúra lehetőleg gyors fejlesztésére a középosztály különleges figyelembevételével.

/2/ Az illetékes ügykörök konkrét intézkedési programokat készítenek elő a gazdasági program és a szerkezetváltozás meggyorsítására a 3. cikkben megnevezett területen. A programok a következő területekre terjednek ki:

– a regionális gazdaság támogatására szolgáló intézkedések elkülönített program létrehozására a 3. cikkben megnevezett terület javára; ennek során előnyt biztosítanak e terület javára;

– intézkedések a községek gazdasági keretfeltételeinek javítására, különös súlyponttal a gazdasági infrastruktúrában;

– intézkedések a középosztály gyors fejlesztésére;

– intézkedések a gazdaság fokozott korszerűsítésére és szerkezeti újjárendezésére az ipar saját felelősségére kidolgozott újjászervezési elképzelések alapján (például szanálási programok a KGST-exporttermelés számára is);

– vállalatok adósságának rendezése egyéni elbírálás révén.

29. cikk
Külkereskedelmi kapcsolatok

/1/ A Német Demokratikus Köztársaság kialakult külkereskedelmi kapcsolatai, különösen a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának országai iránt fennálló szerződéses kötelezettségek szerződéses védelmet élveznek. Azokat valamennyi résztvevő érdekei tekintetbevételével és piacgazdasági alapelvek, valamint az Európai Közösségek illetékességének figyelembevételével továbbfejlesztik és kiépítik. Az össznémet kormány gondot fordít arra, hogy ezeket a kapcsolatokat a szakszerű illetékesség keretében szervezetileg célszerűen szabályozzák.

/2/ A szövetségi kormány, illetve az össznémet kormány az Európai Közösségek illetékes szerveivel összehangolja, mely kivételes szabályozások szükségesek átmeneti időszakra a külkereskedelem területén, tekintettel az 1. bekezdésre.

VII. fejezet
Munka-, szociális-, család-, nő-, egészségügy- és környezetvédelem

30. cikk
Munka és szociális

/1/ Az össznémet törvényhozás feladata,

1. hogy a munkaszerződési jogot, valamint a közjogi munkaidőt, bezárólag a vasár- és ünnepnapi munka megengedhetőségét és a női munka különleges védelmét, lehetőleg mielőbb egységesen újra kodifikálja,

2. A közjogi munkavédelmet az Európai Közösségek jogával és a Német Demokratikus Köztársaság munkavédelmi joga ezzel összhangban álló részével egybehangzóan időszerűen újraszabályozza.

/2/ Munkavállalók a 3. cikkben megnevezett területen 57. életévük betöltése után átmeneti öregségi járadékot kaphatnak három év időtartamra, legkésőbb a törvényes nyugdíjbiztosításból járó öregségi nyugdíj lehető leghamarabbi igényéig. Az öregségi átmeneti járadék nagysága a legutóbbi átlagos nettó munkabér 65 százalékát teszi ki; azon munkavállalók számára, akik igénye 1991. április 1-ig jön létre, az öregségi átmeneti járadékot az első 312 napra 5 százalékponttal felemelik. Az öregségi átmeneti járadékot a Munkaügyi Szövetségi Hivatal a munkanélküli járadék szabályozására támaszkodva nyújtja, különös tekintettel a munkaügyi támogatási törvény (Arbeitsförderungsgesetz) 105. paragrafus *c)* pontjának a szabályozására. A Munkaügyi Szövetségi Hivatal elutasíthatja a kérelmet, ha megállapítást nyer, hogy a kérelmet támasztó eddigi szakmai tevékenysége területén érezhető munkaerőhiány áll fenn. Az öregségi átmeneti járadékot a szövetség megtéríti, amennyiben a munkanélküli támogatásra való igény tartamát meghaladja. Az öregségi átmeneti segély szabályozását újonnan keletkező igényekre 1991. december 31-ig alkalmazzák. Az érvényesség hatálya egy évvel meghosszabbítható.

A szerződés hatályossá válásának időtartama alatt 1990. december 31-ig a nők 55. életévük betöltése után legföljebb öt évig öregségi átmeneti segélyt kaphatnak.

/3/ A 3. cikkben megnevezett területen a nyugdíj-, baleseti és munkanélküliségi biztosítások szolgáltatásaihoz az 1990. május 18-i szerződéssel bevezetett szociális kiegészítést az 1991. december 31-ig terjedő új növekményre korlátozzák. A juttatást legkésőbb 1995. június 30-ig szolgáltatják.

/4/ A társadalombiztosítás feladatainak az egyes működtetőkre való átruházásának úgy kell bekövetkeznie, hogy megtörténjen a szolgáltatások teljesítése és ezek finanszírozása, valamint a feladatok személyi ellátása. A társadalombiztosításnak egyes működtetőire való vagyonfelosztását (aktívumok és passzívumok) végérvényesen törvényileg állapítják meg.

/5/ A társadalombiztosítási törvénykönyv (Sozialgesetzbuch) hatodik kötete részleteinek és a birodalmi biztosítási rend (Balesetbiztosítás) átvezetésének részleteit szövetségi törvényben szabályozzák.

Azon személyeknek, akiknek nyugdíja a törvényes nyugdíjbiztosításból kifolyólag 1992. január 1-je és 1995. június 30-a között kezdődik,

1. nyugdíjat alapvetően legalább azon összeg nagyságában teljesítenek, amely 1990. június 30-án az addig érvényes nyugdíjjog szerint a 3. cikkben megnevezett területen, a járulékos vagy különleges ellátási rendszerek teljesítményeiből következett volna,

2. nyugdíjat akkor is engedélyeznek, ha 1990. június 30-án az addig érvényes nyugdíjjog szerint a 3. cikkben megnevezett területen a nyugdíjigény fennállott volna.

Egyébként az átvezetést azon célkitűzéseknek kell meghatároznia, hogy a 3. cikkben megnevezett területen a béreknek és fizetéseknek, valamint a nyugdíjaknak a többi tartománybeliekhez történő kiigazítását is megvalósítsák.

/6/ A foglalkozási megbetegedésekre vonatkozó rendszabályok továbbfejlesztésénél meg kell vizsgálni, hogy az eddig a szerződés 3. cikkében megnevezett területeken érvényes rendelkezések mennyiben vehetők tekintetbe.

31. cikk
Család és nők

/1/ Az össznémet törvényhozás feladata, hogy a törvényhozás továbbfejlessze a férfiak és nők közötti egyenjogúságot.

/2/ Az össznémet törvényhozás feladata, hogy tekintettel az apák és anyák keresőtevékenységének különböző jogi és intézményi kiinduló helyzetére, a jogi helyzetet a család és a foglalkozás összeegyeztethetősége szerint alakítsa.

/3/ A gyermekeknek a 3. cikkben megnevezett területen való napközi gondozását végző intézmények további vezetésének ellátására a szövetség az 1991. június 30-ig terjedő átmeneti időre részt vállal ezen intézmények költségeiből.

/4/ Az össznémet törvényhozás feladata, hogy legkésőbb 1992. december 31-ig szabályozza a magzati élet védelmét és konfliktusszituációknak az alkotmánnyal összhangban álló megoldását, mindenekelőtt jogilag biztosított igények révén nők számára, különösen tanácsadás és szociális segítség révén jobban előmozdítsa, mint ahogyan erre jelenleg Németország mindkét részében mód van. E célok megvalósítása érdekében a 3. cikkben megnevezett területen a szövetség pénzügyi segítségével haladéktalanul kiépítenek a különböző fenntartókból álló, s az egész területet átfogó hálózatot. A tanácsadó hivatalokat személyileg és pénzügyileg úgy kell felszerelni, hogy feladatukat el tudják látni, terhes nőknek tanácsot tudjanak adni, és nekik – a születés után is – a szükséges segítséget megadhassák. Ha a szabályozás az 1. mondatban megnevezett határidőig nem jön létre, a pénzügyi jog a 3. cikkben megnevezett területen továbbra is fennáll.

32. cikk
Szabad társadalmi erők

A Szabad Szociális Gondozó Szövetségek és a Szabad Ifjúsági Segítség fenntartói intézményeikkel és szolgáltatásaikkal nélkülözhetetlenül hozzájárulnak az alaptörvény szociális államiságához. A Szabad Szociális Gondozás és a Szabad Ifjúsági Segítség fel- és kiépítését a 3. cikkben megnevezett területen az alaptörvény illetékessége hatáskörében fogják támogatni.

33. cikk
Egészségügy

/1/ A tövényhozás feladata azon előfeltételek megteremtése, hogy a 3. cikkben megnevezett terület lakossága kórházi fekvőbeteg-ellátását folyamatosan és állandóan javítsák és a szövetség többi területének helyzetéhez igazítsák.

/2/ A 3. cikkben megnevezett területen a betegbiztosítás orvosságellátásnak hiányait elkerülendő az össznémet törvényhozás időbeli korlátozást alkalmaz, amelynek során az előállító eladási árát a gyógyszerár-rendelkezéssel csökkenti, amely megfelel a 3. cikkben megnevezett terület és a szövetség mai területe közötti járulékköteles jövedelem különbségének.

34. cikk
Környezetvédelem

/1/ Kiindulva az 1990. május 18-i szerződés 16. cikkével kapcsolatban a Német Demokratikus Köztársaság 1990. június 29-i környezeti kerettörvényében (GBl. I., 42. sz., 649. o.) megalapozott német környezeti unióból, a törvényhozás feladata, hogy az ember életének természetes alapjait az elővigyázatossági, okozói és kooperációs elv figyelembevételével óvja és a környezeti létkörülmények egységét legalább a Német Szövetségi Köztársaságban elért színvonalon előmozdítsa.

/2/ Az 1. bekezdésben megnevezett cél előmozdítására az alaptörvényi illetékességi szabályok keretében a 3. cikkben megnevezett terület számára környezeti és szanálási programokat kell felállítani. Elsődlegesen a lakosság egészségét károsító veszélyek elhárítására kell rendszabályokat tervezni.

VIII. fejezet

Kultúra, oktatás és tudomány, sport

35. cikk

Kultúra

/1/ A megosztás éveiben a művészet és a kultúra – Németország két állama eltérő fejlődésének ellenére – a német nemzet fennmaradó egységének alapját alkotta. A németek állami egységük folyamatában az európai egyesülés útján önálló és elengedhetetlen hozzájárulást alkotnak. Az egységes Németország világban elfoglalt helyzete és tekintélye politikai súlyán és gazdasági teljesítőképességén kívül éppúgy függ kultúrállami jelentőségétől. A kulturális külügyi politika elsődleges célja a baráti együttműködésen alapuló kulturális csere.

/2/ A 3. cikkben említett területen a kulturális lényegnek nem szabad kárt szenvednie.

/3/ Biztosítandó a kulturális feladatok teljesítése, beleértve a pénzügyi finanszírozást, ahol is az új tartományok és községek kultúrájának és művészetének védelme és támogatása az alaptörvény illetékességi megosztásának hatályába esik.

/4/ Az eddig központilag vezetett kulturális intézmények azon tartományok vagy községek gondozásába mennek át, amelyekben elhelyezkedtek. Kivételes esetekben, különösen Berlin tartományban zárható ki a szövetség pénzügyi támogatása.

/5/ Berlinben ismét egyesíteni kell az egykori állami porosz gyűjteményeknek (a többi között az állami múzeumok, állami könyvtárak, a Titkos Állami Levéltár, az Ibero-Amerikai Intézet, a Zenekutató Állami Intézet) a háború utáni események által elválasztott részeit. Ideiglenes fenntartását a Porosz Kulturális Tulajdon Alapítvány veszi át. Az egykori állami porosz gyűjtemények jövőbeli szabályozására is fenntartót kell találni Berlinben.

/6/ A kultúra, a művészet és a művészek támogatására átmenetileg 1994. december 31-ig létrehozott kulturális alap a 3. cikkben megnevezett területen tovább működik. Nem kizárt a szövetség pénzügyi támogatása az alaptörvény illetékességi megosztásának keretében. Az utódintézményről az 1. cikk 1. bekezdésében említett tartományoknak a tartományi kulturális alapítványba való csatlakozási tárgyalások keretében kell tárgyalni.

/7/ Németország megosztása kihatásainak kiegyenlítésére a szövetség átmenetileg pénzügyileg támogathat egyes kulturális intézkedéseket és intézményeket a 3. cikkben megnevezett területen.

36. cikk

Rádió

/1/ Az „NDK Rádióját" és a „Német Televízió-Rádiót" közös, államtól független, jogszerű intézményként az 1. cikk 1. bekezdésében megnevezett tartományok és Berlin tartomány azon részben, amelyre az alaptörvény eddig nem volt érvényes, legkésőbb 1991. december 31-ig fenntartják, amennyiben olyan feladatokat teljesítenek, amelyekre a tartományok illetékesek. Az intézmény feladata, hogy a lakosságot a 3. cikkben megnevezett területen a közjogi rádió általános alapelvei szerint rádió- és televízióadással ellássa. Az eddig a Német Postához tartozó stúdiótechnikát, valamint a rádió és a televízió produkcióját és igazgatását szolgáló ingatlanokat az intézmény rendelkezésére bocsátják. A 21. cikk ennek megfelelően hatályos.

/2/ Az intézmény szervei
1. a rádió megbízottja,
2. a rádió-szaktanács.

/3/ A rádió megbízottját a Német Demokratikus Köztársaság miniszterelnökének javaslatára a Népi Kamara választja meg. Ha a Népi Kamara általi megválasztásra nem kerül sor, úgy a rádió megbízottját az 1. cikk 1. bekezdésében megnevezett tartományi szóvivők és Berlin főpolgármestere többséggel választja meg. A rádió megbízottja vezeti az intézményt és képviseli a bíróság előtt és azon kívül. Az erre rendelkezésre álló eszközök keretében felelős az intézmény feladatának ellátásáért, és az 1991-es évre haladéktalanul el kell készítenie a bevételek és kiadások kiegyensúlyozott költségvetési tervét.

/4/ A rádió-szaktanácsot a közélet 18 elismert személyisége alkotja a társadalmilag fontos csoportok képviselőiként. Az 1. cikk 1. bekezdésében megnevezett tartományok tartományi gyűlései és városi képviselőtestületei egyenként három tagot választanak. A rádió-szaktanács a program valamennyi kérdésében tanácsadói joggal és közreműködői joggal rendelkezik a lényegi, személyi, gazdasági és költségvetési kérdésekben. A rádió-szaktanács tagjai kétharmados többségével visszahívhatja a rádió megbízottját, és ugyanígy új rádió-megbízottat választhat.

/5/ Az intézmény elsősorban a 3. cikkben megnevezett terület rádióhallgatóinak előfizetési díjából származó bevételekből finanszírozza magát. Kiadásait egyébként hirdetésekből származó bevételekből és egyéb bevételekből fedezi.

/6/ Az intézményt az 1. bekezdésben említett időtartamon belül a rádió föderális struktúrájának megfelelően, államszerződés értelmében, az 1. cikkben megnevezett tartományokban fel kell oszlatni, vagy egyes tartományok vagy több tartomány közjogi testületének kell átadni. Ha az 1. mondat szerinti államszerződés 1991. december 31-ig nem jön létre, úgy az intézmény ezen határidő lejártával feloszlik. Az ebben az időpontban fennálló aktív és passzív vagyon részesedés szerint az 1. cikkben megnevezett tartományokra megy át. A részesedés nagyságát a 3. cikkben megnevezett területen az 1991. június 30-i állapot szerinti rádiódíj-bevétel aránya szerint szabják meg. A tartományok rádióval való ellátási kötelezettségének a 3. cikkben megnevezett területen való folytatását mindez érintetlenül hagyja.

/7/ Az államszerződés hatálybalépésével a 6. bekezdés szerint, legkésőbb 1991. december 31-vel, az 1-től 6-ig terjedő bekezdések hatályukat vesztik.

37. cikk
Oktatás

/1/ A Német Demokratikus Köztársaságban szerzett vagy államilag elismert iskolai, szakmai és tudományos végzettségek vagy képzettségi igazolások a 3. cikkben megnevezett területen továbbra is érvényesek. A 3. cikkben megnevezett területen vagy a Német Szövetségi Köztársaság más tartományaiban, (Nyugat) Berlinnel bezárólag, a letett vizsgák vagy szerzett képzettségi igazolások egymással egyenlőek és azonos jogosítványokat nyújtanak, ha egyenlő értékűek. Az egyenértékűséget a mindenkor illetékes hatóság indítványára állapítják meg. A szövetségnek és az Európai Közösségeknek vizsgák vagy képesítési igazolások egyenjogúsításáról szóló szabályozásai, valamint ezen szerződés külön szabályozásai elsőbbséggel bírnak. Minden esetben érintetlen marad a megszerzett, államilag elismert vagy adományozott tudományos szakmai megjelölések, fokozatok és címek viselésének joga.

/2/ Tanítói és tanári vizsgákra (Lehramtsprüfungen) vonatkozólag az oktatásügyi miniszteri konferencián szokásos elismerési eljárás érvényes. Megfelelő átmeneti szabályozásról az oktatási miniszterek konferenciája gondoskodik.

/3/ A szakképzési és szakmunkásképzési rendszerben szerzett bizonyítványok, valamint az elismert szakmák záróvizsgái és segédvizsgái egyenrangúak.

/4/ Az iskolaügynek a 3. cikkben megnevezett területen való újjáalakításához szükséges szabályokat az 1. cikkben megnevezett tartományok dolgozzák ki. Az iskolajogi jellegű végzettség elismeréséhez szükséges szabályokról az oktatási miniszterek konferenciája dönt. Alapul mindkét esetben a hamburgi egyezmény és az oktatási miniszterek konferenciájának vonatkozó megállapodásai szolgálnak.

/5/ A tanulmányaik befejezése előtt főiskolát váltó hallgatók eddigi tanulmányi- és vizsgateljesítményeit az Általános Diploma vizsgarendelkezések (ABD) 7. paragrafusának alapelvei vagy az államvizsgára bocsátás előírásai szerint ismerik el.

/6/ A Német Demokratikus Köztársaság mérnöki és szakiskolái záróbizonyítványain nyugvó főiskolai felvételi jogosultságok az 1990. május 10-i oktatásügyi miniszteri értekezlet határozata és *B)* melléklete szerint érvényesek. További alapelvek és eljárások a szakiskolai és főiskolai tanulmányok lezárásának elismeréséről a rájuk épülő iskolai és főiskolai képzések vonatkozásában az oktatásügyi miniszteri értekezlet keretében dolgozandók ki.

38. cikk
Tudomány és kutatás

/1/ A tudomány és a kutatás az egyesített Németországban is az állam és a társadalom fontos alapjait alkotja. A tudomány és a kutatás teljesítőképes intézményeinek szükséges megújítását a 3. cikkben megnevezett területen szükséges megtartásával a Tudományos Tanács közületileg fenntartott intézményeinek szakértői véleménye szolgálja, amely 1991. december 11-ig lezárul, s ahol egyes eredmények folyamatosan már előzőleg is megvalósulhatnak.

A következő szabályozásoknak lehetővé kell tenniük ezeket a szakértői véleményeket, valamint a tudománynak és a kutatásnak a 3. cikkben megnevezett területen a Német Szövetségi Köztársaság közös kutatási struktúrájába való beillesztését kell szolgálnia.

/2/ A csatlakozás hatályossá válásával a Német Demokratikus Köztársaság Tudományos Akadémiája tudományos társaságként különválik a kutatóintézetektől és az egyéb intézményektől. A döntést, hogy a Német Demokratikus Köztársaság tudományos társaságát hogyan vezessék tovább, tartományjogilag hozzák meg. A kutatóintézetek és egyéb intézmények közvetlenül 1991. december 31-ig állnak fenn mint a 3. cikkben megnevezett terület tartományainak intézményei, amennyiben előbb nem oszlatták fel vagy alakították át őket. Ezen intézetek és intézmények pénzügyi ellátását 1991. december 31-ig biztosítják; az erre szolgáló eszközöket az 1991-es évben a szövetség és az 1. cikkben megnevezett tartományok biztosítják.

/3/ A Német Demokratikus Köztársaság Tudományos Akadémiája kutatóintézeteiben és egyéb intézményeiben foglalkoztatott munkavállalók munkaviszonyai 1991. december 31-ig azon tartományokkal való határidős munkaviszonyokként folytatódnak, amelyekre ezen intézetek és intézmények átszállnak. Az ezen munkaviszonyok rendes vagy rendkívüli felmondására való jog a jelen szerződés I. mellékletében felsorolt tényállások esetén érintetlen marad.

/4/ A Német Demokratikus Köztársaság Építészeti Akadémiájára és a Német Demokratikus Köztársaság Mezőgazdasági Tudományos Akadémiájára, valamint az Élelmezésügyi, Mező- és Erdőgazdasági Minisztérium alárendelt intézményeire az 1-től 3-ig terjedő bekezdések értelemszerűen érvényesek.

/5/ A szövetségi kormány a tartományokkal tárgyalásokat kezd azzal a céllal, hogy a szövetség és a tartományok közötti egyezményeket az alaptörvény 91/*b* szakaszának megfelelően úgy alkalmazza vagy újonnan megkösse, hogy az oktatás tervezése és a területek feletti tudományos kutatás a 3. cikkben megnevezett területre kiterjedjen.

/6/ A szövetségi kormány arra törekszik, hogy a kutatás előmozdításának a Német Szövetségi Köztársaságban bevált módszereit és programjait olyan gyorsan, amennyire lehetséges, az egész szövetségi területen alkalmazzák, és hogy a 3. cikkben megnevezett terület tudósainak és tudományos intézményeinek lehetővé váljon a kutatás folyamatos intézkedéseihez való hozzáférés. Ezenkívül a kutatást és a fejlesztést támogató egyes intézkedések, amelyek a Német Szövetségi Köztársaság területén időbelileg már lezárultak, a 3. cikkben említett terület számára ismét elkezdődjenek, ez alól kivételt képeznek az adóügyi intézkedések.

/7/ A Német Demokratikus Köztársaság csatlakozásának hatályossá válásával a Német Demokratikus Köztársaság Kutatói Tanácsa feloszlott.

39. cikk

Sport

/1/ A 3. cikkben megnevezett terület átalakuló sportszervezeteit önkormányzatra állítják át. A közületek a sportot eszmeileg és anyagilag az alaptörvény illetékességi megosztása szerint támogatják.

/2/ A 3. cikkben megnevezett terület élsportját és ennek fejlődését, amennyiben bevált, tovább támogatják. A támogatás a Német Szövetségi Köztársaságban fennálló szabályok és alapelvek keretében történik, a 3. cikkben említett területek államháztartásának mértéke szerint. Ebben a keretben vezetik tovább intézményekként a szükséges mértékben vagy kapcsolják meglevő intézményekhez a Testnevelési és Sportkutatási Intézetet (Forschungsinstitut für Körperkultur und Sport – FKS) Lipcsében, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) elismert doppingellenőrzési laboratóriumát Kreischában (Drezda mellett) és a Sporteszközök Kutató- és Fejlesztőhivatalát (Forschungs- und Entwicklungsstelle – FES) (Kelet) Berlinben a mindenkor célszerű jogi formában.

/3/ Az 1992. december 31-ig terjedő átmeneti időben a szövetség támogatja a mozgáskorlátozottak sportját.

IX. fejezet

Átmeneti és zárórendelkezések

40. cikk

Szerződések és egyezmények

/1/ Az 1990. május 18-i szerződésből származó kötelezettségek a Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság között létrehozandó valuta-, gazdasági és szociális unióról továbbra is érvényesek, amennyiben ebben a szerződésben eltérő meghatározást nem ejtenek meg, vagy az egyezmények Németország egysége helyreállításának folyamatában nem válnak tárgytalanná.

/2/ Amennyiben a Német Szövetségi Köztársaság vagy a szövetségi tartományok és a Német Demokratikus Köztársaság közötti egyéb szerződésekből és egyezményekből származó jogok és kötelezettségek Németország egységének helyreállítása folyamatában tárgytalanná nem váltak, úgy a belső állami illetékes joghordozók átveszik, egymáshoz illesztik vagy lebonyolítják őket.

41. cikk

Vagyoni kérdések szabályozása

/1/ A Német Szövetségi Köztársaság kormánya és a Német Demokratikus Köztársaság kormánya által 1990. június 15-én kiadott közös nyilatkozat a nyitott vagyoni kérdések szabályozására (III. melléklet) ezen szerződés alkotórésze.

/2/ Külön törvényi szabályozás értelmében ingatlanok vagy épületek visszaszolgáltatása nem történik meg, ha az érintett ingatlan vagy épület nyomatékos, közelebbről meghatározandó beruházási célokra válik szükségessé, kiváltképp egy ipari üzem létrehozását szolgálja, mindenekelőtt munkahelyeket létesít vagy biztosít. A beruházónak a terv lényegi ismertetőjegyeit tartalmazó tervet kell előterjesztenie, és köteleznie kell magát a szándék ezen az alapon való megvalósítására. A törvényben a korábbi tulajdonos kártalanítását is szabályozni kell.

/3/ Egyébként a Német Szövetségi Köztársaság nem bocsát ki olyan jogszabályokat, amelyek az 1. bekezdésben megnevezett közös nyilatkozatnak ellentmondanak.

42. cikk

Képviselők delegálása

/1/ A Német Demokratikus Köztársaság csatlakozásának hatálybalépése előtt a Népi Kamara összetétele alapján 144 képviselőt választ a 11. Német Szövetségi Gyűlésbe való küldés céljából, valamint kielégítő mennyiségű póttagot. Megfelelő javaslatokat a Népi Kamarában képviselt frakciók és csoportok tesznek.

/2/ A megválasztottak a 11. Német Szövetségi Gyűlés tagságát a Népi Kamara elnökének tett elfogadó nyilatkozat alapján nyerik el, de csak a csatlakozás hatályossá válásával. A Népi Kamara elnöke a választás eredményét az elfogadó nyilatkozat mellékélésével haladéktalanul eljuttatja a Német Szövetségi Gyűlés elnökének.

/3/ A 11. Német Szövetségi Gyűlésbe való megválaszthatóságra és a tagság elvesztésére egyébként a szövetségi választási törvény határozatai érvényesek az 1975. szeptember 1-jei közzététel (BGBl. I., 2325. o.) szövegezésében, legutóbb módosítva az 1990. augusztus 21-i törvény szerint (BGBl. II., 813. o.).

Ha egy tag kiválik, a legközelebbi póttag lép a helyébe. Ugyanahhoz a párthoz kell tartoznia, mint a kivált tag megválasztása idején. Annak megállapítását, hogy póttagként ki következik, a belépés hatályossá válása előtt a Népi Kamara elnöke ejti meg, utána a Német Szövetségi Gyűlés elnöke.

43. cikk

Átmeneti előírás a Szövetségi Tanács számára a tartományi kormányok megalakításáig

Az 1. cikkben megnevezett tartományok megalakítása előtt a miniszterelnök megválasztásáig a teljhatalmú tartományi megbízott a Szövetségi Gyűlés ülésein tanácskozási joggal vehet részt.

44. cikk

Jogérvényesítés

Az ezen szerződésből a Német Demokratikus Köztársaságra vagy az 1. cikkben megnevezett tartományok javát szolgáló jogok a csatlakozás hatályossá válása után valamennyi ezen tartomány által érvényesíthetők.

45. cikk

A szerződés hatálybalépése

/1/ Jelen szerződés, beleértve a mellékelt jegyzőkönyvet és az I-től III-ig terjedő mellékleteket, azon a napon lép hatályba, amelyen a Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság kormányai közölték egymással, hogy a hatálybalépés szükséges belső állami előfeltételei teljesültek.

/2/ A szerződés a csatlakozás hatályossá válása után szövetségi jogként érvényes jog marad.

Kelt Berlinben 1990. augusztus 31-én két eredeti példányban, német nyelven.

A Német Szövetségi Köztársaság részéről	A Német Demokratikus Köztársaság részéről
dr. Wolfgang Schäuble	*dr. Günther Krause*

Jegyzőkönyv

A Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság között a Németország egységének helyreállításáról szóló szerződés aláírása alkalmával e szerződésre hivatkozva a következő értelmezéseket ejtették meg.

I. A szerződés cikkeihez és mellékleteihez

1. Az 1. cikkhez:

/1/ Berlin tartomány határait az új Berlin városközösség megalkotásáról szóló 1920. április 27-i törvény (Porosz Hivatalos Lap 1920. 123. o.) határozza meg a következő rendszabállyal

– hogy „további enklávéknak és egyéb kisebb területeknek az enklávék kérdéseinek területcsere által való szabályozásáról szóló 1971. december 20-i megegyezésbe való bevonásáról szóló, a Szenátus és a Német Demokratikus Köztársaság kormánya közötti 1988. március 31-i megállapodás" a 1. cikkre vonatkozó jegyzőkönyvi megjegyzés szerint valamennyi kerületre kiterjed, és a Berlin és Brandenburg tartományok közötti viszonyra továbbra hatályos;

– hogy valamennyi terület, ahol 1949. október 7-e után képviselőházi vagy berlini városi képviselőtestületi választásokat tartottak, Berlin kerületeinek alkotórészeit alkotják.

/2/ Berlin és Brandenburg tartományok egy éven belül felülvizsgálják és igazolják az 1. bekezdés szerinti határvonalat.

2. A 2. cikk 1. bekezdéséhez:

A szerződő felek egyetértenek abban, hogy a szövetség törvényhozó testületei határozatainak 2. mondata szerinti határozatok az első össznémet birodalmi gyűlés megválasztása és a jelen szerződés 1. cikke 1. bekezdésében megnevezett tartományok teljes közreműködési jogainak helyreállítása után fennmaradnak.

3. A 2. cikk 2. bekezdéséhez:

A szerződő felek egyetértenek abban, hogy 1990. október 3-ának törvényes ünnepnap jellege nem zárt ki olyan cselekményeket, amelyeket a szerződés hatálybalépésekor már elkerülhetetlenül rögzítették.

4. A 4. cikk 5. pontjához:

A 143. cikk 1. és 2. bekezdéseinek csak időleges jelentőségük van; ezért nem keretei a jövőbeli törvényalkotásnak.

5. A 9. cikk 5. bekezdéséhez:

Mindkét szerződő fél tudomásul veszi Berlin tartomány nyilatkozatát arról, hogy a (Nyugat) Berlinben érvényes egyházi adótörvény 1991. január 1-jei hatállyal Berlinnek arra a részére is kiterjed, amelyre eddig nem volt érvényes.

6. A 13. cikkhez:

Olyan intézmények vagy részintézmények, amelyek a csatlakozás hatályossá válásával olyan feladatokat láttak el, amelyeket a jövőben nem a közigazgatás lát el, a következőképpen működnek:

/1/ Amennyiben tárgyi összefüggés áll fenn közületi feladatokkal, az intézményeket vagy részintézményeket az működteti, aki ezen közületi feladatok hordozója (szövetség, tartomány, tartományok közösen.)

/2/ Különleges esetekben az intézményeket vagy a részintézményeket a szövetség működteti.

Kétes esetekben az érintett tartomány vagy a szövetség hivatalt hozhat létre, amelyet a szövetség és a tartományok alakítanak meg.

7. A 13. cikk 2. bekezdéséhez:

Amennyiben intézmények egészben vagy részben a szövetségre szállnak át, a feladatok ellátása szükségszerűségének megfelelően a célszerű mértékben alkalmas személyzetet át kell venni.

8. A 15. cikkhez:

A szövetségnek és a tartományoknak a tartományi közigazgatások kiépítésében és a bizonyos szakfeladatok végrehajtásában való közigazgatási segítségekről a klíringhivatalban szavaznak, amelyet a szövetség és a tartományok alakítanak meg.

9. A 16. cikkhez:

Mindkét szerződő fél tudomásul veszi Berlin tartomány bejelentését, hogy a főpolgármestert 1990. október 3-án a szövetségi tanács tagjává nevezik ki, és hogy a magisztrátus tagjai, miként a berlini tartományi kormány egyéb tagjai, a szövetségi tanács kinevezett tagjainak helyettesítésében részt vesznek.

10. A 17. cikkhez:

Ez a határozat azon személyekre is vonatkozik, akik az elmekórtani intézetbe való jogállamiságot sértő beutalással a 17. cikk értelmében áldozatokká váltak.

11. A 20. cikk 2. bekezdéséhez:

A hivatalnoki jognak az I. mellékletben megállapodott szabályozások szerinti bevezetése a Német Szövetségi Köztársaságnak a személyi kinevezésekre vonatkozó elveknek megfelelően, a tartósan szükséges funkciókra történik.

12. A 21. cikk 1. bekezdése 1. mondatához:

A katonailag használt ingatlanok további igénybevételéről a tartományokat tájékoztatni kell. Az érintett tartományokat meg kell hallgatni mielőtt azokat a katonailag használt ingatlanokat, amelyek szövetségi vagyonná válnak, másra hasznosítják.

13. A 22. cikk 4. bekezdéséhez:

A lakóközösségek által lakások céljára használt népi tulajdonban levő birtokra a 4. bekezdés szintén vonatkozik, és végső soron a lakóközösségek tulajdonába kell átmennie a céljelleg megtartásával.

14. A 15. cikkhez:

A Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság a 35. cikkel összefüggésben kijelenti:

1. A szorb népiséghez és a szorb kultúrához való megnyilatkozás szabad.
2. A szorb kultúra és a szorb hagyományok megóvását és további fejlesztését szavatolják.
3. A szorb nép tagjai és szervezeteik szabadságjogát alkotja a szorb nyelv ápolása és megóvása a közéletben.
4. A szövetség és a tartományok közötti alaptörvényileg rögzített illetékességmegoszlás érintetlen marad.

15. A 38. cikkhez:

A Német Demokratikus Köztársaság Tudományos Akadémiájának, Építészeti Akadémiájának és Mezőgazdaságtudományi Akadémiájának más államokbeli szervezetekkel vagy nemzetközi intézményekkel való megállapodásait a szerződés 12. cikkében rögzített alapelvek szerint viszgálják felül.

16. A 40. cikkhez:

A szövetségi kormány azokban az esetekben, amelyekben a 3. cikkben megnevezett területről származó németek orvosi kezelésének költségátvételéhez hozzájárult, maga intézkedik.

17. A II. Melléklet II. fejezet III. szakaszának 2. pontjához:

A pártoknak esélyegyenlőségre van joguk a választásokra való felkészülés és a választási versengés során. Pénzt vagy pénzbeli értékkel bíró vagyont, amely a pártokhoz akár tagsági járulékokként, akár adományokként vagy a választási küzdelemhez való állami költségtérítésként befolyt, különösen a Német Demokratikus Köztársaság egykori koalíciós pártjai és a Demokratikus Szocializmus Pártja (PDS) vagyontárgyait, sem a választások előkészítésére, sem a választási harcban nem szabad felhasználni. A pártok kötelesek erről a pénztáros eskü alatti vallomását megtenni, és az ilyen eszközök felhasználásáról szóló lemondást könyvvizsgáló által 1990. december 1-jéig igazoltatni. Amennyiben pártok a Német Szövetségi Köztársaságban a választás napja előtt a Német Demokratikus Köztársaság egykori Demokratikus Blokkjának pártjával egyesülnek, egyesülésük időpontjában vagyonukról olyan módon kell számot adniuk, hogy 1990. november 1-jéig mindenképpen záró- és nyitómérleget terjesztenek elő, amely megfelel a párttörvény 24. paragrafus 4. bekezdésének.

18. A III. melléklethez:

Mindkét szerződő fél egyetért abban, hogy a 6. szám 2. és 3. pontjában szabályozott esetekre a közös nyilatkozat 7. számának alkalmazása is számba jöhet.

II. Jegyzőkönyvmagyarázat a szerződéshez

Mindkét szerződő fél egyetért abban, hogy a szerződés megállapításait a négy hatalomnak az aláírás időpontjában Berlin és Németország mint egész vonatkozásában még fennálló jogait és felelősségeit, valamint a megbeszéléseknek a német egység helyreállítására vonatkozó külügyi szempontjairól szóló eredményeit csorbítatlanul foganatosítják.

(Forrás: Europa-Archiv, Folge 20/1990, D515–D536.)

46.

SZERZŐDÉS A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG, A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG, FRANCIAORSZÁG, NAGY-BRITANNIA, A SZOVJETUNIÓ ÉS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK KÖZÖTT A NÉMETORSZÁG-KÉRDÉSÉRŐL SZÓLÓ BEFEJEZŐ SZABÁLYOZÁSRÓL[37]

(Moszkva, 1990. szeptember 12.)

Hatálya: határok – Lengyelország – az erőszakról való lemondás – ABC-fegyverek – hagyományos haderők – szovjet haderők Németországban – NATO- és külföldi haderők – a négy nagyhatalom jogai – a német szuverenitás – haderő-átcsoportosítás – 1945–1949 közötti kisajátítások – háborús emlékművek és sírok – szabaddemokratikus alaprend – az NDK szerződései.

SZERZŐDÉS A NÉMETORSZÁGRA VONATKOZÓ BEFEJEZŐ SZABÁLYOZÁSRÓL

A Német Szövetségi Köztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Francia Köztársaság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Amerikai Egyesült Államok –

ABBAN A TUDATBAN, hogy népeik 1945 óta egymással békében élnek,

EMLÉKEZVE a legutóbbi európai történelmi változásokra, amelyek lehetővé tették, hogy úrrá legyenek a földrész megosztottságán,

FIGYELEMMEL a négy hatalomnak Berlin és Németország mint egész vonatkozásában való jogaira és felelősségére és a négy hatalomnak a háborús és a háborút követő időszakból származó megfelelő egyezményeire és határozataira,

ELTÖKÉLVE, hogy az Egyesült Nemzetek alapokmányából következő kötelezettségekkel összhangban baráti, a népek egyenjogúságának és önállóságának alapelve tiszteletén nyugvó kapcsolatokat építenek ki, és egyéb, a világbéke megszilárdítására alkalmas intézkedéseket hoznak,

EMLÉKEZVE az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia Helsinkiben aláírt záróokmányának alapelveire,

ELISMERVE, hogy ezek az alapelvek igazságos és tartós európai békés rend kiépítésének szilárd alapjait alkották meg,

[37] Az úgynevezett kettő plusz négy szerződést az 1990. október 11-i szerződési törvény hagyta jóvá.

ELHATÁROZVA, hogy mindenki biztonsági érdekeit figyelembe veszik,

MEGGYŐZŐDVE annak szükséges voltáról, hogy az ellentéteket végérvényesen áthidalják és az európai együttműködést továbbfejlesztik,

MEGERŐSÍTVE arra irányuló készségüket, hogy a biztonságot megszilárdítják, különösen a fegyverzet ellenőrzésére, a leszerelésre és a bizalom kialakítására irányuló hatékony intézkedések által; az arra irányuló készségüket, hogy kölcsönösen nem tekintik egymást ellenségnek, hanem a bizalom és az együttműködés viszonyára törekednek, valamint ennek megfelelően arra irányuló készségüket, hogy az európai biztonsági és együttműködési konferencia keretében megfelelő intézményi előkészületek kialakítását jóindulatúan mérlegelik,

MÉLTATVA azt, hogy a német nép önrendelkezési jogának szabad gyakorlása révén kifejezte azt a szándékát, hogy Németország állami egységét helyreállítja, hogy az egyesült Európa egyenjogú és szuverén tagjaként szolgálja a világ békéjét,

ABBAN A MEGGYŐZŐDÉSBEN, hogy Németországnak mint államnak, végérvényes határokkal való egyesítése jelentős hozzájárulás Európa biztonságához és stabilitásához,

AZZAL A CÉLLAL, hogy Németország vonatkozásában a végleges szabályozásban megállapodjanak,

ANNAK ELISMERÉSÉVEL, hogy ezáltal a Németország mint demokratikus és békés állam egyesítésével a négy hatalom Berlin és Németország mint egész vonatkozásában való jogai és felelőssége elveszíti a jelentőségét,

KÉPVISELVE külügyminisztereik által, akik az 1990. február 13-i ottawai konferencia nyilatkozatának megfelelően 1990. május 5-én Bonnban, 1990. június 22-én Berlinben, 1990. július 17-én Párizsban a Lengyel Köztársaság külügyminiszterének részvételével és 1990. szeptember 12-én Moszkvában találkoztak –

A KÖVETKEZŐKBEN ÁLLAPODNAK MEG:

1. cikk

/1/ Az egyesült Németország magában foglalja majd a Német Szövetségi Köztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság és egész Berlin területét. Külső határai a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság határai, és ezen szerződés hatálybalépésének napján végérvényesek lesznek. Az egyesült Németország határai végérvényes jellegének elismerése lényeges alkotórésze Európa békés rendjének.

/2/ Az egyesült Németország és a Lengyel Köztársaság a közöttük fennálló határokat nemzetközi jogilag kötelező szerződésben ismerik el.

/3/ Az egyesült Németországnak semminemű területi követelése nincs más államokkal szemben, és ilyeneket a jövőben sem fog támasztani.

/4/ A Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság kormányai biztosítják, hogy az egyesült Németország alkotmánya semminemű olyan rendelkezést nem tartalmaz majd, amely ezekkel az elvekkel összeegyeztethetetlen. Ez ennek megfelelően érvényes azokra a határozatokra, amelyek a bevezetőben és

a Német Szövetségi Köztársaság alaptörvénye 23. cikkének 2. és 146. pontjában le vannak szögezve.

/5/ A Francia Köztársaság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Amerikai Egyesült Államok kormányai ténylegesen tudomásul veszik a Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság kormányainak megfelelő kötelezettségvállalásait és nyilatkozatait, és kijelentik, hogy ezek megvalósításával az egyesült Németország határainak végleges jellege elismerést nyer.

2. cikk

A Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság megerősítik azt a nyilatkozatukat, hogy német földről csakis béke indul majd ki. Az egyesült Németország alkotmánya szerint olyan cselekmények, amelyek alkalmasak arra és azzal a szándékkal követik el őket, hogy a népek békés együttélését megzavarják, különösképpen pedig egy támadó háborút készítsenek elő, alkotmányellenesek és büntetendők. A Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság kormányai kijelentik, hogy az egyesült Németország egyetlen fegyverét sem fogja valaha is alkalmazni, mivel ez megegyezik alkotmányával és az Egyesült Nemzetek alapokmányával.

3. cikk

/1/ A Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság kormányai megerősítik lemondásukat atom-, biológiai és vegyi fegyverek előállításáról, birtoklásáról és a felettük való rendelkezési jogról. Kijelentik, hogy e kötelezettségekhez az egyesült Németország is tartja magát. Kiváltképpen továbbra is érvényben vannak az atomfegyverek elterjesztésének tilalmáról szóló 1968. július 1-jei szerződés jogai és kötelezettségei az egyesült Németország számára.

/2/ A Német Szövetségi Köztársaság kormánya a Német Demokratikus Köztársaság kormányával teljes egyetértésben 1990. augusztus 30-án Bécsben az európai hagyományos haderőkről szóló tárgyalások során a következő nyilatkozatot tette:

„A Német Szövetségi Köztársaság kormánya kötelezettséget vállal arra, hogy az egyesült Németország haderőit háromtól négy évig terjedő időszak alatt 370 000 fős (szárazföldi, légi és tengeri haderők) személyi állományra csökkenti. Ez a csökkentés az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia első szerződésének hatálybalépésével vegye kezdetét. Ennek a teljes felső határnak keretében 345 000 főnél több nem tartozik majd a szárazföldi és a légi haderőkhöz, amelyek a megkötött egyezmény szerint egyedül tárgyai az európai hagyományos haderőkről folytatott tárgyalásoknak. A szövetségi kormány a szárazföldi és a légi haderők csökkentésére vonatkozó kötelezettségét jelentős német hozzájárulásnak tekinti az európai hagyományos haderők csökkentéséhez. Abból indul ki, hogy a következő tárgyalások során a tárgyalások többi résztvevői is hozzájárulnak majd az európai biztonság és stabilitás megszilárdításához, beleértve a személyi állomány korlátozására vonatkozó rendszabályokat."

A Német Demokratikus Köztársaság kormánya ehhez a nyilatkozathoz határozottan csatlakozott.

/3/ A Francia Köztársaság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Amerikai Egyesült Államok kormányai tudomásul veszik a Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság kormányainak ezen nyilatkozatait.

4. cikk

/1/ A Német Szövetségi Köztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányai kijelentik, hogy az egyesült Németország és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége szerződéses formában szabályozni fogják a szovjet haderőknek a mai Német Demokratikus Köztársaság és Berlin területén való tartózkodásának feltételeit, valamint az ezen haderők kivonásának lebonyolítását, amely az 1994. év végéig a Német Szövetségi Köztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság kormányai kötelezettségeinek megvalósításával összefüggésben, amelyre jelen szerződés 3. cikkének 2. bekezdése vonatkozik, végrehajtásra kerül.

/2/ A Francia Köztársaság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok kormányai ezt a nyilatkozatot tudomásul veszik.

5. cikk

/1/ A szovjet haderőknek a jelen szerződés 4. cikkével megegyezően a mai Német Demokratikus Köztársaság és Berlin területéről való kivonása befejeztéig ezen a területen az egyesült Németország haderőiként kizárólag a szárazföldi védelem német kötelékei állomásoznak majd, amelyek nincsenek betagolva azon szövetségi struktúrákba, amelyeknek német haderők a többi német területen alá vannak rendelve. A jelen cikk 2. bekezdésének ellenére ezen időtartam alatt más államok haderői ezen a területen nem állomásoznak vagy nem fejtenek ki valamely egyéb katonai tevékenységet.

/2/ A szovjet haderőknek a mai Német Demokratikus Köztársaság és Berlin területén való tartózkodása időtartama alatt német kívánságra a Francia Köztársaság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok haderői az egyesült Németország és a szóban forgó államok közötti megfelelő szerződéses megállapodások alapján továbbra is Berlinben állomásoznak. A Berlinben állomásozó valamennyi nem német haderő és felszerelésük mennyisége nem lesz nagyobb, mint jelen szerződés aláírásának időpontjában. Új fegyverzetfajtákat nem német haderők ott nem vezetnek be. Az egyesült Németország kormánya azok-

nak az államoknak a kormányaival, amelyek haderőket állomásoztattak Berlinben, méltányos feltételek mellett, az érintett államokkal fennálló kapcsolatok figyelembevételével szerződéseket fog kötni.

/3/ A szovjet haderőknek a mai Német Demokratikus Köztársaság területéről és Berlinből való kivonása befejezte után Németországnak ebben a részében a német haderőknek olyan kötelékei is állomásozhatnak majd, amelyek azonos módon vannak katonai struktúráknak alárendelve, mint a többi német felségterületen levők, de atomfegyverhordozók nélkül. Ez nem vonatkozik hagyományos fegyverrendszerekre, amelyek a hagyományosak mellett egyéb felhasználási lehetőséggel is bírnak, ezek azonban Németországnak ebben a részében hagyományos feladat ellátására vannak felszerelve és csakis erre vannak szánva. Külföldi haderőket és atomfegyvereket vagy ezek hordozóit Németországnak ezen a területén sem nem állomásoztatnak, sem oda át nem helyeznek.

6. cikk

Az egyesült Németországnak azt a jogát, hogy szövetségekhez tartozzék, minden ebből következő jogokkal és kötelezettségekkel, ez a szerződés nem érinti.

7. cikk

/1/ A Francia Köztársaság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Amerikai Egyesült Államok ezennel befejezettnek tekintik a Berlinre és Németországra mint egészre vonatkozó jogaikat és kötelezettségeiket. Ennek eredményeként a megfelelő, ezzel összefüggő négyoldalú megállapodások, határozatok és gyakorlatok megszűnnek, és a négy hatalom valamennyi megfelelő intézményeit feloszlatják.

/2/ Az egyesült Németország ennek megfelelően teljes szuverenitással rendelkezik bel- és külügyei tekintetében.

8. cikk

/1/ Ez a szerződés megköveteli a ratifikációt vagy elfogadást, amelyet mihamarabb meg kell ejteni. Német részről a ratifikációt az egységes Németország hajtja végre. Ez a szerződés attól kezdve az egyesült Németországra vonatkozik.

/2/ A ratifikációs vagy elfogadási okmányokat az egyesült Németország kormányánál helyezik letétbe. Ez a többi szerződést kötő fél kormányait minden egyes ratifikációs vagy elfogadási okmány letétbe helyezéséről értesíti.

9. cikk

Ez a szerződés az egyesült Németország, a Francia Köztársaság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és az Amerikai Egyesült Államok részére az ezen államok részéről való utolsó ratifikációs vagy elfogadási okmány letétbe helyezése napján lép életbe.

10. cikk

Ezen szerződés eredeti példányát, amelynek német, angol, francia és orosz szövege azonos módon kötelező, a Német Szövetségi Köztársaság kormányánál helyezik letétbe, amely a többi szerződést kötő fél kormányainak hiteles példányokat bocsát rendelkezésére.

Ennek hiteléül az erre meghatalmazott alulírottak ezt a szerződést aláírták.

Kelt Moszkvában 1990. szeptember 12-én.

A Német Szövetségi Köztársaság részéről	A Német Demokratikus Köztársaság részéről
Hans-Dietrich Genscher	*Lothar de Maizière*
A Francia Köztársaság részéről *Roland Dumas*	Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság részéről *Douglas Hurd*
A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége részéről *Eduard Sevardnadze*	Az Amerikai Egyesült Államok részéről *James Baker*

(Forrás: Europa-Archiv, Folge 19/1990. D 509–512.)

47.

EGYEZMÉNY A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA ÉS A SZOVJET SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE KORMÁNYA KÖZÖTT EGYES ÁTVEZETŐ INTÉZKEDÉSEKRŐL

(Bonn, 1990. október 9.)

A Német Szövetségi Köztársaság kormánya és a Szovjet Szocialista Köztársaságok kormánya –

TEKINTETTEL Németország állami egységének helyreállítására,

HIVATKOZÁSSAL a Német Szövetségi Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége közötti szerződésre a szovjet csapatoknak a Német Szövetségi Köztársaság területén való határidőhöz kötött tartózkodása feltételeiről és tervszerű kivonása módozatairól,

HIVATKOZVA a Német Szövetségi Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége közötti szerződésre a gazdaság, az ipar, a tudomány és a technika területén való átfogó együttműködés fejlődésére,

ABBÓL KIINDULVA, hogy a Német Demokratikus Köztársaság kormánya és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövesége kormánya között kötött egyezmények tekintetében a bizalom megóvásának mindkét részről elismert elvei fontos elemét alkotják az együttműködés továbbfejlesztésének a piacgazdasági körülményekhez való alkalmazkodás jegyében,

MEGÉRTVE azt, hogy ez az egyezmény további konkrét hozzájárulást képez az európai együttműködés fejlesztésére vonatkozó nemzetközi fáradozások keretében, amely hozzájárulás összhangban van a pozitív európai folyamatokkal –

MEGEGYEZÉSRE JUTOTT a következőkben:

1. cikk

/1/ A szerződő felek egyetértenek abban, hogy a szovjet fél a Német Szövetségi Köztársasággal való megfelelő szerződések alapján viseli azokat a költségeket és ráfordításokat, amelyek a szovjet csapatok, tagjaik és ezek családtagjai időleges tartózkodásával

– Brandenburg, Mecklenburg-Előpomeránia, Szászország, Szászország-Anhalt és Türingia szövetségi tartományok területén az 1990. október 3-i állapot szerint

– és a Berlin szövetségi tartomány ezen egyezmény szellemében egyenlő állásúnak tekintett következő városi kerületeiben: Mitte, Prenzlauer Berg, Friedrichshain, Treptow, Köpenick, Lichtenberg, Weissensee, Pankow, Marzahn, Hohenschönhausen, Hellersdorf az 1990. október 3-i állapot szerint,

a következőben „tartózkodási helynek” nevezve kapcsolatosak.

/2/ A szerződő felek egyetértésre jutottak abban, hogy a német márkának a szovjet csapatok tartózkodási helyén törvényes fizetőeszközként való bevezetésével különleges német márka átvezetési alapot hoznak létre az 1991-től 1994-ig terjedő évekre. Ez az alap azon szovjet csapatok fenntartása és kivonása kiadásainak fedezésére szolgál, amelyek határidőhöz kötötten a tartózkodási helyen találhatók.

A Német Szövetségi Köztársaság kormánya ennek az alapnak, tekintettel a szovjet csapatok kivonására, amely szakaszosan legkésőbb az 1994. év végéig befejeződik, az 1991-től 1994-ig terjedő időtartamra 3000 millió német márka végösszeget bocsát rendelkezésre.

Az 1991-es évben ebből a végösszegből 1200 millió német márka részösszeget fognak rendelkezésre bocsátani. A végösszeg fennmaradó részét az 1992-től 1994-ig terjedő évekre osztják el. Az 1992-től 1994-ig terjedő évi hozzájárulásokat mindenkor az előző naptári év negyedik negyedében fogják a szovjet félnek felajánlani.

Az egy naptári évre esedékes teljes összegből havonta kifizetendő összegek nagyságáról a szerződő felek illetékes szervei fognak megállapodni.

/3/ A német márkában való ráfordítások fedezésére, amelyeket a szovjet fél csapatai tartózkodásával kapcsolatban saját maga fedez, a német fél két kölcsönrészletben kamatmentes pénzügyi hitelt nyújt összesen 3000 millió német márka nagyságban. Az első kölcsönrészletet 2000 millió német márka nagyságban 1990 októberében, a második hitelrészletet 1000 millió német márka nagyságban 1991. X. 1-jén bocsátják a szovjet fél rendelkezésére. A mindenkori hitelrészlet törlesztése az igénybevételét követő öt év leteltével a megfelelő összeg nagyságában történik meg. A hitel folyósításának és törlesztésének eljárását külön hitelszerződésben szabályozzák.

/4/ A német márka átváltási alapot a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormánya által kinevezett kirendeltség intézi.

2. cikk

/1/ A Német Szövetségi Köztársaság kormánya a szovjet csapatoknak a tartózkodási helyükről való szakaszos kivonására 1000 millió német márkát bocsát rendelkezésre a szállítási költségek fedezésére. Szükség esetén ennek az összegnek keretében műszaki segítséget ad vasúti szállítási kapacitások és szolgáltatások nyújtásával a német haderőkre érvényes feltételekkel a szovjet csapatok és vagyontárgyaik végleges kivonásához a szovjet határig vagy német tengeri kikötőkig, ideértve az átrakodási költségeket és a kikötői illetékeket, a Német Szövetségi Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének a szovjet csapatoknak a Német Szövetségi Köztársaság területéről való határidőhöz kötött tartózkodása feltételei-

ről és tervszerű kivonása módozatairól kötött szerződés 1. számú melléklete VI. pontjának megfelelően.

/2/ Az évi összegek megállapításáról és a minden év teljes összege havi részleteinek kifizetéséről a szerződő felek illetékes hatóságai állapodnak meg.

3. cikk

/1/ A német fél a szovjet félnek azon költségek részleges fedezésére, amelyek a szovjet félre a szovjet csapatoknak a tartózkodási helyről való kivonása során és utána keletkeznek, támogatást nyújt különleges polgári lakásépítési programnak a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége európai részében való végrehajtására a kivonandó szovjet csapatok számára, amelyet a szovjet fél az 1991-től 1994-ig terjedő évekre négy millió négyzetméter lakóterület létrehozására tervezett.

/2/ A Német Szövetségi Köztársaság kormánya e program finanszírozására az 1991-től 1994-ig terjedő évekre összesen 7800 millió német márkát bocsát rendelkezésre. Ezeket a pénzeszközöket kizárólag célirányosan a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége európai részében városok és városszerű települések kibővítése formájában, valamint egyenként évi 100 000 négyzetméter lakóterület kapacitású négy házépítő kombinát létrehozására kell felhasználni.

A Német Szövetségi Köztársaság által rendelkezésre bocsátott pénzeszközök befizetésének eljárását és igénybevételük eljárását a szerződő felek külön jegyzőkönyvben úgy szabályozzák, hogy az előzőleg felsorolt program a megnevezett időszakban teljesülhessen.

/3/ A Német Szövetségi Köztársaság által rendelkezésre bocsátott pénzmennyiség és a szovjet fél saját hozzájárulásainak keretében a kulcsrakész lakásépítés, házak és építőanyagok befejező kapacitásainak létrehozása és korszerűsítése, építőgépek, berendezések és építőanyagok szállítása eszközölhető. A program célja, hogy lehetőleg nagyszámú lakást kedvező költségű kivitelezésben építsenek, amelynek során kiváltképpen már rendelkezésre álló infrastruktúrákhoz való csatlakozás történik meg, és valamennyi helyi szállítási, valamint előállítási lehetőséget felhasználnak.

/4/ A szovjet fél szavatolja a program idejében való végrehajtását, beleértve mindennemű lelkiismeretes tervezést és a szükséges engedélyek rendelkezésre bocsátását. Meghatározza azt a szovjet szervezetet, amely megbízóként szerepel.

/5/ Közös irányító bizottságot hoznak létre, amely az illetékes miniszterek szintjén legalább hathavonta összeül. A bizottság és személyesen a hozzátartozó miniszterek feladata, hogy a program előrehaladását és eredményes befejezését ezen egyezmény célkitűzései figyelembevételével előmozdítsák.

4. cikk

/1/ A Német Szövetségi Köztársaság kormánya, lehetőségei keretében, támogatja a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányát a tartózkodási helyükről a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségébe kivonuló szovjet csapatok tartalékállományba elbocsátott tagjai, valamint visszatérő házastársaik és gyermekeik kiképzése és átképzése megvalósításában és a munkáséletbe való beilleszkedésben.

/2/ E támogatás kapcsolódjék az együttműködés meglevő programjaihoz és terveihez, elsősorban a tervezett lakásépítési programhoz. Az intézkedések támogassák a piacgazdaság és a vállalkozások bevezetését és fejlesztését, különösen a népgazdaság elsődleges területein.

/3/ A kiképzés és az átképzés valamennyi programját, amennyiben lehetséges, a szak- és a vezető munkaerők ki- és továbbképzésének meglevő, szükség esetén új intézményei alapján bonyolítják le, rendszerint a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége területén.

/4/ A Német Szövetségi Köztársaság kormánya ezen intézkedések lebonyolítására az 1991-től 1994-ig terjedő években 200 millió márkát bocsát rendelkezésre.

/5/ A ki- és átképzési programok részleteit külön egyezményben rögzítik a szovjet csapatoknak a tartózkodási helyekről kivonuló tagjai és visszatérő házastársaik és gyermekeik foglalkozási és iskolázottsági szerkezetük, valamint a szovjet munkaerőpiacon keresett minősítések szovjet részről végrehajtott elemzése alapján az erre a célra a Német Szövetségi Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányai által felállított vegyes munkacsoport.

5. cikk

/1/ Az ezen szerződés 1., 2., 3. és 4. cikkében megállapított összegek kifizetésével a német fél a szovjet csapatok határidőhöz kötött tartózkodása és szakaszosan bekövetkező kivonása költségeinek finanszírozásával a lakásépítési program és az átképzés finanszírozásával összefüggő kötelezettségeit teljesítette.

/2/ A szerződő felek jelen egyezmény végrehajtása során, az 1., a 2., a 3. és a 4. cikkben megnevezett összegekben egyetértő átcsoportosításokat hajthatnak végre, amelyek jelen szerződés céljaival nem kerülhetnek ellentmondásba. A lakásépítésre szánt összegeket nem csökkentik.

6. cikk

/1/ A szerződő felek egyetértenek abban, hogy a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormányai közötti, a gazdasági kapcsolatokról szóló 1990. július 18-i egyezménynek megfelelően megállapítják a transzferábilis rubel szaldóját, amely a Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Bank folyószámláin kialakult.

/2/ A szerződő felek 1991. június 30-ig megegyeznek az 1. cikkben megnevezett egyenleg német márkában vagy más konvertibilis valutában való átszámítás módjáról. A szerződő felek ezen az alapon tárgyalásokat kezdenek az adósságszabályozásról arra irányulóan, hogy ebből az elkövetkező öt évben ne keletkezzenek a szovjet félre nézve túlzott járulékos pénzügyi és gazdasági terhek, valamint arról, hogy ezt az adósságot a határidő lejártával törölni fogják.

7. cikk

/1/ A szerződő felek egyetértenek abban, hogy a szovjet fél eszközeivel épített és a szovjet csapatok tartózkodási helyén a szovjet csapatoknak használatra kiutalt ingatlanokon visszamaradó elmozdíthatatlan vagyontárgyak állagának és értékének meghatározását, amelyeknek tulajdonosa a szovjet fél, külön erre a célre kinevezett bizottság végezze el. Ez meghatározza ezen vagyontárgyak értékesítésének jellegét és módját is.

/2/ Ennek során a bizottság a következőkből indul ki:

a) A vagyontárgyak értékesítése a piac feltételei szerint történik. Ennek során a szovjet fél javaslatait megvizsgálják. Ha a vagyontárgyak a német hatóságok érdeklődésére tartanak számot, az érték megállapítása a szövetségi hatóságok számára érvényes előírások szerint történik meg.

b) A bizottság dönt a lehető kártérítési igényekről és egyéb lehetséges igényekről az átadandó ingatlanok hasznosításával összefüggésben.

c) A bizottság paritásos alapon működik és megalkotja ügyrendjét.

/3/ Amennyiben az összeg a 2. bekezdés *a)* pontja szerint megállapított részérték a 2. bekezdés *b)* pontja szerint megállapított károkat meghaladja, a szovjet fél megkapja a kiszámított összeget. Amennyiben a károk a részértékeket meghaladják, a különbözetet a német fél részére meg kell téríteni. A pénzügyi elszámolást a kamatokkal bezárólag végre kell hajtani, mihelyt a vagyontárgyakat értékesítették, és a használatukkal kapcsolatos valamennyi kárt meghatározták.

/4/ Az átadásig a Német Szövetségi Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között a szovjet csapatoknak a Német Szövetségi Köztársaság területén való átmeneti tartózkodásáról és tervszerű kivonásáról szóló szerződés 8. cikke szerint az ingatlanok az érvényes feltételek szerint a szovjet csapatoknak további használatra rendelkezésükre állnak.

8. cikk

/1/ A Wismut Szovjet–Német Részvénytársaság üzleti tevékenységét 1991. január 1-jei hatállyal beszüntetik. A felszámolás a Német Demokratikus Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között a Wismut (Szovjet–Német Részvénytársaság) tevékenységének folytatásáról szóló 1962. december 7-i szerződéssel összhangban történik.

/2/ A Wismut részvényeseinek közös munkacsoportja a Wismut érvényes szerződési okmányai alapján eljárást dolgoz ki azoknak a kérdéseknek a szabályozására, amelyek a társaság üzleti tevékenységének megszüntével fellépnek, és javaslatait a két kormány elé terjeszti.

9. cikk

Jelen szerződés azon a napon lép hatályba, amelyen a Német Szövetségi Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége kormánya közölték egymással, hogy a hatálybalépéséhez szükséges belső állami feltételek teljesültek.

MEGTÖRTÉNT Bonnban 1990. október 9-én két eredeti példányban, mindegyik német és orosz nyelven, ahol mindkét szöveg egyenlő mértékben kötelező.

A Német Szövetségi Köztársaság részéről	A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége részéről
dr. Theo Waigel	*Vladiszlav P. Terehov*

(Forrás: Bulletin, Nr. 123. 1281–1283. o. Bonn, 1990. okt. 17.)

48.

SZERZŐDÉS A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG ÉS A LENGYEL KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTT A KÖZÖTTÜK FENNÁLLÓ HATÁROK ELISMERÉSÉRŐL

(Varsó, 1990. november 14.)

A Német Szövetségi Köztársaság és a Lengyel Köztársaság –

ABBAN A TÖREKVÉSBEN, hogy kölcsönös kapcsolataikat egyetértésben a nemzetközi joggal, kiváltképpen az Egyesült Nemzetek Alapokmányával és az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia Helsinkiben aláírt záróokmányával, valamint a további konferenciák dokumentumaival,

ELTÖKÉLVE, hogy közösen hozzájárulnak egy európai békés rend felépítéséhez, amelyben a határok többé nem választanak el, és amelyek valamennyi európai népnek bizalomteljes együttélést és valamennyiük javára átfogó együttműködést, valamint tartós békét, szabadságot és stabilitást tesznek lehetővé,

ABBAN A MÉLY MEGGYŐZŐDÉSBEN, hogy Németországnak, mint államnak végérvényes határokkal való egyesülése jelentős hozzájárulás Európa békés rendjéhez,

TEKINTETTEL az 1990. szeptember 12-én Németország vonatkozásában a befejező szabályozásról aláírt szerződésre,

EMLÉKEZVE arra, hogy a második világháború befejezte óta 45 év telt el, és annak tudatában, hogy az a súlyos nyomorúság, amellyel ez a háború járt, különösen sok német és lengyel elűzés vagy kitelepítés által elveszített házája tekintetében, figyelmeztetésül és kihívásul szolgál a két nép és állam közötti békés kapcsolatok kialakítására,

ATTÓL AZ ÓHAJTÓL ÁTHATVA, hogy kapcsolataik fejlesztésével megteremtsék a békés együttélés szilárd alapjait, és folytassák a németek és a lengyelek közötti tartós megértés és megbékélés politikáját –

EGYETÉRTÉSRE JUTOTTAK a következőkben:

1. cikk

A szerződő felek elismerik a közöttük fennálló határokat, amelyeknek vonalát a megállapított és fennálló német–lengyel államhatár jelzéséről szóló, a Német Demokratikus Köztársaság és a Lengyel Köztársaság között 1950. július 6-án kötött

szerződés és a végrehajtásáról és kiegészítéséről kötött megállapodások (1951. január 27-i okmány a Németország és Lengyelország közötti államhatár jelzésének végrehajtásáról; a Német Demokratikus Köztársaság és a Lengyel Népköztársaság közötti 1989. május 22-i szerződés az Odera torkolatában lévő tengeri területek elhatárolásáról), valamint a Német Szövetségi Köztársaság és a Lengyel Népköztársaság között 1970. december 7-én a kölcsönös kapcsolataik normalizálásának alapjairól kötött szerződések megállapítanak.

2. cikk

A szerződő felek kijelentik, hogy a közöttük fennálló határ most és a jövőben sérthetetlen, és kölcsönösen kötelezik magukat szuverenitásuk és területi sérthetetlenségük korlátlan tiszteletben tartására.

3. cikk

A szerződő felek kijelentik, hogy kölcsönösen nincs semminemű területi igényük, és ilyeneket a jövőben sem támasztanak.

4. cikk

/1/ Ez a szerződés megkívánja a ratifikálást; a ratifikációs okmányokat, amilyen hamar csak lehetséges, Bonnban kicserélik.

/2/ Ez a szerződés a ratifikációs okmányok cseréjének napján lép életbe.

Ennek hiteléül a szerződő felek képviselői e szerződést aláírták és pecsétjükkel ellátták.

Megtörtént Varsóban, 1990. november 14-én két eredeti példányban, mindegyik német és lengyel nyelven, ahol mindkét szöveg egyenlő mértékben kötelező.

A Német Szövetségi Köztársaság részéről	A Lengyel Köztársaság részéről
Hans-Dietrich Genscher	*Krzysztof Skubiszewski*

(Forrás: Bulletin, Nr. 134. 1394. o. Bonn, 1990. november 16.)

49.

SZERZŐDÉS
A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ÉS A NÉMETORSZÁGI SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTT A BARÁTI EGYÜTTMŰKÖDÉSRŐL ÉS AZ EURÓPAI PARTNERSÉGRŐL
(1992. február 6.)

A Magyar Köztársaság és a Németországi Szövetségi Köztársaság,

az országaikat és népeiket összekötő, évszázadok során kialakult hagyományos barátság tudatában,

SZEM ELŐTT TARTVA az Európában bekövetkezett történelmi jelentőségű változásokat, kiváltképpen Németország egységének helyreállítását és a Magyarországon végbement mélyreható politikai, gazdasági és társadalmi átalakulásokat, amelyek döntő lendületet adtak az Európa megosztottságát megszüntető, a szabadságot, demokráciát és a jogállamiságot egész Európában helyreállító folyamatnak,

TUDATÁBAN az új, az emberi jogok tiszteletben tartására, a demokráciára és jogállamiságra épülő egyesült és szabad Európa felépítéséért viselt közös felelősségüknek, amely Európa Tanácsbeli tagságukban is kifejezésre jut,

MEGGYŐZŐDVE arról, hogy egyszer s mindenkorra véget kell vetni Európa megosztottságának, és meg kell teremteni a földrész igazságos és tartós, a biztonság kooperatív struktúráit magában foglaló békerendjét,

TUDATÁBAN annak a jelentőségnek, amellyel a Németországi Szövetségi Köztársaság tagsága az Európai Közösségben, a Magyar Köztársaság politikai és gazdasági közeledése az Európai Közösséghez és tagságának perspektívája bír a két ország jövőbeni kapcsolatai és a közép-kelet-európai országok stabilitása szempontjából,

MÉLTATVA a két országnak az Egyesült Nemzetek célkitűzései és alapelvei iránt érzett elkötelezettségét és meggyőződve az EBEÉ-folyamat lendületes továbbfejlesztése céljából teendő közös erőfeszítések szükségességéről,

ABBAN A MEGGYŐZŐDÉSBEN, hogy Európa biztonsága leghathatósabban az egymást átható intézmények és kapcsolatok hálózatának továbbfejlesztése – egy átfogó architektúra létrehozása – útján biztosítható,

TEKINTETTEL a két nép évszázados alkotószellemű hozzájárulására a közös európai kulturális örökséghez és egymásnak az elmúlt évszázadok során megvalósult kölcsönös gazdagítására, valamint a kultúra és a kisebbségvédelem terén kialakult jövőbe mutató együttműködésükre,

ABBAN A MEGGYŐZŐDÉSBEN, hogy a kapcsolatok további kiépítésében a két nép ifjú nemzedékének, a német és magyar fiatalok intenzív és közvetlen kapcsolatának különleges jelentősége van,

a következőkben állapodtak meg:

1. cikk

/1/ A Szerződő Felek kapcsolataikat hagyományos barátságuk és közös kulturális örökségük szellemében alakítják, és a mélyreható európai változások adta új lehetőségeket e kapcsolatok elmélyítése érdekében hasznosítják. A Szerződő Felek minden téren a két országot összekötő különleges kapcsolatoknak megfelelő szoros baráti együttműködésre törekszenek.

/2/ A Szerződő Felek az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat – beleértve a kisebbségek jogait, valamint a demokrácia és a jogállamiság alapelvét – tiszteletben tartó Európa megteremtésére törekszenek, amelyben a határok a kölcsönös megértés, valamint a gazdasági és szociális különbségek leépülése következtében is elvesztik elválasztó jellegüket.

2. cikk

A Szerződő Felek kapcsolataik alakításában, valamint a béke, a biztonság, az európai és a világméretű együttműködés kérdéseiben a következő alapelveket tartják szem előtt:

Politikájuk legfőbb célja a béke megőrzése és a stabilitás megerősítése, valamint a fegyveres összetűzések és mindennemű háború hathatós megakadályozása.

A Szerződő Felek a nemzetközi joggal, különösen az Egyesült Nemzetek Alapokmányával, az 1975. augusztus 1-jén kelt Helsinki Záróokmánnyal, az új Európáról szóló 1990. november 21-én kelt Párizsi Kartával, valamint az egyéb EBEÉ-okmányokkal összhangban cselekszenek.

A Szerződő Felek megerősítik, hogy minden népnek joga van sorsát szabadon, külső beavatkozástól függetlenül alakítani és arra, hogy politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődését saját elképzelései és kívánságai szerint alakítsa.

A Szerződő Felek megerősítik, hogy tartózkodni fognak a másik Szerződő Fél területi integritása vagy politikai függetlensége ellen irányuló erőszaktól, vagy az azzal való fenyegetéstől, valamint az Egyesült Nemzetek Alapokmányával vagy a Helsinki Záróokmány céljaival és elveivel bármilyen más okból össze nem egyeztethető intézkedésektől.

A Szerződő Felek az embert, az ember méltóságát és jogait, az emberiség fennmaradására és a természeti környezet megőrzésére irányuló gondoskodást állítják politikájuk középpontjába.

A Szerződő Felek a nemzeti kisebbségeket a népeket összekötő természetes híd-

nak tekintik, és még vannak győződve arról, hogy azok értékesen hozzájárulnak társadalmuk életéhez.

A Szerződő Felek vállalt nemzetközi kötelezettségeikkel összhangban fellépnek a totalitarizmus, a fajgyűlölet, az egyes népcsoportok közötti gyűlölködés, az antiszemitizmus és az idegengyűlölet, a kisebbségek diszkriminálása, s a vallási vagy ideológiai okokból történő üldözés ellen.

3. cikk

/1/ A Szerződő Felek rendkívüli jelentőséget tulajdonítanak az emberi jogokon, a demokrácián és a jogállamiságon alapuló Európai Egység eszméjének, és síkraszállnak megvalósításáért.

/2/ Az Európai Közösségek és a Magyar Köztársaság közötti társulási egyezmény megkötése alapot teremt ahhoz, hogy a Magyar Köztársaság politikai és gazdasági téren átfogóan közeledjék az Európai Közösséghez. Ezt a folyamatot a Németországi Szövetségi Köztársaság lehetőségei keretein belül minden erejével támogatni fogja.

/3/ A Németországi Szövetségi Köztársaság pozitívan értékeli és támogatja a Magyar Köztársaság azon kifejezett szándékát, hogy csatlakozzék az Európai Közösséghez, mihelyt a csatlakozás politikai és gazdasági előfeltételei létrejönnek.

/4/ A Németországi Szövetségi Köztársaság lehetőségei keretein belül bilaterális alapon és az Európa Tanács együttműködési programjai keretében támogatja a Magyar Köztársaság azon törekvését, hogy korszerűsítse a magyar jogrendszert és azt összehangolja az Európa Tanács normáival, valamint az Európai Közösségek jogrendszerével.

4. cikk

/1/ A Szerződő Felek a Helsinki Záróokmány és az azt követő EBEÉ-okmányok, kiváltképpen az új Európa Párizsi Kartája alapján támogatják az Európai Biztonsági és Együttműködési folyamatot, a résztvevő államok együttműködésével tovább erősítik és fejlesztik azt, főképpen az új struktúrák és intézmények működtetése és megfelelő kiépítése terén.

/2/ E törekvések célja a béke, a stabilitás és a biztonság megszilárdítása és Európa egységének kialakítása az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság biztosításának jegyében.

5. cikk

Olyan helyzet kialakulása esetén, amely bármelyik Szerződő Fél megítélése szerint veszélyezteti vagy megsérti a békét, illetve veszélyes nemzetközi bonyodalmakat válthat ki, a Szerződő Felek késedelem nélkül kapcsolatba lépnek egymással és

igyekeznek egyeztetni álláspontjukat, valamint megegyezésre jutni a helyzet javítása vagy megoldása érdekében alkalmazandó megfelelő intézkedésekről. Ennek során elsősorban az európai válságmegelőzés és válságmegoldás céljából az EBEÉ keretében kialakított eszközöket és eljárásokat alkalmazzák, és ezen túlmenően együttműködnek az Egyesült Nemzetek keretében.

6. cikk

/1/ A Szerződő Felek az átalakulóban lévő európai politikai és katonai környezetben követendő közös célként a stabilitás erősítését és a biztonság fokozását tűzték ki. Támogatják a biztonság kooperatív struktúráinak kiépítését Európa egészére. Különösen együttműködnek a közös erőfeszítések révén megteremtődő új lehetőségeknek a biztonság területén történő kihasználásában.

/2/ A Szerződő Felek síkraszállnak a fegyveres erők és fegyverzetek kötelező erejű, hatékonyan ellenőrizhető, lehető legalacsonyabb – a védelmet kielégítő mértékben biztosító, a támadáshoz azonban nem elégséges – szintre történő csökkentéséért.

/3/ A Szerződő Felek együttesen is szorgalmazzák a leszerelés és fegyverzet-ellenőrzés terén már létrejött megállapodások maradéktalan végrehajtását és a fegyverzet-ellenőrzésre irányuló olyan intézkedések kiépítését, amelyek erősítik a stabilitást és a bizalmat, és a nyitottság növeléséhez vezetnek.

7. cikk

A Szerződő Felek erősítik együttműködésüket a nemzetközi, elsősorban európai szervezetek keretében. Kölcsönösen segítségére lesznek egymásnak abban, hogy olyan nemzetközi, elsősorban európai szervezetekkel, amelyeknek a Szerződő Felek egyike tagja, a másik Szerződő Fél is együttműködhessen, ha ezirányú óhaját kifejezésre juttatja.

8. cikk

/1/ A Szerződő Felek partnerkapcsolataik keretében rendszeres párbeszédet folytatnak minden, a kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdésről és rendszeresen konzultációt tartanak bilaterális kapcsolataik kiépítése és elmélyítése, valamint a nemzetközi kérdésekben elfoglalt álláspontjaik összehangolása céljából.

/2/ A kormányfők szükség szerint, de évente legalább egyszer konzultálnak egymással.

/3/ A külügyminiszterek figyelemmel kísérik e szerződés egészének megvalósítását. Konzultáció céljából évente legalább egyszer találkoznak. A két külügyminisztérium politikai, gazdasági, nemzetközi jogi, konzuli és kulturális ügyekben illetékes magas rangú tisztviselői évente legalább egyszer konzultálnak.

/4/ Más tárcák miniszterei rendszeres kapcsolatot tartanak egymással. Ugyanez érvényes e tárcák vezető tisztviselőire is. A védelmi miniszterek tovább ápolják és mélyítik már fennálló kapcsolataikat.

/5/ A már működő vegyes bizottságok, lehetőség szerint, hatékonyabbá teszik tevékenységüket.

9. cikk

A Szerződő Felek támogatják a parlamentek közötti kapcsolatokat és a tapasztalatcserét a kétoldalú kapcsolatok fejlesztése és a nemzetközi parlamentáris együttműködés ápolása céljából.

10. cikk

A Szerződő Felek nagy jelentőséget tulajdonítanak a régiók, városok, községek és más területi egységek együttműködésének és azt minden téren támogatni fogják.

11. cikk

/1/ A Szerződő Felek támogatják gazdasági kapcsolataik átfogó, a legmodernebb technológiát képviselő iparágakra is kiterjedő továbbfejlesztését. A Felek belső állami törvényalkotásuk és a nemzetközi szerződésekből adódó kötelezettségeik – köztük a Németországi Szövetségi Köztársaságnak az Európai Közösség-beli tagságából adódó kötelezettségei – keretein belül a legkedvezőbb keretfeltételeket alakítják ki gazdasági, jogi és szervezési téren, különös tekintettel a természetes és jogi személyek vállalkozói tevékenységét is magába foglaló gazdasági tevékenysége számára.

/2/ A Szerződő Felek egyetértenek abban, hogy szükség van a Magyar Köztársaságban megindított gazdasági átalakítási folyamat nemzetközi együttműködés útján történő támogatására. A Németországi Szövetségi Köztársaság kész mind bilaterális, mind multilaterális síkon a Magyar Köztársaságot támogatni a fejlett szociális piacgazdaság megteremtése céljából.

/3/ A Szerződő Felek a rendelkezésre álló támogatási lehetőségek maradéktalan kihasználásával különösen támogatni fogják a kapcsolatok fejlesztését a magyar és német vállalatok között a beruházási és a tőkebefektetési tevékenység, valamint az ipari együttműködés területén. E téren különös figyelmet szentelnek a kis- és középüzemek, illetve vállalatok együttműködésének.

/4/ A Szerződő Felek a kétoldalú kapcsolatok továbbfejlesztése szempontjából nagy fontosságot tulajdonítanak a gazdasági szakemberek és vezetők ki- és továbbképzésének, és készek ezt jelentős mértékben kiépíteni és elmélyíteni.

/5/ A Szerződő Felek nagy jelentőséget tulajdonítanak a Magyar Köztársaság pénzügyi intézményei továbbfejlesztésének. A német Fél kész a Magyar Felet a részleteket tisztázó megbeszélés alapján tanáccsal támogatni.

/6/ A Szerződő Felek szilárd elhatározása, hogy a Felek érdekei, valamint mindkét Fél harmadik országokkal folytatott együttműködése figyelembevételével továbbfejlesszék együttműködésüket a multilaterális gazdasági intézményekben, valamint a nemzetközi pénzügyi szervezetekben. Szoros együttműködést alakítanak ki az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank és más multilaterális pénzügyi szervezetek, mindenekelőtt a Nemzetközi Valuta Alap és a Világbank keretében.

12. cikk

A Szerződő Felek egyetértenek abban, hogy együttműködésük különleges jelentőséggel bír a mezőgazdasági termékek előállítása, feldolgozása, szállítása és raktározása terén és azon korszerű mezőgazdasági üzemek létrehozásánál és támogatásánál, amelyek kooperációs kapcsolatokat tartanak fenn a feldolgozó- és élelmiszeriparral, valamint a kereskedelemmel.

13. cikk

/1/ A Szerződő Felek, figyelembe véve a korszerű tudománynak és technológiának az emberek javára, békés célokra és az életszínvonal növelésére való felhasználásában rejlő lehetőségeket, a meglevő megállapodások, az egyenjogúság és a kölcsönös előnyök elve alapján, fejlesztik és elmélyítik az országaik közötti műszaki-tudományos együttműködést és azok eredményeit közös vállalkozások útján hasznosítják.

/2/ A Németországi Szövetségi Köztársaság üdvözli és támogatja a Magyar Köztársaság azon törekvését, hogy részt vegyen multilaterális tudományos és technológiai programokban.

/3/ A Szerződő Felek támogatják tudósok és kutatóintézetek azonos irányú kezdeményezéseit az együttműködés dinamikus, harmonikus és széles körű fejlesztése érdekében.

/4/ A Szerződő Felek elősegítik a műszaki-tudományos információk és dokumentációk cseréjét, és megkönnyítik a tudományos kutatóintézetekhez, archívumokhoz, könyvtárakhoz és hasonló intézményekhez való hozzáférést.

14. cikk

/1/ A Szerződő Felek igyekeznek sokoldalú együttműködést kialakítani az egészségügyi kapcsolatok, különösen az egészségügyi megelőzés, valamint a járványok és olyan betegségek, mint pl. a szív-, vérkeringési, rákos és AIDS-megbetegedések elleni közös küzdelem terén.

/2/ A Németországi Szövetségi Köztársaság tanácsaival segíti a Magyar Köztársaságot betegbiztosítási rendszere kiépítésében.

/3/ A Szerződő Felek fennálló megegyezéseik alapján elmélyítik kapcsolataikat, és kiépítik együttműködésüket a társadalombiztosítás, valamint a munka- és szociálpolitika terén.

15. cikk

/1/ A Németországi Szövetségi Köztársaság tanácsaival segíti a Magyar Köztársaságot a társadalombiztosítás, a foglalkoztatás elősegítésének és a munkaügyi kapcsolatok rendszerének átalakításában.

/2/ A Szerződő Felek üdvözlik a másik ország munkaerőinek foglalkoztatása terén kialakított együttműködés fejlődését, és azt a lehetőségeikhez mérten a jövőben is támogatják.

16. cikk

/1/ A Szerződő Felek – az eljövendő nemzedékek érdekében is – nagy jelentőséget tulajdonítanak a természeti környezetet fenyegető veszélyek elhárításának és a természetes létalapok megőrzésének. Megerősítik azon eltökélt szándékukat, hogy a fennálló megegyezések alapján továbbfolytatják és hatékonyabbá teszik együttműködésüket a környezetvédelem terén azzal a céllal, hogy biztosítsák a természeti környezet megőrzését.

/2/ A Szerződő Felek ezen túlmenően latba vetik befolyásukat annak érdekében, hogy a regionális és nemzetközi környezetvédelmi politikai stratégiák egybehangolása útján tartósan biztosítható legyen a természetkímélő fejlődés Európában.

17. cikk

A Szerződő Felek katasztrófák és súlyos szerencsétlenségek esetén kölcsönösen segítséget nyújtanak egymásnak.

18. cikk

/1/ A Szerződő Felek a legmodernebb technológiák felhasználásával törekednek a légi, vasúti és közúti, valamint a belvízi és tengerhajózási forgalomban a szállítási összeköttetések bővítésére.

/2/ A Szerződő Felek arra törekednek, hogy kedvező keretfeltételeket teremtsenek közlekedési útvonalaik kihasználásához, mind a két ország közötti, mind az átmenő forgalom számára.

/3/ A Szerződő Felek bővítik együttműködésüket egymással és a többi Duna menti állammal a dunai hajózás fejlesztése érdekében.

/4/ A Szerződő Felek arra törekednek, hogy bővítsék, javítsák és összehangolják országaik kommunikációs kapcsolatait a nemzetközi, különösen az európai műszaki normák és technológiák fejlődésének figyelembevételével. Vonatkozik ez különösen a telefon- és telexösszeköttetésekre, valamint az elektronikus adatátvitelre.

/5/ A Szerződő Felek mindent elkövetnek az utazás és idegenforgalom megkönnyítése és támogatása érdekében.

/6/ A Szerződő Felek igyekeznek a vám- és határátlépési ellenőrzés terén illetékes közigazgatási szervek együttműködését javítani és fejleszteni.

19. cikk

/1/ A Szerződő Felek megegyeznek abban, hogy az emberi dimenziós koppenhágai EBEÉ találkozó 1990. június 29-én kelt dokumentumában, valamint a további EBEÉ dokumentumokban lefektetett standardok, melyeket a nemzeti kisebbségek védelmében dolgoztak ki, kötelező jogerővel bírnak.

/2/ A Magyar Köztársaságban élő német nemzetiségnek a fentiek értelmében különösen joga van ahhoz, hogy egyénileg vagy közösségük más tagjaival együttesen szabadon kifejezésre juttassák, megőrizzék és továbbfejlesszék etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásukat anélkül, hogy őket bárki, akaratuk ellenére asszimilációra kényszerítené. Joguk van ahhoz, hogy anyanyelvüket a magánéletben és a nyilvánosság előtt szabadon használják, anyanyelvükön információkat terjesszenek és cseréljenek, és azokhoz hozzáférjenek. Joguk van ahhoz, hogy emberi és alapvető szabadságjogaikat teljes mértékben és hatékonyan, mindenfajta diszkriminációtól mentesen és a törvény előtti teljes egyenlőségben gyakorolják.

/3/ A Magyar Köztársaságban a német kisebbséghez való tartozásról mindenki maga határoz, s ez számára nem lehet hátrányos.

/4/ A Magyar Köztársaság konkrét támogató intézkedésekkel védi és erősíti a Magyar Köztársaságban élő német kisebbség identitását. Lehetővé teszi és megkönnyíti a Németországi Szövetségi Köztársaságnak a Magyar Köztársaságban élő német kisebbség javára hozott támogató intézkedéseit. A német kisebbség tagjainak és szervezeteinek joguk van arra, hogy teljes mértékben együttműködjenek olyan döntések meghozatalában és végrehajtásában, amelyek identitásuk megőrzésére és fejlesztésére irányulnak.

/5/ A Szerződő Felek nemzetközi síkon fellépnek azért, hogy a nemzeti kisebbségek védelmére és támogatására kidolgozott EBEÉ-kötelezettségek általános érvényű, jogi normaként nyerjenek elfogadást.

20. cikk

/1/ A Szerződő Felek a fennálló egyezmények és programok alapján minden területen és valamennyi szinten fokozzák és tovább bővítik a kulturális cserét, hozzájárulva ezzel Európa kulturális identitásához.

/2/ A már meglévő vegyes bizottság ülésein értékeli a kulturális csere valamennyi területén elért eredményeket és ajánlásokat tesz.

/3/ A Szerződő Felek kifejezik abbeli várakozásukat, hogy a Németország és a Magyarország közötti kulturális együttműködés fokozódó mértékben a két ország kulturális intézményei és szervezetei, valamint a művészek és művész-szervezetek közvetlen kapcsolatai keretében valósul meg.

21. cikk

A Szerződő Felek teljes mértékben kihasználják és élettel töltik meg a kulturális és tájékoztató központok kölcsönös létesítése tárgyában kötött egyezményben és a Magyar Köztársaságnak a Németországi Szövetségi Köztársaságban működő kulturális és tájékoztató központja létrehozására vonatkozó megállapodásban foglaltakat.

22. cikk

/1/ A Szerződő Felek megerősítik szándékukat, hogy minden érdeklődő számára széles körben lehetővé teszik a másik ország nyelvének és kultúrájának megismerését, továbbá támogatják az állami és magánkezdeményezéseket és intézményeket.

/2/ A Szerződő Felek támogatják a másik ország klasszikus és kortárs irodalmának eredeti nyelven és fordításában történő terjesztését.

/3/ A Szerződő Felek szilárd elhatározása, hogy a lehetőségek határain belül kiépítsék a másik Fél nyelvének oktatását iskoláikban, egyetemeiken és egyéb oktatási intézményekben, s hogy támogassák a két tannyelvű iskolák létesítésére irányuló kezdeményezéseket. Azon kívánnak fáradozni, hogy a másik ország egyetemein folyó hungarológiai, illetve germanisztikai képzés tovább bővüljön.

/4/ A Szerződő Felek együttműködnek a tanárok képzése és továbbképzése, valamint a taneszközök kifejlesztése és rendelkezésre bocsájtása terén, beleértve az audio-vizuális és számítástechnikai eszközök alkalmazását is.

23. cikk

/1/ A Szerződő Felek megerősítik szándékukat, hogy minden téren bővítik az iskoláik és tudományos intézményeik közötti együttműködést. Különösen támogatni kívánják az általános iskolák, főiskolák és tudományos intézetek közötti közvetlen együttműködést és ennek érdekében lehetővé teszik diákok, egyetemi hallgatók, tanítók és tanárok, valamint tudományos oktatók cseréjét.

/2/ A Szerződő Felek különös jelentőséget tulajdonítanak a felnőtt oktatás terén történő együttműködésnek, és kiemelten támogatják a Német Népfőiskolai Szövetség együttműködését a magyar partnerintézményekkel.

24. cikk

A Szerződő Felek kiemelkedő jelentőséget tulajdonítanak a szakmai képzés terén megvalósuló együttműködésnek, és azt megfelelő megállapodások útján jelentős mértékben kiépítik és bővítik.

25. cikk

/1/ A Szerződő Felek együttműködnek Európa kulturális örökségének megőrzése és ápolása, valamint a műemlékvédelem terén.

/2/ A Szerződő Felek különös figyelmet szentelnek a másik Szerződő Fél történelmi eseményeinek, kulturális vagy tudományos teljesítményéről és hagyományairól tanúskodó, országuk területén található helyeknek és kultúrkincseknek, és biztosítják ezek hozzáférhetőségét. E helyek és kulturális javak a törvény védelme alatt állnak.

26. cikk

/1/ A Szerződő Felek támogatják polgáraik széles körű személyes találkozóit, mert meg vannak győződve arról, hogy az emberek közötti kapcsolatok fejlődése elengedhetetlen előfeltétele egymás megértésének és a két nép megbékülésének.

/2/ A Szerződő Felek támogatják a pártok, szakszervezetek, egyházak és vallási közösségek, sportszervezetek, alapítványok és más társadalmi szervezetek és szövetségek szorosabb együttműködését.

/3/ A Szerződő Felek támogatják a Magyar–Német Fórum tevékenységét. Helyeslik a Fórum azon törekvéseit, hogy a két ország politikai életének és társadalmának reprezentánsai közreműködésével Magyarországon és Németországban koncepciókat dolgozzon ki és kezdeményezéseket tegyen a magyar–német kapcsolatok továbbfejlesztésére.

27. cikk

/1/ A Szerződő Felek meg vannak győződve arról, hogy kétoldalú kapcsolataik jövőbeli alakulását lényegesen befolyásolja a fiatal nemzedékek közötti kölcsönös megértés és az együttműködésben való aktív közreműködésük. Különösen nagy

súlyt helyeznek arra, hogy tovább mélyítsék a magyar és a német fiatalság közötti széles körű és szoros kapcsolatokat. Ebből kiindulva támogatják és elősegítik a fiatalok találkozóit és a közöttük bonyolódó cserét és együttműködést. Mindkét ország valamennyi fiatalja és ifjúsági szervezete számára nyitva áll a lehetőség találkozókon és közös programokon való részvételre.

/2/ A már meglévő vegyes bizottság ülésein elvégzi a minden területre kiterjedő ifjúsági csere értékelését és ajánlásokat tesz.

28. cikk

/1/ A Szerződő Felek a kölcsönös megismerés elmélyítésének céljából támogatják a médiák, nevezetesen a televízió, a rádió, a sajtó és könyvkiadás terén folyó együttműködést, beleértve a legmodernebb technológiák e területeken való alkalmazását is. Továbbra is oda kívánnak hatni, hogy a rádióműsorok a másik országban akadálymentesen vehetők legyenek.

/2/ A Szerződő Felek megegyeznek abban, hogy sajtótermékek, valamint napi- és hetilapmellékletek a másik ország nyelvén szabadon előállíthatók, forgalomba hozhatók és olvashatók. A másik ország kiadványai a polgári és politikai jogokról szóló nemzetközi szerződés 19. és 20. cikkének megfelelően szabadon importálhatók és forgalmazhatók. Ez az ajándék-előfizetésekre és az illető ország külképviselete által terjesztett publikációkra is vonatkozik.

29. cikk

/1/ A Szerződő Felek kijelentik, hogy a területükön lévő magyar, illetve német sírokat azonos módon tiszteletben tartják és védelemben részesítik, gondozásukat lehetővé teszik.

/2/ A magyar háborús áldozatok sírjai a Németországi Szövetségi Köztársaságban a német törvény védelme alatt állnak, biztosítják fennmaradásukat és gondozásukat.

/3/ A Magyar Köztársaság lehetővé teszi, hogy regisztrálják, helyreállítsák és ápolják a háborúk és a terroruralom német áldozatainak sírját. A Magyar Köztársaság területén lévő német katonasírok ápolását külön megállapodás rendezi.

30. cikk

/1/ A Szerződő Felek jogrendjükkel összhangban és figyelembe véve azon többoldalú egyezményeket, amelyekhez csatlakoztak vagy csatlakozni fognak, továbbfejlesztik és polgáraik érdekében egyszerűbbé és hatékonyabbá teszik a polgári és büntetőjogi, valamint a közigazgatási jogsegélyszolgáltatást.

/2/ A Szerződő Felek együttműködnek a bűnözés, különösen a szervezett bűnözés, a nemzetközi terrorizmus, az illegális be- és átutazás, valamint a kábítószerkereskedelem elleni küzdelemben.

/3/ A Szerződő Felek tovább szélesítik konzuli kapcsolataikat.

31. cikk

Ez a Szerződés nem irányul senki ellen, és nem érinti a Szerződő Felek más államokkal megkötött két- és többoldalú szerződéseiből fakadó jogokat és kötelezettségeket.

32. cikk

Az ennek a Szerződésnek az értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos nézeteltéréseik tekintetében a Szerződő Felek – a 8. cikkben foglalt rendelkezések érintetlenül hagyásával – a viták békés rendezésével foglalkozó la vallettai EBEÉ szakértői találkozó 1991. február 8-án kelt jelentésében foglalt eljárást alkalmazzák.

33. cikk

/1/ Ezt a Szerződést meg kell erősíteni. A megerősítő okiratok mielőbbi kicserélésére Bonnban kerül sor.

/2/ Ez a Szerződés a megerősítő okiratok kicserélésének napján lép életbe.

/3/ Ezt a Szerződést a Szerződő Felek tíz éves időtartamra kötik. Érvényessége hallgatólagosan meghosszabbodik további öt évvel, ha egy évvel a Szerződés mindenkori lejáratának időpontja előtt a Szerződő Felek egyike sem jelenti be írásban a Szerződés felmondására irányuló szándékát.

Ezt a Szerződést fentiek hiteléül a Szerződő Felek meghatalmazottai aláírásukkal és pecsétjükkel látták el.

Készült Budapesten, 1992. évi február hó 6. napján, két eredeti példányban, mindkettő magyar és német nyelven. Mindkét szöveg egyaránt hiteles.

A Magyar Köztársaság nevében	A Németországi Szövetségi Köztársaság nevében
Antall József	*Helmut Kohl*

(A Szerződést az Országgyűlés 33/1992. (VI. 12.) határozatával megerősítette.)

TARTALOM

Teherán, Jalta, Postdam dokumentumai
A német katonai kapituláció
Byrnes stuttgarti beszéde
Pénzreform Németországban
A washingtoni egyezmények
A Saar-egyezmény
A Sztálin-jegyzék
A berlini négyhatalmi konferencia
A Nyugat-európai Unió
A Rapacki-terv
A genfi külügyminiszteri konferencia
A berlini válság (1961) dokumentumai
A keleti szerződések
Az egyesítési szerződés
A „2+4" szerződés
A Magyar Köztársaság és az NSZK szerződése (1992)

A „német kérdés" politikai fogalomként a második világháború után magában foglalta a Németországgal összefüggő valamennyi nemzeti és európai–nemzetközi kérdést. Nemzeti vonatkozásban az ország egységét, 1949 után a két német állam kapcsolatát jelentette. Ide tartozott a Berlin-kérdés, a határok és a jóvátételek ügye, a Német Birodalom jogutódlása, a kártérítés, valamint a menekültek és áttelepítettek sorsa. A német kérdés történelmi–politikai keretét az egész időszak kelet–nyugati konfliktusa és kapcsolata szolgáltatta, hiszen alig akadt olyan politikai kérdés vagy nézeteltérés, amely előbb-utóbb valamiképpen ne érintette volna ezt a problémakört.

1990. október 3-a óta a német nép ismét egységes államban él. Az 1990. szeptember 12-i „2+4" szerződés aláírásával pedig nemzetközi jogi értelemben is véget ért a második világháború.

Dokumentumgyűjteményünk a megosztottság és az egyesítés legfontosabb dokumentumainak közreadásával igyekszik hozzájárulni e korszak megismeréséhez. A német egyesítésre vonatkozó dokumentumok – amelyek a kötet utolsó negyedét alkotják – első ízben jelennek meg magyarul.

UNIVERSITAS